

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Lem_Stanislaw-K_Mrakum_Magellanovym.PDB

PDB Name: Lem_Stanislaw-K_Mrakum_Magellan

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXt

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 10.4.2005

Modification Date: 10.4.2005

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

STANISŁAW LEM

K MRAKŮM MAGELLANOVÝM

ÚVOD

Jsem jedním z dvou set dvaceti sedmi lidí, kteří opustili Zemi a naši sluneční soustavu. Dosáhli jsme zamýšleného cíle a nyní, v desátém roce letu, nastupujeme zpáteční cestu.

Naše raketa brzy dosáhne rychlosti překračující polovinu rychlosti světla, přesto však uplynou roky, než se jako modravé zrníčko písku mezi miliardami hvězd vynoří z temnot Země, dosud nepozorovatelná ani nejsilnějšími teleskopy.

Přivezeme vám kroniky výpravy, celý dosud neprozkoumaný a neutříděný obrovský materiál prvních zkušeností, věrně zachycený v mechanické paměti našich automatů.

Přivezeme vám vědecká díla nesmírného dosahu, jež vznikla v době letu. Otvírají nové, netušené, nekonečné obzory bádání v prostorech kosmu.

Avšak na této výpravě jsme poznali něco většího a krásnějšího, než jsou vědecké objevy a tajemství hmoty, něco, co nemůže obsáhnout žádná teorie, ani zaznamenat žádný, sebedokonalejší automat.

Jsem sám. Kabina je ponořena v pološeru, z něhož neurčitě vystupují obrysy zařízení a malého přístroje přede mnou. Uvnitř přístroje kmitá částice krystalu, zaznamenávající můj hlas. Než jsem začal hovořit, zavřel jsem oči, abych vám byl blíž.

Tu jsem na několik okamžiků zaslechl velké, černé, nekonečné ticho. Pokusím se vám vyličit, jak jsme

nad ním zvítězili. Bude to příběh o tom, jak — propadající se od Země do dálek měřených na světelné roky — byli jsme jí bližší a bližší, jak jsme bojovali s hrůzou větší, než jakou nahánějí všechny formy hmoty, s hrůzou z prázdnoty, která dusí do jiskřičky každé slunce a ničí jakoukoliv nesmírnou velikost propastmi prostoru.

Jak slábly v průběhu týdnů, měsíců a let naše nejdražší, nejbytotnější vzpomínky, bezmocné vůči černému nekonečnu — jak v honbě za nějakou oporou chápali jsme se zoufale nových a nových činností a myšlenek, jak to všechno, co na Zemi bylo nezvratným důvodem, nutností této cesty, ustupovalo a rozpadalo se, jak v hledání jejího nejvlastnějšího smyslu sestupovali jsme do pradávných dob a jak teprve tam, v krvavé cestě lidstva, našli jsme sebe, jak se stala naše přítomnost, vznášející se mezi propastí minulosti a budoucností plnou neznáma, tak silnou, že jsme mohli čelit stejně vítězství jako porážkám.

Abyste to dovedli pochopit, aspoň neúplně, aspoň přibližně, musím vložit na vaše bedra malý zlomek břemen, jaká nás tížila a drtila, musíte spolu se mnou projít přes potopy událostí, přes řady let zalité černou záplavou prázdnoty, kdy jsme uvnitř rakety slyšeli nade vše kruté, nekonečné ticho vesmíru, kdy jsme viděli vzplanout i pohasínat slunce, poznávali jsme nebe černá i rudá, kdy jsme přes ocelové stěny slyšeli vytí planetárních atmosfér, které jsme poráželi, setkávali se s hvězdami obyčasnými, hvězdami mrtvými i takovými, na nichž se život teprve rodí.

Ke komu se obracím, když začínám své vyprávění o našich osudech, o tom, jak jsme žili a umírali? Chtěl jsem je věnovat svým nejdražším, matce, otci, druhům svého mládí, těm, s nimiž mě spojily věci prchavé, ale nejtrvalejší: šumění stromů a vody, společné touhy, modré nebe, po němž hnal vítr mračna nad našimi hlavami. Ale když jsem v duchu začal vyvolávat vzpomínku na ně, pochopil jsem, že na to nemám právo. Nemám je rád méně než kdysi, pouze pro to nacházím obtížněji výraz, avšak mé vyprávění nepatří jen jim. Protože během času, jak se prohluboval prostor dělící nás od Země, okruh lidí blízkých se zvětšoval a rostl.

Každé noci za těchto let, ze všech kontinentů Země, z malých osad i měst, z laboratoří i vrcholů hor, z umělých družic, z observatoří Měsíce, z raket křížujících v prostorech naší sluneční soustavy, zvedaly se milióny pohledů ke kvadrantu oblohy, kde září slabá hvězda, jež byla naším cílem.

Vždyť když jsme zmizeli v propasti za nejzazší hranicí sluneční gravitace, nechávající za sebou každou vteřinu desítky tisíc mil, nadále nás provázela vaše vzpomínka.

Čím bychom byli v této kovové skořápce uprostřed temnoty plné hvězd, kdy fyzikální zákony trhaly pouta signalizace spojující nás se Zemí, kdyby miliardy lidí nebyly věřily v náš návrat?

Proto okruh mých přátel zahrnuje blízké i vzdálené, zapomenuté i neznámé, ty, kdo se narodili po našem odletu, i ty, jež už nikdy nespátím. Vy všichni jste mi stejně drazí a k vám všem mluvím v tomto okamžiku. Bylo zřejmě třeba tak nesmírných vzdáleností, tak mučivých utrpení a tolika let, abych pochopil, jak velké je to, co nás pojí, a jak nepatrné to, co nás dělí.

Nemám již času nazbyt. Snad ve spěchu, abych vám pověděl o všem, co se stalo, budu možná hovořit nesrozumitelně, zmateně. Pokusím se však o jednu věc: o to, abych vám ukázal, jak pod vlivem událostí, nad nimiž jsme se snažili vítězit, vznikla v nás potřeba obsáhnout jediným, třebaš bleskovým pohledem celou pouť, kterou od svého vzniku urazil člověk.

Tato výprava nám připadá jako výstup na gigantický štít, z něhož se otvírá výhled do věků, avšak ve skutečnosti je to pouze krok na jeden ze stupňů nesmírné, stoupající plochy, jejíž výšiny halí budoucnost. Přejdou sta a tisíce let, v nichž se historie naší výpravy smrští na malý, ale nezbytný mezistupeň a všechny tyto události, oživené dnes naší krví, stanou se mrtvou literou zapomenutých letopisů. Naše jména zapadnou, budeme bezejmenní jako vzdálené roje hvězd, které mají jméno pouze jako celek, jako souhvězdí, jež je z nich složeno. Hvězdy jsou velké a mocné a věčné ve srovnání s lidským životem, který z nich vznikl. Hvězdy člověka stvořily a hvězdy ho zabíjejí. Avšak na své pouti pronikl již člověk mezi hvězdy, poznal prostor i čas i hvězdy samy, z nichž vzešel. Nic mu nemůže odolat. Stává se tím větším, s čím většími překážkami se setkává. Je v něm všechno: velikost i slabost, láska i krutost, konečno i nekonečno. Vždyť i hvězdy stárnou a hasnou, ale my zůstaneme. Ale jednou, až civilizace dosáhne rozmachu, který se vymyká našim představám, po údobí prudkého, kypivého pokroku, octne se před propastí nových těžkostí, před něčím hrozivým, záhadným, ohrožujícím samy základy existence člověka.

A pak se lidé ještě jednou ohlédnou zpět, sáhnou do minulosti a objeví nás znovu tak, jako jsme my objevovali velikost minulých dob.

DOMOV

Světlo světa jsem spatřil v polární části Grónska, tam, kde tropické podnebí přechází v mírné klima a místo palmových hájů zaujímají vysokokmenné listnaté luhy. Náš dům bylo staré, přehnaně zasklené stavení, jakých lze mnoho spatřit v tomto kraji. Zahrada, která je obklopovala, pronikla do přízemních pokojů stěnami, otevřenými téměř po celý rok. Intimní sousedství květin, které bylo toho důsledkem, bylo někdy až nepříjemné a otec se dokonce pokoušel bojovat s tímto nadměrným, jak říkával, "zeleným morem" v bytě, avšak babička, na jejíž straně byly matka a sestry, zvítězila, a tatínek nakonec ustoupil do prvního patra.

Dům měl svou historii, dlouhou a důstojnou. Byl postaven na konci dvacátého osmého století a stál tehdy u dálnice do Meorie, ale když během času vytlačilo letectví silniční dopravu v celém rozsahu a do posledního zbytku, podlehl silnice přirozenému náporu lesa a místo, kudy kdysi vedla, označují dnes pouze stromy mladší než okolní.

Na vnitřek domu si skoro nepamatuji a dům sám se vynořuje před mýma očima pouze při pohledu z dálky a prosvítající mezi stromy; je to snadno pochopitelné, protože jsem se zdržoval v zahradě skoro nepřetržitě, jako kdybych v ní bydlel. Bylo tam umělé bludiště ze stříhaných keřů; u vchodu do něho stály na stráži štíhlé topoly; dále začínala spleť cestiček, vždycky ponořených do stínu, vedoucích po dlouhém bloudění — vlastně honičce, protože člověk, když jsou mu čtyři roky, nechodí — do vysoko se zvedajícího, břečťanem obrostlého altánku. Skulinami mezi listy bylo možno obsáhnout zrakem celou zalesněnou oblast až po západní obzor, kde každých několik okamžiků rozkvétaly svislé ohnivé Čáry. Náš dům totiž stál necelých osmdesát kilometrů od meorijského raketového nádraží. Snad bych ještě dnes mohl poslepu ukázat každou větev, každou vidlici haluzek v tom altánku. Z něho jsem vzlétal nad mraky, plavil se po oceánech, býval kapitánem dálných plaveb, kormidelníkem raket a astrogátorem, trosečníkem meziplanetárního prostoru nebo objevitelem nových hvězd a bytostí, které je obývaly — a někdy vším tím najednou.

Se sourozenci jsem si nehrál, protože mezi námi byl značný věkový rozdíl. Nejvíce času mi věnovala babička a právě s ní jsou spojeny mé první vzpomínky. Když bylo po poledni, sešla do zahrady, vytáhla mě z nejhlubšího houští, posadila na ramena a vystoupila na terasu. Dělalje to po ní, pozoroval jsem napjatě nebe, abych spatřil blížící se otcovo letadélko, růžové a kulaté jako pivoňky před domem.

Vždycky jsem se bál, aby se tatínek cestou neztratil.

"Neboj se, hlupáčku, tatínek letí po nitce z rádiového klubíčka," říkala babička a ukazovala na anténu, která stála na střeše jako stříbrná třtina. Vyvaloval jsem oči.

"Ale babičko, tam není žádná nitka."

"Máš ještě malá očička. Až budeš velký, uvidíš ji taky."

Babičce bylo teprve osmdesát šest let, ale mně se zdála neobyčejně stará. Myslil jsem si, že byla vždycky taková. Ščesávala si šedé vlasy hladce dozadu a svazovala je do těžkého uzlu. Nosila fialové nebo tmavomodré šaty, nezdobila se žádnými šperky, jen na prsteníku se jí třpytil tenký kroužek. Zářil v něm obdélníkový kámen. Uta, má starší sestra, mi jednou řekla, že v tomto kamínku je zachycen dědečkův hlas z doby, kdy ještě žil, byl mladý a zamilovaný do babičky. To mi učarovalo. Když jsem si hrál, přikládal jsem prohnaně ucho k prstýnku, ale nic jsem neslyšet a žaloval jsem to na Utu. Babička se mě pokoušela přesvědčit se smíchem, že má Uta pravdu, a když to nepomáhalo, vytáhla po krátkém váhání z psacího stolku malou skřínku, položila k ní prstýnek a v pokoji zazněl mužský hlas. Nerozuměl jsem tomu, co říká, ale byl jsem spokojen. Velice jsem však užasl, když jsem viděl babičku plakat. Po krátké úvaze jsem se rozplakal také. Pak přišla maminka a našla nás oba v hlasitém pláči.

Když dědeček žil — bylo to před mým narozením — navrhovala babička modely a malovala vzory šatů. Po jeho smrti se přestěhovala k nejmladšímu synovi, jímž byl můj otec, a přestala pracovat. Z dávných dob jí zůstaly hromady desek a návrhy. Rád jsem si je prohlížel, protože tam bylo mnoho směšných a podivných obrázků. Čas od času vymýšlela babička nějaké šaty, hned pro maminku, hned pro některou ze sester, ba dokonce i pro sebe. Měly to být moderní šaty, jejichž barva i vzor se měnily podle teploty. K slzám mě vždy rozesmálo hádat, jaká bude příští barva a vzor na takových šatech, když byly rozloženy

na slunci. V době zkoušek se babička v pokoji zamykala. Celý dům žil v očekávání, ale pak, při večeři se babička oblékla jako vždy do střízlivých tmavomodrých jednobarevných šatů a na naše otázky odpovídala:

"Takové hlouposti už pro mne nejsou. Na to už jsem moc stará."

Otec býval mimo dům v nejrůznější hodiny denní, ba i noční — byl totiž lékařem. Nejraději lehal na verandě a díval se temnými skly brýlí do oblak. Lehounce se při tom usmíval, jako by mu působila potěšení proměnlivost jejich tvarů. Když jsem si hrával před domem, přicházel někdy za mnou a díval se shovívavě na mé stavby z písku a pak mlčky odcházel. Vykládal jsem si to jako projev přisnlosti, ale teď si myslím, že byl prostě plachý. Babička nebo maminka, když ho oslovovaly u stolu, musely nejednou větu opakovat, protože byl vždycky trochu duchem nepřítomný nebo roztržitý; ve větší společnosti, na příklad když nás navštěvovali strýcové, dával přednost tomu, naslouchat jiným než mluvit sám. Jen jednou, jedinkrát mě překvapil, ba téměř ohromil — když jsem jej v televizoru uviděl při práci. Ihned mě vystrčili z pokoje, zůstala mi však nejasná vzpomínka na něco cukajícího, krvavého a uviděl jsem otcovu tvář, jako ztuhlou v hněvu nad touto ošklivou věcí, s pohledem bolestně napjatým. Tato scéna se vracela ve snech, jichž jsem se bál.

Večer k nám často chodili na návštěvu strýčkové; když se u nás sešli všichni najednou, říkali jsme tomu "zasedání rodinného výboru". Vysedávali dlouho do noci v jídelně pod velkým liliodendronem, který stínil křesla prstovítymi listy. Nezapomenu na své první vystoupení na takovém "zasedání". Vzbudil jsem se pozdě v noci, rozplakal jsem se strachem, a když nikdo nepřicházel, rozběhl jsem se v zoufalství tmavou chodbou do jídelny. Maminka v pokoji nebyla. Chtěl jsem vylézt na kolena strýce Nariana, sedícího nejbližší; jak jsem se však zděsil, když mé vztažené ruce pronikly strýčkovou postavou jako vzduchem. S pronikavým výkřikem jsem se vrhl k otci. Vysoko mě zvedl, dlouho konejšil a vysvětloval.

"No, nemusíš se bát, synáčku. Víš, strýček Narian tady doopravdy není, sedí doma v Austrálii a k nám přišel jenom na televizitu; víš přece, co je to televizor, stojí tady, na stolečku, a když jej vypnu, strýček zmizí, koukej — cvak! — vidíš!"

Tatínek se domníval, že nepochopitelný úkaz je třeba dítěti zevrubně vysvětlit a že se ho pak přestane bát. Přiznám se však, že jsem se do čtvrtého roku života nemohl smířit s televizitami strýčků, z nichž Narian žil v okolí Kanberry, Amiel za Uralem a třetí, Orchild, částečně v Transvaalu, částečně na jižním svahu Erathostena, ale ve skutečnosti trávil polovinu života v kosmickém prostoru, kde prováděl velké technické stavby, a proto mu tatínek říkával „Kosmák“. Čtvrtý, nejstarší otcův bratr, Merlin, bydlil na Špicberkách, pouhých tisíc tři sta kilometrů od nás a navštěvoval nás každou sobotu osobně.

Ted' se vám musím zmínit o jisté rodinné pověře, kterou vymyslel dědeček a která v naší rodině přecházela z jedné generace na druhou. Má babička se při veškerém bohatství srdce i ducha vyznačovala mimořádnou roztržitostí, která jí způsobila spoustu nepříjemností, zvláště v drobných denních starostech. Dědeček — nevím, zdali proto, aby ji potěšil, nebo proto, že tomu sám věřil — tvrdil, že roztržitost, která sama o sobě není předností, chodí ruku v ruce s uměleckým nadáním, a to zvláště nevšedním. A tak všichni čekali, že se u dětí projeví nevšední talenty. Když však skutečnost nesplnila očekávání, dědeček svou teorii opravil: nikoliv děti, nýbrž vnuci budou velkými umělci.

Avšak toto očekávání zklamaly i mé sestry a můj bratr už jako dítě projevoval zájem o techniku. U nás na půdě snad ještě dodnes stojí "vzdušné lůžko", které vynalezl: systém silných ventilátorů, vrhajících vzhůru proud vzduchu tak mocný, že může pohodlně vynést lidské tělo. Byl jsem bratrovým pokusným králíkem, abych pravdu řekl, proti své vůli, protože bylo těžko myslit nejen na odpočinek, natož na dýchání, když se člověk vznáší metr nad zemí v náručí vzdušného proudu, dujícího prudkostí uragánu. Historiky podobné této utvrzovaly nás v domnění, že bratr bude vynálezcem. Babička, už zase zklamaná, dospěla k názoru, že umělcem — tentokrát už určitě — se stane nejmladší z dětí, to znamená já. Proto mi lacino prošla nejedna klukovina, za kterou by jiný sourozenec dostal pohlavek, a musím se přiznat, že jsem rodičům způsobil nemalé starosti. Nevzpomínám si na první návštěvu ve skladu s hračkami, do kterého mě zavedli, když mi byla tři léta, ale vyprávěli mi o tom nejednou. Ohromen množstvím pokladů, které mohly být moje, běhal jsem po zrcadlové síni, po slepu vybíral modely raket, balónů, rádiové vlčky a panenky, nemohl jsem se rozloučit se žádnou z těch báječných věcí a bral jsem si nenasytně další a další, až jsem jimi byl tak obložen, že jsem pod jejich vahou upadl a zalykal jsem se zlostí, křikem a

pláčem. Babička začala něco povídat o impulsivní umělecké povaze, ale názor otcův byl daleko přízemnější.

"Kluk je divoch, protože vyrostl v lese," obrací se ke mně, pokračoval napolo vážně:

"Kdyby ses byl narodil ve starověku, stal by ses určitě pirátem, loupežníkem, nebo konquistadorem."

Jak už jsem se zmínil, byli sourozenci starší než já, a zatím co já se teprve učil slabikovat, ukončily obě sestry meteotechnická studia. Starší sestra Uta mně kdysi v návalu velkomyslnosti vyprávěla o kouzlech svého povolání. Když měla službu v místní klimatické stanici, záleželo na ní, bude-li pěkné počasí.

"A co by se stalo, kdybys nešla do služby?" zeptal jsem se.

"Nebylo by pěkné počasí."

Nevím proč, ale vykládal jsem si to tak, že na Utě závisí nejen pěkné počasí, ale i trvání světa vůbec.

Přesvědčen, že by se se světem stalo něco strašného, kdyby nebylo Uty, začal jsem si sestry neobyčejně vážit. Zanedlouho potom mi věnovala Mladého meteotechnika — přístrojek, s jehož pomocí jsem mohl řídit pohyb malého mráčku. Probudila se ve mně nejasná podezření. Vyslychal jsem ji úskočně, zdali na ní nezáleží nic jiného než pohyby mraků a větru. Protože si neuvědomovala dosah tohoto výsledku, přisvědčila, a tak ztratila, stejně jako druhá sestra Lydie, v mých očích aureolu všemohoucnosti.

"Tááák?" řekl jsem zklamaně. "A víš, co? Meteotechnika je úplně zbytečná. No, snad tak ještě pro vás, ženské," dodal jsem velkomyslně, "ale my muži, my právě potřebujeme bouře, orkány a ne nějaké vyumělkované cukrátkové podnebíčko."

Uta sraštila čelo a odpověděla lakonicky:

"Padají ti kalhotky."

To jsem jí nemohl dlouho zapomenout.

Bratr mnou pohrdal z výšin své čtvrté třídy. Bylo mi už šest let a hořel jsem vášnivou touhou po dobrodružství. Do Dětského paláce v blízké Meorii mě ještě samotného nepouštěli. Byl jsem příliš malý. Dávali mi s sebou bratra jako ochránce. Protože jemu bylo už čtrnáct, sledoval pohádková představení s opovržením a snažil se mi zaimponovat tím, že mi šeptal do ucha — když se odehrávala na scéně neuvěřitelná kouzla — co se stane v nejbližší chvíli, protože obsah hry už znal.

Když jsem býval v Meorii, nemohl jsem se odtrhnout od výkladních skříní automatických skladů; nejvíc mě přitahovaly sklady s hračkami a cukrárny. Ptal jsem se maminky, zdali bych směl sníst všechny dorty a mohl mít všechny ty kouzelné věci, vystavené ve výkladních skříních.

"No ovšem," odpověděla.

"Tak proč si to všechno nevezmeš?"

Maminka se smála a říkala, že "všechno" nepotřebuje. To jsem nedovedl pochopit.

"Až budu velký," říkal jsem, "budu mít vanu plnou šlehačky a vezmu si dorty, hračky, a vůbec všechno."

Ale napřed bylo nutné, abych se stal velkým člověkem. Snažil jsem se tedy nějak urychlit proces růstu.

Proto, když nebylo na obzoru nic mimořádného, rád jsem chodíval brzy do postele.

"Nestydíš se, chodit spát dříve, než se setmí? Takový veliký chlapec?" říkala matka.

Lišácky jsem mlčel. Věděl jsem, že ve spánku utíká čas rychleji než při bdění.

Když mi bylo osm let, pokusil jsem se po prvé vnutit svou vůli sourozencům; šlo o to, jak oslavit blížící se otcovy narozeniny.

Z učebnice už jsem měl mlhavé představy o starověkých satrapech a navrhl jsem, abychom tatínkovi postavili královský palác. Vysmáli se mi; rozhodl jsem se tedy, že plán provedu na vlastní vrub. Maminka se mi snažila vysvětlit, že tatínek palác nepotřebuje.

"Nevzpomněl si na palác, protože nemá čas," odpověděl jsem, "ale až ho dostane, bude mít určitě radost."

"Ale kdepak. Dárek, to přece nemůže být věc, velká ani malá. Před dávnými a dávnými časy, ve starověku, dávali si lidé všelijaké věci, ale teď dostávají dárky pouze děti, protože každý dospělý může mít všechno, po čem zatouží."

Říkal jsem si v duchu, že takové roztržení je strašně nespravedlivé. Dospělí mohou mít všechno, a jak to dopadlo, když jsem si třeba při obědě chtěl vzít třetí kousek dortu? Pomlčel jsem však o tom, protože jsem se nechtěl s maminkou přít.

"Vzpomínáš si," pokračovala, "jak ti předevčírem na zahradě usnul na kolenou pejsek? Ani ses nehnul,

přestože ti to bylo nepohodlné, přestože tě to unavovalo, ale nechtěls pejskovi způsobit nepříjemnost. Byl jsi rád, že to můžeš pro pejska udělat, vid? Tatínkovi musíš darovat také něco podobného; uvidíš, jakou bude mít radost."

"Dobrá," odpověděl jsem, "ale tatínek mi přece nespí na kolenou."

"Ano, ale copak musíš večer, když čte, dělat rámus a vypalovat pod jeho oknem ohňostroj?"

"No, rakety vypalovat nemusím," řekl jsem, "ale to je příliš málo."

Odešel jsem zadumán. Plán na královský palác uzrával.

Jako v každé domácnosti, také my jsme měly mnoho automatů: na uklízení, na vaření, na řemeslné a zahradnické práce. Poslední z nich, které pečovaly o květiny a stromy, se jmenovaly Monoty; Monot jedna byl u nás ještě z dědečkových časů. Nejednou mě nosil přes rameno jako ovci; našemu vlčákovi Plutovi se to však nelíbilo; psi nemají rádi automaty. Babička mi říkala, že se vůbec všichni nižší tvorové automatů bojí, protože nechápou, že se pohybuje něco, co není živé.

Vzal jsem si k srdci babiččin výrok, protože ani já jsem nevěděl, proč se automaty pohybují a vykonávají udělené rozkazy; že bych byl také nižším tvorem?

Proto dříve, než jsem začal se stavbou paláce — měly jej samozřejmě postavit naše automaty — zalezl jsem s oběma Monoty do nejbližšího kouta zahrady a pro počátek jsem nařídil prvému, aby rozpáral druhému břicho, abych viděl, co v něm je, ale odmítl mě poslechnout. V zuřivém vzteku jsem vzal největší kladívko, jaké jsem mohl doma najít, a pustil jsem se sám do díla. S kovovým pláštěm jsem si nevěděl rady. V zápalu práce jsem načisto zapomněl, že je doba tatínkovy odpolední siesty, a mlátil jsem kladivem, až se to daleko široko rozléhalo. Najednou jsem nad sebou uslyšel něčí hlas. Rudý jako rak, polomrtvý únavou, pozvedl jsem oči a uviděl tatínka, který melancholicky pokyvoval hlavou.

"Kdybys raději vynaložil aspoň zlomek té energie na učení," řekl a odešel.

Na mé deváté narozeniny, které připadly na jaro roku 3098, řekla mi maminka, že za čtrnáct dní, budu-li hodný, pojedou s rodiči a sourozenci na Venuši. Měl to být můj první meziplanetární let. V době dělicí mě od data odjezdu žil jsem životem zvláště příkladným. Večer před odjezdem přijeli k nám osobně všichni strýčkové; maminka oslavila tuto schůzku zázrakem kuchařského umění, který připravila v nejhlubší tajnosti. Byl to měsíční dort — ve vhodné chvíli na stole zašuměl a vychrlil z kráteru vlny šlehačky, valící se po čokoládových úbočích.

Už řadu dní jsem se kojil skrytou nadějí, že nás cestou na Venuši stihne katastrofa a že se usadíme jako trosečníci na nějakém planetoidu. Přípravoval jsem se potají na tuto možnost a rozhodl jsem se vzít s sebou nezbytné zásoby potravin. A protože se mi dort zdál pro tyto účely zvláště vhodný, vstal jsem v noci, vzal ze špižírny veliký kus a ukryl jej na dno svého kufríčku. Na druhý den, sotva se rozednilo, vydali jsme se na meorijské raketové nádraží. Let na Venuši netrval dlouho a proběhl bez nejmenší příhody. Zklamán z hloubi duše, znuđen pohledem na černé nebe viditelné z vyhlídkové paluby, uchýlil jsem se do kouta kajuty, a aby zásoby nepřišly nazmar, pojídal jsem jeden kus čokolády se šlehačkou za druhým až do chvíle, kdy megafony ohlásily, že se blížíme k leteckému přístavu planety. Následky byly katastrofální. Z celého pobytu na Venuši mi utkvělo v paměti jenom bolení břicha, květinami a ptáčky vymalovaný pokoj dětského ambulatoria a obtloustlý lékař, který — když se ke mně blížil — smál se zdaleka a ptal se, jak že se mi líbí na Venuši.

Příštího dne jsme se museli vrátit; do rakety mě naložili celého uplakaného; byl jsem už zdravý, měl jsem tedy dosti sil, abych důkladně zvážil neštěstí, které mě postihlo a které — a toho jsem se bál nejvíc — mohlo by být důvodem, aby se mi moji sourozenci posmívali. Proto jsem v době letu na Zemi zachovával tajuplné, pochmurné mlčení; nikdo tomu samozřejmě nevěnoval pozornost. Takové byly konce mé první kosmické výpravy.

Nebudu rozmnožovat řadu těchto historek přeházených bez ladu a skladu, které mi utkvěly v paměti, vzpomínek bezvýznamných jako nepotřebné drobnosti, s nimiž se člověk těžko loučí. Vzpomínám si na ně, ale nemohu v sobě najít dítě, které bylo jejich hrdinou. Co mi z toho všeho zbylo? To, že mám rád pohádky? To, že nemohu vidět čokoládu? Víc sotva. Avšak v tomto maličkém zbytku je ukryt stín světa zapadlého na samé dno mé bytosti, světa nedosažitelného a nepochopitelného, který se někdy znenadání vrací ve zvláštním odstínu večerního nebe, v náhlém zamyšlení, v šumotu deště, v neznámé vůni, v měkkém nočním šeru a vyvolává úsměv smutku.

Když jsem se po letech vrátil domů, naše zahrada mě překvapila, ba téměř ohromila. Poznával jsem každý záhon, každý strom, ale tam, kde se dříve prostíraly krajiny vzrušujících dobrodružství, nebylo už nic. Obyčejná květinová zahrada s altánkem, jabloněmi a živým plotem. A jak to všechno bylo malé! Cesta od domu k brance bývala dříve výpravou, plnou dobrodružství, jaké mi nyní nedává let okolo Země. Ano, několik let stačilo, aby se Země stala menší než zahrada mého dětství. Vždyť nedočkavé tužby se splnily: dospěl jsem a směl jsem si dělat všechno, co jsem chtěl... ale to už je jiná historie.

MLÁDÍ

Ve svých chlapeckých letech jsem učinil mnoho objevů. Jedním z největších byli moji strýcové. Dávno jsem věděl, že nejstarší otcův bratr, strýc Merlin, zkoumá kamení. Měl jsem své pochybnosti o jeho zdravém rozumu. Co zajímavého se mohlo skrývat v kamenech? Ale pak se ukázalo, že umí vyprávět o věcech tisíckrát zajímavějších, než jsou pohádky. V jeho ústech plagioklasy magmatických hornin, chrysolithy a křídové slíny dostávaly romantický, tajuplný význam; pomocí jablka a ubrousku dovedl ukázat, jak vznikají horské řetězce, a když vyprávěl o pláštích z lávy, které zahalují chladnoucí hvězdy, viděl jsem obludy chrlící oheň, máchající v černých propastech ohnivými purpurovými rouškami. Druhý strýc, Narian, ten Australan, který mě kdysi tak poděsil svou televizitou, je konstruktérem umělého podnebí na velkých planetách, vládcem metanových uragánů a pánem bouří, drásajících oceány ledových uhlovodanů. Jaké světy se mi otvíraly za jeho slovy! Vyprávěl mi o Gondwaně, létajícím kontinentu, o podivném nebi Jupitera, vyklenutém do tvaru obrácené polokoule, na němž malé Slunce svítí ve dne v noci, o tropických oblastech Saturna, zahalených po větší část roku do stínu vířících gigantických prstenců, o výpravách, které za svého mládí podnikal na ledově chladné měsíce této planety, jejichž jména znějí jako zaklínadla: Titan, Rhea a Diana.

Avšak s těžkým srdcem jsem je zradil oba a rozhodl jsem se jít ve šlépějích třetího strýce, Orchilda, známého v rodině pod přízviskem "Kosmák". Když jsem se doslechl, že bombarduje atomy, představoval jsem si, že strýc Orchild vylodí někde ve své meziplanetární pracovně, nesmírně se namáhá, aby konečně ulovil tyto tak strašlivě maličké částičky látky. Ale co nevyšlo najevo? Tento člověk, který zkoumal nekonečně malé částičky látky, zabýval se právě stavbou zařízení, které svými rozměry překonávalo všechno, co existuje na Zemi a bylo dokonce větší než Země sama. Nebylo překvapující, že cesty do hlubin hmoty i do hlubin atomu stejně ústily v nekonečno? Strýc Orchild stavěl stroje na bombardování atomů. Byly to vakuové komory, stavěné do tvaru prstence; magnetická pole v nich urychlovala nukleony — náboje vystřelované do jader prvků. Největší urychlovač třicátého století byl tvořen kruhovým prstencem průměru tři tisíc kilometrů; probíhal tunely v horských řetězcích a překračoval údolí oblouky mostů; dalším vývojovým stadiem mohl snad už být jen urychlovač heliotron, obepínající celou zeměkouli. Že by konstruktéři konečně dospěli k nepřekročitelné hranici? Ne: vznikla myšlenka úplně nová. Bylo rozhodnuto zbudovat nový heliotron ve vzduchoprázdném prostoru. Měla to být soustava trubic ve tvaru kola, vznášející se v prostoru někde mezi Měsícem a Zemí? Strýc Orchild mě vyvedl z omylu. Základní konstrukční prvek — vzduchoprázdno — už ve vesmíru existoval a dokonce znamenité jakosti. Rakety převážely ze Země do kosmického prostoru mnoho tisíc magnetických stanic, umístěných postupně v prázdnu tak, aby tvořily ideálně přesný kruh. A co dělal strýc? Dohlížel snad na tuto práci? Ne. Zabýval se právě tím, co bylo mezi stanicemi, to znamená vzduchoprázdnem. Tedy ničím? Kdepak. Z toho, co o něm říkal, vyplývalo, že není věci, která by skýtala větších možností než vzduchoprázdno, kterým postupují elektromagnetická pole, běžci a poslové vzdálených hvězd. Na televizitách se neobjevoval, protože při nich není možno šplhat po stromech, a to on velice rád dělával. Když přijel, vylezli jsme spolu na jednu z velkých jabloní, usadili se ve vidlicích větví, a chroupajíc tvrdá jablka, diskutovali jsme zarputile o polích impulsových, řídicích i únikových, o antifotonech a nevažitelných částicích hmoty. Ano, bylo již úplně jisté, že se stanu energetikem, pracujícím ve vesmíru. Avšak přišly letní prázdniny roku 3103 a všechny tyto plány nečekaně ztroskotaly. Bylo mi čtrnáct let a směl jsem se už pouštět na výlety do vzdálenosti několik set kilometrů. Jednou jsem si zaletěl na Tampere.

Znáte pamětihodnost toho malého ostrůvku v Severním moři, který byl základnou a dnes je muzeem kosmických letadel? Mezi zvětrávajícími balvany dolomitu, obklopena vysokými smrky, zvedá se obrovská hala s protáhlými okny, jakoby ojíněnými nánosem soli, přinášené vichřicemi z oceánu. Vevnitř

u stropu klenoucího se na mřížovitých sloupech nosníků, připomínajících páteř a žebra předpotopní velryby, spočívají v řadách velká tělesa raket.

Kustodem muzea byl stařec se zarudlou tváří, s širokou bradou, v níž se kroutily, jako by je tam někdo zapomněl, řídké stříbrné vousy. Objevil jsem ho v spalovací komoře jedné z raket. Seděl v úplné temnotě u křemíkových nádrží, v nichž kdysi kypěl tekutý kov; teď to mezi prochládlými stěnami čpělo prachem a vlhkostí rzi. Lekl jsem se, když se vynořil přímo přede mnou. Byl jsem si jist, že jsem ve velké budově sám. Ve světle, dopadajícím zespodu pootevřeným příklopem, zpozoroval jsem bělost jeho brady. Zeptal jsem se, co tam dělá.

"Dávám na ně pozor... aby neuletěly," odpověděl po chvíli tak dlouhé, že jsem již zapochyboval, zdali odpověď vůbec uslyším. Chvíli nade mnou stál — slyšel jsem jeho těžký chrčivý dech — a sestoupil beze slova po visutých schůdkách na dno haly.

Navštěvoval jsem muzeum stále častěji. Naše styky se nemohly po nějakou dobu ustálit. Snažil jsem se, abych se se starcem sblížil, ale zdálo se, že se mi vyhýbá, ovšem pasivně: mizel v bludišti raket, ale když jsem ho konečně našel, odpovídal na otázky z počátku lakonicky, s přídechem sarkasmu, který jsem nechápal; později, jak se naše známost prohlubovala, byl stále sdílnější. Pomalu jsem poznal životopisy raket shromážděných v hale a také mnoha jiných kosmických letadel, protože znal — tomu jsem věřil — osudy všech raket i korábů, které kdy pravidelně létaly v oblastech sluneční soustavy v poslední šesti stoletích. Byl jsem u příbuzných na Helgolandu a přijížděl jsem na ostrůvek skoro každý den. Postupně, jak stařec přeplouval nekonečné, jak se zdálo, oblasti své paměti, už jen on byl pro mne záhadou, protože nikdy nehovořil o sobě. Tušil jsem, že byl hvězdným kapitánem nebo snad velitelem velkých výprav, neptal jsem se však nikoho, protože jsem byl rád, že byl takový, jaký byl — zahalen nimbem tajemství.

Hned u vchodu haly stály mezi sloupy čtyři střely, postavené kosmonautickými dílnami před tisícem let. Archaická, štíhlá vřetena s jehlovitými zobáky, se stabilizačními plochami rozloženými jako peří šípů. Podvozky dvou prvních těžce spočívaly na šikmé betonové ploše, třetí byla nakloněna dozadu, jako by byla zadržena v pádu. Její pravá skluznice se dotýkala okraje základů, levá trčela do vzduchu, napůl vysunuta jako zchromlá noha mrtvého ptáka. Toto nejstarší hvězdné plavidlo zvedalo hlavu tak strmě, jako by čekalo vzlet, k němuž určitě jednou dojde, i když se dlouho odkládá. Dále ležely rakety z dvacátého druhého a dvacátého třetího století, ve tvaru trojhranných ryb. Z počátku jsem myslel, že jsou všechny černé, ale to je pouze halila milosrdná tma, snažící se zastřít skvrny a vpadlost boků.

Chtěl jsem říci, že mi stařec dělal průvodce po raketách, ale nebyla to pravda. Po točitých schůdkách se vystupovalo na úzký železný ochoz, odkud bylo vidět řadu temných hřbetů se zejícími vstupními šachtami. V raketách bylo umělé osvětlení. V jeho září se otvíraly uzávěry síní, objevovaly se kulaté průchody, kajuty, transportní šachty i mezipalubní chodby. Sestupovalo se jimi až docela dolů, do prostor na dně, v nichž byly zapuštěny nůžkové výtahy podvozků, starosvětsky se lesknoucí rubínově červeným nátěrem. Zužujícími se tunely, přes řady olověných ochranných prahů dospěli jsme do atomových komor. Mezi černými zdmi, zdrsnělými žárem, který tu kdysi zuřil, stály shrbené kříže magnetů. V zaprášeném prostoru mezi nimi vířily kdysi úlomky sluncí, zdroje síly a pohybu.

Toto putování vyvolávalo v mém průvodci pocity nelibosti nebo dokonce nudy; buď jak buď, zůstával lhostejný jak k mým výbuchům nadšení, tak k tomu, co jsem říkal, a já hovořil skoro nepřetržitě.

Naše úlohy se vyměnily až tehdy, když jsme navštívili nejtajnější zákoutí a vraceli se do ústředních prostor rakety.

Později jsem pochopil, že čekal, až ukojím svou první nenasytou zvědavost a zatoužím poznat věci významnější, než jsou zvláštnosti dřívější atomové techniky. Když už jsem se seznámil se všemi raketami a prolezl jejich nejméně dostupná zákoutí, přišel čas na vyprávění.

Stařec mě potkával jakoby náhodou u vchodu. Když jsme prošli prázdným, rozlehlým prostranstvím haly, minuli bezvládná tělesa s čtyřnásobnými patry široce rozšklebených otvorů, z nichž vanula chladná, zatuchlá tma, vstupovali jsme po kovově dunících schodech do nitra stříbřitého giganta se zobcem protaženým v jehlu, velkého Astrotora, zdánlivě nedotčeného zubem času. Když jsme se blížili k ústřední navigační kabině, kde stála na pódiu armatura kormidla mezi zšedlými televizními obrazovkami a mezi pultíky velících přístrojů, stařec se opět zastavoval jako náhodou a začínal vyprávět. Z počátku

odsekával věty nabručeně, s nesnesitelnou pomalostí, pak hovořil stále plynuleji a zřetelněji, potom otvíral dveře kormidelní kabiny, při čemž se automaticky rozsvěcovaly zářivky na stropě, a začínal jeden z těch neuvěřitelných příběhů, které navždycky zapadly do mého mládí.

Byly to útržky dávných zkazek, kdy let na nejbližší planetu byl výpravou plnou neznáma, dramatem se spletíým dějem, dramatem rozplývajícím se v nápovědích a odehrávajícím se v prázdnotě zející mezi dvěma světy — pozemským, opuštěným možná navždycky, a světem neprozkoumané hvězdy, obestřené tajemstvím. Byly to legendy o raketách, stržených do víru oběžných drah kolem neznámých a na hvězdných mapách nezakreslených asteroidů, o zoufalých zápasech se svou přitažlivostí obrovského Jupitera, o hranicích odolnosti posádek i raket, ságy o zápasech, odletech i návratech z hlubin prostoru. Vzpomínám si na příběh rakety zasažené do strojové části troskou rozpadlé komety, rakety, která ztratila možnost manévrovat a hnala se slepě vpřed a zapadala do nekonečné pustiny, vysílajíc zoufalé rádiové signály o pomoc. Tyto signály přicházely na Zemi deformované odrazem od povrchu Měsíce nebo jiného nebeského tělesa, a protože byly zkreslené, nedovolovaly určit přesně polohu rakety.

V jiném příběhu dopravní raketa přímé linky Mars — Země, vracějící se do mateřského přístavu, nevyhnula se mraku kosmického prachu, s nímž se cestou setkala, a vylétla z něho obklopena vířící mlhovinou. Při dalším letu ji tato zvláštní aureola nezpůsobila škody. Když však dosáhla atmosféry naší planety, mrak prachu, který ji obklopoval, se vzňal a raketa shořela v několika vteřinách se vším, co nesla na svých palubách.

Stařec při vyprávění občas povstával z náhodného sedátka, přistupoval ke kormidelním pákám, natahoval ruce, jako by je chtěl položit na černé armatury, avšak v ilustrování svých vlastních slov nikdy nešel dál. Jen tu a tam, když vyprávěl o nějakém člověku, obracel pomalu zraky do prostoru, jako by očima sledoval vzdalující se postavu, někdy se zachmuřil a umlkl, bloudě pohledem po kajutě, jako by nemohl najít to, co se mělo objevit právě na tomto místě příběhu; po chvíli však přemohl odpor skutečnosti a já jsem spolu s ním začínal vidět věci ještě teplé od doteku rukou astronautů, měděné plomby gravitačních pojistek utržené v okamžiku nebezpečí prudkou rukou kormidelníka, slyšel jsem kroky strážného a byl jsem sám s jeho velkou, nebojácnou samotou, tváří v tvář hvězdám zářícím v černých kotoučích obrazovek. Občas se mě zmocňoval neklid, když se mi zdálo, že stařec líčí jinak sled událostí nějaké výpravy, sled již ustálený v dřívějších příbězích; trvalo to však jen okamžik — poddával jsem se, přimhuřoval oči nad nepřesností, nepravděpodobností, ba dokonce i nemožností; věřil jsem mu, protože jsem chtěl věřit. Přesto, že bych to tehdy nebyl dovedl vyjádřit, cítil jsem nejasně, že tím, když mění a obměňuje podrobnosti, dělá to jen proto, aby tím zřetelněji vyšla najevo pravda o lidech, kteří se první vydali do propastí nekonečné noci. Rozhodl jsem se, že se stanu astronautem. Ohromovalo mě, jak jsem až dosud mohl být tak slepý ke kouzlu tohoto vzrušujícího povolání. Domnívám se, že to bylo hlavně proto, že jeden obor meziplanetární plavby studoval můj bratr, a naše vztahy, abych se vyjádřil jeho jazykem, jazykem elektroinženýra, měly vždycky sklon k vysokému napětí.

Když jsem se starému kapitánovi svěřil se svým rozhodnutím, nevěnoval tomu zprvu pozornost — již jeho mlčení se mne bolestivě dotklo — a pak mi suše vysvětlil, že takovým astronautem, jako byli hrdinové minulosti, se stát nemohu. Už neexistují odvážné posádky bojující s řekami meteorů, těchto útesů kosmických moří, ani navigátoři zakreslující z noci na noc do map nebe úsek dráhy, kterou raketa urazila. Už neexistují kapitáni neúnavně se procházející po kovových palubách v době, kdy cestující odpočívají přemoženi spánkem, neexistují strážníci a kormidelníci upírající zraky do mraků hvězd nad svými astrokompasy. Desítky tisíc raket bez posádky, řízených automaticky, krouží po oběžných drahách naší sluneční soustavy. Tyto dlouhé vesmírné vlaky převážejí z jedné planety na druhou suroviny, horniny, rudy, a jsou-li v nich lidé, jsou to cestující zvyklí zázrakům cesty, užívající v pohodlí služeb strojů, které bdí nad bezpečností letu.

Nesměle jsem se zmínil, že můj bratr studuje astronautiku. „Eh," odpověděl pohrdlivě, "učí se konstruovat automatické piloty. A to je všechno. Jako kdybys vyráběl trumpety místo hudby a říkal si, že jsi velkým skladatelem."

Spěchal jsem, abych to opakoval bratrovi.

"Sám jsi trouba," odpověděl.

Zůstal jsem sám se svými pochybami.

Přítelem mého otce byl profesor Murach, jemuž, jakožto astronomovi, jsem se svěřil se svými trampotami, poněvadž podle mého názoru měl k hvězdám důvěrný vztah.

"Nechci konstruovat roboty, chci se stát astronautem, kormidelníkem nebo třeba i kapitánem kosmických raket."

"Hoho, romantika starověku," zvolal Murach, když mě trpělivě vyslechl. Pokýval melancholicky hlavou. "Astronautika je beze sporu hezká věc, ovšem, ovšem, jestlipak znáš Rufovu práci Atmosféry planet a vesmírné lety?"

Neznal jsem to dílo. Profesor se zaradoval:

"Výborně, přečti si to. Báječná věc. Plná nejasností jako mlhavý večer — volné pole pro fantazii a snění! Ano, ano, kdysi byla astronautika neobyčejně těžkým uměním. Člověk se blížil až k hranicím psychické odolnosti. Je tam mnoho nádherných stránek hrdinství, mnoho vítězství nad sebou samým. Jak krásně řekl Rufus: "Náš svět je k astronautům laskavý — na každých sto trilionů dílů vzduchoprázdna připadá jeden díl pevniny. . . je dosti místa pro rozvinutí plachet i dosti hvězd, těch velkých přístavních světél v oceánech temnoty!" Ale jestlipak víš, milý chlapče, proč vlastně byla astronautika tak těžkým uměním?" Nevěděl jsem.

"No, tak co?" řekl Murach a shovívavě na mne pohlédl. Tam, kde mají ostatní lidé obočí, on měl dva malé, husté keříčkovité chomáčky šedých chloupků, které jako by se účastnily rozhovoru živými pohyby, a někdy mi byly k smíchu, což oslabovalo pádnost profesorových slov.

"Dokážu ti, že se mýlíš, ty nedozrálý hvězdoplavče. Víš, že se lidé kdysi plavili po mořích?"

"Tak zvanými parníky!" vyhrkl jsem.

"Ano, ale ještě dřív, ve starověku, pluli na plachetních korábech a za pohonnou sílu jim sloužil vítr. A tak, dokud neznali přesně hydrostatiku, hydrodynamiku, teorii vlnění a ostatní vědy, stavěli lodi od oka, víš, a proto plachetnice takto vzniklé měly svou individualitu. Ani dvě nebyly stejné. Nepatrné rozdíly v poloze stožárů, kýlu, ve tvaru lodního trupu způsobovaly značné rozdíly v reakci na kormidlo a tak dále.

Odhadnout je nedovedli. A tak poučení nebezpečími, která přestáli, dobrodružstvími, ba katastrofami, shromažďovali mořeplavci zkušenosti, z nichž vyrůstalo velké umění mořeplavby. Umění, víš, a nikoli věda, protože kromě pozitivních znalostí bylo v ní mnoho bájí, pověr, předsudků a k řízení lodi byla nezbytná kromě vlastních znalostí i osobní odvaha, umění a talent. Potom však věda vyplnila všechny tyto mezery a na umění zbývalo čím dál tím méně místa. A před sto lety se podobná historie opakovala s meziplanetární plavbou."

"Znamená to, že člověk už nemůže řídit raketu?" řekl jsem. "Ale já to chci dělat! Cožpak to někomu uškodí?"

"Ovšem, že uškodí," namítl profesor a jeho obočí se pohnulo jako vousy neviditelných trpaslíků. "Uškodí, protože bys to dělal pomaleji a méně přesně než automat, to znamená hůře, nemluvě už ani o tom, že není správné, aby člověk dělal práci, kterou zastane automat. Víš přece, že je to nedůstojné."

"Ale přece na výletech," odpověděl, jsem, "nebo v horách lidé často kácejí strom, rozdělávají oheň, vaří, i když by to bylo možné připravit si jídlo v kuchyňském automatu. . ."

"Na výletě děláme to, co je prospěšné zdraví, osvěžuje ducha, těší člověka a tak dále. Avšak kdybys raketu řídil sám, vydával bys v nebezpečí náklad, o tobě nemluvě. . ."

"Co záleží na jedné raketě!" uklouzlo mi.

Profesor se spokojeně zasmál.

"Tak vidíš, proti své vůli ses přiznal: když sníš o astronautice, nemyslíš na odpovědnost a práci, chceš jen, aby to tak vypadalo, jde ti jen o to, abys měl radost z letu samého, a přitom se zdálo, že to myslíš doopravdy. Před dvěma sty lety to bylo velké a nesnadné umění, hodné pravých mužů, a vyplňovalo celý život těch, kdož se mu věnovali; a jména velkých astrogátorů přešla do dějin. Ale to, co tehdy byla nezbytnost, bylo by dnes v nejlepší případě zábavou, nebo, což je horší, hloupostí."

Zlobil jsem se na profesora, že tak logicky zdůvodňuje své tvrzení, na starého hlídače raket, na svého bratra i na svět. Avšak svůj úmysl jsem nezměnil: stanu se astronautem, něco se už pro mne najde. Zchytrale jsem se o tom nezmínil, avšak profesor poznal, jak vidět, z mého skromně sklopeného pohledu, co mám za lubem.

"Chceš se stát kapitánem dálných hvězdných plaveb?" zeptal se bez okolků a já, přesto, že jsem si

přisahal mlčení, bezděčně vyhrkl:

"Chci!"

Napřed vykulil oči, pak se rozesmál. Smál se dlouho. Konečně zvažněl.

"Je to pravda," zeptal se, "žes před nedávným překousl olovený kabel?"

"Ano," odpověděl jsem zarytě. Byl jsem ještě trochu pyšný na tento čin, přestože nikdo z dospělých neprojevil pro něj ani zbla pochopení, natož nadšení.

"A proč jsi to udělal?"

"Vsadil jsem se," odpověděl jsem ještě zarytěji.

"Jsi safraportsky tvrdohlavý... Slýchám o tom a vidím to na vlastní oči. Hm, no... třeba časem zmoudříš... ale zatím čti Rufa..."

Murach na mne hleděl přísně, ale jeho pohyblivé obočí zřetelně říkalo, že je na mé straně. S tímto přesvědčením jsem se s profesorem rozloučil, abych se o několik dní později přihlásil ve Středisku světelných rychlostí.

Byla to léta horečných diskusí a velkých příprav, které měla korunovat první výprava za hranice sluneční soustavy. Po celé zeměkouli vznikaly speciální ústavy, v nichž se dobrovolníci podrobovali o své vůli těžkým a nebezpečným zkouškám. Nebylo totiž známo, jaké následky pro lidský organismus může mít rychlost vyšší než deset tisíc kilometrů za vteřinu, a bylo už jisté, že raketa, která má dospět k nejbližší stálici, musí se pohybovat rychlostí přinejmenším desetkrát větší.

Šel jsem tedy do nejbližšího Střediska světelných rychlostí jako kandidát na dobrovolníka; za mého časného mládí bylo nezdárka vidět bíle oděné pracovníky těchto odboček s malým stříbrným paprskem na rukávě. Bylo zvykem prokazovat jim velkou úctu, takovou, jakou chováme k proslulým vědcům a umělcům.

Ve Středisku se mnou jednali s přehnanou zdvořilostí, z níž však bylo možno vycítit jistou rutinu; domnívám se, že kandidátů mně podobných museli odbavovat denně desítky.

Kromě zbožného přání neměl jsem samozřejmě žádnou kvalifikaci; rozloučili se tedy se mnou s příslibem, že po pěti letech, budu-li se dobře učit, budu se moci znovu přihlásit, tentokrát již k přijímací zkoušce.

Odešel jsem tedy s nepořízenou. Trpce rozčarován sprádal jsem nejfantastičtější plány: chtěl jsem se vydat do kosmického prostoru s raketou pro jednu osobu, spoléhaje na to, že dříve, než mi dojdou zásoby, setkám se s nějakou raketou, která se mne ujme jako trosečníka vesmíru; pak jsem zamýšlel vplížit se potají na raketu a vydat se s ní na výpravu do pásma nejvzdálenějších planet a prozradit svou přítomnost na palubě někde za drahou Marsu; počítal jsem s tím, že vedoucí výpravy, pohnut mým plamenným zanícením, udělá mě přinejmenším svým asistentem; připravil jsem si — a to hned v několika variantách závislých na okolnostech — vhodný proslov, který ho měl přesvědčit. Všechny tyto projekty, i když zůstaly v oblasti fantazie, zabraly mi přesto spoustu času. Hltal jsem celé stohy kosmických románů, učil jsem se mizerně, a když jsem byl u stolu vytržen z kosmických dum nějakou otázkou, odpovídal jsem nevhodně. Ani ve snu mi nenapadlo, že si chudák babička vykládá mé chování zcela opačně. Dlouhé náhlé zahledění do prázdna se lžící zvednutou k ústům, chatrné pokroky v učení, samotaření — to všechno se jejím očím jevilo jako neomylné příznaky vyžívajícího uměleckého talentu.

Plna nejkrásnějších nadějí darovala mi k narozeninám krásný bílý genetofor, na němž sama nejednou jedním prstem ťukala. Zkoušel jsem na něm své síly, napřed, abych udělal radost babičce, a později proto, že mě videoplastika skutečně zaujala. Toto umění má svůj počátek ještě ve středověku, vzniklo křížením tak zvaného filmu, spisovatelství a plastické barevné televize. Pomocí genetoforu, který je pro něho tím, čím pro skladatele klavír, může umělec vytvořit vše, co jen dokáže vymyslet. Může tedy vytvářet dramata i veselohry, příběhy skutečných osob nebo pohádky odehrávající se ve smyšleném světě, může konstruovat bytosti napolo rostlinné, napolo zvířecí, a to vše pomocí navrstvování světelných polí, která při hře na genetofor vznikají. První pokusy mi přinesly mnoho radosti. Zavíral jsem se ve svém pokoji a sedal před velkou obrazovku s rukama na mnohořadovém manuálu. Když jsem stiskl několik desítek kláves, zmáčkl jsem uvolňovač, a v tom se v obrazovce, na skle dosud prázdném, objevila postava, již jsem vytvořil. Avšak vzrušení nevyvolával sám fakt, že se tato postava objevila, nýbrž to, že byla obdařena jistou, i když z počátku nevelkou životaschopností: pohybovala se, chodila, jako by zkoumala prostor, v němž byla uzavřena. Abych pravdu řekl, měla obyčejně značné nedostatky a — jak

řikají umělci — obsahovala disonanční rozpory; pak jsem ji sprovedil ze světa jediným stisknutím pedálu a pouštěl se do dalších pokusů.

Při svých experimentech kazí samozřejmě každý začátečník mnoho postav; překonával jsem však na tomto poli všechny rekordy a musím se přiznat, že se mi ve snech zjevovaly celé zástupy postav, hrozivých, dýšících pomstou za nezdařené probuzení k životu a neméně brutální vytržení z této chvilkové existence. Videoplastika se totiž ani o vlásek neliší od umění dřívějších dob; aparát jako by byl zdokonalenou paletou a perem, a když se adept obeznámí s jeho konstrukcí, rovná se spisovateli, který znal pravidla pravopisu. Možná, že je vhodnější srovnávat videoplastiku s hudbou. Stejně jako hudebník tóny, skládá videoplastik různé psychické znaky, a jak se v prvním případě rodí melodie, tak v druhém vzniká hrdina dramatu. Domnívám se však, že největší podobnost spočívá v tom, že obdobně jako skutečně talentovaný skladatel při instrumentaci symfonického tématu slyší ve své představivosti souznění všech nástrojů ještě dříve, než napíše byť jedinou notičku do pěti linek notové osnovy, stejně vykoná videoplastik nejobtížnější a vpravdě tvůrčí část díla dříve, než stiskne první klávesu genetoforu, to znamená, když své hrdiny tvoří ve své fantazii. Jen tak mohou vzniknout postavy, které se podrobí jeho vůli a budou svými osudy diváka vzrušovat; tomu však nikoho nemůže nikdo naučit — a pouhá zběhlost v používání přístroje stačí jen k vytváření pohyblivých se figur a nevšední, pohádkové scenerie; právě to bylo mým údělem.

Nejeden studující promarní léta, než pochopí, jak klamavá je vidina tvůrčí všemohoucnosti, kterou ho lákala videoplastika, a jak velkou lží se stane, když umělec zavrhně skutečné pozemské osudy pro sny o možných existencích. Na štěstí pro mne — byl můj nedostatek talentu tak očividný, že jsem ani na okamžik na videoplastiku vážně nepomýšlel, a mé umělecké pokusy zakončila skutečnost, že jsem genetofor rozebral na součástky, protože jsem chtěl vědět, jak je zkonstruován. Chudák babička, zažila — tentokrát již naposled — trpké rozčarování, když si prohlédla některé plody mého úsilí, neboť nemohla přenést své dávné naděje již na nikoho v rodině.

Je zvykem, že všichni mladí lidé, kteří dosáhnou středoškolského vzdělání, navštěvují po několik měsíců postupně libovolně vybrané university a učiliště, aby poznali stykem s prostředím vědců, inženýrů a techniků své vlastní záliby a schopnosti. Když jsem jako sedmnáctiletý mladík opouštěl školu, byl jsem dlouho na rozpacích, kde mám začít; konečně jsem vstoupil na meorijskou pobočku Ústavu pro plánování budoucnosti, do ÚPPB, jak se mu zkráceně říkalo. Zde jsem se po prvé setkal s lidmi, kteří vypracovávali plány cesty za hranice sluneční soustavy.

V této době nebyly ještě v praxi známy způsoby cestovat rychlostí dost velkou, aby bylo možno urazit vzdálenost ze Země k vzdáleným hvězdám v čase rovnajícím se délce lidského života. Jistě si vzpomínáte na vášnivé diskuse, jaké se rozvíjely na počátku našeho století, diskuse, souvisící s projekty stavby kosmických letadel, určených k letům do hlubin galaxie.

Protože měl let trvat neobyčejně dlouho, mělo při něm docházet k tak zvané "směně generací", to znamená, že k cíli měli doletět teprve vnukové, ba pravnukové těch, kdož Zemi opouštěli. Tehdy se toto řešení zdálo nutností, diktovanou stavem současné kosmonautické techniky. Narazilo však na všeobecný a prudký odpor. Bylo něco ponižujícího a člověka nedůstojného v tom mravenčím vegetování, které se mělo táhnout po celá staletí v kovové skořápce, vržené do propasti prázdna. Kromě citových momentů byly závažné i výhrady rozumové.

Jací budou lidé, říkalo se, vystavení desítky let vlivu vzduchoprázdna. Jak velké a nebezpečné jsou možnosti, že se jejich charakter zlomí, že selžou, že vzniknou bytosti narušené morálně i psychicky. Jak v zásadě ponižující úloha měla připadnout oněm "mezigeneracím", které musí strávit v raketě celý život, uvězněny v ní od narození do smrti, a jakými učители a pěstouny budou lidé žijící v takových podmínkách těm, kdo nakonec doletí k hvězdám.

"To všechno," odpovídali jiní, "je pravda. Obtíže, nesnáze, nebezpečí cesty si nikdo nedovede představit, přesto však let k hvězdám je nutností. Když byla ovládnuta sluneční soustava, když byly hospodářsky využity nejprve blízké, v druhé polovině třetího tisíciletí pak i vzdálené planety až po dráhu poslední — Kerbera, musí být učiněn další krok vpřed. Plavba přes oceán vzduchoprázdna dělicí nás od jiného nejbližšího slunce. Výpravu je možno po nějakou dobu oddalovat, ale nakonec k ní dojde, protože k ní musí dojít, rezignace by totiž znamenala zastavení, čili po několika desítkách století — smrt pozemské

civilizace."

Nové atomové pohonné látky, stejně jako objev způsobu uvolňování atomové energie z jakéhokoli druhu látky, umožnily technické řešení problémů letů podsvětelnou rychlostí, vynořila se však nová otázka, zda totiž člověk může, i v případě, že bude užito všech ochranných prostředků — cestovat rychlostí řádu sto nebo dvě stě tisíc kilometrů za vteřinu. Optimisté se domnívali, že se problém dá řešit poměrně prostě v prostoru hodně vzdáleném od gravitačních polí planet a bude-li rychlost letu zvyšována dostatečně pozvolna; připomínali teorie, vzniklé ve starověku a středověku, že se člověk blíží k hranici biologické odolnosti při rychlostech třiceti, sta nebo tisíce kilometrů za hodinu; tato hranice se posouvala dál od jednoho století k druhému.

Opatrnější upozorňovali na fakt, že při rychlostech blížících se rychlosti světla počnou se projevovat a působit jisté důsledky teorie relativity, jejichž vliv na životní procesy je zcela neznámý. Tyto pochybnosti mohla odstranit jedině zkušenost.

A tak vznikla Střediska světelné rychlosti, rozseta po celé Zemi i po četných jiných planetách jako pobočky Ústavu pro plánování budoucnosti.

V průběhu bádání se přišlo na záhadný úkaz, nazývaný "kolísáním vědomí", který spočíval v tom, že člověk uzavřený v raketě, která se blížila rychlosti 170 až 180 tisíc kilometrů za vteřinu, pociťoval podivné zatemnění mysli, vedoucí při dalším zvyšování rychlosti i k ztrátě vědomí a hrozící na konec smrti. Rychlost 170 tisíc kilometrů za vteřinu byla nazvána meznou podsvětelnou rychlostí a právě takovou rychlostí měla letět raketa směřující k nejbližší stálici.

Takový byl stav vědění v době, kdy jsem se po prvé dostal do styku s kolektivem Ústavu pro plánování budoucnosti.

Ohromen perspektivami, jaké otvírala práce těchto lidí, rozhodl jsem se, že se vynasnažím stůj co stůj, abych byl do Ústavu přijat. K tomu bylo třeba mít ukončena studia mechanistiky, kosmodromie nebo medicíny. Po úvaze jsem se rozhodl, že začnu studovat na Ústavu všeobecné mechanistiky v Meorii, který byl proslulý skvělými tradicemi. Učení mi šlo celkem dobře, ale po roce jsem začínal litovat, že zvolený předmět nemá s mou zamilovanou astronautikou nic společného a po krátkém rozmýšlení jsem si dal zapsat dodatečně kosmodromii. Nespokojen s rozpětím svých studií, rozšířil jsem je ještě tím, že nad tajemstvím konstrukce automatů jsem vysedal v Meorii a přednášky z kosmonautiky jsem poslouchal na universitě ležící na úpatí Měsíčních Apenin, přestože jsem se mohl bez obtíží dostat na kterékoliv učiliště na Zemi. Avšak to, že jsem denně dojížděl na Měsíc, povznášelo mě a dělalo mě zajímavým v mých vlastních očích. V raketě jsem trávil dvě hodiny denně a pouze tam jsem měl čas, abych něco pojedl. To všechno dohromady bylo samozřejmě čiré bláznovství, málo jsem jedl, málo spal a sám sebe mučil obrovským množstvím povinností, které jsem si vzal na sebe. Mně se to však líbilo a nemohu na toto období nevzpomínat bez úsměvu. Myslíl jsem si, že jsem dokonalý, všestranný a — hlavně — tajuplný, protože jsem se snažil, aby mé okolí na Měsíci nevědělo o mých studiích v Grónsku, a naopak.

Tak uběhla dvě léta. Když jsem ukončil nižší mechanistická studia, složil jsem zkoušky z teorie raketového letu a odjel jsem domů na letní prázdniny. Přiletěl jsem pozdě večer. Maminka mi řekla, že jsem se těsně minul s otcem, kterého právě volali k operaci.

Dlouho jsme seděli na verandě a hleděli na roje hvězd, padajících z červencového nebe; čas od času východní okraj horizontu vrhal jim vstříc svislé, ohnivé čáry; zdálo se, že to meorijské raketové nádraží vítá plameny startujících raket meteorické posly vesmíru.

Hodně po půlnoci nám otec poslal zprávu, že se vrátí pozdě, a žádal nás, abychom na něho nečekali. Maminka mi rozestlala v mém někdejší dětském pokoji. Sotva jsem ulehl na lůžko, usnul jsem jak zabítý. Vzbudil jsem se v záři plného dne. Celý dům byl pohroužen v ticho. Vešel jsem do jídelny, abych vyběhl na zahradu. U dveří do chodby jsem se málem srazil s otcem. Zůstal jsem stát, překvapen tímto setkáním. Byl jsem totiž přesvědčen, že spí. Ukázalo se, že se vrátil až ve tři ráno a nyní vstal jen proto, aby se spojil s nemocnicí. Dlouhou dobu jsme oba stáli, nevědouce, co dělat, ve světle zaplavujícím pokoj zelenavou září, která pronikala stěnou popínavých rostlin. Ve svém dlouhém šedém županu připadal mi otec starší než kdy jindy. Bledý, s kruhy pod očima, jako by byl ještě celý v noci, na míle vzdálen krásného slunného dne venku. A byl daleko menší než dříve — nebo jsem snad já vyrostl? Blesklo mi hlavou, že už je na prahu stáří, a srdce se mi v prsou sevřelo smutkem a dojetím. Čím byl?

Nic nevytvořil, neobjevil žádný nový způsob operace, ani jediný zákrok nepraktikovaný už dříve, žádný objev, dokonce nebyl proslulý ani jako chirurg: jistá ruka, dobré oko, říkalo se, ale nic mimořádného. Obyčejný doktor — chirurg. Strýcové měnili podnebí planet, budovali gigantické konstrukce ve vzduchoprázdnu, zanechávali po sobě viditelné, trvalé stopy své práce. Ale on? Mlčky, úkradkem jsem ho políbil na neoholenou tvář a chtěl jsem se vytratit ven. Zastavil mě.

"Chceš prý teď vstoupit do Ústavu pro plánování budoucnosti?"

Přisvědčil jsem.

"Dříve jsi chtěl všechno mít a teď zase chceš vším být..."

Neusmál se. Čekal, že mu odpovím. Mlčel jsem a v tomto mlčení bylo znát stín podráždění. Nabral dech, ale nepromluvil. Nataženou rukou, konečky prstů přešel po mé košili a s tímto nedokončeným gestem zmizel za dveřmi pracovny. Vyšinut z rovnováhy, trochu rozčilen, trochu rozzloben jsem osaměl. Odešel jsem do zahrady, ale najednou mě přešla chuť prolézat místa mých dětských her. Lehl jsem si na vyhřátou trávu a za minutu vymizel otec z mé paměti. Nemyslel jsem na něho, když jsem vystavil tvář paprskům obou našich grónských sluncí, umělého, atomového, které stálo v zenitu a hořelo platinovou září, a skutečného, vznášejícího se jako bledý kotouček nízko nad obzorem. Vybavila se mi epizoda posledního výstupu na Měsíci — lano se zaseklo mezi dvěma balvany a nebyť toho, že tam člověk váží šestkrát méně než na Zemi...

Nějaký stín přelétl přes má víčka, za ním druhý a třetí. Někdo k nám přijížděl: helikoptéry usedaly na trávníky v zahradě. Zvedl jsem se na loktech a spatřil první vystupující hosty a vysoko nad domkem letku dalších strojů, svítících vrtulemi. Za okamžik jich od západu přiletělo několik desítek. Snášely se dolů a málem se dotýkaly korun stromů. Návštěvníci utvořili hlouček, který stále vzrůstal, a dávali přistávajícím znamení rukama. Někteří ukřívají něco za zády. Vstal jsem, stále víc a více udiven, ale zatím se na trávník dále snášely helikoptéry; lidé se pohybovali chaoticky, jaksi nerozhodně — konečně vykročili k domu.

To všechno mě tak zmátlo, že když se blížili, místo abych jim poděkoval za pozdrav, vykřikl jsem:

"Co... co se děje?"

"Přiletěli jsme na oslavu výročí," odpovědělo několik hlasů najednou.

"Jakého?"

"No, přece padesátého výročí doktorova působení..."

"Ty jsi jeho syn?" otázala se malá, šedovlasá žena. Její vlasy svítily v slunci jako živé stříbro. Zmocnila se mne bláznivá chuť hupnout do křoví, ale nohy jako by mi vrostly do země. Tak, na dnešek připadlo padesáté výročí otcovy práce a já o tom vůbec nevím... a on...? Snad si vzpomněl...

Před domem se shromažďoval zástup lidí a nad zahradou stále přelétávaly stíny přistávajících vrtulníků. Toto rojení neustávalo, atak později přistávaly za zahradou, protože na trávnících a pěšinách stál jeden stroj vedle druhého. Vzduch byl plný tlumených hlasů. Najednou se otevřely dveře. Na prahu se objevil otec. Mimoděk přitáhl šosy rozhaleného županu a zůstal stát, prostovlasý a rozčuchaný. Na tváři měl otíštěný vzor tkaniny. Zřejmě si zdřímł s hlavou na opěradle křesla. Stál a díval se na moře hlav. Nastalo takové ticho, že bylo slyšet slabý hukot, jak přistávaly stále nové a nové stroje. Najednou sebou otec trhl a vykročil po schodech dolů, jako by chtěl jít všem naproti; v polovině schodiště se však zarazil, zvedl ruce a spustil je; pootevřel ústa a neřekl nic. V zástupu nastal ruch. Lidé přistupovali ke schodům, podávali mu květiny, většinou štíhlé kytičky, ale brzo měl ruce plné, další je tedy kladli na schody. Byly tam vlčí máky a chrpy z australských obilných rezervací, bílé magnolie, africké vstavače, orchideje a kytičky sedmikrásek, rozkvetlá větvička jabloně z Antarktidy, kde právě začínalo jaro, a velké, bledé stolisté růže, rodící se pouze ve sklenících Měsíce. Kdo složil svůj dar, mlčky ustupoval a otec ho sledoval pohledem, v němž se občas zableskla vzpomínka; tu se jeho ústa beze slov pohybovala, vtom však už přistupoval někdo nový a nad stromy zahrady jako těžký pták vzlétal vrtulník odlétajícího. A jak zástup řídil, rostl kopec květů na schodech. Tu se v zahradě objevilo devět starců ve třpytných bílých skafandrech; šli s obnaženými stříbrovlasými hlavami a bojovali se zřejmou námahou s břemenem kosmického brnění, kterému již dávno odvykli. Se srdcem, které přestávalo tlouci, zpozoroval jsem na jejich prsou odznaky pilotů Neptuna; pravda, tatínek kdysi, ještě dříve než poznal maminku, byl lékařem na raketě. Nikdy však o tom nemluvil. S prázdnýma rukama došli piloti až k verandě, odepjali stříbrné

odznaky a jeden po druhém je úderem otevřené dlaně zabodl špičkou do dřeva nejnižšího schodu, takže toto prkno, zčernalé a vyšlapané tisíci nohama, se náhle zatřpytilo, jako by bylo pobito stříbrymi cvočky. A pak jsme zůstali v prázdné, slunné zahradě sami. Tu se otec, stále ještě stojící bez hnutí, zachvěl a odešel; květiny se mu vysypaly z rukou a on, tápaje po dveřích, zmizel v domě.

A já jsem se stále nehýbal. Jako kdybych naslouchal hukotu vzdalujících se strojů. Za chvíli se objevil další. S měkkým šumotem přeletěl nad stromy a přistál. Vyskočil z něho člověk v kombinéze; rychle se rozhlédl, rozběhl k verandě, hodil něco na hromadu květů a stejně rychle se vrátil do letadla.

Měl jsem dobrý zrak a zdaleka jsem rozeznal neobvyklý vzhled tohoto opožděného dárku. Byla to hrstka rezavých, zaschlých a pichlavých snítek areosy, jediné květiny rozkvétající na Marsu.

MARATÓN

"Lidé oslavují mudrce pro jeho lásku k nim, avšak kdyby mu to neřekli, on by nevěděl, že je miluje."

Tato slova starověkého filosofa jsou lepší charakteristikou mého otce, než na jakou by se sám zmohl.

Někdy se člověk ptá sám sebe: "Vybral jsem si vhodné zaměstnání? Jsem v něm šťasten? Žije se mi dobře?" A hned si odpovídá trojnásobným ano. Otec si podobné otázky nikdy nekladl, nikdy mu nenapadaly a určitě by je pokládal za stejně nesmyslné jako otázku: "A žiji?"

Jeho bratři sloužili lidstvu svými znalostmi. On dělal totéž, ale když vědomosti selhaly, když prohrával boj o život svých nemocných, zůstával dále společníkem umírajících, ne už jako lékař, nýbrž jako člověk, který umírá spolu s nimi. Strýcové se poddávali střídavě radosti z vědeckých úspěchů i depresi z porážek. Otec zůstával stále stejný — pod všudypřítomným, nikdy ho neopouštějícím břemenem odpovědnosti, která byla pro jeho duši tím, čím pro naše těla zemská gravitace, nutící svaly k vypětí sil, k stálému napětí, přemáhání váhy těla, ale bez níž by život byl nemyslitelný.

Po oněch památných prázdninách jsem přerušil studia vyšší mechanistiky a dal jsem se zapsat na medicínu. Toto nové rozhodnutí, učiněné se stejným krkolomným spěchem jako rozhodnutí předchozí, vyplynulo z jiných pohnutek. Byl to pokus proniknout ke skutečným hodnotám života a zároveň pokus o jakési pokání vůči otci — pokus vroucný a naivní, třeba už jen proto, že jsem neměl ponětí o tom, čím vlastně je povolání lékaře. Omluvit mě může snad pouze to, že jsem medicínu dokončil, aniž jsem ztratil z očí hlavní cíl, jímž byla účast na výpravě za hranice sluneční soustavy.

Za léta lékařských studií jsem zvážněl. Z předcházejícího údobí mně zůstalo nemnoho: trocha poznámek, náčrtů a projektů, které jsem schovával, nikoli ze skutečné potřeby, nýbrž pro klid vlastního svědomí, že jsem uplynulý čas tak docela nepromarnil. Babička nalezla jistou útěchu v tom, že se ve mně projevil, přestože jsem se nestal umělcem, aspoň nějaký talent, ovšem talent zcela nečekaný: na vysoké škole jsem zazářil jako vycházející hvězda v běžích na dlouhé trati. Mé výkony se stále zlepšovaly, stal jsem se akademickým mistrem kontinentu a ke konci studií — mistrem severní polokoule. Jakmile jsem dostal diplom, vstoupil jsem na chirurgickou kliniku. Když pak o půl roku později oznámilo vedení výpravy na Centaura, že přijímá posádku, ucházel jsem se o místo asistenta profesora Schreye, který byl na raketě prvním chirurgem. Jistou závadou byly mé skrovné odborné zkušenosti, byli však hledáni lidé se všestranným vzděláním a já jsem přece studoval kosmodromii a mechanistiku. Když jsem se hlásil jako kandidát, řekl mi jeden z astrogátorů, že na odpověď budu muset dlouho čekat, protože je obrovský nával uchazečů a každá přihláška se podrobně zkoumá, ale — tu se usmál — taková lekce trpělivosti se v budoucnosti může ukázat jako velmi prospěšná, protože v raketě budeme čekat mnoho let, než dosáhneme cíle. Budeme," řekl, a třebas užil množného čísla jen náhodou, žil jsem z tohoto slova déle než čtyři měsíce.

Protože jsem doma neměl stání, chodil jsem na dlouhé pěší túry do lesa. Byl podzim, stromy stály nehnutě v žlutavém, jakoby starém slunci, s kostrami větví ostře se rýsujícími proti modrému nebi. Bloudil jsem tak po celé hodiny, až nastala noc a ukázala hvězdy. Zůstával jsem stát, zvedal hlavu a upřeně jsem je pozoroval. Uhodil první mráz, pod nohama šustilo uschlé listí; odevšad plynula chladná, trpká vůně tlení, smrtelného rozpadu rostlin, ale ještě nikdy z jara mi srdce nebušilo tak silně, jako v onom bezlistém lese končícího podzimu.

Jak podivnými cestami jde vývoj lidstva. To, co žijící považují za často nepochopitelný, zdánlivý chaos propletených, vzájemně si odporujících možností, v němž se namáhavě derou vpřed a po omylech couvají zpátky, to vidí z perspektivy času jejich potomci jako samozřejmou nutnost. A zákruty a

odbočky vykonané cesty jsou jasně čitelné jako tahy písma, tvořící slova bohatá obsahem.

Kdysi před věky, dlouhou dobu před érou astronautiky, se lidé domnívali, že meziplanetární lety nebude možno uskutečnit, aniž byly pro rakety vytvořeny mezistanice, ležící mimo Zemi, tak zvané umělé družice. Pak ukázal pokrok techniky, že je takový plán zbytečný. Ve skutečnosti se kosmonautika rozvíjela po víc než sedm let nezávisle na umělých družicích, na nichž byly umístěny pouze observatoře a stanice regulace počasí. Přesto však po staletích nastala doba, kdy se v další fázi vývoje vyskytla nutnost stavby astronautických mezistanic, nutnost vyvolaná novými příčinami. Stalo se to tehdy, když člověk přešel od letů meziplanetárních k výpravám na hvězdy.

Již v počátečních studiích příprav, při zkoumání vlivu obrovských rychlostí na lidský organismus, vznikla potřeba zřídít zkušební odbočky na umělých družicích ve značné vzdálenosti od Země, odstranit tak škodlivý vliv její přitažlivosti. Potom, když lidé začali budovat mezihvězdnou raketu, ukázalo se, že ji bude nutno stavět v mimozemském prostoru, protože je příliš velká, aby se mohla z planety vznést nebo na ní přistát. Podobně kdysi dávno nemohly velké zaoceánské parníky vplouvat do malých přístavů, nýbrž kotvily ve značné vzdálenosti od nich a spojení s pevninou udržovaly pomocí malých parničků. Stejně tak GEA, první mezihvězdná raketa, postavená ve vzduchoprázdném prostoru, ve vzdálenosti 180 tisíc kilometrů od Země, neměla nikdy přistát na žádné planetě, nýbrž pouze sestoupit do horních vrstev atmosféry a — jako kdyby na nich plula — chrlit ze svého nitra mračna dopravních raket.

A tak už vlastně za mých časů vznikl v cislunárním prostoru první dok pro stavbu raket určených k letům mimo sluneční soustavu.

Jednu z prvních fází stavby jsem kdysi pozoroval ze Čtvrté umělé družice. Stál jsem v zasklené pozorovací kabině na vrcholku kovového trupu v zástupu zvědavců. Přímé rakety sem nepřetržitě přivázely nové a nové turisty.

Práce v doku se konaly v kuželi stínu vrhaného Zemí, jejíž noční polokoule zela na nebi jako obrovská černá šachta. Oblast staveniště osvětlovaly ve vzduchoprázdně umístěné reflektory, pohybující se kyvadlovitě sem a tam; každý vrhal dvanáct proudů světla, odrážejícího se zrcadlovými záblesky daleko dole, na pancéřových, vrstevnatě ukládaných plátech rakety. Hloučky automatů se hemžily po jejím povrchu, jedny se neustále pohybovaly vpřed a vzad, jako člunky na obrovském tkalcovském stavu, jiné se každou chvílí zvedaly nad povrch a hned se zatřpytily, když je světlo reflektoru zasáhlo, hned tonuly ve tmě. Dalekohledem mohl člověk spatřit mohutné nosníky a oblouky konstrukce, které tyto malé stroje přenášely z místa na místo bez nejmenší námahy, protože tady všechna břemena ztrácela svou váhu. Prostor byl vyplněn obláčky různobarevného kouře, tryskajícího zpod svářecích přístrojů. Dlouhé chvosty barevných jisker stékajících po bocích stavěné rakety splývaly v mračna, která se líně pohybovala za třpytícími se raketami a byla probodávána proudy záře v desíti různých směrech. Orgie světél zhasly bledé hvězdy, které tvořily pozadí jen zdánlivě ploché. V poměru k naší pozorovatelně, která byla vzdálena třicet kilometrů, vykonávala celá tato oblast horečné práce obrat kolem své osy, majestátní ve své pomalosti, což mělo za následek, že reflektory, které na počátku svítily "nahore", octly se nakonec "dole", při pochopitelné relativitě těchto pojmů v prostoru bez tíže.

Po jedenácti měsících nepřetržité práce automaty zmizely: vklouzly — pokud patřily k její mechanické posádce — dovnitř rakety, nebo se stáhly na některou ze svých základů — a GEA, stříbrná, velká, mlčenlivá, vysvobozená z lešení, pohybovala se okolo Země jako její umělá družice. Z jejich propastných trysek ještě nikdy nevyšlehl atomový oheň.

Můj otec měl rád poezii způsobem poněkud zvláštním. Díla svých oblíbených básníků čítal velmi zřídka, básním říkal "pomůcky", které člověk přece nepotřebuje pořádkem: a světlo v okně jeho pokoje se rozžihalo jen někdy v noci. Takovou "pomůckou" v měsících čekání byly pro mne horolezecké výstupy. V nejrozmanitějších dobách jsem prosil kolegy, aby mě zastoupili na klinice a vydával jsem se sám na obtížné horské túry.

Ale najednou jako by se nad mou hlavou roztrhl pytel s událostmi; v několika mála dnech jsem dostal od prvního astrogátora výpravy zprávu, že jsem byl přijat za člena posádky, přečetl jsem své jméno na listině závodníků letních olympijských her a — seznámil jsem se s Annou.

Měla světlé oči s moudrým výrazem, který se opakoval nějak opatrněji nebo lhostejněji v jejích plných rtech. Studovala geologii, měla ráda hudbu a staré knihy. Nic víc jsem, myslím, o ní nevěděl. Když jsem

byl sám, miloval jsem ji nesmírně. Když jsme se scházeli, přestávalo to být tak jisté. Záměrně i bezděčně prováděli jsme jeden druhému malé, zraňující nepříjemnosti, stále docházelo k nedorozuměním, k výstupům dnes dramatickým, zítra bezvýznamným. A přece jsem se pro ně trápil. A utrpení, to jsem znal z knížek, je průvodním zjevem velkých citů, a tak tedy cestou nepřímého, i když přísně logického uvažování jsem dospíval k názoru, že Annu přece jen miluji.

A ona? Nic určitého jsem se nemohl dopídit. Když jsme byli spolu, její pohled, otevřený a vzdálený, jako by jej vysílala vstříc krajinám pro mne neviditelným, často někam utíkal... bývala zamyšlená nebo posmutnělá a duchem nepřítomná. Zlobilo mě to. Byla ke mně milá a pak jsem já byl milý k ní. Celý náš vztah byl jaksi mlhavý, plný nápovědí, tonul v dohadách a očekávání. Byl současně nesnesitelný i okouzlující a bylo jaro. Chodili jsme po parcích, naslouchali, jak se ptáci učí zpívat, sedávali na lavičkách pod keři, obsypanými zelenými pupeny; trhal jsem je, otáčel v prstech a bezmyšlenkovitě jsem je rozlupeval, jako kdybych chtěl násilím dát jim, dosud nerozvinutým a dětsky spleným, tvar příštích květů. Bylo v tom něco víc než znak přechodné nervózy, protože i nám nejvíce chyběla jedna věc, která by dovolila možností, aby dozrály — čas. Pouze čas, který nás spojuje nebo rozděluje, mohl vše vysvětlit. Ale my jsme jej neměli. Datum odletu ze Země se blížilo, mnohokrát jsem se rozhodl, že si s Annou otevřeně promluví, ale stále jsem to odkládal. Zároveň se blížil den startu na olympiádě. Jedno i druhé mi zahánělo spánek z víček. Zvláštní shoda okolností? Snad, ale jak pateticky se utvářel můj život! Věděl jsem, že můj první olympijský maratón je zároveň i poslední, protože po návratu z výpravy budu již příliš stár. Zvítězit před odletem, nebylo by to nádherné rozloučení se Zemí? Odletět k hvězdám s vavřínovým věncem na skráních? Stár pětadvacet let — a proto se sklonem k filosofickým generalizacím — jsem si řekl: máš všechno, po čem jsi toužil, závěrečný diplom ze studií, účast na výpravě do vesmíru, olympijský závod a lásku — a jsi nešťastný! Skutečně, jak moudré je přísloví: "Dej člověku vše, po čem touží, a zdrtíš ho!"

V takové náladě jsem začal trénovat. Běhal jsem po velkém oválu dráhy, po travnatých pahorcích širé pobřežní krajiny i v dlouhých stromořadích universitních parků, vždycky sám, se stopkami v ruce, v úpalném červnovém slunci, za ustavičného, všude slyšitelného šumění blízkého oceánu. Trénoval jsem pouze ráno. Uběhl jsem svých dvacet kilometrů a hnal se do výzkumně kondičního tábora, v němž už měsíc bydlili budoucí účastníci výpravy. Bylo to městečko ležící mezi starými cedrovými lesy na úpatí Karakorumu. Jmenovalo se Keriam, avšak vžil se název, vyslovený neznámo kým, "Očistec", protože tvořilo pro své obyvatele přechodný stupeň mezi Zemí a palubou rakety. Není snadné vystihnout atmosféru, jaká v něm vládla. Mnoho času zabíraly přípravné práce a přednášky z nejrozmanitějších oborů, které měly za účel připravit každého na cestu pokud možno všestranně. Zároveň byli budoucí astronauti vyšetřováni: fyziologové, biologové a lékaři se pohybovali ve svých zářivě bílých pláštích v laboratoři, z níž se ozýval svist roztáčených odstředivých kabin. Nejednou jste mohli potkat mezi mnoha tvářemi plnými života nějakou tvář pohaslou: někoho, komu neodvolatelný výrok lékařů uzavřel cestu ke hvězdám.

Přítom na brány městečka prudce dorážel zemský život. Přestože se mnoho druhů vydalo na cestu se členy nejbližší rodiny, ženami a dětmi, přece jen každý zanechával na Zemi někoho blízkého a neuplynula snad hodina, v níž by se radost a očekávání věcí příštích nemísila se smutkem loučení.

A tak jsem dělil svůj čas mezi stadión a "Očistec", s Annou jsem se nevidal po řadu dní, a jen když jsem urval nějakou chvíli, než nastala noc, vídával jsem ji při televizitě. Při poslední, docela náhodou a neočekávaně, došlo k rozhodující rozmluvě. Jak jsem se obával, řekla mi Anna, že její studijní obor je pro cestu neúčinný. Pracovat mohla pouze na Zemi. Hovořil jsem o síle citu, který překážky rozmetá na prach. Pak se zeptala, jestli bych se já — kdyby se situace obrátila — kvůli ní zřekl medicíny? Co jsem měl odpovědět? Cítil jsem, že se všechno hroutí, že ji ztrácím, a začal jsem říkat strašné věci, vyčítat jí, že by změnila své studium, kdyby mě skutečně milovala, nebo přestala vůbec pracovat — na nějaký čas — připojil jsem spěšně, když jsem viděl, jak Anna zbledla.

"Chtěls mě ranit?" řekla. "Podařilo se ti to."

Existuje staré úsloví, že by se člověk nejraději propadl do země; nuže, při televizitě se to dá uskutečnit téměř doslova; rozhněvaný i zahanbený, stiskl jsem vypínač a Annin pokoj a její tvář, oči, hlas, všechno zmizelo jako kouzlem. Pevně jsem si umínil, že ji už víckrát nevyhledám, ale hned nazítří jsem si našel

záminku: omluvit se za své včerejší chování. Už se pro ně na mne nehněvala. Nakonec jsme si dali schůzku den po maratónu. Počítal jsem snad ještě v skrytu duše, že změní své rozhodnutí? Nejpoptivější bude odpověď: chvílemi — ano. Zatím jsem se vrátil na dráhu ke svým samotářským běhům. Musím se přiznat, že jsem občas zavíral oči, abych pod zavřenými víčky spatřil Annu, ale neobjevovala se. Stejně jako dříve běhal jsem se stopkami v ruce, a když se pohyb jejich ručičky shodoval s úderem mého pulsu, zmocňoval se mne pocit, že má námaha uvádí do pohybu čas a kdyby nebylo mne, že by se zastavil, a že ostrým finišem běžím přímo ke třem velkým dnům: dvacátého července jsem měl startovat v maratónu, dvacátého prvního ráno setkat se s Annou a dvacátého druhého večer se hlásit na palubě rakety.

V této době jsem se čím dál tím živěji zajímal o favority. Tři nejnebezpečnější byli Gerhard, Mehilla a El Tūni. Zvláště na Mehillu jsem se nemohl vynadivat. Krok měl neobyčejně lehký, téměř o pět centimetrů delší než já, byl totiž vysoké postavy. Užíval taktiky nečekaných trháků mezi dvacátým a třicátým kilometrem. Tam obvykle ze sebe setřásl soupeře, a neohlížeje se, hnal se vpřed dlouhými lehkými kroky, jako by se stával čím dál tím lehčím a nesl se vzduchem. Ke konci tréninku jsem s ním jednou běžel celou trať, a přestože jsem ze sebe vydal všechno, doběhl do cíle o šest set metrů přede mnou. Vzpomínám si, jak jsem si tehdy večer, když jsem se svlékal do koupele, prohlížel své vlastní nohy, zachmuřeně a zkoumavě měřil očima svalstvo na stehnech a lýtkách — jako hudebník, hledající ve svém nástroji jeho nedostatky a zároveň skryté možnosti.

Mohu otevřeně říci, že to nebyly nejhorší nohy, ale s Mehillovými nohama se srovnávat nedaly. Blížil se den startu, den porážky; přátelé přede mnou neskrývali své pochyby; nebylo u nás zvykem utěšovat někoho falešnými slovy.

Noc před závodem mě stihla největší pohroma, jaká závodníka může postihnout; buď že se projevil neklid dosud potlačovaný, nebo jsem v posledních dnech trénoval příliš mnoho, fakt je, že jsem spal neobyčejně špatně, a že jsem se ráno odplazil z lůžka jako přeražený a zcela vyčerpaný, vyčerpaný před startem! Nenapadlo mě však, abych odstoupil; odjel jsem na stadión a opakoval si, že se člověk musí naučit prohrávat.

Stadión byla vlastně širá, rozlehlá pláň. Nad ní hučelo několik tisíc, ba možná několik desítek tisíc vrtulníků, které zakrývaly slunce. Pořadatelé je řídili v malých červených vrtulnicích dvěma směry a označovali jim místa, na nichž se směly zdržovat, to znamená vznášet se nehybně ve vzduchu. Když se všechno uklidnilo, bylo slyšet lehký, dutý šumot mnoha tisíc točících se vrtulí a po obou stranách dráhy se vznášely pravidelné obdélníky vrtulníků stojících na jednom místě a tvořících hustý mrak různobarevných trupů, mrak obrovský, dotýkající se téměř oblak a mírně nakloněný. Nad oválnou dráhou se teď pohybovala pouze jednomístná trysková letadla vrchních a pomezních rozhodčích; konečně začali z budovy, skryté mezi stromy, vycházet závodníci. Na tento den bylo u meteotechniků objednáno počasí sice pěkné, ale podmračné, s mnoha vysokými kupovitými mraky, které měly zaručit v částech trati vystavených slunci teplotu ne příliš vysokou. Když trať opustila stadión, vinula se mezi rozlehlými parky a zahradami Ústavu, vedla až k pláži na pobřeží (byl to nejtěžší úsek trati) a vracela se osmnáctikilometrovým úsekem v alejích, lemovaných po obou stranách palmami a kaštaný.

Závod shromáždil u startovní čáry více než osmdesát závodníků. Stáli jsme ve třech řadách; vzhledem k délce trati nemělo pořadí na startu žádný význam. Na startérovo znamení jsme vyrazili. Z obou stran unisono zavyly mraky vrtulníků, zachvěly se a daly se do pohybu za námi až k hranici, označené dvěma řadami červených balónů. Dále nás směla doprovázet pouze kontrolní letadla a letouny zdravotní služby. Podle prastarých pravidel nevyhrává maratón ten, kdo vede v první polovině trati. Do desátého kilometru běželi závodníci hustě vedle sebe, ve velkých skupinách a všechno se odehrávalo více méně tak, jak jsem předpokládal; utvořila se čelní skupina, v níž bylo osmáct běžců; od ostatních je dělila mezera zvolna se rozšiřující.

Já sám jsem běžel ve vedoucí skupině jako jeden z posledních a snažil jsem se hlídat kromě tří zmíněných závodníků z naší university také Jaffara a Elesze z ostatních. První, neobyčejně štíhlý, se světlou pletí, připomínal postavou Mehillu, třebaš nebyl tak šlachovitý jako on; druhý robustní, černoooký, běžel jako stroj a pracoval pravidelně lokty. Z jeho sevřené siluety dýchala dravost, jakoby stažená do jediného uzlu. Rozhodl jsem se, že se zavěším na tuto pětku mezi dvacátým a třicátým kilometrem a pak se jim utrhnu a poběžím jako první až do cíle.

Vzpomněl jsem si na své tréninky na pahorcích mořského pobřeží. Běhal jsem obvykle za plného slunce, které jako by mi propalovalo přes bílou čepičku vlasy i lebku, a protože jsem při běhu vůbec nepil, stékal mi při tréninku po tváři a do očí pot stále hustší a slanější. Říkával jsem si tehdy: „Tu máš, tu máš, máš toho málo?“ A zatím, co jsem na rovných úsecích běhával poměrně pomalu, přidával jsem, když trať stoupala, zrovna jako bych sám sebe nenáviděl a chtěl utýrat své vlastní tělo.

Tyto tréninky mi nepřidaly na rychlosti, zato mi však daly vytrvalost, které jsem měl v kritickém dnu zapotřebí. Meteotechnikové jako obvykle mířili, ale do černého stejně netrefili; do jedenácti, to jest do okamžiku, kdy jsme minuli značku devatenáctého kilometru, plynuly po nebi velké, kupovité mraky, ale když roztažená šňůra závodníků počala klesat široce rozhozenou serpentinou k přímořské pláži, kde nebyl ani kousek stínu, oblaka se rozplynula. Běžel jsem v čelní skupině buďto na posledním, nebo na předposledním místě; i přes probděnou noc jsem se cítil docela svěží, přestože jsem chvílemi měl neurčitý pocit, že mé nohy prorážejí látkou o něco hustší než vzduch. Snažil jsem se dělat co možná dlouhé a lehké kroky. Zato srdce a plíce pracovaly výborně, celý svět se trochu třásl, shodně s automatickým rytmem běhu, tep bušil pravidelně, rovnoměrně, bez zrychlení, až na to, že mi stále hlasitěji zvonilo v hlavě. Ještě pořád jsem dýchal nosem, zatínaje zuby do kapesníku.

Když zmizel za obzorem poslední z řady velkých mraků, zaměřilo slunce na nás celou sílu svých kolmých paprsků a již po pěti minutách došlo v čelní skupině k dramatickým změnám. První odpadl Elesz; jeho robustní postava jako kdyby ustupovala proti proudu závodníků, pohybujících se vedle něho. Když se octl za mnou, zmizel mi brzo z očí. Soustředil jsem pozornost na Gerharda a El Tuniho. Druhý z nich, štíhlý, krásně stavěný, s širokou a zdánlivě plochou, ale objemnou hrudí skutečného štrekaře, v posledních osmi kilometrech vedl. Teď se držel na svém místě, avšak podle příznaků stejně těžko popsatelných jako dobře patrných jsem si uvědomil, že ho vedení stojí čím dál tím větší úsilí. Přestal běžet úsporně, a to byl počátek jeho konce. Jeho žluté tričko jako kdyby zakolísalo a pak se neodvratně začalo propadat zpět a řetěz závodníků, udržujících stejné tempo, je začal míjet. Jaffara jsem marně hledal očima, ale nerozhlížel jsem se příliš ze strachu, abych nevypadl z rytmu. Slunce páliло stále žhavěji. Cítil jsem, jak spaluje má obnažená ramena a stehna, avšak jeho nesnesitelný žár mě naplňoval nadějí. Věděl jsem, že to, co bylo pro mne zlé, bylo pro ostatní ještě horší.

Trať vedla kolem několika písečných přesypů a obloukem stoupala na poslední, ale nejvyšší dunu s mírnými svahy. Tady ve světle rozpalujícím písek do běla, takže se vzduch nad ním chvěl a rozmazával vzdálené obrysy horizontu, jsem podnikl nápor do srdce čelní skupiny. Na vrcholku přesypu se končil dvacátý první kilometr. K obrátce jsem přiběhl jako devátý. Před sebou i za sebou jsem slyšel těžké oddechování. Nějakou dobu jsem se držel vedle Jaffara. Křečovitě lapal po dechu, ukazuje oschlé zuby. Podařilo se mi ho předběhnout a sám jsem se podivil, jak lehce mi to šlo.

Cesta se zatáčela. Už se blížilo ústí dlouhých stromořadí, zastíněné košatými kaštanými. Všichni jako kdyby se smluvili, zrychlili současně krok. To bylo pro mne nebezpečné. Obával jsem se, že dlouho nevydržím tempo tak vražedné. Přesto však jsem musel běžet, neboť dále mezi stromy, vrhajícími stín, měl jsem méně naděje než na otevřeném prostranství. Vyplivl jsem kapesník do hrsti, nabral jsem dech a přidal jsem. Jak lehce se to říká! Zrychlil jsem krok a pod srdcem se narodila nevelká, ale ostrá bolest a začala pronikat do útrob. "Neopovažuj se zpomalit," řekl jsem si. Bolest rostla a přelévala se v těle. Už jsme byli ve špalíru stromů. Zvedl jsem hlavu, jako kdyby se mi tak běželo lehčeji. Tato změna přinášela aspoň na chvíli klamavý pocit úlevy. Nad námi míjela patra chladné zeleně, mezi korunami palem sestupovalo nebe rozsvětlujícími se zátokami. Zdálo se mi, že oči pijí nehybnost a ticho, skryté v listnatých masívech. Cesta znovu stoupala. Končil dvacátý šestý kilometr. Chvíli jsem běžel jako osmý, chvíli jako devátý a za mými zády zuřil boj o pořadí, o němž jsem neměl tušení; v rozpáleném vzduchu se pouze ozýval pravidelný dusot, nárazy nohou o povrch cesty a těžké oddychování. Občas spadl list s koruny kaštanu, občas se nějaký pták vznesl s větvičky a chvíli se bezstarostně třepetal nad hlavami běžících. Ospalé, parné ticho těchto míst, dýchající nehybností poledne, překvapivě kontrastovalo s mlčenlivou úporností našeho zápasu.

Na šest následujících kilometrů se téměř nepamatuji, tak jsem byl zahleděn do svého nitra, s takovou zarytostí jsem krotil vzpuru těla, v němž se brzy zde, brzy tam ozývaly bodavé jehly bolesti, jako by mě někdo píchal do nervů. Když jsem se vzpamatoval, byli přede mnou pouze tři závodníci. Gerhard, jakýsi

zcela neznámý blondýn v modrém tričku a lehkonožý Mehilla. Gerhard se pořád ještě dobře držel, ale už se neodrážel od povrchu cesty tak pružně jako dřív. Mladý hoch v modrém tričku zůstával zpět centimetr za centimetrem; když běžel vedle mne, uslyšel jsem hvízdavý zvuk jeho plic, několikrát se pokusil dostat se přede mne, ale nechal toho. Nevěnoval jsem tomu pozornost, stejně jako celému okolí, neboť už jsem neměl sil, abych udržoval tempo automaticky. Čím více se svaly vysilovaly, tím větší muselo být duševní vypětí. Tak mýjely kilometry; cesta sestupovala mírnými zatáčkami, v dále se lenivě pohybovaly pahorky, překrývaly se a ustupovaly zpět, v neustálé ozvěně kroků. O deset až dvanáct metrů přede mnou běžel Gerhard a daleko vpředu hned završilo v slunci, hned zmizelo ve stínu Mehillovo bílé tričko.

Gerhard se ohlédl jednou, po druhé, zdálo se mi, že se na jeho tváři objevilo něco podobného úctě, ale byl to jistě klam. Co může vyjadřovat tvář člověka na čtyřicátém kilometru maratónu, člověka zalitého potem, jenž přisychá na kůži jako slaná a písčítá skořápka, s unaveným srdcem a těžce pracujícími plicemi? Když se Gerhard ohlédl po druhé, zdálo se mi, že se usmívá, jako kdyby říkal: "Počkej, hned uvidíš, jak já dovedu běžet!" Najednou se setmělo; pomyslíl jsem si, že se mi prach usadil na řasách; ale byla to jistě nesmírná únava nebo nedostatečné prokrvení sítnice, dost na tom, že jsem zbytečně promarnil zbytky síly, když jsem se nadarmo pokoušel setřít si s očí mlhu. Zmocnil se mě hněv: "Budiž," pomyslíl jsem si, "oslepnu, ale poběžím dál."

Když jsem otevřel oči, Gerhard byl pryč. Obrovské palmy se přesouvaly dozadu, tretry suše cvakaly po závodní dráze, kolem mne bylo pusto a prázdno a jen sto metrů přede mnou se běhalo tričko Mehilly, který nevypadal jako by běžel, nýbrž jako by se vznášel nízko nad zemí rozmachy žilnatých rukou. Stále stejně ode mne vzdálen, udržoval neúprosně odstup, který nás dělil, s takovou lhostejností jako okraj horizontu. Když jsem se pokoušel zrychlit s pocitem, že mi praská srdce, udělal on totéž, aniž se ohlédl, protože zvuk kroků se v čistém vzduchu daleko rozléhal. Pomalu jsem přestával cítit vlastní nohy. Musel jsem se podívat dolů, abych zjistil, že se pohybují jako dřív, ale vůbec jsem to necítil, cítil jsem pouze vzduch, který vpadal do plic ústy široko rozevřenými a řezal v krku jako rozžhavený nůž. A cítil jsem srdce, vlastně stále prudší bolest svíjející se v prsou. Před očima plavaly jakési skvrny a fantomy. Přede mnou se míhala a chvěla bílá skvrna, už jsem nevěděl, už jsem si neuvědomoval, že je to Mehillovo tričko, nemohl jsem myslet, snad se se všemi svaly spekl i můj mozek a sevřel se jako pěst zvednutá k ráně. Zdálo se mi, že neběžím, nýbrž že jedu na nějakém zvířeti, a nutil jsem je k poslušnosti, bez soucitu, proklínal neopakovatelnými slovy jeho pomalost, nenáviděl jsem je i tu ukrutnou bolest, která mi drásala útroby. V tomto okamžiku zazněl pronikavý, vysoký tón: fanfáry u vchodu na stadión ohlašovaly, že se blíží první závodníci. Švihly mě jako kovový bič... Na kratinký okamžik se mi vrátil zrak. Snad deset nebo jedenáct kroků přede mnou běžel Mehilla. Jeho dres byl mokrá, že se mohl ždímat, tělo se pohybovalo křečovitě, jako by byl opilý, a pouze nohy neúnavně vytvářely takt. Ústy k prasknutí otevřenými jsem již vdechoval pach jeho potu, zavrával jsem a opět jsem se vrhl vpřed. Mezi vstupními pylony stadiónu se ohlédl. Stačil jsem ještě zahlédnout na jeho obličejí výraz hrůzy, klopýtl, ztratil jeden krok, druhý. Pak se mi oči znovu zakalily. Měl jsem pocit, že mi ve spáncích explodují žíly, ale kalná, bělavá skvrna se zvětšovala. Už jsem cítil teplo jeho uhrátého těla. Bok po boku jsme vběhli na stadión. V tomto okamžiku jako kdyby z oblohy udeřil železný hrom, jako by se nebesa otevřela a rozezvučela surmami posledního soudu — to všichni lidé v přečpaných gondolách vrtulníků spustili sirény, poplašné píšťaly a otevřeli výfuky motorů. Jako po dně oceánu hluku běžel jsem dál ponořen v této pekelné vřavě. Zdálo se mi, že jakési rozpálené ruce krouží mým tělem, chytají svaly nohou a pohybují jimi stále prudčeji. Chtělo se mi křičet bolestí a volat o pomoc proti tomu, kdo mě tak strašně mučí — najednou se mi něco zavířilo kolem hlavy, světla zaplála, přímo před zakalenýma očima se objevila bílá páska. Vrh jsem se do ní se zvednutýma rukama. Nohy mě nesly dál. Nemohl jsem zpomalit a teprve tehdy jsem si uvědomil, že to záhadné něco nebo někdo, co mě v posledních metrech tak nemilosrdně mučilo, byla moje vůle, že jsem to byl já sám a že to dále působil železný rozkaz daný tělu. Běžel jsem dál, z obou stran vyskočily jakési rozmazané postavy, spatřil jsem jakási křídla — byly to pokrývky, třepetající se ve větru, které rozkládaly přede mnou. Tu jsem pochopil, že jsem doběhl první — najednou jsem klesl, jako by mi někdo podťal nohy, a ztratil jsem vědomí.

Daleko později na ošetřovně, když jsem už přišel k sobě, dověděl jsem se, co Mehillu při finiši tak ohromilo, že ztratil krok. Byla to moje tvář.

ROZLOUČENÍ SE ZEMÍ

Ve všem, co jsem dělal v noci před schůzkou s Annou, byla špetka bláznovství. Po závodě jsem byl jako ve snu, viděl jsem davy lidí, potem zalitou tvář Mehilly, který mě objímal, cítil jsem stisky a potřásání rukou, slyšel jsem volání, ale to všechno jako by se mne vůbec netýkalo. Pak jsem seděl nahoře na tribuně a díval se dolů na stadión; co se tam dělo — nevím. K večeru mě obklopila skupina nadšenců — studentů; letěli do Asie a nevzpomínám si dobře, jak jsem se octl společně s nimi v raketě, možná, že jsem jim sám navrhl, že je vyprovodím. Pak jsem vedl dlouhý rozhovor, který neměl hlavy ani paty, a při němž jsem odpovídal zároveň na pět otázek; bylo hodně hluku, smíchu, raketa přistávala a znovu vzlétala, cestující se střídali a já byl pořád středem všeobecného zájmu; najednou jsem si všiml, že v kabině zůstaly sotva čtyři osoby. Vystřízlivěl jsem, jako kdybych procítl. Ozvaly se amplióny, raketa klesala k zemi. Byli jsme nad malou sibiřskou stanicí Kalete. Zmaten, vždyť jsem sám nevěděl, proč jsem se dal unést až na tento konec světa, vystoupil jsem rychle na prázdné nástupiště; společně se mnou vystoupil mladý kosmodromista, s nímž jsem se cestou seznámil. Podíval se na hodinky, stiskl mi ruku a řekl, že zítra letí na Phoebos a nyní že se ještě chce rozloučit s přítelem, který tady někde bydlí — a byl pryč! A tak poslední slovo, které mi znělo v uchu, když se ztratil, bylo "rozloučení". A zůstal jsem sám, nevěda, co podniknout na opuštěné staničce, v tichém, vlahém soumraku, plném vůně mokrého listí, neboť právě přestalo pršet — tváří v tvář mlhou pokrytým polím a blížící se noci.

A tu jsem udělal první nerozvážnou věc; ne, že bych se jí bál, ale nepřál jsem si, aby nastala noc, a podvoluje se tomuto náhlému impulsu, sjel jsem do podzemního nádraží, kde byla stanice vakuových dálkových expresů.

Několik minut jsem chodil po prázdném nástupišti sem a tam, bezmyšlenkovitě jsem se díval na obložení stěn lesknoucích se jako zrcadlo, v němž se má silueta nezřetelně odrážela. V jistém okamžiku jsem náhodou dal ruku do kapsy, nahmátl jsem nějakou nevelkou šustící polotuhou věc: větvičku svého olympijského věnce.

S hlubokým ostrým sykotem vyrazil z tunelu expres, zableskl ocelí boků, táhle zasténal brzdami a zastavil se. Po dvaceti vteřinách už jsem jel na západ za sluncem, které se před nedávném skrylo za obzor.

Vagón se sotva znatelně kolébal a stále zvyšoval rychlost, předstihuje otáčení Země. Kromě mne nebylo v oddíle živé duše. Zapnul jsem rádio. Po posledních slovech večerních zpráv jsem zaslechl první, majestátně stoupající tóny Kreskatovy Symfonie na rozloučenou.

"Co u čerta mají všichni s tím loučením," dopálil jsem se a vypnul jsem rádio.

Vakuový expres pádící prostorem plnou rychlostí už se nekolébal a nechvěl. Najednou se jeho koleje vynořily na povrch země; za okny se vlnilo světlo stále jasnější, stále živější. Doháněl jsem den, prchající k západu. V tichu, které nastalo, když jsem vypnul rádio, zněly mi v hlavě tím zřetelněji čtyři pomalé, fanfárám podobné tóny introdukce Symfonie. Vstal jsem a začal se procházet mezi křesly. V perlových okénkách nástěnných informátorů vyskakovala nová a nová jména projížděných stanic, pak znovu nastala tma: vlak dospěl k pobřeží Evropy a vrhl se do jícnu velkého tunelu a řítit se podé dnem Atlantického oceánu ke Grónsku.

Když se v informátoru začala objevovat prvá známá jména, vypsaná řádkami svítících písmen, napadlo mě najednou, že musím navštívit otce. Samozřejmě, proto přece jedu do Grónska! Bylo to jako zjevení! Zeptal jsem se na nejpříhodnější spojení a brzy jsem vystoupil na malé staničce v širém poli; průhledné potrubí, v němž se vlak pohyboval, táhlo se rovně jako šňůra oběma směry, ztrácejíc se v dálce. Na východě bylo již ponořeno v soumraku, na západě hořelo červeným světlem červánků. Nesl se od něho stále slabší, stále vyšší a vzdálenější tón, jako hlas rozkmitané struny, který mi znovu připomněl Symfonii. Pokrčil jsem rameny.

Na druhé straně staničky, nedaleko nástupiště, čekal již na trávníku vrtulník, přivolaný z vakuového expresu. Vysoká tráva byla těžká rosou a promáčela mi kalhoty po kolena.

Klel jsem v duchu, nasedl a letěl přímo domů. Když se mé letadlo snášelo do zahrady, začínal den — který jsem dohnal svou bláznivou cestou na západ — opět hasnout, ale nevěnoval jsem tomu pozornost. Běžel jsem domů, ani jsem za sebou nepřibouchl dvířka. Doma nebyl nikdo. Opět rozhovor s informátorem (jak vidět, jsem dnes odkázán výhradně na společnost automatů! — pomyslel jsem si jízlivě). Babička a matka byly v městě a otec se účastnil sjezdu lékařů v Antarktidě. Rozhodl jsem se, že

ho vyhledám, a to bez meškání. Vrtulník byl samozřejmě příliš pomalý, letěl jsem tedy na raketové nádraží, které se tyčí nad severním předměstím Meorie. Už z dálky jsem spatřil jeho kopuli, nořící v posledních paprscích slunce. Nechal jsem stát vrtulník na nejvyšší plošině nádraží a zamířil jsem k pohyblivým schodům, kde se po skleněném globu informátoru pohybovala různobarevná světélka: přímé raketové spojení s Antarktidou v nejbližších minutách nebylo; musel bych letět na Třetí umělou družici a tam přestoupit do rakety letící na Jižní pól. Vstoupil jsem na stupeň schodů, sjíždějících dolů, k nástupišťům. Minul jsem první patro; po stěnách se pohybovaly světelné nápisy:

TAJMYR – KAMČATKA – NOVÝ ZÉLAND -
ČTYŘI MINUTY
BRAZÍLIE – OHŇOVÁ ZEMĚ – SEDM MINUT

Napadlo mě, že bych vlastně mohl letět do Patagónie a použít místního spojení s Antarktidou, ale nehnul jsem se z místa. Schody sjížděly dolů, minul jsem druhé, třetí a čtvrté patro, lidí bylo čím dál tím víc. Zazářil nápis:

MALAJSKÉ SOUOSTROVÍ – ODJEZD

a zároveň se ozvalo tlumené dunění, které ihned utichlo; někde vysoko se ozývalo chvějivé svištění přistávajících raket, bylo slyšet bouchání zavíraných příklopů a vzdálený hlas, který říkal:

"Přímá letka linky Mars — Deimos — Země — osm vteřin zpoždění."

Za průhlednými stěnami se míhaly zástupy lidí a já jsem klesal níž a níž, až bílé světlo nástupiště zemské dopravy ustoupilo modří nástupiště družic. V davu spěchajících jsem zamířil ke kolejím, ale cestou všechna má energie vyprchala, jako by odplynula spolu s posledním světlem západu, které se průzračnými stěnami vlévalo do nitra haly.

Přiletím na Antarktidu, najdu místo zasedání a dám si otce vyvolat ze sálu. Bude mít radost, bude však i překvapen, zeptá se, co chci, a co mu řeknu? Že jsem ho musel, bezpodmínečně musel vidět? Proto tam nebylo třeba letět, existuje přece televizor. Tak co? Že jsem se chtěl dotknout jeho tmavých šatů, ucítit teplo jeho rukou? Řeknu mu to v nějaké velké chodbě, za dveřmi bude slyšet hlas přednášejícího a otec bude ze všech sil předstírat, že do sálu naprosto nespíchá, a já budu stát, dívat se na něho a ani nehlesnu — co bych mu také řekl? Vždyť GEA startuje až za několik dní, takže celý ten překotný spěch, celá ta raketová eskapáda dnešní noci nemá žádný smysl.

To bylo jasné. Tím, že jsem upustil od záměru letět na Antarktidu, řídil jsem se zdravým rozumem. Ale když jsem se pomalým krokem vzdaloval od kolejí, na které přijížděly rakety, cítil jsem bodavý smutek. Opřen o balustrádu, díval jsem se, jak na teleforech vyskakují zelená signální světélka, jak rakety nabývají rychlosti, jak se rudá písmena na jejich bocích slévají v třaslavé pruhy, a střely se s pronikavým svistotem hrouží do odpalovacích komor a opouštějí jejich ústí ve výši devatenácti pater nad úrovní peronů a celé proměněné v rychlost vyvrhují rozdrásané chomáče ohně. Vteřina — a zmizí v temnější obloze. Do obličeje mi zavanul horký, dusný dech s pachutí železa, rachot utichl a já jsem osaměl. Podél peronů, nad řadami vstupů do výtahů svítily ostré čáry zářivek a skrze sklo stěn padal stále hustší soumrak tohoto dne.

Na volnou kolej vjížděly mimozemské rakety — dlouhé, oblé, podobné rybám se zploštělými lebkami, a v pozadí haly se rozsvěcovaly nápisy:

MĚSÍC – MOŘE DEŠŤŮ – APENINY – MOŘE MRAČEN – JIŽNÍ PÓL – ČTYŘI MINUTY

Nastal nový příliv lidí. Hlouček děvčat, přibíhajících z horního patra, měl tak naspěch, že dívky sbíhaly po schodech, pohybujících se stejnoměrně dolů. Poslednímu z nich se otevřel kufřík, z něhož se vysypaly pestrobarevné drobnosti. Děvče udělalo zoufalý pohyb, jako by se chtělo vrátit, protože je však popohnalo volání kamarádek, máchlo rukou a běželo k raketě. Za okamžik telefony zeleně zamžikaly a vzduch zaduněl na znamení, že odstartovala letka měsíčních raket. Nástupiště se téměř vyliidnilo. Těkal

jsem očima po hale; když jsem se podíval na datum svítící nad glóblem informátoru, trhl jsem sebou úžasem. Vždyť zrovna dnes je Svátek zrušení hranic! Proto jela matka do města! Rád bych věděl, zdali babička oblékla ty nové šaty nebo své obvyklé fialové, měnič podle svého zvyku v poslední chvíli své rozhodnutí. A zdalipak sledovaly můj maratónský běh? Na to jsem myslel, když jsem mířil k východu; vtom jsem o něco zakopl. Byl to bledě zlatý, modrými puntíky stříkaný míček, tak strašně opuštěný v obrovské hale, plné zvuků ustavičného pohybu. Schoval jsem jej do kapsy — přitom se vavřín prozradil jemným zašustěním listků — a rychle jsem vykročil k východu. Přímo před ním seděl nějaký člověk. Zřejmě pohrdl křesly, protože seděl na úctyhodném balíku, nohy nataženy daleko před sebe, s rukama zkříženými na prsou, a pískal si hlasitě a falešně Symfonii na rozloučenou.

"Který hlupák tady tak koncertuje!" pomyslel jsem si. Pohlédli jsme na sebe a oba zároveň jsme vyrazili výkřik úžasu. Byl to Peutan, můj spolužák z mechaneuristických studií. Začal zmatený rozhovor s taháním za rukávy, s kroky vpřed a vzad, s poplácáváním a opakujícím se refrénem "a vzpomínáš, jak profesor..." "A vzpomínáš..." — "A vzpomínáš..."

"To je mi překvapení," řekl jsem konečně, "ale dovol, co ty tady děláš, v tuto hodinu v den Svátku..." Vítězně se rozesmál.

"Čekám na Nitu. Dnes se vrací. Bude tu za necelou hodinku. Dokonce jsem už s ní mluvil, víš?!"

Bylo to jeho děvče. Před rokem dokončila studia a byla na šestiměsíční praxi na kosmodromické stanici na Titanu, jedné z nejvzdálenějších v celé sluneční soustavě.

"To mám ohromnou radost," řekl jsem, přestože jsem cítil, že se tato slova neshodují zcela s pravdou.

Veselá nálada, vyvolaná nečekaným setkáním, byla najednou ta tam. Peutan to vůbec nezpozoroval.

"Mám pro ni překvapení," kopl lehce nohou do balíku. "Niagaru. To je její kočka, přišla na svět zrovna tehdy, když Nita odjížděla. Niagara, protože pořád tak tekla," vysvětloval a znovu se rozesmál. "Ale teď už je způsobná. Mohla by ovšem upláchnout, tak jsem ji pro všechny případy strčil do krabice."

"S kočkou jdeš na schůzku?" řekl jsem s jízlivostí, kterou jsem nedovedl potlačit. "Na tvém místě bych přišel s květinami."

"Květiny taky mám, tam uvnitř," Peutan po druhé kopl nohou do balíku, který odpověděl podrážděným zamňoukáním. "No, a co ty tady děláš, vítězi olympijský? Nemáš potuchy, jak jsme všichni hulákali, když jsi finišoval, přestože jsme litovali, žeš neběžel v barvách naší boudy. No ukaž se, otoč se k světlu, ať si tě prohlédnu, přece tak..."

Nedokončil. Z úst se mu vydral výkřik, zakončený táhlým hvízdnutím.

"Co to máš tady? Tak ty letíš na Centaura?! Krotit hvězdy? Maratónče! Doktore! Rošťáku! A nezmínil ses ani slůvkem!"

Opatrně, jako by to byla věc velmi křehká, dotkl se malého bílého odznaku GEY, který jsem měl na prsou. Teď bylo na místě rozpovídat se dlouze a široce. Ale v této chvíli jsem toho opravdu nebyl schopen. A tak jsem jenom řekl:

"Závidíš mi?"

"A abys věděl, ano!" vyrazil a krátce se zasmál.

"A víš ty co? Já tobě taky!" uklouzlo mi. Řekl jsem to takovým tónem, že se Peutan už na nic neptal. Stáli jsme několik vteřin, hledíce na sebe, beze slova. Konečně mi podal ruku a nějak slavnostně stiskl mou se slovy:

"Tak co? Rozloučíme se, ne? Budeš k nám chodit na televizity?"

"Jistě. Pokud to půjde."

"Tak nezapomeň!"

Ještě jednou jsme na sebe pohlédli a já vykročil k východu. Vzduch byl plný šumotu a svistu startujících raket, a když nastalo ticho, ozvalo se daleko za mými zády Peutanovo hvízdání.

Od nádraží se rozbíhala různými směry celá patra pohyblivých chodníků. Vybral jsem si ten, který se pohyboval k parku u řeky, opřel jsem se o zábradlí a díval se na panoráma města, jehož světla plynula okolo mne.

V Širokých třídách zářily daleko od sebe postavené nebetyčné budovy, obklopené prstenci parků a jako uhel černými stromy na pozadí bíle rozzářených stěn. Byl to jakýsi mnohakilometrový průvod temných, zalesněných ostrovů, z jejichž středu vyrážely k nebi zářivé věže. Pod námi se táhly vrchní vrstvy ulic,

hladké, široké, průhledné jako led, se sítí tunelů pulsujících pod nimi. Pod každým náměstím, pod každou ulicí podtékala proud dopravních prostředků, který se valil tak rychle, že se rozmazávaly v dlouhé barevné pruhy, jako by to byla krev cirkulující v cévách gigantického organismu. Záře, pronikající z křišťálového podzemního města, mísila se s přívaly barev řinoucích se shora. Zlaté a fialové ohňostroje reklam šplhaly po zdech, v nejvyšších patrech zářily dýmákové výkladní skříně, lidé, přetížení balíky, vybíhali ze skladů a naskakovali do čekajících vrtulníků, které vzlétaly v sloupech rozprášeného světla a zůstávaly nehybně viset u všech poschodí — rojili se jako včely nad plástvemi obrovských úlů. Na křižovatkách leteckého dopravního ruchu mžikaly horečně telefony, pod zelenavě ztlumeným sklovitým povlakem ulic projížděly laviny vozidel, všude vládl vzrušený, nervózní chvat svátečního večera, ale já jsem plul tímto mravenišťem klidný, chladný a lhostejně jsem pozoroval, jak se ruce opřené o zábradlí chodníku zabarvují brzy citrónově, brzy blankytně, brzy purpurově, jako by se znenadání ponořily do krve.

Po nějaké době světla prořídla, ruch zeslábl, na místech nebetých budov se objevily domy, pak domky, místo toho parky se začaly rozšiřovat, zvětšovat a rozprostírat do stále větší dálky, až konečně pohyblivý chodník končil. Zanechal jsem daleko za zády zelenavě zářící svítlnu jeho konečné stanice a šel jsem dál s pocitem zadostiučinění, že cítím pod nohama měkkou, vlhkou zemi. Za branou parku mě obklopily stromy. Ve vnitřním městě oslnivá záře pouličního osvětlení oslepovala nebe, takže se zdálo, jako by už byla temná noc. Teď jsem viděl nad hlavou nebeskou bář temně modrou, ale ještě bez hvězd. Nebe na západě zářilo posledními zbytky stydnoucí, stříbrnou mlhou ojiněné červeně. Byla to hodina, kdy na lavičkách v parku, tam, kde je světla nejméně, sedávají dvojice a šeptají si slova, jež nezná nikdo na světě: protože — i kdyby je sám nejdnou říkal — nějakým podivuhodným řízením obsah takových rozhovorů, takových schůzek uniká z paměti, vyprchává z ní jako nepozorovatelně se vypařující éter a zůstává pouze opojná, sladkohořká sedlina, vzpomínka na náladu, po okraj naplněnou očekáváním, na nějaké velké černé oči, otevřené v samé blízkosti vlastní tváře, a na šepot, který — kromě vůně dechu, tónu hlasu — neznamená nic — jako hudba, jež zdánlivě třeba neznamená nic a přesto znamená všechno.

Šel jsem parkem. Daleko nad stromy, černými ve tmě, zvedaly se světlé siluety věžovitých budov. Alejemi chodily dvojice, sedaly si na lavičky, tiskly se k sobě, co nejdále od svítlen, zářících mezi větvemi; já kráčel mimo, uvědomuje si, že mám v kapsách pěsti zaťaté jako dva kameny a odvracel jsem oči, ale přesto, když jsem prošel celý park a vyšel na obrovské, prázdné nábřežní bulváry s mnohonásobnými náhrdelníky světél odrážejících se v černé vodě, měl jsem ještě pod víčky obraz těchto těl, černějších než noc, přitisknutých k sobě v jakémsi bezradném opojení, těl splývajících v objetí, které je jakýmsi pokusem zničit poslední hranici mezi dvěma lidmi, a v hlavě mi zněly čtyři vysoké tóny introdukce Symfonie.

Zastavil jsem se na pokraji nábřeží. Řeka objímala světla města mírným zákrutem a dole pode mnou plynul bez nejslabšího zvuku proud hladký, mlčící, kolébající s jakousi bezmeznou něhou odrazy svítlen. Vytáhl jsem ruku z kapsy, otevřel pěst. Vypadl z ní zmačkaný, polámaný list vavřínu.

"To jsem pěkný hlupák!" řekl jsem a šel jsem dál zrychleným krokem. Několik set metrů nad zákrutem řeky se tyčil pomník Kosmonauta, starobylá, celému městu dominující pyramida s rovným vrcholem, oblíbený cíl mých chlapeckých toulek. Zamířil jsem ke schodům v jejím obrovském svahu téměř poslepu. Sotva jsem šlápl na první z nich, rozjel se bez hluku a unášel mě vzhůru; připadalo mi, že mě celé město opouští nekonečně jemným, ale přesto neodvratným pohybem, že mi utíká pod nohama stále dál a dál a roste v hloubi prostoru horizontem zářivých věžovitých budov. Schody se zastavily. Byl jsem na plochem vrcholu pyramidy, před pomníkem Kosmonauta.

Na gigantické mase meteoritu, černé, jako kdyby se do ní vpekla temnota propastí, v níž po věky kroužil, leží nznak člověk, sražený k zemi. Ve dne je vidět tohoto padlého kolosa i z nejbzdálenějších náměstí Meorie; za zády mu na strany i nahoru vyčnívá úlomek raketové stabilizační plochy, obrácené hrotem k nebi, ukazující směr, odkud přiletěla. Nyní v odrazech vzdálených světél města ztratil obr svou lidskou podobu. Záhyby jeho kamenného skafandru se černaly jako trhliny ve skalní stěně a lidská byla pouze hlava, holá, obrovská, vyvrácená, spočívající spánkem na zaoblené balvanu. Vyročil jsem. Na žule se kroky rozléhaly jako ve zředěném vzduchu. Za trupem ležícího vládla naprostá tma. Obešel jsem sochu kolem dokola a najednou jsem se octl přímo proti její tváři. Zvedala se nade mnou jako horský

sráz, tak mohutná, že jsem ji nemohl obsáhnout pohledem. Zdálo se mi, že v mrtvém tichu, jaké vládlo, slyším tóny Symfonie na rozloučenou. Byl jsem trochu omámen patetickým pocitem osamění, který vzrůstal s každým okamžikem. Řekl jsem si "to bude dnes v noci můj druh". Vytáhl jsem se na okraj meteoritu a sedl jsem si přímo pod oko kolosa. Na dosah ruky za mnou se slabě a tajuplně leskl vypouklý štít jeho víčka. Nohy jsem spustil do prázdna. Tam, pod mýma nohama, se rozkládala Meorie. Nad bezbřehým mořem světla se tyčily dva mohutné zdroje záře. V centru universitní čtvrti zářila budova, postavená koncem dvacátého prvního století, obrovská stavba s obrysy tak sráznými, tak se vzpínajícími vzhůru, jako by se téměř na sebe řítily. Je v nich jakási nezkracená, radostná vzpurnost, výzva vržená v tvář přitažlivosti oněmi prvními architekty, jejich vize utvářela epocha raket, ostrost střel rychlejších zvuku a výbušné křivky jejich vzletu. Proti tomuto tisíciletému kolosu, vysmívajícímu se gravitaci, stojí druhá, už moderní bašta Paláce mechanistiky, jakoby vystřeleného k nebi najednou ze všech svých kříšťálových sloupořadí. Ve srovnání s jeho soustředěnou prostorou, která je světlem samým, ztuhlým v beztížnou konstrukci paprsků, působí universita primitivně a dráždí zrak násilností svých forem, které prozrazují opojení dávných architektů, napínajících stavební materiál až k poslední hranici únosnosti. Deset věků dělí tato dvě díla pozemského stavitelství. Ale čím byl tento čas ve srovnávání s věkem meteorického balvanu pode mnou? Na jeho povrchu, zesklovatělém žárem, z něhož se zrodily planety, leželi v tomto okamžiku dva lidé. Jeden, kamenný, zosobňoval všechny ty, kdož se nevrátili z hlubin vesmíru. Druhý, živý, měl do nich odejít. Jaké setkání! Jaký kruh dějin se tady uzavíral i otvíral obrácen do neznáma! Tak jsem uvažoval s pohledem upřeným do tmy a hlavou podepřenou rukama. Tu vystoupily ze tmy kamenné plochy mého okolí, zalité plápolavým svitem. Nad Palácem mechanistiky se ve vzduchu rozvíjely ohnivé drapérie, zhašející světlo hvězd: umělá polární záře tryskala ze země vodopádem stříbra, obráceným k nebi, a na jejím vlnícím se pozadí psala plamenem neviditelná ruka: "PLES ZAČÍNÁ". Tu se hvězdami poseté propasti města zachvěly a začaly chrlit stovky, tisíce, desetitisíce ohňostrojí, světlic, bengálských ohňů třepetajících světly nad nejvyššími věžemi, a z parků jako na přivítanou stoupaly balóny groteskních tvarů, paňáčů a fantastických maškar; současně se mezi palácem a universitou, v stříbřitém, pološerem vyplněném prostoru zachvěly roje šarlatových, fialových a smaragdových prstenců; to se řadil studentský karnevalový průvod a vířící vrtule helikoptér zakončené světýlky tvořily zářivé kroužky. Díval jsem se na to všechno s nelibostí, trochu uraženě, a mhouřil jsem oči před vtíravým světlem; kéž by mě Země — již vzdálená a lhostejná — zanechala mým úvahám o nekonečnu, ale ona mě v takové chvíli zve na bláznivou maškarádu! Vítr přivál ozvěnu vzdáleného křiku davů až do míst, kam jsem se utekl. Ještě jsem se pokoušel zachránit svou tragickou samotou, ale při myšlence, jak by bývalí kolegové hlučně vítali maratónského vítěze a badatele hvězd, jsem zaváhal; čím dál, tím více mi bylo líto, že nejsem tam dole; ještě chvíli jsem bojoval s pokušením, konečně jsem rovnýma nohama seskočil na plochý vrchol pyramidy a přivolal vrtulník. Za minutu se vynořil ze tmy a pomalu se snášel přede mnou, ovinut řetězy květin, jako by mě zval svou osvětlenou, prázdnou kabinou. Ale sotva jsem nasedl a pocítil, jak mě unáší větrný proud, napadla mě nová myšlenka:

"A co když tam potkám Annu a ona mě uvidí, jak se směji a tančím před zítřejším loučením?"

Rychle jsem změnil směr letu a zakrátko již jen stříbrný odlesk mraků prozrazoval místo, kde zmizela Meorie.

Nevím, jak dlouho jsem letěl. Čas od času mýjela dole města jako skvrny ohně, rozesílající do tmy tenké, svítivé nitky dálnic; mé letadlo se zakymácelo ve vzdušných proudech, skla opalizovala srážející se vodou, několikrát jsem nad sebou zahlédl hvězdy. Později se panorámata této noční cesty začala prostupovat s obrazy snu. Když jsem procítl, hnaly se za okénky silné vrstvy mračen nahoře černých, odspodu zalitých světlem. Napadlo mě, že přilétáme k nějakému městu, a začal jsem sestupovat. Mraky se rozestoupily, spatřil jsem Zemi, celou tonoucí v záři, avšak nebyla to krajina obydlená. Se slabým ořesem se dotkl vrtulník země. Vystoupil jsem.

Byl jsem ve stromořadí prázdného parku, zachváceného klidným siným požárem. Skupiny smrků hořely jako studené pochodně, topoly se změnilly v rozzářené svícny a koruny kaštanů, navršené nade mnou, sršely paprsky jako planetární mlhoviny. To zelené barvivo rostlin svítilo působením neviditelných vysílačů ultrafialových paprsků. Každý lístek, každá štíhlá lodyha, každé stébélko trávy, stalo se zdrojem mlhavé luminescence. Šel jsem po cestičce, v moři světla temné jako černý pramének s rozžhavenými břehy.

Mrtvé a tmavé byly pouze kmeny, větve a — jakoby na vzdory řádu dne — kalichy květů. Všudypřítomná ze všech stran se linoucí záře působila, že okolí vypadalo nehmotně; když se probouzel vítr, nehybné chomáče světla se rozpadaly; živé ploty se vlnily ohněm a vysoké altány se nakláněly jako koráby zachvácené plameny.

Došel jsem k fontáně vroubené květinovými záhony. Pod bičem tryskající vody se lámaly tisíce duh. Okolo bazénu vedla kamenná lavička. Usedl jsem na ni a hleděl do parku. Jeho stříbrné masívy byly vyšity černými krajkami větvoví. Znovu se mě zmocnila ospalost. Přijímal jsem ji jako něco blahodárného; kamenná plotná lavička se mi zdála být záviděníhodným lůžkem; když se mi sklízila víčka, měl jsem pocit, že jsem za branou života. . .

. . . Ležel jsem na horkém písku pláže. Slunce stálo vysoko, byl odliv, moře ustupovalo, jen ojedinělé, šumící vlny se ještě vracely, oblévaly mě a prchaly, až odtekla poslední a já jsem byl vržen sem na tvrdý, suchý břeh. . . skutečnosti.

Otevřel jsem oči. Zaslechl jsem tichoucký pláč. Zvedl jsem hlavu. Přicházel zblízka. Vstal jsem rozlámaný a ztuhlý a obešel jsem kulatý bazén. Na stejné kamenné lavičce, na druhé straně fontány, se choulilo dítě. Malý, snad čtyřletý hošík. Na umouněné tvářičce se třpytily stopy slz. Když mě uviděl, přestal plakat. Mlčel jsem, omámený spánkem, užaslý. Dlouho jsme se na sebe dívali, oba zaražení a zachmuření. Jeho prvního to přestalo bavit.

"Copak tady děláš?" zeptal se drsným ochraptělým hlasem.

Uvedl mě do rozpaků. Na tuto otázku bych těžko našel odpověď.

"A copak ty tady děláš?" řekl jsem a snažil jsem se, abych svému hlasu dodal vážný, karatelský tón. "Já jsem se ztratil."

"Kde jsou tvoji rodiče?"

"Nevím."

"Kde ses tu vzal?"

"Přiletěl jsem."

Po delším výslechu jsem se dozvěděl, že přiletěl s rodiči na výlet a stůj co stůj chtěl vidět koníčka.

"Jakého koníčka?"

"Ty to nevíš? Já myslel, že tys taky byl u koníčka."

Jak se ukázalo, s parkem sousedila zoologická zahrada. Byl v ní s rodiči. Ale ke koníčkovu se nedostali. Tatínek povídá:

"Už se musíme vrátit. Nasedni do letadla. Až poletíme, uděláš koníčkovu televizitu."

Ale on si chtěl koníčka pohladit. Tak do letadla sice nastoupil a druhou stranou vystoupil tak, že si toho nikdo nevšiml a svůj náramkový teleranek, spojený rádiovou vlnou s teleranem rodičů, aby vždycky věděli, kde je, sundal s ruky a strčil pod sedadlo. A pak šel ke koníčkovu. Za soumraku se vrátil do parku, ale rodiče byli pryč. Pak dlouho bloudil a volal, ale nikde nikdo. Konečně našel tuhle lavičku. Chtělo se mu spát, ale nemohl usnout.

"Bál ses?"

Neodpověděl. Co s ním? Zeptal jsem se, kde bydlí. Nevěděl.

"Kolik sluncí svítí nad vaším domem?" zeptal jsem se ho po chvíli rozmýšlení.

"Dvě."

"Dvě?"

"Ne, jedno."

"Tak ne dvě, pouze jedno?"

"Jedno."

"Jistě?"

"Asi jistě."

S takovými informacemi se nedalo mnoho podnikat. Odvézt ho na nejbližší letiště? Najednou zmátl mé úvahy:

"Ty ses taky ztratil?"

"Ne. Jaks na to přišel?"

"Tak mě to napadlo."

"To ses spletl. Dospěli se nikdy neztrácejí," řekl jsem energicky, abych zabránil nežádoucímu zvratu rozmluvy. Hošík se na mne dlouze zadíval, ale neřekl nic. Najednou se hlasitě rozkašlal. To rozhodlo celou věc s konečnou platností.

Ano, nebylo zbylí! Ještě nikdy se mi to nepříhodilo, ale věděl jsem, co musím udělat. Zabalil jsem chlapečka do kabátu a sáhl pro teleran. Když jsem ho vytahoval z kapsy, našel jsem v ní něco kulatého: zlatě lakovaný, puntíčkovaný míček, který jsem zvedl na raketovém nádraží. Dal jsem jej chlapci a sám jsem našel tlačítko na okraji teleranu, lemované rudými písmeny VŠECHNY OKRUHY, tlačítko, které jsem ještě nikdy nezmačkl. Stiskl jsem je a z malého přístroje zahlaholila směsice zvuků: lidské hlasy, ostré hvízdání automatických stanic, signály vzdálených raket a kontinentů, bzukot raketových vysílačů, útržky slov, hudby, zpěvu, to všechno, slito v miliónhlasý hlomoz, zaznívalo z ploché krabičky. Sklonil jsem se nad přístroj a tiše — protože jsem nechtěl, aby mě hošík slyšel — vyslovil jsem zaklínači formuli: "Pozor! Člověk v nebezpečí!"

Opakoval jsem to třikrát a čekal jsem. Uvnitř reproduktoru se něco zachvělo. Narůstalo tam ticho, které se šířilo většími a většími kruhy, jako kdyby někdo hodil kámen do vody bez hranic. Desítky tisíců hlasů tichly, ozývaly se vyčkávací signály.

"Slyšíme!" říkaly. "Pozor, slyšíme!"

Ještě někdo se na něco zeptal, ještě se tu a tam ozývaly rychlé série vysílacích impulsů a mezi tím přenášely retranslační stanice má slova dál a dál: zdálo se, že slyším ozvěnu vlastního hlasu, který ve zlomku vteřiny oběhl celou zeměkouli a pak, soustředěn do směrových vysílačů, byl vržen do vesmíru. Ohlásily se kosmodromické stanice na umělých družicích i na Měsíci, které pracovaly s vteřinovým zpožděním, přijaly výzvu a přešly na poslech, až konečně utichla celá vnitřní sféra vlády člověka a jemné bzučení reproduktorku v teleranu přerušovalo jen nikdy neustávající tikání atomových hodin na observatořích. Najednou se ozval nějaký měsíční pilot, a ptal se, co se stalo. Nějaký silný hlas mu poručil, aby okamžitě vypjal, a nastalo ticho. Bylo to pět vteřin po mé výzvě. A v šesté vteřině, jak bylo nutno, začal jsem krátce a věčně říkat: Našlo se dítě jménem Pao, staré tři a půl roku, světle hnědé oči atak dále. Pak opět nastalo ticho, proťaté krátkými hvizdy retranslačních stanic a najednou se ozvaly dva vysílače zároveň. Hlásily, že mají záznam výzvy rodičů a že už pět hodin čekají na zprávy. A pak, ve dvacáté druhé vteřině, byla všechna přerušovaná spojení obnovena, všechny stanice letadel a raket se ohlásily, automaty dokončily věty přerušované v polovici, lidé se smáli a hovořili, v miniaturním reproduktorku opět hlaholil bouřlivý hluk.

Na rodiče jsme čekali ještě dvě hodiny. Napřed jsem házel hošíkovi míček. Házel mi jej svědomitě zpět, bez úsměvu, téměř zachmuřeně; najednou jsem si všiml, že začíná natahovat moldánky. Tu jsem si vzpomněl, že jsem vyhrál maratón. To byl nápad! Vyprávěl jsem mu o celém závodě co nejpodrobněji; z počátku měl jisté pochybnosti, ale snítkou vavřínu jsem ho přesvědčil. V nejdramatičtějším okamžiku jsem udělal pauzu, kterou jsem nepřerušil; chlapeček zatím usnul s hlavou na mé paži. Rozmazané stopy slz mu zašpinily tvářičky; čas od času se mu obličejíček svařtil a zavzlykal. A když nad vlnitým obrysem lesů zazářil růžový pruh, zahrada najednou zhasla, jako by ji sfoukli, a téměř současně jsem uslyšel vzdálený rachot motoru: blížilo se letadlo rodičů. Při myšlence, že s nimi budu muset mluvit a snad jim také vyprávět, jak jsem přišel sem, že mi budou děkovat a zvát mě k sobě, zmocnila se mě panika; uložil jsem chlapečka co nejopatrněji na kamennou lavici, dal jsem mu pod hlavu složené rukávy kabátu, do rukou jsem mu vtiskl balónek a rozběhl jsem se ke svému vrtulníku, jako by mě honili. Tento poslední bláznivý kousek už nepatřil noci, protože když jsem se vznesl do vzduchu, zasáhly mě přímo do očí první paprsky vycházejícího slunce.

Dvacátého prvního července roku 3123 jsem naposled uviděl Annu. Sešli jsme se v Porsangoru, bezvýznamné staničce přímé linky Eurasie — Amerika, ležící nad fjordem téhož jména. Příkrou, hadovitě se vinoucí stezkou jsme vystoupili na vrchol pobřežního útesu, zastavující se čas od času, abychom nabrali dech. Šumění neviditelného moře bylo výrazně slyšet. Když jsme dospěli na vrchol, prudce nás ovanula bríza. S bušícími srdci a se svěšenými rukama jsme se zastavili. Pod námi zuřil nelítostný boj dvou krajin. Jedna, vysoká, ztuhlá, jako by očekávala porážku, druhá na ni neúnavně útočila řadami černobílých pahorků, které s lomozem bušily do skály.

"Už ses rozloučil se Zemí?" zeptala se má společnice tiše, aniž se na mne podívala.

"Právě to dělám," odpověděl jsem stejně tiše.

Anna se přiblížila svým lehkým krokem k nakupeným balvanům a vyhlédla si místo, nejlépe odpovídající tvaru zad, místo jako stvořené pro ni a čekající snad celé věky na tento okamžik. Vždycky jsem se skrývaným obdivem pozoroval, jak přirozeně dovedla objevovat v té nejdivočejší pustině takové malé výhody.

"A koho jsi navštívil?" zeptala se.

"Byl jsem dnes doma, u profesora Muracha, u přátel... já je tady přece všechny zanechávám... Anno..."

Tato slova, i když to nebylo mým úmyslem, vyzněla jako výčitka.

"Tak už to chodí..." dodal jsem jako na omluvu.

"A já jsem poslední," řekla. Oba jsme se dívali nikoli na sebe, nýbrž na bílé šiky vln, přicházejících z černého oceánu; vypadalo to, jako kdyby útočil celý horizont. Chvillemi jsem měl při této rozmluvě dojem, že moře stojí a my se po něm pohybujeme a vlny že jsou rozráženy pohybem skalního útesu, na jehož vrcholu nepohnutě sedíme.

Otázala se, jak dlouho bude cesta trvat. Zvedl jsem udiveně oči, protože jsem jí to už říkal.

"Asi dvacet let," odpověděl jsem a sám jsem se tomu podívil.

"A rychlost GEY překročí polovinu rychlosti světla?"

"Ano."

Myslíl jsem, že se zahleděla do dálky, překvapil mě proto neznatelný pohyb jejích rtů. Vtom jsem pochopil; počítala. Nemýlil jsem se.

"Cesta bude trvat asi dvacet pozemských let, ale rychlost rakety způsobí, že zestárnete jen o..." odmlčela se, jako by si nebyla jista svými tichými výpočty.

"O patnáct, možná o šestnáct, protože..." umlkl jsem při pohledu na nepopsatelný úsměv, který se objevil na její tváři.

"Až se vrátíš, budu starší než ty," vysvětlila.

Nevěděl jsem, co říci. Sedělo se mi nepohodlně, avšak neodvažoval jsem se změnit polohu, díval jsem se na burácející oceán a cítil jsem, jak nás dělí mlčení, totéž, které nás kdysi tak pevně poutalo.

"Ano," řekl jsem zoufale, "myslím, že jsem k tobě byl upřímný a že nám spolu bylo dobře a mohli jsme..."

"Proč to říkáš?" pravila, dívajíc se stále před sebe, jako v údivu poněkud ospalém. Její klid ještě zvyšoval osamělost. "Říkám to, protože se mi v této chvíli zdá, že jsme si cizí, a přece to není pravda, Aničko... Nemůže to být pravda..."

"A přece je to pravda," odpověděla, a já bych byl tato slova trpně přijal, kdyby nebyla udělala opět něco, co mě u ní tak často překvapovalo; usmála se: ironicky nebo smutně, to nedovedu říci.

"Aničko..."

Chtěl jsem jí k sobě přivínout, ale jemně se mi vymkla. "Znamenám-li pro tebe něco," řekla, "je to jen proto, že jsem byla nezávislá. Kdybych byla jiná... nebyla bych jistě posledním člověkem, s nímž se loučíš..."

"Máš pravdu, i když tomu docela nevěřím, ale musíme o tom skutečně mluvit?"

"Rád bys slyšel nějaká krásná, snad trochu melancholická slova, která by se stala jakýmsi symfonickým finálem naší známosti?" řekla s trošinkou výsměchu. Neusmívala se již. "A kdybych ti teď řekla, že chci..."

"Prosím tě, nechme žertů," odpověděl jsem a ona se dala do smíchu, když viděla mé vzrušení, které jsem potlačil o zlomek vteřiny příliš pozdě. Zalykala se smíchem, až se její tmavé, větrem rozčečrané vlasy dotýkaly vysokého balvanu, jenž tvořil jakési přírodní opěradlo, a obtékaly jeho okraj jako oblévala voda, tříštící se pod námi, balvany útesu.

Její smích mě zmátl. Trvalo to však jen chvíli... pak mě napadla myšlenka, která se vynořila už nejednou, když Anna byla blízko mne: tohle byl jiný člověk, celý velký, uzavřený svět, který něco nepochopitelného a velikého pro mne jediného odlišilo a vytvořilo mezi tisíci jiných. A tento svět unikal. Dětilo nás už tak mnoho, že fyzická blízkost těl byla zcela bezmocná. Dotkl jsem se její ruky: pohlédla mi

do tváře. V jejích očích něco zahořelo — teplé, měkké světlo.

"Anno," řekl jsem šeptem, "to všechno je pravda, vím o tobě tak málo, ale ty o mně také; existovalo ještě něco jiného než možnost, které není dáno, aby se rozvinula. Ale chci, abys věděla, jak se mnoho tvou zásluhou..."

"Jak jsi nemoudrý a umíněný," odpověděla již s úsměvem. "Zase ta hezká slovíčka?"

"Tak co mám dělat?" zeptal jsem se jako dítě a ona se krátce zasmála, ale ihned zvažněla a odpověděla, naklánějíc hlavu dozadu.

"Copak já vím... třeba mě polib... nedá se nic dělat..."

Objal jsem ji. Hleděli jsme si do očí. Bez námahy bych mohl najít mezi všemi odstíny oblohy barvu jejích duhovek, v nichž se nyní jako ve dvou malých nebeských klenbách odrážela miniaturní slunce.

Vstala, uhladila si šaty a pozorně, téměř s nedůvěrou se prohlížela v malém zrcátku a česala si vlasy mým hřebínkem. Vždycky mě dojímalá přísnou prostotou, jaká se zračila na její tváři při těchto obřadech, a myšlenka, že jim přihlížím naposledy, mi sevřela hrdlo nevýslovným smutkem.

"Už je pozdě, zmeškáš letadlo," řekla, a když jsem při vstávání klopýtl, chytila mě pod paždí malou, pevnou rukou.

"Pojď, nešiko, pojď, nebo ještě místo na hvězdy poletíš do vody..."

GEA

Kdysi v dobách dávno minulých byli lidé vězni prostoru. Ze všech panorám Země znali pouze to, v němž se rodili, žili a umírali. První cestovatelé museli bojovat s houštinami pralesů, dravými řekami, nepřekročitelnými horskými řetězy a na kontinentech oddělených oceány se rozvíjel život izolovaně jako na vzdálených planetách. Jak se podivili Féničané, když při výpravách na moře jižní polokoule spatřili Slunce pohybuující se po nebi od pravé ruky k levé a za obratníkem Kozoroha Měsíc, vycházející jako vodorovně položený srpek, takže se zpod obzoru nejprve vysunují jeho dva načervenalé růžky.

Přišly doby, kdy na mapách zeměkoule byla vyplňována bílá místa, přišly doby dlouhých, obtížných a bohatýrských výprav na křehkých plachetnicích — epocha Kolumbova, Magellanova, Vasca da Gamy, avšak Země byla ještě pořád nesmírně velká a k jejímu obeplutí zhusta stěžil lidský život; ne jeden z těch, kdož se první vydávali na takovou plavbu, nespátřil už svou vlast. Teprve v epoše strojů se začala planeta zmenšovat. Lidé ji objížděli v několika měsících, týdnech, pak dnech; a potom se ukázalo, že člověk, jenž se zmocnil vlády nad prostorem, pohnul něčím, co se mu po celé věky zdálo naprosto neotřesitelné: časem.

Každému z nás se dnes při cestování stává, buď to že dožene den, který již končí, nebo že prodlouží nebo zkrátí noc, ba dokonce při letu proti otáčení Země, že najednou přeskočí den v týdnu. Nikdo se nad tím nepozastavuje, tak je to samozřejmé; lidé, kteří jsou zaměstnáni na umělých družicích, zvykají si na jejich místní čas, s kratším rytmem spánku a bdění, než je den na Zemi. Mění však bez obtíží své návyky, jakmile se vracejí na svou rodnou planetu. Ano, prostor se smrštil, čas se rozpadl, avšak výsady, které mu byly vyrvány, jsou stále ještě nepatrné. Dokonce i kosmonauti, vracející se z daleké výpravy, odněkud od oběžné dráhy Saturna nebo Pluta, přivázejí si ve své raketě čas o tři, čtyři nebo pět, někdy více dní odlišný od zemského času. Výprava za hranice sluneční soustavy k nejbližší hvězdě, Proximě Centauri, měla čas úplně rozdvojit. Jeden, plynoucí nezměněnou rychlostí, zůstával na Zemi. Druhý, měřený na GEI, měl ubíhat tím pomaleji, čím rychleji se raketa pohybovala. Rozdíl, vypočítaný na celou dobu výpravy, dosahoval několika let. Je to zvláštní a velká věc, když teorie a vzorce ověřené zatím na hvězdných jevech počínají zasahovat do lidského života. Měli jsme se vrátit mladší, než budou naši pozemští vrstevníci, protože v nejmenších molekulách všeho, co GEA s sebou odnese, předmětů stejně jako rostlin a lidí, měl čas plynout pomaleji než dosud; bylo těžko odhadnout důsledky tohoto jevu pro dobu, kdy se cesty za hranice sluneční soustavy stanou všeobecným úkazem.

O tom jsem přemýšlel na malém letišti, ležícím v suchém, travnatém údolíčku mezi březovými a olšovými háji. Čekala na mne raketa GEY, jedno z těch komických tryskových letadel, která při přistání rozkládají ve vzduchu své tři stabilizační plochy, aby na nich přistála kolmo k zemi, zůstala stát podobna amfoře se zobcovitě protáhlým hrdlem.

Se vším už jsem se rozloučil — s lidmi, drahými místy, vzpomínkami — byl jsem připraven na cestu, lehký a klidný, s jiskrou hluboko skrývaného vzrušení — přesto však jsem oddaloval okamžik odletu. Z

dlouhého pruhu stínu vrhaného letadélkem pohlížel jsem na skupinku nedalekých smrků, proti světlu téměř tmavomodrých. Všechno kolem mne bylo v naprostém klidu — rozpálené ticho dne, kdy jaro nepozorovatelně přechází v léto, rozčepýřené hlavičky pryskyřníků se nakláněly na stoncích, jako by byly unavené vedrem, nějaký pták nablízku se ozval a umlkl, poděšen vlastním hlasem. To všechno jsem měl jediným pohybem odhodit jako plavec odrážející od břehu. Přímo u mých nohou kvetl trs fialových květů, jejichž název jsem neznal; sklonil jsem se, abych je utrhl, ale vzpřimil jsem se s prázdnou rukou. Nač, zvadnou. Ať raději zůstanou takové, jaké je můj pohled opustil. Vstoupil jsem na schůdky, ve dveřích jsem se naposledy ohlédl — smrky se zvedaly vysoko, jejich čern byla na tisíci místech probodána rudou září západu. Chtěl jsem se usmát, záleželo mi na tom. Nemohl jsem. Má vlastní nehybnost se s každým okamžikem nepozorovatelně naplňovala ještě nějakou nepochopitelnou tíží. "Můžeme letět," řekl jsem mechanicky, skláněje hlavu ve dvířkách, a posadil jsem se. "Můžeme letět," odpověděl nebo spíš zasykl pilot — robot. Letadlo se zachvělo a vymrštilo vzhůru. Kulatými okénky jsem viděl Zemi rychle se vzdalující. Kabina se rozsvětčila, to pro mne tohoto dne znova vyšlo Slunce a majestátně stoupalo výš a výš. Trvalo to jen kratinkou chvíli. Pak modř nebe, jakoby vyžíhaná, zbledla, zpopelavěla, zčernala a objevily se na ní hvězdy. Nechtěl jsem se na ně teď dívat; položil jsem ruce na opěradlo prázdného křesla před sebou. Seděl jsem tak nevím jak dlouho, když vtom se ozval signál.

Zvedl jsem hlavu.

Hluboko dole za oknem hořelo slunce, oslňující koule v aureole chvějivých plamenů. Před námi, v závějích nehybných hvězd, se objevovaly barevné šňůrky plamének před očima se zvětšující — byly to světelné boje, rozmístěné spirálovitě okolo GEY. Vyznačovaly cestu jednosměrného letu pro nákladní rakety, trysková letadla a střely, malé jako moje letadélko, které se v celých hejnech rojily kolem letadla. Dvakrát jsme nad ním přeletěli, na letišti byl nepochybně nával; pak přišla rozhlasová výzva, abychom přistáli. Letadélko opsalo předepsanou křivku — náhle mě oslnil stříbrný záblesk, byla to světla našich vlastních reflektorů, která se odrazila od pancěře GEY; ležela bez hnutí, rostla jako oblodně nafukovaný balón z nejtřpytivějšího stříbra, pak její lesk ztemněl a zhasl. Blížili jsme se k ní ze strany; téměř kilometr dlouhý rybí trup letadla se prudce zvětšoval a vyplňoval celou oblohu. Následoval lehký otřes, krátká tma a opět zazářila světla, ale už jiná.

Sotva jsem vystoupil a udělal několik kroků (nablízku nebyl žádný člověk), rozjely se se mnou vzhůru pohyblivé schody. Nedojel jsem až do nejvyššího patra, ustoupil jsem stranou na nehybný, galerii podobný výstupek. Tady, asi tři patra pode mnou, rozkládalo se nákladní letiště. Mezi matovými pruhy oceli chodily, hřmotily, duněly a odfukovaly kráčivé nakladače a transportéry, které se trhavými pohyby posunovaly na traversách plošin nad otvorem raket.

Kulaté dveře vstupních otvorů se bez ustání otvíraly a zavíraly jako ústa rychle dýchajících ryb; nákladní rakety se vynořovaly z tunelů; vykládaly svůj obsah na pásy transportérů a dole v hale blízko zdi blikala rozstříkující se světélka signálů. Oranžová, červená a zelená. Celý prostor byl pln nezřetelného, jednotvárného dutého řinčení. To, že se hluk zdál poměrně malý, bylo jediné zásluhou pohlcovačů zvuku, jejichž mušle vystupovaly ze sloupů a stropu.

Vstoupil jsem do výtahu. Na stěně bylo vidět mikrofon informátoru; zeptal jsem se na inženýra Yrjolu, technického vedoucího výpravy. Byl na deváté palubě. Zajel jsem tam.

Stěny kolmé šachty, v níž se výtah pohyboval, byly z průhledné sklovité hmoty. A tak jsem viděl při jízdě vzhůru kabiny pohybující se v sousedních šachtách. Protože však projížděly za prázdnými tunely ostatních výtahů, byly siluety lidí, kteří v nich jeli, zahaleny bělavou aureolou, takže byly příliš nezřetelné, než abych je mohl poznat. Tu se mihl přímo za průhlednou stěnou osvětlený vnitřek rychlovýtahu. Jel nahoru rychleji než můj. Stáli v něm dva lidé. Jeden byl ke mně obrácen zády, postavu i tvář druhého jsem zahlédl velmi neurčitě; ztuhla v jakémsi zvláštním posunku a výrazu, nesrozumitelném, protože jsem trval příliš krátkou dobu. Výtah už zmizel a dále vzhůru už jsem jel sám a pod zavřenými víčky se ještě po nějakou chvíli rozplýval obraz člověka, kterého jsem spatřil. Byl to Goobar, člen výpravy, nejslavnější vědec naší doby.

Má kabina se zastavila. Octl jsem se v prostorné chodbě. Byl jsem zvláštním setkáním trochu rozrušen a snad proto jsem nechtěl inženýra vyhledat ihned. Po levé ruce se rýsovaly vždy po několika metrech

výklenky dveří, po pravé tvořila stěnu sklovitá plocha táhnoucí se kam oko dohlédlo. Vycházel z ní jas jako z oblohy pokryté mraky. Když jsem šel dál, uvědomil jsem si, že se světlo měnilo, hned sílilo, hned sláblo. Když jsem tak šel a přemýšlel, těžko říci o čem, zmocňoval se mne stále silnější pocit, že jdu podél velkého lesa. "Směšný klam," pomyslel jsem si a přistoupil jsem ke skleněné ploše.

Dole se rozkládal obrovský park. Z výše, kde jsem stál, bylo vidět koruny dubů a buků, kolébající se mírně ve větru, husté trávníky mezi živými ploty, záhony květin, zatačející se stromořadí, jezírka, jedna třípytící se nebem, jiná zadržující obraz mračen, a dále háje, tu a tam otevřené průseky; zeleň, jasná, téměř žlutá jako peří housat, přecházela ve značné vzdálenosti v černé smrky, stojících v osamělých skupinkách v moři listí. Tato lesnatá krajina se táhla až tam, kde se k horizontu sklánělo nebe, zatažené mléčně bílými mraky. Když jsem přiložil tvář ke skleněné desce, spatřil jsem dole pod sebou černomodré skály, pěnicí se stuhu potoka, který se přes ně hnál, a tam, kde dole zmizel, skupinku cypřišů, tisících se nad skalisky zrnitého porfyru. První dojem se rozplynul. . .

"Videoplastické panoráma," pomyslel jsem si. Vtom mi někdo položil ruku na rameno. Přede mnou stál vysoký, štíhlý, trošinku příhrbený člověk, s tmavě rudými tvrdými vlasy, které tvořily bohaté prstýnky, pevně přiléhající k hlavě. Tvář měl mladou, hubenou, široká ústa s tenkými, poněkud našpulenými rty. Usmál se, jeho tváře se při tom složily do nespočetných vrásek a ukázaly se oslnivě bílé, ostré zuby. Poznal jsem ho, dříve než promluvil.

"Já jsem Yrjola," řekl, "konstruktér. Známe se od vidění."

Podal jsem mu ruku, kterou pevně stiskl, pak ji lehce otevřel a dotkl se mé dlaně.

"Veslař?" zeptal se s úsměvem, kdyby to bylo možné ještě širším. Přikývl jsem.

"S tím to bude u nás horší. Ale ty přece také běháš, doktore?"

Tento sportovní interview mě pobavil. "Samozřejmě," odpověděl jsem, "ale bojím se, že tam —" ukázal jsem rukou za skleněnou desku, "se běhat nedá, Tam nic není, vid'?"

"Jak to?" má nedůvěřivost se ho dotkla. "To je opravdový park. . . no. . . snad o něco menší, než vypadá odtud."

Opět se usmál. V blýskavých očích, v tvrdých vlasech, ve tváři měl něco přitažlivého; bylo v ní hodně šelmovského, dokonce možná — i chytráckého humoru.

Díval se na mne, mrkaje rychle, jako kdyby se zamyslel nad několika slovy, která jsem řekl.

"Doktore," řekl, "GEA, to je po čertech velká a spleťtá historie, a naše cesta — ještě spleťtější. . . Víš co, než se ujmeš svého nemocničního království, věnuj mi patnáct minut času, ano!"

Překvapen tímto úvodem, opět jsem přikývl. Vzal mě za ruku a zavedl k nejbližšímu výklenku. Sjeli jsme výtahem dolů. Počítal jsem poschodí. Výtah se zastavil v prvním. Dveře se otevřely, proti mně v hustém pološeru spadaly dolů propletené listy divokého vína. Pod podrážkami zaskřípěl písek, do chřípí udeřil svěží pryskyřičný závan. Když jsem udělal několik desítek kroků a ohlédl se, zůstal jsem stát pln úžasu. Rozlehlá kopcovitá krajina se táhla na všechny strany, kam oko dohlédlo; pahorky, pokryté hustým porostem, z něhož vyčnívaly malebné vápencové skalky, běžely dál, až k obzoru, kde se modravými pruhy skláněly klíny lesních masívů.

"Dokonalá iluze," vydralo se mi se rtů.

Yrjola na mne zachmuřeně pohlédl.

"Počkej," řekl, "slíbils mi patnáct minut. Pojd'me dál."

Přešli jsme plošku trávníku, mírně se svažujícího; další cestu uzavíraly keře rozkvetlého bezu. Můj průvodce se bez váhání pustil do houští. Následoval jsem ho. Keře náhle končily nad potokem, pěnicím se v skalnatých březích. Yrjola se přenesl jedním skokem na druhý břeh, udělal jsem to po něm. Na druhé straně inženýr vyšplhal bez nejmenší námahy na veliký balvan a ukázal mi rukou místo vedle sebe. Dlouho jsme mlčeli. Zdálo se, že zde vítr vane silněji, jeho pryskyřičnou vůni zesiloval chlad stoupající od potoka, jenž se rozstříkával pod našima nohama. Na druhém břehu se zvedaly v zákrutu potoka majestátně melancholické kanadské jedle a o něco dále obrovská severská borovice s jehličím modrým a stříbrným. Její kořeny, podobné medvědím prackám, se kroutily a ztrácely v trhlinách skály. Chtěl jsem se zeptat, zdali tohle už je klam — po celou dobu jsem se snažil objevit místo, kde skutečný park přechází ve videoplastickou fátu morgánu, vytvořenou obratně skrytou aparaturou — ale nemohl jsem zjistit nejslabší stopu přechodu. Iluze byla dokonalá.

"Doktore," řekl Yrjola nezvučně, "nevím, zdali jsi slyšel, že jsem jedním z konstruktérů GEY? Prosím tě, nemysli na ni jako na systém dobře vymyšlených strojů. Uvědom si: když jsme projektovali její budoucí tvary, když jsme předem promýšleli nezbytnost a užitečnost všech jejích zařízení, nemyslili jsme přesto na to, co je jediné důležité, totiž, že GEA bude kromě našich těl jedinou částíčkou Země, kterou vezmeme s sebou..."

Musel jsem napnout sluch, tak tiše Yrjola mluvil. Závany větru a šumot vody kypící mezi kameny chvílemi smazávaly jeho slova.

"To není obyčejná raketa. Tvůj pohled se bude setkávat s jejími stěnami v prvním okamžiku procitnutí, ve zdraví, v nemoci, při odpočinku i při práci — den za dnem, noc za nocí. Tak tomu bude po celá léta. Tyto stroje, tyto kovové stěny, tyto kameny zde, voda, stromy a vítr, to bude jediný vzduch pro plíce, podívaná pro oči. Pravda, ubohá, těsná, skličující, ale — pozemská. To bude nikoli tvoje raketa, doktore, nýbrž tvá země, tvá vlast."

Odměl se.

"Tak to musí být a tak se to musí stát... jinak ti bude velice těžko. Velice zle a velice těžko. Vím, že mi to neřekneš, i kdyby ses skutečně zalekl a že od cesty neustoupíš, protože bys to nedovedl. A proto záleží na tobě, bude-li tato cesta — spíše život — nejvyšší svobodou nebo nejtěžší nutností. Neuplynulo ještě patnáct minut, ale to je všechno. Řekl jsem ti to proto, že... Mám mluvit dál, nebo chceš, abych táhl ke všem čertům?"

"Mluv, Yrjola!"

"Víš, tuším tak trochu, proč jsi přišel mezi nás sám. Nerad si vybíráš a vždycky bys chtěl prožít dvě možnosti tam, kde je místo pouze pro jednu... Ale teď už mi hlasitě nadáváš?"

"Víš, že ne."

"To je hezké. Poslouchej, tys porazil Mehilla?"

"Copak to má..."

"Má. Porazils všechny, pravda?"

"Ano."

"Podej mi ruku."

Podal jsem mu ruku; stáhl mě zpět. Balvan, na němž jsme seděli, dotýkal se sousedního. Když jsem pohlédl vzhůru, viděl jsem ohromnou kamenitou pláň, táhnoucí se až k vrcholu rozložitého horského hřebene. Potok tekoucí úzlabinou se leskl jak stříbrný hádek. Yrjola přiblížil mou ruku k sousednímu balvanu. Čekal jsem, že se dotknu jeho drsného, chladivého povrchu. Avšak prsty pronikly kamenem jako vzduchem a narazily na plochý kov. Pochopil jsem, právě tady vedla hranice parku, tady končily skutečné stromy a balvany a začínalo jejich pokračování vykouzlené videoplastikou, vzdálené lesy, zachmuřené nebe, hory nad námi... všechno.

"A ten potok?" zeptal jsem se, ukazuje na hádka nahoře, který vypadal jako počátek vody bublající mezi kamením.

"Ten pod námi, to je ten nejskutečnější potok na světě: můžeš se v něm vykoupat, kdykoliv po tom srdce zatouží," odpověděl Yrjola, "ale ten nahoře, nu což, budu citovat tvá slova: dokonalá iluze."

Pustil mou ruku. Byl to pohled dosti neobvyklý. Paže byla až po loket zabořena do balvanu, který ve skutečnosti neexistoval. Zrak lhal hmatu. Vytáhl jsem ruku, a když se vynořila, nabyla iluze své předchozí plnosti.

Když jsme odcházeli z parku, zeptal jsem se inženýra:

"Odkud mě tak dobře znáš?"

„Já tě vůbec neznám," odpověděl. "Říkal jsem dnes tobě to, co jsem před nedávnem říkal sám sobě."

"Přesto však o mně víš..." Usmál se tak, že jsem nedokončil.

"Vím o tobě všelicos, ale to je něco docela jiného. Musím to přece vědět. Jsem pánem nad stroji, ale přítelem lidí."

"Zmínil ses předtím o závodech. Dá se tady běhat?" "Ovšem, závodní dráha vede okolo parku. Těžko bys našel lepší. Budeme běhat... dost možná, že mě porazíš, ale docela jisté to není... Já běhám kratší trati: tři a pět kilometrů." Podíval se na mne, usmál se šelmovsky a dodal: "Ale porazíš mě, budeš-li opravdu chtít..." Odměl se, Yrjola promluvil, teprve když jsme vystupovali z výtahu ve čtvrtém

poschodí.

"To všechno jsou slova, pouhá slova. Říkáme, že to bude těžké, ale tušíme vůbec, co to znamená? Civilizace nás zchoulostivěla jako skleníkové plody, jsme baculatí, červeňoučcí, ne dost dobře vyuzení v dýmu pekel!"

"Co pořád má s tím peklem," blesklo mi hlavou, ale nahlas jsem řekl:

"Nejsme tak docela skleníkové plody, jak říkáš... A rozhodně není možné říkat o tobě, že jsi baculatý."

"To všechno nám ještě ukáže budoucnost. Zatím jen tolik: budeme dělat, co dovedeme, pravda?"

Zavřel jsem na souhlas oči, a když jsem je otevřel, Yrjola zmizel, snad ho sebral jeden z těch čertů, které měl stále na jazyku. "Jako kdyby sám byl pouhým videoplastickým klamem," napadlo mě a tato myšlenka vyvolala trpký úsměv.

Zeptal jsem se informátoru na cestu a šel do nemocnice.

Opět krátká cesta kabinou výtahu, napřed vzhůru, pak dlouhou nakloněnou šachtou mezi mléčnými a opálovými stěnami. Chodba vedoucí do nemocnice byla užší než koridor nad parkem, barvy krémově zlaté, s modrou malbou, jako kdyby na stěnu dopadaly stíny listů vržené sluncem. Okna žádná. Bůhví jak to bylo uděláno, protože stíny se přece docela zřejmě pohybovaly a vlnily jako ve větru. Překvapení tady bylo hodně. Některá mi připadala — pro můj vkus — poněkud příliš teatrální.

Byt, který mi byl přidělen, jsem rychle prošel; několik nevelkých, světlých pokojů, pracovna s okny vedoucími na moře — samozřejmě videoplastický klam. Napadlo mě, že to bude vyvolávat stesk tím silnější, protože jej nelze ukojit, ale snad právě to je třeba.

Od nemocničních sálů dělí můj byt jakási klenutá síň. Uprostřed, v majolikovém květníku zasazeném do podlahy, stojí těžká černá araukarie. Její jehličnaté ruce sahají daleko do místnosti, jako kdyby se snažila dotknout mimojdoucího a připomenout mu tak svou existenci. Dvojitými dveřmi se vstupuje do malého sálu. Je tam mnoho skříněk ve zdi, paprskové sterilizátory, větráky, v postranních výklencích pokrytých mléčným sklem chemické mikroanalyzátory, sklo, retorty, elektrické hořáky. A v sousedním větším sále bělost ještě neposkvrněnější. Přístroje třpytící se jako rtuť, křesla z plastického porcelánu polokruhovitě rozmístěná, vysoká okna s pohledem na širé prostranství, porostlé zralým, těžce se vlnícím obilím. Nakloněná plocha na druhém konci sálu ústí do velké matové stěny; nevstoupil jsem, protože jsem uhořel, že je za ní vlastní operační sál. Za mléčnou stěnou se neurčitě rýsovaly tvary přístrojů a chirurgický stůl podobný mostu s jedním obloukem.

Když jsem přicházel k nejbližším dveřím, uslyšel jsem za nimi kroky, nepochybně ženské — byly totiž drobné a lehké. Zastavil jsem se. Bláhová myšlenka: "Tam je Anna!" Okamžitě jsem ji potlačil a vstoupil jsem. U velkého okna, obrácena ke mně zády, stála žena v bílém. Za jejími zády se táhla v řadách sněhobílá lůžka, oddělená deskami opalujícího safíru, které sahaly až do stropu. Žena byla tak vysoká jako Anna a velmi mladá; tmavé vlasy tvořily bohaté prstýnky a kadeře. Skutečnost, že se neobrátila při zvuku mých kroků, po druhé nechala vzplanout naději: po druhé už jsem ji nedovedl potlačit, neměl jsem síl.

"Anno..." zašeptal jsem němě.

Nemohla to zaslechnout, tím jsem si jist, avšak podívala se na mne. Bylo to nějaké neznámé děvče, nikoli Anna. Hezčí než Anna. Ale já, když jsem k ní šel, ještě jsem hledal v této neznámé tváři rysy té druhé, jako bych chtěl své sny proměnit ve skutečnost.

"Ty jsi lékař?" zeptala se, opírajíc se nehybně o římsu okna.

"Ano."

„To jsme kolegové," řekla. "Jmenuji se Anna Ruysová."

Zachvěl jsem se a pozorně jsem se na ní zadíval. Nesmysl. Nevěděla samozřejmě nic, cožpak takové jméno má pouze jediná žena na světě?

Usmála se a zároveň zamračila, protože si nesprávně vykládala krátkou odmlku.

"Jsi zklamán doktore?"

"Ne... samozřejmě... ne, ne," řekl jsem a maskoval rozpaky úsměvem, "nějak jsem si spletl tvé jméno se jménem tvého otce."

Chvilí jsme mlčeli.

"Teď zde nemáme co na práci, vid'?"

"Ne," řekla nejistě, tak trochu jako malé děvčátko. Přistoupila k lůžku, najednou se zamyslela nebo zahleděla do prázdna a uhlazovala na povlečení neexistující záhyb.

"No, když není co dělat... můžeme si jenom přát, aby tomu tak bylo stále," řekl jsem.

Zase jsme se oba odmlčeli; na krátkou chvíli jsem se zaposlouchal do ticha tak hlubokého, jako kdyby v celé raketě vládl naprostý klid; vzpomněl jsem si však na halu letiště plnou ruchu. Je to tedy pouze dobrá zvuková izolace.

"Přednostou nemocnice je profesor Schrey, vid?" zeptal jsem se.

"Ano," odpověděla ráda, že se konečně naskytlo dosti slibné téma na rozhovor. "Není na raketě, letěl na Zemi. Vrábí se dnes večer. Před několika okamžiky jsem s ním mluvila."

Odněkud jako z nepředstavitelné výšky ozval se tenounký skleněný zvuk, klokotající jako švitoření mechanického ptáka.

"Oběd," zvolala moje spolence radostně a já jsem v tomto okamžiku pochopil, čemu tak vyčkávavě naslouchala před několika okamžiky.

"Nudí se zřejmě už teď!" blesklo mi hlavou.

Byla mou průvodkyní v labyrintu chodeb, protože na GEI byla už déle než týden. Cesta vedla po nezvykle širokých schodech. Nesly nás nad skleněným stropem ústředního parku. Všiml jsem si, že jeho "obloha" byla při pohledu shora úplně průhledná. Dole se prostíraly zalesněné pahorky; viděli jsme je jako z nízko letícího letadla.

V předpokoji jídelny jsem zahlédl známou tvář; byl to Ter Haar, historik, s nímž jsem se povrchně seznámil před několika měsíci. Vryl se mi do paměti pro komickou příhodu. Na večíрку u profesora Muracha byla jeho sousedkou sedmiletá holčička, dcerka jednoho z hostů. Pokoušel se ji bavit, ale skončilo to tak, že se holčička usedavě rozplakala, takže ji matka nakonec musela odvést. Jak se ukázalo, vyprávěl historik děvčátku, že v dávných dobách lidé zabíjeli zvířata a pojídali je. Když jsme pak zůstali sami v zahradě, svěřil se mi Ter Haar vážně a s odzbrojující upřímností, že ho děti přivádějí do strašných rozpaků. "Po pěti minutách rozhovoru," řekl, ještě pořád celý nespív, "začnu se potit námahou, kde vzít námět pro rozhovor, a výsledek je stejný jako dnes..."

Teď při pohledu na jeho robustní postavu jsem se usmál, jako kdybych spatřil starého známého. Také on mě poznal a zatáhl nás s Annou ke stolku v pozadí sálu. Seděl tam již urostlý muž; byl to Ter Akonjan, vedoucí výpravy.

Když se přiblížil automat — číšník a vytahoval ze svých křišťálových útroh ohřáté pokrmy a servíroval je obratně na talíře, pozoroval jsem starého astrogátora přes třpytivé stolní náčiní. Měl velkou kostnatou hlavu. V krátce přistřížené bradce černě vousů hrála do modra jako ocel prastaré kalené čepele.

Snad proto — napadlo mě — říkají mu "ocelový astrogátor".

V jídelně přibývalo lidí. Na stěnách z citrinu, zasazeného do bledě stříbrných rámců, bylo vidět obrazy představující výjevy ze života v historických městech. Strop jako kdyby vykrytalizoval z obrovského balvanu ledu. Třaslavé světlo svíček hořících na stolcích se lámalo v jeho brilantových růžicích a zaplavovalo nás příbojem mihotavého jasu.

Ter Akonjan se mne zeptal, jak jsem spokojen s bytem. Zvedl jsem při tom hlavu a na jeho tváři, která vyvolávala v mysli obraz temných, ponurých hor Kavkazu, jehož byl synem, nečekaně zazářily oči dětsky modré.

"Chceš-li provést nějaké úpravy ve svém bytě, jsou ti naši architekti k službám," pokračoval astrogátor, který si mé mlčení vysvětloval jinak. Řekl jsem, že se mi byt velice líbí. Anna Ruysová dostala najednou chuť na palmové víno. Zнала je z Malajska, kde delší dobu působila, a přemlouvala mě, abych je ochutnal. Robot zmizel, vzápětí se vrátil a vykouznil dvě láhve. Vtom z proudu lidí jdoucích střední uličkou zamířily k nám tři osoby: Yrjóla, asi čtrnáctiletý chlapec, který jako by mu z oka vypadl, a tmavovlasá žena. Na dálku se mi zdálo, že je středního věku, ale čím přicházela blíž, tím více jako by mládl. Poznal jsem uznávanou sochařku Soledad. Když se chlapec blížil k našemu stolku, udělal několik energických kroků a za jeho zády řekl Yrjóla:

"Doktore, to je Nils, můj syn..."

Usedli. Nils Yrjóla se na mne pozorně zadíval. Měl ve zvyku probodávat očima své sousedy, jako by to byly rébusy, které je nutno ihned rozluštit... Sochařka, sedící vedle něho, vypadala chvílemi téměř jako

jeho vrstevnice: v její drobné tváři viděl člověk pouze tmavé velké rty s blýskavými zuby. Oči měla přimhouřené, nahé paže byly hubené jako ruce děvčátka, ale v paměti mi utkvěl pevný, odvážný stisk její ruky. Vlasy měla připjaté vzadu na hlavě a svázané stužkou. Občas jimi potřásla, jako kdyby jí tento atribut ženskosti rozčiloval a chtěla se ho zbavit.

Oběd sliboval něco mimořádného. V rubínově červeném rámečku svítil sáhodlouhý jídelní lístek a vinný lístek vypadal jako silná starobylá kniha. Bylo by jej možno studovat po celé hodiny. Na stole bylo tolik zlatých, kobaltově modrých a zelených talířků, pohárků, misek a příborů, že jsem nedovedl pochopit, jak se směstnají na jeho nevelké šestihranné ploše. Profil Anny Ruysové se bělal po mé pravici na pozadí křišťálového prohloubeného výklenku, jedla elegantně, i když vyvalovala poněkud oči na každé sousto. Když byla na řadě pečeně, pohlédla zkoumavě do zrcadlově lesklé tabule, oddělující nás od druhého stolku, a pohybem vlastním ženám od nepamětných dob si upravila vlasy. Rozhovor při obědě byl nejistý a křehký, protože nesmírná množství jídel a jejich rafinovanost si vyžadovala soustředěnou pozornost. Ve zlatě a skle příborů pohybovaly se řady plamének.

Luxusnost oběda mě překvapovala, ba dokonce trochu rozčilovala; mlčel jsem však v domnění, že je nutno přizpůsobit se obyčejům na raketě. Avšak první, kdo toho měl dost, byl Ter Haar:

"Uf!" řekl, "všeho moc škodí! Chtějí nám ukázat, jaký bohatý výběr všeho máme, ale člověka by to úplně umořilo."

Dali jsme se do smíchu. Nálada byla hned srdečnější. Nyní jsme se zároveň, Anna i já, odvážili odmítnout nabídku automatu, který nám chtěl servírovat jakýsi další chod. Bavili jsme se živě o pracích při zavodňování pouští na Marsu. Pouze Soledad byla duchem nepřítomna. Dvakrát jí spadla vidlička, pro kterou sahala pod stůl naslepo, ohrožujíc celou bohatě prostřenou tabuli, a vzpřimovala se celá užaslá, když automat, po každé rychlejší než ona, zastíral tyto následky roztržitosti a vedle jejího talíře už se leskl nový kompletní příbor. Když byla podávána mražená pomerančová dřevň, zdálo se, že se probouzí. Všichni jsme umlkli a Soledad, mrkajíc víčky s dlouhými řasami, obrátila se na obsluhující automat s otázkou:

"Mohla bych dostat tvrdou housku?"

Když ji dostala, začala ji thrat, namáčet ve sklenice a pojídat po tak malých kouscích, jako kdyby krmila ptáčka.

Ter Haar, nakláněje se ke mně, pošeptal mi spiklenecky.

"Podívej se na tu fresku tamhle na zdi — jak se ti líbí?" ukázal na ni vidličkou.

Obrátil jsem hlavu tím směrem. Freska představovala ulici ve starobylém městě. V ulici se zvedaly domy s okny proťatými křížem, se střechami špičatými jako čapky bláznů; podél domů šli lidé. A středem ulice se pohyboval po železných kolejích modrý vůz. Za předním sklem stál řidič v bílé paruce, oblečený do bohatě premovaného kabátce; na hlavě měl třírohý klobouk s pštrosím peřím a okolo krku krajkové okružní. S rukou pevně opřenou o kliku řídil svůj předpotopní vehíkl, přecpaný lidmi, jejichž obličeje vykukovaly z oken za ním.

Nevěděl jsem tak docela, co je na tomto obraze směšné Ter Haarovi, který se tiše pochechtával a významně na mne mrkal jako poťouchlý kluk.

"Nu, jak se ti líbí?" opakoval.

Usilovně jsem pátral po nějakém omylu, anachronismu, protože historik jistě narážel na něco takového. Domníval jsem se, že jako každý odborník je také on citlivý na ignorantství ostatních v otázkách svého oboru.

"Zdá se mi," řekl jsem váhavě, "že ta okna... okna s takovým křížem byla pouze v těch budovách, no, které byly určeny pro náboženské obřady, není-liž pravda. Protože kříž byl..."

Ter Haar mě pozoroval udivenýma očima, pak zrudl a dal se do smíchu tak hlasitého, že jsem se začervenal zase já.

"Ale, co to povidáš, člověče milá! Okna jsou dobře, ten kříž nemá nic společného s náboženským mýtem! Jakže, ty to nevidíš? To je přece elektrický vůz na kolejích, tak zvaná tramvaj, čili celá věc se odehrává někdy na přelomu devatenáctého a dvacátého století, ale řidič i pasažéři jsou oblečeni jako šlechta na dvoře francouzských králů!"

"Tak to se umělec zmýlil o sto nebo dvě stě let; je to skutečně tak hrozně důležité?" zašeptala Anna na

mou obhajobu. "Šaty se tehdy měnily skoro pořád... Vzpomínám si, viděla jsem takové představení... tak jestli měli kabátce s premováním nebo bez něho, paruku světlou nebo tmavou..."

Ter Haar se přestal smát.

"No," povídá, "nechme toho. Je to má vina. Po každé si myslím, že je to nemožné — ale, bohužel, vy jste všichni tak neuvěřitelní, tak stoprocentní ignoranti pokud jde o dějiny..."

Klepl vidličkou do stolu.

"Ale profesore," řekl jsem, "promiň, kdo z nás nezná zákony vývoje společnosti?"

"To je holá kostra, nic víc," přerušil mě. "To je vše, co si odnášíte ze škol. Neprojevujete ani trochu zájmu o to, jak v minulosti lidé žili, jak pracovali, jaké měli touhy..."

V tom okamžiku v pozadí místnosti někdo vstal a zeptal se, zda by přítomní měli námitky proti nějaké lehčí hudební skladbě: záporná odpověď se ozvala sborově a ihned zazněla tlumená melodie. Ter Haar už do konce oběda nepromluvil. Sál se prázdnil, také moji spolustolovníci vstali. Uklonil jsem se a odešel jsem s doktorkou Ruysovou — s Annou, jak jsem ji jmenoval. Z počátku jsem sice v sobě musel překonávat jakýsi odpor, abych ji oslovoval jménem, ale odpor brzy zmizel. Energicky se ujala funkce průvodkyně po raketě.

Raketa měla jedenáct pater. Když jsme šli od přídi k zádi, navštívili jsme nejprve malou observatoř ve špičce, po ní — v pěti patrech se rozkládající astrofyzikální observatoř s nejsilnějším teleskopem GEY, potom navigační kabiny a pak nad nimi umístěné velíny automatů, které tvořily dvě skupiny — první skupina byla v činnosti, když raketa letěla plnou rychlostí, a druhá fungovala, když se letadlo blížilo do sféry nebeských těles. Pak jsme sjeli na dno do haly letišť a vlastních hangárů letadel GEY, prohlédli jsme si sportovní haly, dětská hřiště, plovárny, koncertní síň, videoplastické sály a parky oddechu. Na konci tohoto patra byla naše nemocnice. Tam, kde obytné prostory přiléhaly k atomovým komorám, vyplňujícím celou zád, zvedala se mohutná hradba pancéřového filtru proti záření. Odtamtud jsme vyjeli výtahy nahoru a obešli postupně jedenáct laboratoří. Při dvanácté už jsem toho měl dost. Když Anna viděla, že se mé nadšení pomalu mění v únavu, upadla do rozpaků; dokonce si strčila do úst malíček, ale když zpozorovala můj pohled, ihned jej vytáhla a zvolala radostně:

"Už vím, kam půjdeme, kolego! Na procházkové palubě jsi ještě nebyl?"

Řekl jsem, že ne. Plna radosti pohodila triumfálně hlavou, vzala mě v podpaží a vykročili jsme.

Na konci široké chodby bylo vidět matově stříbrný závěs z husté tkaniny. Rozhrnuli jsme jej a z umělého světla jsme se naráz octli v nejčernější tmě.

Hodnou chvíli jsem neviděl nic; konečně si oči počaly zvykat na temnotu. Stáli jsme v chodbě tak prostorné, že by se jí dalo říkat sál, kdyby nebyla tak neobyčejně dlouhá. Každých dvacet třicet kroků byly ve zdi dveře označené matně fosforeskující šipkou; alej těchto žlutavých čárek, jakoby se vznášejících ve vzduchu, podobna chorovodu bludiček, táhla se tak daleko, že se poslední slévaly v třepotavou nitku. Když jsem odtrhl oči od těchto světýlek a pohlédl na protější stranu chodby, či spíše paluby, zdálo se mi z počátku, že tam nic není, ale v následující vteřině jsem se zachvěl, protože jsem si uvědomil, jak velice se mýlím. Tam zela propast. Opatrně jsem zamířil k prostoru jiskřícímu hvězdami, jako bych se bál, že paluba znenadání skončí a já se zřítím po hlavě do propasti beze dna, ale v jistém okamžiku se vztažená ruka dotkla chladné desky, která uzavírala další cestu. Poznenáhlu jsem poznával jednotlivá souhvězdí. Někde dole se dělily rozsochy Mléčné dráhy. Doutnaly tam miliardy a miliardy nepatrných jiskřiček; na několika místech na tomto mdlém pozadí jakoby dohořívajícího záření bylo vidět černé průrvy, stíny tmavých kosmických mraků. Nepozoroval jsem ihned, že se můj pohled, upřený na Mléčnou dráhu, zvedá, že se hvězdy pohybují, když vtom v pozadí galerie, v níž jsme stáli, na samém jejím konci zazářil trojúhelník oslnivě trpytívého stříbra. Pohlédl jsem v tu stranu. Klín světla se rychle rozšiřoval, zaléval prostranství čím dál tím větší a zhasínal fosforeskující šipky nade dveřmi — konečně v jediném okamžiku zaplavila nás záře Luny v úplňku. Podíval jsem se na oblohu — zespoda svítil vypouklý, obrovský, krátery hustě posázený Měsíc jako stříbrný červivý plod. Zatmíval nejbližší hvězdy a lenivě plynul, stíny v galerii se beze zvuků kladly na opačnou stranu, byly čím dál tím šikmější, pluly přízračně po stěnách a stropě, splývaly spolu, až konečně Měsíc odplul k druhému pólu GEY a zmizel stejně nenadále, jak se objevil. V tom všem nebylo nic divného, neboť raketa se otáčela okolo své podélné osy a vytvářela si umělé gravitační pole.

Když Měsíc zapadl za zád' rakety, znovu se mezi námi rozložila tma. Najednou uchopila Anna mou paži svou horkou drobnou ručkou a otočila mě na druhou stranu, šeptajíc:

"Pohled'... pohled'... za okamžik vyjde Země..."

Mezi hvězdami se vynořila Země jako modrá mlhavá koule, ze tří čtvrtin pohlcená nocí. Modré světlo jejího velkého srpku, s nepostižitelným příměskem zeleně, bylo měkčí než světlo Měsíce. V trhlinách mezi mračny se objevovaly rozmazané, polosmyté obrysy pevnin a moří. Nad jejím severním, neviditelným pólem odvráceným od Slunce hořel oslnivý bod — byla to vlastní hvězda Země — severní atomové slunce. Palubou se opět pohybovaly stíny, opět se ohýbaly, protahovaly, pokládaly, poslední světlo stále vzdálenější postupovalo vzhůru po palubě a znovu nastala tma.

"Viděls?" zašeptala má spolence jako dítě.

Neodpověděl jsem. Znal jsem tento pohled dobře; kdo z nás během roku alespoň několikrát nepodnikal cestu vzduchoprázdným prostorem za svými záležitostmi. To však byly cesty krátké, měřené na dny, zřídka týdny. Člověk mohl uhodnout vše, co na něho bude čekat po návratu, avšak nyní se mi Země zdála nedosažitelná, příliš daleká! A když mladá dívka těsně vedle mne zašeptala s tváří a čelem přitisknutým k studeným deskám:

"To je krásné..." po dlouhé době zmocnil se mě po prvé zase pocit osamocení. "Dítě," pomyslel jsem si.

V temnotách, které nás obklopily, když Země zapadla, posunovala se pomalu mračna hvězd vzestupným pohybem, který zvláště upoutával zrak, pohybem plným příslibů, jako kdyby se současně s ním majestátně zvedaly stříbrnými jiskrami pobité tmy, jako drapérie, které mají odhalit něco neznámého; avšak znal jsem tento klam příliš dobře.

Pak jsme se nějakou dobu procházeli po palubě a střídavě s matným šerem přebíhaly po nás pruhy světla, jednou ostré měsíční bělosti, po druhé zemské modře s dlouhými intervaly tmy, která vtékala mezi ně; působilo to dojmem, jako kdyby se nad námi zavíralo a otvíralo gigantické křídlo.

Anna mi vyprávěla o sobě. Byla na GEI se svým otcem, proslulým skladatelem. Právě nyní hráli v koncertní síni jeho šestou symfonii. Překvapilo mě, že mi Anna ani nenavrhl, abychom si ji poslechli.

"Ach, znám ji tak dobře... a cožpak je otec při všech mých operacích?" řekla tak vážně, že jsem si nebyl jist, je-li to žert. Nakonec jsme však na ten koncert přece jen jeli. Když jsme se blížili k vestibulu, vykládanému deskami chrysohrasu, zahřměly vrcholné tóny, korunující melodii finále a zakrátko se ze síně dolů po schodech začali hrnout posluchači; schodiště se líným obloukem ovíjelo kolem monumentálního balvanu přírodního vulkanitu a dosahovalo bílou, v polostínu mizející spirálou až k živým plotům, které jim z této strany vysílal vstříc ústřední park GEY.

Stáli jsme nerozhodně na odpočívadle, nevědouce co dělat; zdálo se, že děvče má dost mé nepochybně až příliš mlčenlivé společnosti, i když obětavě zastávala úlohu průvodkyně a diskretními pohyby hlavy a očí mě upozorňovala na mimojdoucí a říkala jejich jména. Snad nejvíce tady bylo astronomů a fyziků, technické byli zastoupeni poskrovnu; mechanista ani jeden.

"Za mechanisty dělají všechno jejich automaty, mohou tedy také za ně poslouchat koncerty," řekla Anna a dlouho se smála vlastnímu vtipu, ale její smích zakončilo zívnutí, ne dost obratně maskované. To už bylo znamení zcela jednoznačné, rozloučil jsem se s ní tedy s přáním dobré noci. Seběhla dolů; v pološeru se obrátila a ještě jednou mi zamávala.

Ještě stále jsem stál na odpočívadle; můj pohled bloudil po hlavách světlých i tmavých, zastavoval se na siluetách žen; lidí šlo stále méně, ještě jedna druhá trojice, pak jakýsi opožděný pár... Již jsem se chystal k odchodu, když se v širokém, sloupy orámovaném portálu objevila nějaká žena.

Byla to nevšední, zvláštní krása. Oválný obličej, nízké oblouky obočí, černé oči a nezkaleně jasné klenuté čelo, ale to všechno jakoby ještě neustálené, jakoby samo sobě neznámé, jako první záblesk letního dne. Dokončené, člověk by chtěl říci definitivně vymodelované, byly pouze její rty, zdánlivě daleko zralejší než tvář. V jejich výrazu bylo něco, co zároveň probouzelo radost i neklid. Něco velmi zpěvného, lehkého a přesto tak neobyčejně pozemského. Svou krásu přenášela na všechno, k čemu se přibližovala. Když došla na počátek schodiště, položila bílou ruku na drsnou plochu vulkanitu a zdálo se, že tento mrtvý kámen na okamžik ožil. Šla ke mně. Její těžké, polorozpuštěné vlasy se měnily všemi odstíny bronz, který se proti světlu třpytil jako zlato. Když byla přímo proti mně, užasl jsem, že je tak drobná. Tvář měla hladkou, úzkou, mírně trojúhelníkovitou, bradu s dětským dolíčkem. Když šla okolo mne, zvedla

hlavu; šlachy na šíji vystoupily jako struny na jemném nástroji. "Sám?" zeptala se.

"Sám," přisvědčil jsem a představil jsem se. "Callarla," řekla, "biofyzik".

Jméno jsem znal, jen jsem si nemohl vzpomenout odkud. Stáli jsme tak snad vteřinu, která se mi zdála věčností. Pak mě pozdravila úklonem hlavy a se slovy: "Dobrou noc, doktore," začala sestupovat dolů. Neviděl jsem pohyb jejích nohou pod šaty spadajícími až na paty, pozoroval jsem jen lehké vlnění. Díval jsem se ještě, jak sestupuje, či spíše snáší se dolů, štíhlá a křehká. Přešel jsem si rukou po obličejí a teprve tak jsem zjistil, že se usmívám. Můj úsměv zhasl. Ve tváři této ženy — uvědomil jsem si to až teď — bylo něco bolestného. Byl to rys tak nepatrný, že jej lidé snadno přehlédli, ale existoval. Takový výraz tváře může mít ten, kdo skrývá utrpení před člověkem, který je mu drahý, a skrývá je dobře. Jen zcela cizí člověk je může postřehnout, a to jen na první pohled, protože později, když si zvykne, přestane je vidět.

Těžká věc, pomyslel jsem si, každý z těchto několika set lidí, kteří se nyní ukládají k spánku v komfortních bytech GEY, bere s sebou na cestu k hvězdám všechny své pozemské problémy, není přece možné, aby je, dříve než nastoupí cestu, svrhli do propasti, jako jsme se svých střeviců střásli prach Země.

KOSMICKÝ PARK

Příštího dne v jedenáct hodin zemského času měla GEA nastoupit svůj první samostatný let. V podkovovitém sále pilotní kabiny se shromáždily dobré tři čtvrtiny posádky, aby vyčkaly slavnostního okamžiku.

Astrogátoři Ter Akonjan, Songgram, Grotrian a Pendergast, vrchní konstruktéři Yrjóla a Uteneut, atomisté, mechanici, inženýři a technici přecházeli postupně od jednoho přístroje k druhému. Kontrolní lampičky, jako kdyby odpovídaly na kladené otázky, zablikaly na souhlas. U přední stěny pilotní kabiny, celé z jediné plotny leštěného synklitu, stál na pódiu hlavní velicí pult. Když byly skončeny přípravy, odstranili s něho astrogátoři ochranný příkrov a našim zrakům se objevila malá černá startovní páčka, které se ještě nedotkla lidská ruka. Pohnout jí měl Goobar. Čekali jsme ho každou minutu, bylo však už jedenáct pryč a vědec se ještě neobjevoval. Mezi astrogátory zavládlo mírné zděšení; dávali hlavy dohromady, šeptem se domlouvali, konečně nejstarší z nich, Ter Akonjan, zatelefonoval do profesorovy pracovny.

Po krátké rozmluvě řekl stařec, zakrýváje rukou sluchátko, tiše k astrogátorům, kteří stáli kolem: "Zapomněl prý..."

Tato slova, předávána od úst k ústům, vyvolala lehký šumot, který prolétl celým sálem. Ter Akonjan něco říkal, ale tak tiše, že jsem nic nezaslechl, přestože jsem stál v jedné z předních řad. První astrogátor odložil sluchátko, pohladil si bradku a řekl:

"Trochu strpení. Má nějakou myšlenku, kterou si musí poznamenat. Přijde za pět minut."

Čekali jsme nikoliv pět, ale patnáct minut. Konečně zaskvítilo světlo za skleněnou deskou šachty výtahu, dveře se otevřely a vešel, či spíše vběhl Goobar. Snažil se, jak vidět, dohonit zpoždění, které zavínil.

Když spatřil tolik lidí, kteří se před ním široce rozestupovali, uklonil se, jako by byl překvapen tak početným shromážděním, a vykročil přímo k astrogátorům, mžikaje očima. Pokazil celý pořad slavnosti, neboť dříve, než stačil Ter Akonjan promluvit jediné slovo (a podle výrazu jeho tváře a podle toho, jak si hladil bradku, jsem uhodl, že měl mluvit), vystoupil Goobar po třech stupních na pódium, zeptal se Yrjóly, který stál nejbliže; "To je ono?" a spěšně pohnul páčkou.

Všechna světla v hale pomalu slábla, zato na stěnách se rozzářily čtverce v dlouhých řadách. V každém takovém okénku se na barevném pozadí chvěla černá stříška; nad námi se ozvalo slabé cinkání automatů, pak konstrukcí proběhl nepatrný záchvěv a čelní stěna se otevřela, odhalujíc hlubinu kosmu, mračna hvězd a v popředí svítící model GEY jako zářící kostru ryby, zaměřenou do tmy. Postupně, jak proud vysílaný soustavami řídicích automatů uváděl do chodu nabuzovače, pohonné stroje, bloky vodíkoheliových reaktorů, hlavní a odpalovací trysková soustrojí, zachvacovalo růžové světlo tisíce nitek vedení uvnitř modelu.

Goobar, jehož tmavá silueta se výrazně odrážela od pozadí nebe, třpytícího se hvězdami, sešel dolů a ustoupil stranou, odkašláváje, jako kdyby si myslel: "Co jsem to zase provedl." Když se postranní světla silněji rozblikala, nadarmo všichni hledali očima profesora; velký vědec zmizel, jistě uprchl nejbližším

výtahem do své pracovny.

Zatím zaujali své místo u velícího stolku Yrjola a Ter Akonjan. Majestátně, bez nejmenšího ořesu nebo záchvěvu, opouštěla GEA dráhu, kterou poslušně opisovala kolem Země od chvíle svého zrodu. Široce se rozvíjející spirálou drala se proti proudu gravitace. Jak o tom svědčil osvětlený model, šlehal z jejích trysek, prozatím pouze osového systému, rovnoměrný proud atomových plynů. Raketa začala dělat v prostoru evoluce. Napadlo mě, že je bude ještě lépe vidět z procházkové paluby, a zamířil jsem k výtahu; nebyl jsem ostatně sám; odliv zvědavců byl masový.

Zdálo-li se, že je na galerii málo lidí, tento dojem byl vyvolán její prostorností; každá z obou procházkových palub měří pět set padesát metrů délky. Kdyby se tady všichni členové posádky postavili do řady, stáli by pět metrů od sebe.

GEA se rozbíhala, zastavovala, opisovala kruhy vlevo i vpravo, hned stoupala, klesala, hned se začala pohybovat po spirále čím dál tím těsnější. Všechny tyto pohyby, jednou plynulé, jednou prudké, byly sotva znatelné a pouze obloha kroužila tím nejzvláštnějším způsobem, někdy dokonce tak rychle, že se hvězdy měnily v nořící víry a mezi nimi se jako planoucí pochodně míhaly rtuťový Měsíc a modravá Země. Po několika minutách se mi z těch "hvězdotrysků" a "hvězdopádů" začala točit hlava. Usedl jsem na lavičku zády k této podívané a zavřel jsem oči. Když jsem je otevřel, bylo nebe úplně nehybné. Překvapilo mě to, protože jsem pocíťoval tíži, jako kdyby se raketa dále otáčela okolo podélné osy. Když jsem se zeptal inženýra Uteneuta, vysvětlil mi, že se GEA sice otáčí, avšak oči televizorů, zachycující pohled do kosmu, se nyní otáčejí opačným směrem a zůstávají tak v poměru ke hvězdám v klidu.

"Ach, tak my tedy nevidíme nebe přímo těmito skleněnými stěnami," řekl jsem, "a já si myslel, že je to opravdové, gigantické okno!"

V tom okamžiku se ozvaly výkřiky diváků. Vstal jsem a podíval jsem se do černé hlubiny. Tak daleko dole, že jsem musel přitisknout tvář k chladné desce, abych vůbec něco spatřil, třepetal se malinká barevná světélka, růžová a zelená — mezi nimi se rychle projížděla úhledná tělesa jako stříbřité bělice v černé vodě.

Letěli jsme právě nad Dětským kosmickým parkem. Úmyslně nebo možná náhodou se GEA zastavila a začala se dokonce pomalu snášet dolů. Země zůstala za naší zádi, takže její záře nevadila nerušenému pohledu na panoráma, jaké se dole prostíralo. Ne bez dojetí jsem poznal od dětských let tak dobře známý model naší sluneční soustavy, vznášející se ve vzduchoprázdnu. Slunce představovala velká, zlatým ohněm hořící koule; nedaleko od ní kroužil vulkanický Merkur, dále obíhala sněhobílá Venuše, Země a oranžově rudý Mars, ještě dále lenivě rotovaly modely velkých planet — pruhovaného Jupitera, Saturna s okružím prstenců a čtyř ledových planet temnoty — Urana, Neptuna, Plutona a Kerbera. Do "ulic" parku vytyčených hustě rozvěšenými světelnými bójemi právě vlétaly astrokary vezoucí výpravy dětí. Řízeny kormidly, s motory vypnutými, proplouvaly poslušně středem kanálů s barevnými břehy, označenými dlouhými náhrdelníky směrových světélek, vyhýbaly se Slunci (z něhož šlehaly skutečné plameny) a postupně se blížily k planetám. Obratně obepluly Merkur a blížily se k modelu Země. Z určité vzdálenosti od modelu, který se rozměry rovnal zdánlivému průměru skutečné Země, bylo při pohledu z rakety neskadno rozeznat naši rodnou planetu od tohoto skleněného glóbu o průměru dvě stě metrů, jenž byl zevnitř osvětlen modrými zářivkami — tak nápadná byla podobnost. Zdálo se mi, že slyším sborové výkřiky úžasu a údivu, jimiž děti pokaždé málem zničily astrokar při pohledu na "blížence" Země, který vznikl jakoby kouzlem. Pokoušel jsem se zrakem najít modely Jupitera a Saturna, avšak obíhaly příliš daleko ve tmě.

GEA se dlouho vznášela nad kosmickým parkem, až jsem začal uvažovat o tom, není-li poškozena, ale pak mě napadlo, že naši astrogátoři také přece byli dětmi.

Ráno třetího dne mého pobytu na GEI, když jsem se podíval do prázdné nemocnice a nějakou dobu bloumal po operačním sále, vstoupil jsem do výtahu a zajel na pátou palubu, která měla neoficiální, ale všeobecně užívaný název "město". Je to soustava pěti rovných souběžných chodeb, které ústí do dvou velkých sálů. Síň, do níž mě zavezl výtah, byla polokruhovitá, zdobená květinami a bílou mramorovou sochou uprostřed; v polokruhovité stěně se otvírala ústí pěti chodeb, širokých bezmála jako ulice. Z každé z nich hořelo světlo jiné barvy; středem probíhal úzký květinový záhon a na stěnách byly vtipně

vymalovány fasády neexistujících domů; tam, kde měl vymalovaný dům vchod, byly opravdové dveře do bytu. Vstoupil jsem do chodby osvětlené citrónově žlutými svítilnami. Již jsem se chtěl vrátit, protože mě mé bezcílné putování nudilo, když jsem znenadání zahlédl známou mohutnou postavu Ter Haarovu. Oba jsme měli ze setkání radost.

"Prohlížíš si GEU?" řekl. "Báječně! Víš, jak se jmenovaly ulice ve středověkých městech? Jejich jména souvisela se zaměstnáním obyvatel, na příklad Hrnčířská, Ševcovská, Kovářská... tady vidíš tento starý zvyk v nové formě: jsme v ulici Fyziků; kdybychom se vrátili tam do toho sálu, viděl bys jiné, zelenou — Biologů, růžovou — Mechaneuristů..."

"Nač ty barvičky?" zeptal jsem se. "Je to tak trochu karnevalové..."

"Aby byla lehčí orientace a nějaká změna. V našem městě už nezabloudíš; teď musíš poznat lidi; to bude delší historie..."

Stál mírně rozkročen a hladil si prsty bradu.

„O čem přemýšlíš?" zeptal jsem se.

"Přemýšlím, kam zajít nejdřív."

Vzal mě v podpaží. Ušli jsme několik desítek kroků a zastavili jsme se před domkem namalovaným na zdi, se slaměnou střechou, na níž seděl na hnízdě čáp, rovněž vymalovaný, a díval se na nás nakláněje komicky hlavu...

"Tady bydlí Rudelík," řekl Ter Haar a zastavil se. "Chtěl bych, abys ho blíž poznal. Nebudeš litovat."

"Ten..."

"Ano, ten známý atomový fyzik. Dovol."

Otevřel dveře. Objevila se malá předsíň a na jejím konci druhé dveře. Historik mě nechal vstoupit. Vešel jsem první hned jsem se zastavil, protože mě obklopila tma. Lehce postrčen svým společníkem, udělal jsem ještě krok a zůstal jsem stát pln úžasu.

Přímo přede mnou na nebi černém jako uhel a posetém hvězdami tyčil se svislý sráz skalního hřebene, střídavě pruhovaný sytou černí tmy a bělostí rozžhaveného železa; tento skalní hřeben přecházel v pilu rozeklaných štítů, směřujících gigantickým obloukem k obzoru, kde neobyčejně nízko, přímo nad skalnatou pustinou, visel těžký modrý kotouč Země. Na první pohled bylo vidět, že je to měsíční krajina. Pod nohama jsem měl balvan, rozpraskaný drobnými trhlinkami; ve vzdálenosti šesti kroků jeho plocha náhle končila jako uťatá. Tam, rozložený pohodlně mezi dvěma skalními bloky, s nohama spuštěnými do propasti, seděl mladý, asi pětadvacetiletý muž v šedém domácím obleku. Když nás uviděl, široce se usmál a vstal.

"Kde to jsme?" zeptal jsem se, vyměňuje si s ním pevný stisk ruky.

Mezitím přistoupil Ter Haar až k okraji propasti. Byl to čarovný pohled. Stěna spadala dolů obludnými skoky, celá pokryta černými děrami a drsnými výstupky; o několik set metrů níže z ní trčely hřebenovité jehly, třpytící se v slunci; dno propasti bylo neviditelné, protože bylo zahaleno stínem.

"Jsme v severním sedle Hadleyho," řekl Rudelík, "odtamtud je nejkrásnější pohled na tuto stěnu."

Vztaženou rukou ukazoval na sluncem ozářenou sráznou stěnu, rozrytou úzkými černými úžlabinkami, s hřibovitě převislým, do prázdna trčícím vrcholem.

"Nepřekročitelná stěna!" řekl jsem s bezděčnou úctou.

Probudil se ve mně horolezec, nebo spíš selenista, protože jsem se nejednou účastnil horolezeckých výstupů na Měsíci.

"Bohužel, zatím — ano," řekl Rudelík usmál se po druhé, ale trochu smutně.

"Čtyřikrát jsem se o ni s bratrem pokoušel, no, ještě jsem se nevzdal."

"Jistě," řekl jsem, "tam je asi třicet metrů převisů, že?"

"Čtyřicet metrů," opravil mě Rudelík. "Teď si myslím, kdybych se tak o to pokusil po páté tam, kde je ta malá úžlabinka, vidíš ji?"

"A nekončí slepě?" poznamenal jsem a chtěl jsem přistoupit o krok blíž, abych se podíval na to strmé místo, ale fyzik mě s omluvným úsměvem zadržel vztaženou rukou.

"Dál se nesmí, nebo si rozbiješ nos!" řekl.

Vzpamatoval jsem se. Nebyli jsme přece na Měsíci!

"A co ty tady teď děláš?" zeptal jsem se.

"Nic. Jen se tak dívám. To místo mi učarovalo. Ale posad'te se, třeba sem," ukázal na výstupek nad propastí.

Uposlechli jsme jeho rady.

"Máš hezký byt..." řekl jsem tiše, s očima plnýma holé, přízračně divoké měsíční krajiny, jakoby na okamžik zastavené při strašlivé erupci a ustálené tak na věky. Pět kilometrů pod námi, obklopené pilou hřebene, leželo mrtvé, ploché, hlubokými rozsedlinami zbrzděné dno kráteru.

"Ani nábytek není ošklivý..." dodal jsem, ťukaje prstem na balvan, který odpověděl dutým zvukem jako nějaká truhlice. Rudelík se krátce zasmál.

"Když jsem tady — vlastně spíš tam — byl naposledy," vysvětlil po chvíli, "bleskl mi hlavou nějaký nápad, který mi později vypadl, a tak jsem si myslel, že si na něj možná vzpomenu, až zase budu na stejném místě. Je to takové staré pořekadlo, víte..."

"A co, vzpomněl sis?"

"Ne, ale... přesto... bylo mi těžko to všechno opustit... ale už je pomalu čas."

Naklonil se nad propast, až jsem bezděky pocítil tísnivý strach, a udělal malý pohyb rukou. Najednou celá měsíční krajina zmizela jako sfouknutá. Zároveň jsme se s Ter Haarem dali do hlasitého smíchu. Všichni jsme seděli na stolku, s nohama téměř se dotýkajícíma podlahy, v nevelkém pokoji se třemi okny. V rohu stál matematický automat s jantarovým povlakem. Nízko na zdi mezi křesly visela fotografie.

Když jsem se naklonil, spatřil jsem skalní stěnu na Měsíci, kterou jsme si před chvílí prohlíželi "in natura". Snímek byl nevelký, přesto však krajina na něm neztrácela nic ze své hrůzyplné divokosti.

"Čtyřikrát ses o ni pokoušel?" zeptal jsem se, nespouštěje oči z fotografie.

"Ano."

Rudelík ji vzal do ruky a pozorně ji prohlížel s obočím lehce svráštěným. Jako by to byl něčí portrét, napadlo mi. Profil skály nebyl větší než vrásky na tváři, ale tyto drobné vrypy představovaly pro něho místa úporných zápasů, mnohahodinových útoků a ústupů...

"Boj o život," zahučel jsem.

Odložil fotografii a rychle na mne pohlédl.

"Ty jsi horolezec?" zeptal se.

Prisvědčil jsem.

Ožil.

"Myslíš, že rozhodující úlohu hrají emoce vyvolané nebezpečím?"

"Víš... abych pravdu řekl, nepřemýšlel jsem o tom, ale snad ano."

"Nemyslím, že by to bylo nejdůležitější," odpověděl po chvíli. "Můj bratr říkává: Nepatrným atomovým výbuchem můžeme s povrchu planety smazat celý horský řetěz, jsme vládci přírody — a z toho někdy vyplývá chuť, abychom jí dali stejnou příležitost, abychom se s ní chytli do křížku "mezi čtyřma očima", "muž proti muži", bez mechanických spojeců. Tak to říkává můj bratr. Ale já bych to definoval jinak. Na Zemi žijeme v prostředí, které v okamžiku vyplní každé naše přání, každý náš rozmar. Překonáváme hory a bouře, vesmír leží před námi dokořán na všechny strany. Ale člověk chce téměř vždycky stát až na samé hranici možnosti, tam, kde se poznané a přemožené stýká s nepřemoženým, hrozivým. Pro mnoho lidí je takovým místem právě skalní stěna."

"Snad máš pravdu," prisvědčil jsem, "ale odkud se vzala ta touha podnikat výstupy na Měsíci. Vždyť na Zemi máme dost nebezpečných hor, třeba v Himalájské rezervaci."

"No, v tom je to právě, že v rezervaci!" odpověděl Rudelík rychle. "Řeknu ti, že mi bylo milejší lyžovat na měsících Neptunu než na sněhu v Alpách, přestože náš zemský sníh z vody daleko lépe nese než zmrazený plyn... přesto však jsem tomu dával přednost, stejně jako mnoho jiných. Proč? Protože divokost horských krajín na Zemi není docela přirozená. Existují jen proto, že jsme si to přáli, protože jsme je uchovali neporušené. A tak přes celou svou divokost také ony tvoří pouze součást 'civilizovaného' prostředí. Zatím co na Měsíci máš přírodu v celé její nedotčenosti..."

Ter Haar, který dosud mlčel, nečekaně řekl:

"Nevím, trpím-li hypertrofií pudu sebezáchovy, nebo je-li to docela obyčejná zbabělost, ale přiznám se vám, že hory nemám rád. Výstupy mě nikdy nelákaly."

"To nemá s odvahou nic společného," řekl Rudelík.

"Před nějakou dobou pracovala na Plutu výzkumná výprava..."

Najednou přestal vyprávět a pohlédl na mne s novým zájmem.

"Tvůj otec je lékař?" zeptal se.

"Ano."

„Znám ho."

Čekal jsem, že mi o tom řekne více, ale on se vrátil k svému příběhu.

"Expedice, tuším, pátrala po nových ložiscích nerostů. Když byly práce ukončeny, odletěly všechny rakety, až na jednu, jež měla demontovat a odvézt s sebou zařízení. Tyto práce se z nějakého důvodu protáhly, takže v raketě zbylo málo kyslíku. Sotva tolik, aby doletěla do nejbližší kosmogonické stanice na Neptunu. V den, kdy měla raketa odstartovat, šel jeden z členů posádky do terénu, aby tam posbíral sondy kosmického záření, rozestavené na okolních kopcích. Také on nerad chodil po horách, ale toto byla jeho povinnost. Při traversu sklouzl tak nešťastně, že si na několika místech zlomil nohu. Navíc se mu rozbil teloran, takže nemohl ani podat zprávu ostatním členům posádky. Vlekl se k raketě déle než osmnáct hodin, pak řekl: "Při sebemenším pohybu jsem měl takové bolesti, že jsem ztrácel vědomí. Kdybych měl jistotu, že druhové odletí, dřív než zásoba kyslíku klesne pod přípustnou hranici, byl bych tam umřel, aniž jsem se hnul z místa, ale věděl jsem, že neodletí, že mě budou hledat, a bude-li to trvat dlouho, nevystačí s kyslíkem na zpáteční cestu. A tak jsem si řekl, že musím dojít..."

"Čekali na něho, samozřejmě," řekl jsem.

"Čekali, samozřejmě, s kyslíkem to bylo bídné, ale potkali cestou patrolující raketu bez posádky, a ta jim dala natankovat vzduch. Vidiš, Ter Haare, on taky neměl rád hory. Mezi charakterností, mezi odvahou a zálibou v horolezectví není žádná souvislost."

"Znal jsi toho člověka?" zeptal jsem se.

"Ne. Znal ho tvůj otec," řekl Rudelík a na můj vyjevený pohled dodal s úsměvem:

"Léčil ho. Byl palubním lékařem té výpravy."

"Kdy to bylo?"

"Ach dávno, snad před čtyřiceti lety."

Ohromením jsem umkl.

Ticho přerušil Ter Haar.

"Jestlipak víte," zeptal se, "proč mají raketoví piloti ve znaku plamen?"

"Stříbrná jiskra v černém poli," řekl jsem. "Ano, a ještě jsou tam nějaká slova — ‚přes plamen‘, Ne, nikdy jsem o tom neuvažoval, ale je to prosté. Jistě proto, že plamen, že oheň je zdrojem pohonu rakety."

"Dost možná," odpověděl Ter Haar, "ale piloti to vykládají jinak. Tradice uchovala legendu, kterou mi vyprávěl Ameta. Znáš Ametu? Ne? Musíš se s ním seznámit. Dvacáté a dvacáté prvé století, to byly doby průkopnických raketových letů, které si vyžádaly mnoho obětí. Jedna z prvních raket na Měsíc byla prý v okamžiku startu zachváčena ohněm. Vzňaly se najednou všechny zásoby paliva. Zaujímalý tehdy devět desetin objemu celé rakety. Pilot mohl hořící nádrže katapultovat, byly by však dopadly na město. Proto jen zvýšil rychlost. Zahynul v ohni, ale dovedl raketu — ‚přes plamen‘ — mimo sféru Země. Odtud ta slova."

"Ale to znamená," dodal Rudelík, "že člověk nejen umí vynalézat věci neexistující v celém vesmíru, nýbrž že jim také dovede čelit..."

Když jsem se loučil s Rudelíkem, řekl jsem:

"Znáš mého otce, škoda, že jsme se o něm jen zmínili, snad mi o něm někdy povíš víc..."

"Jistě."

Stiskl mi ruku a dodal:

"Ale myslím, že... jsme o něm mluvili po celou tu dobu."

Když jsem šel po Ter Haarově boku pod citrínově žlutými svítilnami chodby, byl jsem tak zabrán do svých myšlenek, že jsem si vůbec nevšímal mimojdoucích. Vyšli jsme z ulice Fyziků a octli jsme se v onom polokruhovitém sále, odkud jsem začal svou procházku. Ter Haar si sedl na lavičku pod bílou sochou, po očku se na mne podíval a zeptal se s potlačovaným úsměvem:

"Tak co, máš ještě chuť?"

"Na co?" zeptal jsem se, vytrhuje se ze zamyšlení.

"Na lidi. Na lidi z GEY."

"Ovšem!"

"Dobrá. Kam půjdeme teď?"

Vstal a říkal slavnostně, jako kdyby odříkával větu z pohádky, ukazuje přitom do chodeb před námi, které zářily různými barvami duhy:

"Půjdeš-li vpravo, zázrak uvidíš ("už jsi ho viděl", dodal rychle obyčejným hlasem). Půjdeš-li přímo — tajemství objevíš... budiž, půjdeme objevovat tajemství! Doktore! Probud' se konečně! Jdeme!"

"Kam?"

"Tam, kde je tajemství: do ulice Biologů."

Vstoupili jsme do zelené chodby. Také zde byly na stěnách namalované domky.

"Tady," řekl historik, "bydlí Callarla, Goobarova žena."

"Goobarova žena?" opakoval jsem. Bylo to jméno mé neznámé z prvního večera na GEI.

"Ano."

"A on?"

"On také, ale z druhé strany, to znamená, že vchod do jeho pokojů je z ulice Fyziků. Oba byty jsou uvnitř spojeny, ale ve skutečnosti bydlí Goobar ve své laboratoři."

Když otvíral dveře, mihlo se mi hlavou, že na Zemi se můžeme mnoho dovědět o člověku, poznáme-li, jak má zařízený byt, a tady, na raketě, může o něm mnoho říci pohled za oknem; je to totiž videoplastické panoráma podle vlastní volby. Sotva jsem to domyslel, dveře se otevřely a já jsem stál na prahu vedle Ter Haara.

Octl jsem se v prostém venkovském domku s podlahou a stropem z hladkého dřeva slámové barvy. Uprostřed stál nízký skleněný stůl a židle s opěradly nakloněnými daleko dozadu, u zdí na podlaze — hodně zeleně, docela obyčejné zelené rostliny bez květů. Celý tento pokoj tvořil přechod do parku viditelného za okny, bohatě oroseného deštěm, protože venku pršelo. V dáli nad krajinou táhly mraky, nikoli vysoké, nýbrž ploužící se nízko, jak někde na úpatí hor. Za jejich chomáči se chvílemi objevovaly hnědé a černé svahy štítů a stále se lil jednotvárný silný déšť, bylo slyšet jeho lehký cupot na cestičkách vysypaných pískem, crkot okapu, ba dokonce i vzduchové bubliny, které pukaly na kalužích; tento pohled mě tak okouzлил svou všedností, že jsem se nehnul z místa, dokud ke mně nepřišla paní domu a nepodala mi ruku.

"Vedu ti skorokolegu, totiž našeho doktora," řekl historik.

V kalném světle dopadajícím široce otevřeným oknem připadala mi Callarla menší a zároveň mladší než při prvním setkání. Měla na sobě domácí šaty z tmavorudé látky, s kresbou tak jemnou a složitou, jako kdyby to byl stříbrem nakreslený plán labyrintu. Kromě ní byly v pokoji ještě dvě osoby. Děvče s těžkými rudými vlasy, spadajícími na límec modrých šatů, a muž atletické postavy s tváří skrytou ve stínu.

"To je Nonna, architektka, která by ráda poznala stavitelství na jiných planetách," řekla Callarla, "a to je Tembhora, mechaneurista."

"Zlé jazyky tvrdí, že stavím elektrické mozky z lenosti, ale ty tomu nemusíš věřit, platí?" řekl muž.

Naklonil se vpřed a já jsem spatřil jeho tvář. Byla černá, jako kdyby se na ní atavisticky vracela barva jeho černošských předků, široká a napjatá jako biceps. Objevil se na ní úsměv oslnivě bílý jako blesk a ihned zmizel.

Callarla nám nabídla místo. Přistoupil jsem raději k oknu, tak mě lákala trpká, syrová vůně listů a mokrého jedlového jehličí, která odtamtud vanula. Když jsem zvedl hlavu, spatřil jsem, jak se na okapu shromažďují velké krůpěje vody, soustředující v průzračných baničkách blankyt nebe, které se na krajích protrhávalo, jak putují husím pochodem podél okapu, jak se zastavují na jeho hraně a padají dolů. Natáhl jsem ruku, avšak padající kapka, aniž jsem ji cítil, prolétla mezi mými prsty jako záblesk světla. Nepřekvapil mě ani tak tento úkaz, očekával jsem jej, jako spíš mé vlastní zklamání. Opřen o římsu okna, ve vlnách závanech větru, obrátil jsem se k přítomným. Rozhovor přerušovaný naším příchodem pokračoval dál.

"Jak si vlastně představuješ tu architekturu nezávislou na gravitaci?" zeptal se Tembhora rudovlásky.

"Měla jsem na mysli konstrukce, které neznají kolmici," odpověděla. "Představte si dvanácticípou hvězdu s hroty, které trčí na všechny strany. V hlavních průhledových osách bych postavila sloupořadí..." Kreslila ve vzduchu rukou. Naslouchal jsem s rostoucím údivem.

"Promiň, a z jakého materiálu?" zeptal jsem se.

"Led. Víš přece, jak ohromné množství vody se dopraví mimo sféru Země, když zmenšujeme oceány. Stavěla bych paláce z vody, či spíše z ledu, který v teplotě vzduchoprázdna nemá nejhorší konstrukční vlastnosti."

"Aha! Ve vzduchoprázdnu!" uklouzl mi výkřik. "Chápu, takové vzdušné zámky jako miliónkrát zvětšené sněhové vločky? Ale... kdo v nich bude bydlet?"

Všichni se začali smát a Tembhora řekl:

"Vtip je v tom, že nikdo. Nejsou zájemci. Chudák Nonna, nemůže je stavět a strašně se proto trápí."

"Ano," řekla mladá dívka s povzdechem, "vidím stále jasněji, že jsem se do celé té záležitosti pustila příliš brzo!"

"Do jaké záležitosti?"

"Do života. Měla jsem se narodit v roce 100000, potom by možná mé ledové paláce byly k něčemu dobré."

"Tam bych se raději nepouštěl," řekl Ter Haar, "říká se, že v roce 100 000 Slunce znovu vstoupí jako každého čtvrt miliónu let — do tmavé mlhoviny kosmického prachu a nastane galaktická zima."

"Ledová doba?"

"Ano, ledu bude spousta a taková práce s jeho rozpouštěním, že se na tvé ledové paláce nebude chtít nikdo ani podívat."

"A Slunce pak bude rudé jako krev," řekla v chvilce ticha Callarla. Všichni se k ní obrátily, ale víc už nepromluvila.

"Ano," dokončila Nonna, "bude rudé, protože prach mlhoviny pohltí ostatní paprsky."

"Je komické, že o tom mluvíte, jako kdybyste prožili přinejmenším deset takových zim," vmísil se do hovoru Ter Haar.

"Vždyť to známe," řekla Norma.

"To není totéž," namítl historik. "Něco jiného je pozorovat střídání galaktických jar a zim, vidět vynořovat se horské systémy, spatřit vrásnění pevnin, vysychání oceánu a něco jiného je všechno znát. V geologickém měřítku žije člověk jako jepice. Známe fakta, neznáme a nemůžeme ani znát dojmy, jaké je provázejí."

"Ano, nějaký tvor, který by žil miliardu let..." začala Nonna a přestala.

Znovu se rozhostilo ticho, pouze za okny šuměl déšť.

"Před nedávným jsem měla podivný sen," řekla Callarla tiše. "Zdalo se mi, že jsem vytvořila v laboratoři umělé organismy. Byli to malíci růžoví tvorečkové. Množili se tak rychle, že jsem viděla, jak pokrývají celou laboratoř jako růžová plíseň. Pak jsem se rozhodla udělat zvláštní pokus. Vybrala jsem si slunce ne příliš žhavé, ale ne příliš vychladlé, přisunula jsem k němu planetu přiměřené velikosti, zaplavila jsem její pustiny oceánem, obalila ji měkkou vrstvou vzduchu a naroubovala na ni život v podobě svých růžových tvorečků. Pak jsem ji zanechala jejímu osudu. Nevzpomínám si, co následovalo. Plynuły stovky tisíců, snad dokonce milióny let. Po celou tu dobu jsem žila a vůbec jsem nestárla."

"Sen ženy," zamručel pozorně naslouchající Tembhora.

Callarla se usmála svými černými očima a pokračovala.

"Konečně jednoho dne jsem si vzpomněla na svůj pokus a rozhodla jsem se, že se podívám, jak se vyvíjel život, který jsem přenesla na povrch planety. Jak se proměnil? Ponořil se do oceánu, pokryl kontinenty? Jaké vzal na sebe formy? Tak jsem uvažovala připravujíc se k letu. A pak, když jsem letěla mezi hvězdami k oné planetě, zmocnil se mě překvapivý neklid. Když jsem vytvořila svou bílkovinu, otevřela jsem před hmotou všechny možnosti vývoje. A má fantazie mi najednou postavila před oči milióny bytostí, které vznikly z oněch nevinných růžových tělísek. "Vidí už svůj svět?" Uvažovala jsem. Slyší šumění větru? A možná, že už ovládla celou planetu, začala zkoumat sama sebe a již si položila otázku, jaký je jejich původ, jak vznikla. A tu mě napadlo, že jsem jim nedala jenom začátek, ale i konec, a tím, že jsem stvořila život, stvořila jsem zároveň i smrt. Ale v tom už byla přede mnou planeta

obrovská jako nebe, zahalená mraky; můj neklid se změnil ve smutek a hrůzu a já se probudila..."

"Ach, jaké ty máš sny!" zvolala závistivě Nonna. "Mně se v nejlepším případě zdá, že se vadím s pokaženými automaty!"

"Tvůj sen je následek nedočkavosti vidět výsledky cesty, nedočkavosti, která souží nás všechny," řekl jsem. "Je dítětem očekávání objevů, jaké se skrývají u cíle naší cesty — v soustavě Centaura."

"A je charakteristický pro začátek cesty," dodal Ter Haar, "protože později nebudeme ve svých snech předcházet událostem, nýbrž nostalgicky se v nich vracet na Zemi."

"A já vám říkám, že v tom snu běželo o něco docela jiného," protestoval Tembhora. Položil své velké ruce na skleněnou desku stolu jako na klaviaturu a řekl:

„Je to sen biologa prahnoucího po vědění. Nevíme totiž nic o cestě vývoje organismů na jiných planetách. Známe jediné dějiny života na Zemi a na Marsu, ale to přece jsou děti téhož Slunce. Ale tvorové, kteří vznikli pod proměnlivými hvězdami, které se střídavě smršťují a rozpínají jako tlukoucí srdce? Toto pulsování světla se přece musí nějak obtisknout v tom nejplastičtějším materiálu, jakým je právě živá hmota! A život pod obrovskými vychládajícími rudými slunci? A v okolí podvojných hvězd, na planetách ozářených střídavě hned jednou, hned druhou složkou soustavy? A ve světle modrých sluncí vysílajících mocné paprsky..."

"Vražedné," prohodil jsem. "Tam život jistě neexistuje."

"Může si vytvořit ochranné mechanismy, na příklad rohové pancéře s vysokým obsahem solí těžkých kovů... Uvažte, jak rozdílný je věk hvězd, tak rozdílný je i věk různých planet, jinými slovy i na planetách podobných Zemi je možno objevit časnější nebo pozdější fáze života než na Zemi. Ale to není všechno. Callarlin sen skrýval otázku, zda naše pozemská fauna a flora, a také my sami jsme v poměru k ostatním obyvatelům vesmíru něčím zcela průměrným, statisticky nejčastějším, nebo zdali jsme spíš výjimečnou variantou, vzácnou obměnou... Protože jsme možná unikát a nad tvary našich těl by možná kroutily hlavami bytosti z jiných hvězd..."

"Pokud by ty hlavy měly," vmísila se Nonna.

"Pokud by je měly, samozřejmě."

"Tak ty říkáš, že jsme ‚dvojhlavým teletem vesmíru?‘" zeptal jsem se se smíchem. Ter Haar vypadal trochu pohoršené.

"Neříkáš to vážně," řekl Tembharovi.

"Já vůbec nic neříkám; to pouze její sen klade takové otázky." Velký mechaneurista udělal lehký úklon hlavou před mladou ženou, která seděla bez hnutí po celou dobu této rozmluvy, avšak na její klidné tváři se občas, jako malé světélko, objevil úsměv, který pootevřel její rty.

"Dobrá," obrátil se na ni Ter Haar, "teď rozhodni tedy spor: co znamená tvůj sen a jaký cíl sledoval tvůj pokus?"

"Nevím."

Po této odpovědi měl zahlaholit smích, ale zavládlo ticho, plné deště za oknem. Už dávno mi nebylo tak dobře a tak radostně jako teď, když jsem se díval na důstojný průvod kapek na okapu.

"Nevíš?" řekl Ter Haar a v jeho hlase se ozvalo zklamání. "A co kdybys mohla udělat takový pokus ve skutečnosti?" zeptal se.

"Bojím se, že bych jej neudělala," odpověděla Callarla po chvíli přemýšlení.

"Proč?"

Sklopila hlavu.

"Ne pro nedostatek odvahy, ale... ne, opravdu nevím."

"Možná, že by se ti zdálo, že je to groteskní napodobenina díla onoho velkého Pána — Stvořitele, v něhož věřili lidé minulosti?" napovídal historik tiše.

Callarla mlčela s prchavým úsměvem, který znamenal: nemám už co říci. V tomto okamžiku se ozval vzdálený skleněný zvuk, přicházející jako od hor halících se do soumraku.

"Oběd!" řekl Tembhora a vstal. Teprve teď jsem uviděl, jaký je to dlouhán. "Ale poseděli jsme si!"

Když jsem se loučil jako poslední z hostů s Goobarovou ženou, otázal jsem se jí náhle:

"Pršívá u tebe často?"

"Často. Máš rád déšť?"

"Ano."

"Navštěvuj mě tedy častěji."

Vyšel jsem na chodbu za ostatními a uslyšel jsem zvučný hlas Tembhary, který říkal:

"Abych pravdu řekl, je to nereálné: na výsledky takového pokusu by člověk musel čekat sta miliónů let. I kdyby to šlo, kde vzít tak obrovskou trpělivost?"

Dal se do smíchu. Otevřel dveře výtahu a vstoupil do něho za ostatními. Skleněná klec zmizela beze zvuku v šachtě, ale jeho basový smích mi ještě stále zněl v uších.

Ter Haar mě prosil, abych k němu po obědě zašel. Měl jsem ho vyhledat v pracovně historiků a Nils, syn inženýra Yrjoly, mě tam měl dovést. Síně historiků byly umístěny na zádi. Chodby tady byly nižší a ne tak prostorné jako v ústřední části rakety.

"Tady je to!" řekl Nils a ustoupil, abych mohl vejít. Po druhé v témže dnu jsem zažil překvapení. Myslil jsem, že se octneme ve světlé, trionové pracovně, kde humanisté prosvětlují a zkoumají staré palimpsesty. A zatím jsme stáli na prahu pološeré lodi, úzké a tak vysoké, že se pohled ztrácel v temnotách gotického stropu, který vypadal jako ztuhlý pohyb obrovských netopýřích křídel. U stěn stály dlouhé regály a stolky s deskami z modřínového dřeva. Tam ve světle nízko stažených lamp seděli lidé. Jeden ze sedících se obrátil. Byl to Ter Haar. Oslněný světlem, zastřel si oči rukou a zvolal: "Ach, to jste vy? Počkáte chvilku, přátelé, ano? Hned jsem hotov."

Protože jsem neměl nic lepšího na práci, okukoval jsem historiky. Kromě Ter Haara tam byli ještě dva. Na tváři jednoho se soustředilo světlo, jež se odráželo od papírů rozložených po stole. Jmenoval se Moletič. Někteřím lidem se zdál trochu směšný; mně nikdy. Je pravda, měl úzkou lebku, zakončenou bradou vyvstávající jako loket vyhublého člověka, k tomu odstávající uši, které by na normální hlavě nevzbuzovaly pozornost, avšak na jeho hlavě upozorňovaly na svou přítomnost poněkud příliš okatě. Přesto však na jeho tváři hrál úsměv, který jako by říkal: "vím, že jsem směšný, ale to nevadí — podívejte se, mně samému je to k smíchu."

Později jsem se od Ter Haara dozvěděl o jeho dobromyslné prohnanosti, s jakou své myšlenky podstrkoval mladším kolegům, takže je považovali za vlastní, a naučil jsem si vážit hloubky jeho vědomostí. Ale nyní, když jsem poslouchal, jak hovoří s profesorem, musel jsem potlačovat veselost, která se mě zmocňovala při pohledu na zanícení, s jakým si stěžoval na mezery v archívních pramenech, vztahující se k osobě jakéhosi Hintera nebo Hitlera, tak se mi zdálo bezvýznamné to puntičkářské šťourání v pozůstatcích Šerého dávnověku. Najednou mě napadlo, že bych snad neměl, nejsa k tomu vyzván, naslouchat rozhovoru vědců a rozhlédl jsem se, kde je Nils. Stál bez hnutí v pozadí sálu s hlavou zdviženou; když jsem sledoval směr jeho pohledu, spatřil jsem sotva viditelný velký obdélník, který jsem napřed pokládal za okno. Ale nebylo to okno. Zapomínaje na své okolí, šel jsem tam s očima vytřeštěnými, jako kdybych uviděl přízrak. V sále svítily pouze malé stolní lampy se stínítky obrácenými dolů, takže na stěny dopadal pouze odraz jejich záře. V tomto pološeru jsem uviděl scénu, která vyvolala jednu z nejstarších vzpomínek mého dětství. Jednou jsem objevil v kterémsi babiččině knížce obrázek, jehož záhadný obsah mě tak ohromil a přitom tak upoutal, že jsem od něho nemohl odtrhnout oči. Babička mi knížku vzala se slovy, že takové barbarské ukrutnosti nejsou pro děti. A hle, po dvaceti letech na palubě GEY, v pracovně historiků tonoucí v pološeru, octl jsem se před týmž velkým obrazem, v obrubě zlaceného, stářím zčernalého rámu.

Zůstal jsem stát vedle Nilse. Zdálo se, že chlapec ani nedýchá. Co tam viděl?

Noc, věže vzdáleného města, černé nebe bez hvězd a na hlině potřísněné krvi dvě skupiny lidí, oddělené světlem luceren. Jedni v řadě slití v šerou masu, s hlavami vtisknutými mezi ramena, vystrkovali před sebe řadu krátkých holí nebo trubic. Proti nim, mezi tmavými, choulícími se postavami klečel vzpřímený vlasatý muž s rukama široce roztaženými. V tomto rozpětí paží, v jeho tváři, fanatické a strašné, byly život a smrt tak smíšené, jako krev a hlína u jeho nohou. Jestliže jsme tohoto člověka jedinkrát viděli, vracel se k nám znovu ve snech, třeba po letech, a byla to vzpomínka, při které se srdce zastavovalo. Položil jsem ruku Nilsovi na rameno. Stejně jako já v dětství nechápal nic z toho a stejně jako já se třásl. Najednou jasné světlo zaplavilo celé okolí. Někdo z historiků rozsvítil lustry. Zároveň se ozval Ter Haarův hlas. "Tys to ještě neviděl, Nilsi?" Chlapcova bledá tvář byla sama odpovědí. "Co... představuje tento obraz?" zeptal se nakonec. "Co dělají ti lidé s těmi druhými?" Historikové přicházeli k nám.

"Je to dílo z prvé poloviny devatenáctého století," řekl jeden z nich a Moletič dodal:

"Představuje španělské sedláky, které zajal oddíl vojska..."

"To mu přece nic neřekne," vpadl jsem do řeči. "Tento obraz..."

"Počkej!" přerušil mě Ter Haar rozkazovačným hlasem, jaký jsem u něho ještě nikdy neslyšel, zvolal:

"Řekni, chlapče, sám, co vidíš, neboj se,"

Nils mlčel.

"Netroufáš si? Přesto však to řekni! Pověz, jaký je tvůj dojem, co myslíš, co cítíš!"

"Že oni je..."

"Mluv!"

"Zabíjejí."

Když padlo toto slovo, nastalo hrobové ticho. Pak Ter Haar pohlédl na své kolegy a na jeho tváři se objevil záblesk triumfu.

"Slyšíte?" řekl. A pak, obraceje se k Nilsovi:

"Před tisícem a pěti sty lety žil tento malíř jménem Francisco Goya. Zapamatuj si to jméno. Byl to jeden z těch, kdo neumírají."

Když jsem se večer vracel od Ter Haara, zabloudil jsem v labyrintu chodeb rakety. Unaven přemírou zážitků — ten den mi připadal nekonečný — došel jsem posléze do prostorné chodby, která sousedila s parkem, a sedl jsem si na malou lavičku. Stála u zdi a za jejím průhledným materiálem, přímo u mých nohou, kolébaly se neslyšitelně velké černé chocholy jedlí se stříbným jehličím. Vtom jsem uslyšel známý hlas, který mě volal. Od výtahu přicházela Anna Ruysová a už z dálky se usmívala. Přemluvila mě, abych s ní šel na videoplastickou tragédii. Sjeli jsme do divadelního sálu: promítali nekonečně dlouhé drama o dvou epochách. Děj, líčící příhody výzkumné expedice, se odehrává napřed na Saturnu, pak na Jupiteru. Bylo tam samozřejmě mnoho krásných exteriérů, do paměti se mi vryl zvláště jeden, představující bouři na oceánu čpavku — učiněné orgie jantarových, rudohnědých a černožlatých barev — ale když jsme opouštěli sál, mimovolně jsem si oddechl ulehčením.

"Strašné!" řekla Anna. "Z počátku jsem měla pocit, že cítím zápach toho čpavku... a když raketa vlétla do Saturnova prstence, zavřela jsem oči. Těch neobyčejných podívaných už mám dost. Ode dneška chodím jedině na příběhy o Zemi."

"Už nyní?" zeptal jsem se s úsměvem.

"Nyní a napořád," odpověděla a vážně na mne pohlédla. Když se se mnou rozloučila, zůstal jsem v prázdné chodbě sám. Aniž jsem si to uvědomil, došel jsem k stříbnému závěsu, uzavírajícímu vchod na vyhlídkovou palubu. Na okamžik jsem se zamyslel, není-li rozumnější jít si lehnout, nakonec jsem však dospěl k názoru, že bude dobré trochu se projít a podívat se na hvězdy. Něco ve mně se pohledu na hvězdy bránilo, a právě proto jsem se chtěl přemoci, abych se nesmířil s myšlenkou, že mi nahánějí strach. Na palubě panovala tma, rozdělovaná světlem přecházejícím vždy po několika minutách od stříbrné do modré. "Televizní oči" se zřejmě přestaly otáčet. Šel jsem od jednoho konce paluby k druhému a nikoho jsem nepotkal. Nepřekvapilo mě to ostatně, protože už byla skoro půlnoc. Tu jsem u skleněné stěny zahlédl nějaký stín. Zůstal jsem stát v povzdálí. Za místem, kde se černala lidská postava, objevil se bílý Měsíc a začal stoupat vzhůru. Silueta stojícího se ostře odrážela od zářícího kotouče; nohy, trup, konečně hlava, viditelná ze tříčtvrtěho profilu, rýsovala se černě na pozadí Měsíce v úplňku, jako kdyby byla vroubena aureolou. Potom se Měsíc — neboť GEA se otáčela — přesunul o něco výš a vrhl na neznámého ostré přízračné světlo. Byl to Goobar. Díval se na hvězdy.

HOST Z VESMÍRU

O několik dní později jsme nastoupili let. Napřed ještě GEA pětkrát obletěla Zemi. V této době se k ní připojily četné rakety, velké i malé, které měly tvořit její čestnou stráž, doprovodit ji až k dráze Marsu a letět spolu s ní na trati sedmdesáti miliónů kilometrů. Tuto část cesty, jako ostatně celou dráhu letu přes oblast sluneční soustavy, urazila GEA v poměrně dlouhé době, neboť nemohla rozvinout svou plnou cestovní rychlost pro blízkost planet i jiných nebeských těles, působících přitažlivou silou. A tak šest set raket, které nás provázely, mohlo s námi letět bez nesnází. Nebyl to malý úkol sešikovat tuto armádu, ale astrogátoři se ho úspěšně zhostili. Před námi, rozptýleny v pásmu tisíce kilometrů, pohybovaly se cestovní

rakety se zploštělými hlavami. Obklopovaly je roje malých raketek, které z nich hned vyletovaly, hned se vracely na palubu mateřských letadel, aby naplnily nádrže pohonnými látkami. Nad GEOU a pod ní táhly letky stříbrných vřeten zastírajících hvězdné pozadí čmouhami bledých plamenů svých motorů, a v zradu, kam jen oko dosáhlo, pohybovaly se jiné, stále menší, až se konečně ztrácely v hlubinách, a jen někdy při manévru, když se celá ta nekonečně roztažená eskadra vyhýbala dráze asteroidů nebo proudu meteorů, zatřpytily se někde v dáli pancěře raket zasažené slunečními paprsky; pak byl na okamžik meziplanetární prostor poset jiskrami, které mizely tak rychle, jak vznikaly, jako kdyby se zrodilo a zhaslo tisíce hvězd najednou. Naše cesta nebyla přímá. Kromě rojů meteorů, zakreslených v mapách, a asteroidů, museli jsme se také vyhýbat pásmům, v nichž nepřetržitě prolétávají obrovské rakety bez posádky, dopravující vodu na Mars. Přeletěli jsme nad jejich drahou ve výši sedmi tisíc kilometrů, takže pouze v teleskopech obrácených dolů bylo vidět tato nepatrná tělesa, čiperně se pohybující po trati řídké označené světelnými bójemi.

Ve čtvrté hodině letu jsme míjeli Lunu. Observatoře Jižní polokoule, obrácené k nám, rozloučily se s námi nevidaným ohňostrojem a vypálily do prostoru několik desítek barevných světlíc; za další hodinu, když se stříbrná polokoule satelitu počínala halit do stínu, bylo ještě stále vidět chomáče a šmouhy fluoreskujícího dýmu, rozplývajícího se v prostoru. Dlouho jsme se dívali na Měsíc, který nějakou dobu zakrýval Zemi, než se za ním vyhoupla jako těžkopádný, modře zářící kotouč. V posledních letech byly na Měsíci podnikány rozsáhlé hornické práce; v teleskopech GEY bylo jasně vidět na Moři Mračen stáda věžovitých exkavátorů a čerpadel trhavě se pohybujících v těžkém písku pouště a exploze, které občas zacláněly klidný třpyt pustiny mohutnými oblaky prachu. Pak tento obraz začali zastíňovat jakoby nějakí motýli; byly to rakety doprovázející GEU, jejichž roje stále víc zacláněly měsíční kotouč, jak jsme se od Měsíce vzdalovali a pomalu se dostávali do přímého kursu na Mars. Dráhu rudé planety jsme proťali ve značné vzdálenosti od ní: to jest dvacet šest miliónů kilometrů; rudá koule se přesunula od severovýchodu oblohy na jihozápad a během noci se tak zmenšila, že nazítří, když jsem vstal, bylo Mars vidět již na samém okraji kulatých televizních obrazovek jako červenou drobnou skvrnku.

Teprve teď se začaly obracet, formovat a manévrovat rakety, které nás provázely. V hvězdné tmě neustále blýskaly červeně hořící kouře signálů, které znamenaly "volnou dráhu". Rakety vzlétaly, ve spirálách odplouvaly na strany a prostor kolem GEY, letící s vypnutými motory a zvolna se pohybující pouze vlivem sluneční přitažlivosti, se čistil a vyprazdňoval; konečně v sedm hodin večer se éter naposledy naplnil bouří hlasů; rádiová relé se prostě dusila přetížením, když nám tlumočila tisíce a tisíce pozdravů všech těch, kdož se vraceli. Zemské rakety se nesly prostorem jako nesmírné hejno stříbrných ryb. Vzdalovali jsme se pomalu opačným směrem. Tu najednou ze všech letadel prorazily tmu paprsky reflektorů, soustředěné na stříbrný pancéř GEY, která se zahalila velkým, rudě prosvítajícím oblakem, až ti, kteří stáli na jejich palubách, ztratili z očí celé nebe. To vyšlehl oheň z pohonných trysek: nejprve trysek předstihových, pak z trysek prvního, druhého a konečně třetího řádu, a GEA, zůstávajíc za sebou dlouhou stopu hasnoucích plamenných jazyků, dala se do pohybu. Stříbrné hejno raket stále směřujících k jihozápadu se vzdalovalo z počátku jako plocha ostrých světél, pak jako mračno jisker mihotajících se jasněji a živěji než hvězdy, konečně jako hrstka šedavého prachu, aby nakonec zmizelo, jako kdyby se rozplynulo v nekonečných temnotách. Jedině Země zářila dále jako jasná modrá hvězda se žlutými póly dvou atomových sluncí. Přestože nastala noc, nikdo neopouštěl palubu. Když zmizela v bezedné propasti i nejposlednější stopa velké armády raket, upírali jsme oči dál do temnoty, aby ji aspoň náš pohled obrácený k Zemi doprovázel co nejdéle.

Mezitím zvětšovala GEA rychlost letu. Dosahovali jsme rychlosti dvě stě kilometrů za vteřinu a tak jsme se pohybovali v prostoru oddělujícím Mars od Jupitera. Tento obrovský prostor je plným právem nazýván hřbitovem raket — tolik katastrof pamatuje tato oblast vesmíru. Krouží v ní milióny ostrých železokřemítkových úlomků, trosek planety, která v těchto místech kdysi obíhala, a když se neprozřetelně přiblížila k Jupiteru, podlehla jeho osudové síle.

Ter Akonjan, který měl nyní méně práce, pozval mě na besedu. Uhodl jsem, že chce blíže poznat jednoho z doktorů, pečujících o zdraví posádky. Šel jsem k němu přímo z ambulatoria. Vstup do astrogátorova bytu je Nonniným dílem a pýchou. Tvoří jej deska z mléčného skla, dlouhá téměř jako celá stěna a orámovaná dvěma sloupy. Levý sloup je dřevěný a tvoří jej řada příšerných masek s

obdélníkovými tlamami, černými, jakoby uzenými v kouři, které jsou postaveny jedna na druhé. Jejich duté oční jamky jsou obráceny na protější stranu, kde vyrostl z podlahy světlý sloup hladkého tvaru: ať se na něj díváme odkudkoli, zdá se, jako kdyby právě přecházel z pohybu do klidu. Je v něm něco z rostlinného výhonku deroucího se ke světlu a něco z lidského pohybu vzepětí tak živého, jako kdyby to bylo odňato vzpřimující se dívčí postavě. V kamenném nadpraží je vytesán prostý nápis "Na cestě k hvězdám."

Ter Akonjan mě očekával v obrovském pokoji, který byl myšlen jako zasedací síň. Stěny byly pomalované rozevlátou honbou barev podzimu v celé škále vadnutí; ba zdálo se dokonce, že i vzduch je prosycen atmosférou jeseně, vanoucí ze všech tónů zlatavého bronzu, žloutnoucího purpuru a šarlatu. Ve všech čtyřech rozích místností se černaly vysoké výklenky. Stály v nich štíhlé automaty a v jejich polopřůhledných obalech pulsovaly ohničky světelné cirkulace tak pomalu a důstojně, jako kdyby tito "andělé z křišťálu a berylia" přemýšleli o svých vlastních osudech, takže se návštěvníci bezděčně usmívali, když stroje obřadně opouštěly svá místa, aby podaly kávu. Uprostřed stěny bylo vidět velké černé hodiny; na ciferníku se místo číslic třpytily znaky zvěrokruhu, vytepané ze stříbra. Když jsem vstoupil, nakláněl se první astrogátor nad rozprostřenou mapou nebe. Za jeho křeslem, na desíti podstavcích, stály busty slavných kosmonautů minulosti. Ihned jsem poznal tyto tváře, známé ještě ze školy.

"Jak se ti tady líbí?" zeptal se Ter Akonjan, když jsem si sedl.

"Náramně, ale bydlet bych tady nechtěl," řekl jsem.

Usmál se.

"Chudák Nonna, kdyby tě tak slyšela!"

A dodal:

"Vždyť já tady také nebydlím, to je takový oficiální pokoj. Pracuji tam," ukázal na postranní dveře.

Když jsem se tam otáčel, pohlédl jsem ještě jednou na řadu kamenných tváří a udeřil mě do očí rys, společný všem. Oči těchto hlav, přestože byly postaveny do světla, vypadaly, jako kdyby hleděly do tmy, jako kdyby pro ně neexistovaly stěny pokoje a rakety, jako kdyby přímo u žulové plochy jejich tváří začínal nesmírný jícen propasti; jako kdyby tyto kusy kamene, představující lidi zašlých věků, samy byly rovny hvězdám. Ter Akonjan mě pozoroval.

"Díváš se na mé rádce?" zeptal se s lehkým úsměvem.

Ihned jsem si uvědomil výstižnost těchto slov.

"Tady se patrně nikdy necítíš osamělý?"

Pomalou přikývl hlavou. Vstal a přistoupil k nejbližšímu poprsí.

"To je Uldar Tog, který první přistál na Saturnu, není-liž pravda?" řekl jsem.

"Ano. Syn dvacátého třetího století. Konstruktor a kormidelník raket v jedné osobě. Znáš jeho historii?"

"Nevzpomínám si přesně. Ale zdá se mi, že se nevrátil ze své poslední výpravy."

"Ano. Byl na svou dobu již neobyčejně starý. Bylo mu devadesát osm let. Zemřel u kormidelního kola, jako kdyby u něho usnul. Nechtěl ležet v zemi. Byl pohřben v prostoru. Někde ještě krouží raketová loď, do níž bylo uloženo jeho tělo."

Podivně mě dojal Ter Akonjanův obrat „v prostoru“. Ano, přesně tak, jednoduše "prostorem" nazývali meziplanetární prázdno jeho první dobyvatelé; pocítil jsem totéž vzrušení jako za svých chlapeckých let, když jsem se zářícíma očima hltal kosmonautické romány a kroniky.

"A když si člověk pomyslí," řekl jsem, "že přes týž prostor konáme televizity přátelům na Zemi..."

"Zatím ano. Avšak zpoždění příjmu způsobené vzdáleností už je znát. Všiml sis už těch změn?"

"Ano. Včera jsem navštívil otce. Seděli jsme proti sobě, jako teď sedíme my dva. Mlčel jsem raději, protože pak je daleko silnější pocit, že jsme skutečně blízko sebe."

Astrogátor se podíval na mapu hvězdného nebe.

"V této chvíli dělá zpoždění rádiových vln asi devět minut," řekl, "s takovými přestávkami se samozřejmě těžko rozmlouvá; zpoždění ostatně stále vzrůstá. Zakrátko to budou hodiny, potom dny."

"Ano, to je počátek naší samoty."

"Je nás příliš mnoho, abychom mohli mluvit o samotě," odpověděl astrogátor živě, "ještě se nekonala tak početná výprava do vesmíru!"

"Kdo vlastně přišel první s touto myšlenkou?"

"Nevím. Myšlenka sama je stará; vynořovala se, mizela, a když byla zapomenuta, vracela se znovu. Hovořilo se o ní už v dobách, kdy ještě lidstvo nemělo technické prostředky k jejímu uskutečnění. Ale i potom, když už je mělo, zůstávala dlouho jen přáním. První podrobné plány vypracoval Bardera asi před sto čtyřiceti lety. Měl mnoho odpůrců. Říkal: "Věc je nesmírně obtížná, tak obtížná, že je nutno se o ni pokusit."

Když astrogátor domluvil, řekl jsem:

"Poslyš, rád bych ti položil otázku, snad trochu drzou. Vydal by ses na tuto výpravu, kdybys věděl, že se z ní nevrátíš?"

"Já, nebo raketa?" odpověděl tak rychle, že jsem chvíli mlčel, protože jsem nebyl připraven na takové rozlišení.

"My všichni," řekl jsem nakonec.

"Samozřejmě, že ne. Ale z čeho by pramenila ta jistota, že zahyneme?"

"Nevím. Nepřemýšlel jsem o tom. Je to jenom pomyslná situace."

"I pomyslné situace musí nějak souviset se skutečností. Riziko může být jakkoli velké. Ale sám fakt, že existuje, obsahuje možnost úspěchu."

"Dobrá. A což kdyby naděje na návrat byla jedna ku tisíci?"

"V takovém případě — ano."

"Proč ano? Ale nejsem náhodou nemístně zvědavý?"

"Nejsi zvědavý, jsi jenom zvědavý, a to je velký rozdíl. Dám ti dvě odpovědi. Napřed tuto. Člověk, když vstupuje do nové oblasti životního působení, naráží na odpor neznáma. Je to úkaz prastarý: neandertálci, prvnímu výrobci nástrojů, bylo velmi obtížné vytesat z křemene hrot oštěpu. Obnovovanými pokusy překonává člověk odpor materiálu. Jeho odpor ovlivňuje další pokusy a člověka samého obohacuje dvojnásobně: o nové vědomosti o vlastnostech hmoty a o úhrn nových zkušeností. Je to proces dlouhý a složitý. Při srážce s neznámým mohou první pokusy dopadnout zcela záporně, nic neznamena, že se výsledky nedají ihned uplatnit. Jsou však nutné, jak je vidět, nahlédneme-li do dějin. Bez prvních pokusů vykřesat jiskru nebylo by ohně, a bez prvních raket, třebaš je rozdrtily meteory, nebylo by lidstvo ovládlo meziplanetární prostor. To je tedy ospravedlnění rizika, jeho sociální dosah. A teď se vraťme k naší výpravě. Ve zprávě, v níž jsme ohlašovali nábor posádky pro naši expedici, řekli jsme jasně, že nesnáze cesty budou obrovské a že katastrofa v tak dlouhém časovém rozmezí je možností zcela reálnou. Vzpomínáš si ostatně na text a přiznáš sám, že nezněl nijak povzbudivě. Dále, požadavky a nároky kladené na kandidáty byly neobyčejně vysoké. V úvahu přicházely pouze určité kategorie povolání, bylo třeba ovládat nejméně tři speciální obory a tak dále. Ale přes to všechno dostali jsme patnáct miliónů přihlášek. A tak nesmíme zapomínat na to, že na Zemi zůstalo ještě patnáct miliónů lidí, kteří se věci znovu chopí a přivedou ji ke konci, neuděláme-li to my. Uspokojil jsem tvou zvědavost?"

"Ne. Řekni mi, proč ses ty, ty sám, účastnil této výpravy?"

"Bojím se, že ses neobrátíš na správnou adresu," usmál se astrogátor; "fyzik by ti jistě řekl: 'protože bych rád poznal atomové reakce na jiných sluncích'. Planetolog: 'protože chci prozkoumat strukturu mimoslunečních planet'. Astrobiolog: 'hledám projevy organického života v kosmu'. Ale já — já ti nemohu dát takovou odpověď..."

"Jak to? Ty nevíš proč...?"

"To ne. Víím, a řeknu ti to, třebaš tě to jistě neuspokojí: proto, že hvězdy existují."

Astrogátor povstal.

"Doktore, nechceš se trochu projít? Odpusť, že se tě ptám tak bez okolků, ale neviděl jsem kousek živé zeleně již dvacet hodin."

"Nechceš být raději sám?" zeptal jsem se.

"Kdepak. Máš-li ještě čas..."

Sjeli jsme výtahem do dolního patra. V parku byl modrý večer. Na největším trávníku tančilo velké kolo dětí. Držely se za ruce a zpívaly. Najednou se jedno z nich ostatním vytrhlo a přilétlo k nám jako šipka. Byl to chlapec asi pětiletý. Vřískal radostí, chytil mého druha okolo kolen a začal po nich šplhat.

"To je můj nejmladší," řekl Ter Akonjan a zvedl malého, aby ho pohoupal, ale když uviděl Uteneuta, jenž se procházel opodál, zastavil ho, dítě podal mně a šel za inženýrem. Vyhazoval jsem chlapce do vzduchu,

jak jsem jen dovedl, ale on nedocenil mou snahu a začal se prudce domáhat, abych ho postavil na zem. "Mohu tě postavit do trávy, ale ne na zem, protože my už nejsme na Zemi, víš?" řekl jsem a pustil jsem ho tak, že mohl odejít, ale dotkl jsem se zřejmě jeho hrdosti. Zůstal. Chvilku vrtal patou v písku, pak povídá:

"To já taky vím, já to říkal jen tak. My letíme na GEI."

"Ano, ano, a jestlipak také víš, kam letíme?"

"Vím, k takové jedné hvězdičce."

Jaký to byl rozhovor! Nemohl jsem si odpustit poslední otázku.

"A snad dokonce už víš, kde ta hvězdička je?"

"Vím."

"Kde?"

"Tam, kde už budu velký!"

Když mi takto řekl už vše, co k této věci bylo nutno říci, rozběhl se chlapec k dětem, neúnavně zpívajícím: "Žezulička kuká, žezulička kuká, za vodou... za vodou..."

Když jsem to všechno poslouchal čekaje, až Ter Akonjan skončí rozhovor s Uteneutem, napadlo mě, že na GEI vůbec nejsou ptáci. Tato myšlenka, trochu banální, způsobila, že jsem astrogátorovi — když jsme se po delší procházce ve tmě loučili u výťahu — položil impulsivní otázku, již jsem však vzápětí litoval:

"Na raketě je hodně dětí. Trochu mě to překvapuje. Ty ses nerozmýšlel vzít své děti s sebou?"

Ter Akonjan zvažněl. Pustil mou ruku a řekl pomalu:

"Starší chlapi chtějí sami. A ten nejmladší... samozřejmě, rozmýšlel jsem se. Přesto jsem si řekl: Ted' nemůže rozhodovat sám. Připravím ho o š'astné mládí na Zemi. Nebezpečí... ano, ale... jak bych mu mohl pohlédnout do očí, až bych se vrátil."

Noc, příští den, druhou noc i druhý den jsme prožili bez jakýchkoli příhod. Raketa zvyšovala rychlost a řítila se vpřed, chráněna vlnami radarových paprsků. Lovila pozorně do mušlí jejich reflektorů ozvěny, které varovaly raketu před nebezpečnou srážkou. Astrogátoři dostali raketu z roviny ekliptiky, protože je v ní, jak známo, největší "nával" meteorů. GEI ještě neměla pravý hvězdný kurs; let k Jupiteru byl považován za poslední zkoušku před odletem do propasti vesmíru; bylo potřeba vyzkoušet funkce všech zařízení v silném gravitačním poli největší sluneční planety, proto jsme letěli poměrně blízko ní. Stalo se to ráno, třicátého devátého dne cesty. Mnoho z nás, shromážděných na vyhlídkové palubě, pozorovalo blížící se planetu.

Čtyři z jeho dvanácti měsíců bylo vidět. Nejbližší, Io, se rychle pohyboval jako jasná, živá hvězda a vrhal stíny na gigantickou výduť planety, žínanou tmavými pruhy. Před našima očima vycházela severní polokoule s nadrovníkovou "červenou skvrnou" dřívějších astronomů, nebo, podle dnešní nomenklatury s Létající pevninou Gondwanou. Hustou atmosférou prorážel její drsný obrys rozmazávaný mračny kouře, zaplavovaný vlnami methanu a čpavku. Hvězdná paluba, obvykle tmavá, byla nyní osvětlena podivným, zdola dopadajícím přísvitem, vrhaným kotoučem Jupitera, který dosáhl zdánlivě největších rozměrů a rozkládal se hluboko pod raketou, podoben obrovské rudě žluté míse s okraji vzhůru zvednutými, vyplněné plynovou pěnou, kterou si prorážely cestu sloupy tajfunů.

Z druhého měsíce, Europy, zářícího vysoko nad námi, šly řady černých korálků, klesajících ke střední části planety. Byly to samočinné rakety, provádějící průzkumy na Létajícím kontinentu Gondwaně. Dalekohledem bylo vidět, jak se jedna po druhé nořily do oceánu mračen, chvilku se černaly v jeho žlutých oparech jako malé kapky a zmizely. Jejich práci sleduje hrstka lidí, bydlících v tlakových komorách na Ganymedu. Povrchu Jupitera se lidská noha ještě nedotkla, neboť jeho plynný obal tlačí na hladinu planety tlakem miliónů atmosfér, kterému by žádný skafandr neodolal.

GEI manévrovala nad kotoučem Jupitera po několik hodin; paluby se pomalu vylidnily. I já, unaven dlouhým pobytem na nich, odešel jsem pomalu do sálu odpočinku, vzdáleného od hvězdné paluby několik desítek kroků. Tento sál, tak zvaný barokní, je zařízen s drtivým barbarským přepychem. V jeho šesti bohatě zlacených stěnách jsou výklenky se šesti obrovskými bílými sochami starověkých bohů. Nad zrcadlovou podlahou visí křišťálové lustry a z nízkého stropu se vyklánějí stovky postav buclatých okřídlených puttí. Je tam možno dlouho vysedat s hlavou obrácenou vzhůru, protože ve čtvercových

kazetách stopu jsou obrazy zalesněných i hornatých krajin, s hrajícími si pohádkovými bytostmi, podivuhodně krásně malovanými ztemněnými barvami, takže tvoří umělecky uspořádanou sbírku muzeálních obrazů. Avšak diváka se brzy zmocní únava, pohled těká z jednoho obrazu na druhý, protože se nemůže zachytit na stříbření a zlacení lišt zprohýbaných jako krajky a na miniaturních reliéfech. Na každé stěně visí zrcadlo zmnohonásobující třpytivé bohatství uměleckých děl. Střed sálu je volný, pouze u stěn stojí vysoká křesla s tvrdými opěradly, na nichž jsou vyřezáni zápasící lvi a orli, a nohy křesel předstírají, že jsou to drápy nebo kopyta. Tato křesla jsou dobrá na všechno, jenom ne na sezení; jejich výrobci byli prapodivní lidé! Ale jejich nepohodlí jsme nuceni pokorně trpět, protože podle slov historiků je celý tento interiér věrnou kopií jedné ze síní kteréhosi barbarského monarchy.

Chvilí jsem měl dojem, že v sále nikdo není, avšak před skupinou mramorových bohů stál s rukama za zády nějaký člověk. Po úzké hlavě s odstávajícíma ušima jsem poznal Moletiče. Za podstavcem sochy se vynořil Nils Yrjóra s nosem div ne zabořeným v kapesním přijímači. Byl tak zabrán do četby, že vrazil do historika. Delší dobu se jeden druhému omlouval tak horlivě, že by je bylo možno pokládat za nějaké dvořany z doby před tisícem let, kdyby nebylo jejich šatů. Když jsem se k nim přiblížil, zaslechl jsem chlapcova poslední slova:

„Je to velice zajímavý román, ale místy je skoro nesrozumitelný. Nu, také překlad je mizerný, jsou tam dokonce chyby.“

"Co to říkáš? To je divné," řekl historik.

"Ano. Tak na příklad tady," ukázal Nils. "Ze srdce jsem litoval ztracených nástrojů."

"A kde je v tom chyba?"

"Jak to? Vždyť sloveso "litovat" se vztahuje pouze na živé bytosti. Litovat můžeme pouze živých bytostí, ale ne věcí..."

"Tak je tomu dnes, milý hochu," řekl Moletič, "ale dřív tomu bylo jinak. Vazba ,litovat něčeho' zní tvému sluchu cize, protože ti není běžná a běžná ti není proto, že podmínky, které vytvořily toto spojení pojmů, přestaly před věky existovat."

"A já myslil, že je to chyba," podivil se Nils.

V otevřených dveřích se objevilo několik lidí, přistoupili k nám a naslouchali rozhovoru.

"A zde také," pokračoval Nils, zřejmě celý šťastný, že se setkal s někým, kdo může rozptýlit jeho pochyby, "jeden moudrý a zajímavý člověk hned začíná snít o tom, jak by to bylo krásné, kdyby každý mohl mít své vlastní letadlo, a pak dodává: ,ale to je pohádka'."

"Nu, ano. Děj se přece odehrává před dávnými věky. A tehdy zněl jako věta z pohádky výrok, že každý člověk může mít své vlastní letadlo."

"Ale to je nějaké hloupé přání! Co z toho, že to dnes nezní jako věta z pohádky, když své vlastní letadlo stejně nikdo nemá."

"Jistě, že nemá, ale také je nikdo nepotřebuje."

"Okamžik..." zamyslel se Nils. "Ale proč vlastně dnes nemá nikdo své vlastní letadlo?"

"Vysvětlím ti to. To, co říká hrdina románu, není tak docela nesmyslné. Před dávnými časy v barbarské době existovalo soukromé vlastnictví výrobních prostředků a také vyrobených hodnot. Později, na nižším stupni komunismu, staly se výrobní prostředky společným vlastnictvím. Ale spotřeba hodnot byla dále individuální, to znamená, že každý člověk mohl mít své vlastní letadlo, právě jak o tom snil hrdina této knihy. Ale vývoj společnosti se nezastavil, když se tento sen uskutečnil, pokračoval dál, a tak dnes už žijeme v dobách zániku individuálního vlastnictví i spotřebních statků. A proč se to děje? Vyplývá to ze stále plnějšiho uskutečňování zákona ,každému podle jeho potřeb'. K čemu je letadlo? Aby tě přenášelo z místa na místo. Přivolaš je a letíš. A když jsi doletěl, kam jsi chtěl, přestaneš se o ně zajímat.

A kdybys měl vlastní letadlo. Kam si je dáš? Domů? A když poletíš raketou na druhou polokouli, nevezmeš si je s sebou: doprava by byla obtížná — lepší by bylo mít tam, u cíle své cesty, druhé letadlo, které by na tebe čekalo. Také vlastní. Ale člověk stále podniká různé cesty raketou, na konci každé je tedy třeba mít připravené letadlo. Kdybys měl být důsledný, měl by sis postavit letadlo na všechna raketová nádraží světa. Co by sis počal bez letadla, až by ses tam jednou vypravil? Nakonec, kdyby každý z nás jednal stejně, pokryla by celou Zemi letadla, tisíce čekajících strojů, protože možná nějaká záležitost přivede tam jejich majitele. Jaké by to bylo plýtvání! Jaké by to bylo nepraktické! Protože bys

neumístil své stroje na všech místech na Zemi. Ale když se zřekneš výsady vlastnictví, máš dnes na Zemi v každém okamžiku k dispozici dopravní prostředek, jaký ti nejlépe vyhovuje."

"Chápu," řekl Nils, "my jsme dokonce předstihli sny lidí minulosti... ale vlastní letadlo bych mohl mít dnes, že?"

"Samozřejmě, že bys mohl. Ale náš vztah k této věci se tak změnil, že by každý pokládal podobné vlastnictví za břemeno a nikoliv za splnění tužeb."

V tomto okamžiku strop zahořel červeně a celá raketa se nepatrně, ale citelně otrásla. Ozval se jakýsi dutý, kovový vzdech. Pak nastalo ticho, v němž bylo slyšet neviditelné reproduktory.

"Pozor! Poplach prvního stupně. Všechna gravitační soustrojí stop. Pozor! Připravte se na ztrátu gravitace."

Pocítil jsem, že se stávám čím dál tím lehčím. GEA přibrzdila svůj rotační pohyb, ještě okamžik a sál byl plný lidí volně se vznášejících ve vzduchu. Křesla, několik stolků, všechno, co nebylo upevněno k podlaze, ztratilo váhu a vznášelo se ve vzduchu. Přímou před mýma očima proplula, jako strnulá ve výrazu nesmírného údivu, velká mramorová tvář jedné ze soch; dotkl jsem se prsty stropu. Trvalo to snad dvacet vteřin, pak zazněl hlas:

"Pozor, konec poplachu prvního stupně. Zapněte gravitační soustrojí. Pozor, čekejte na další hlášení."

Snášeli jsme se k podlaze jako balóny, z nichž vypouštějí plyn; každý z nás, sotva se dotkl podlahy, chytil se nějakého předmětu, aby udržel rovnováhu. Po několika okamžicích ještě vládlo ohromení, potom jsme se skoro poklusem rozběhli na hvězdnou palubu.

Dole se ještě rozkládal týž pohled: obrovská pruhovaná hmota Jupitera vrhala na nás kalně jantarový svit. Vzadu, několik nebo snad několik desítek kilometrů za GEOU, se v prostoru vznášel nehybný, svítící chomáč plynu, pomalu se rozpínající jako explodující hvězda.

V absolutním tichu, v němž se ozýval jen náš zrychlený dech, bylo slyšet krátké přerušované zvuky spojovacích bzučáků, pak několikrát zasvištěly rychlovýtahy; konečně se raketa zastavila, obrátila se zády ke kotouči Jupitera, a z jejích trysek vyšlehl směrem k němu několikrát krátký plamen. Pak se po palubách rozběhl vzdálený, tlumený svist — to byly zapnuty statické emitory paprsků. Raketa, lehce předkloněna, visela šikmo nad kotoučem planety táhnoucím se daleko na všechny strany. Znovu zasvištěly výtahy, ale nikdo z nás se teď neodvažoval volat do pilotní kabiny, aby nezdržoval astrogátory. Asi po pěti minutách se všechno uklidnilo a právě jsme se chtěli vydat k nejbližšímu telefonu, když se reproduktory znovu ozvaly:

"Pozor. Zvláštní hlášení. Všichni lékaři na svá místa!"

Spěchal jsem k výtahu. Sněs mě dolů, a když jsem běžel do operačního sálu, vyběhla mi vstříc Anna Rusyová.

"Co se stalo?!" zvolal jsem.

"Neštěstí! Není teď čas na vysvětlování, jed' dolů, do tlakové komory, hned jsem tam!" strčila mě do výtahu a zabouchla dveře tak rychle, že jsem neměl ani čas odpovědět. Jel jsem tedy dolů, nevěda proč a nač, když se výtah v předposledním poschodí najednou zastavil, dveře se otevřely a vstoupil do něho Ter Akonjan a Yrjóla.

"Co se stalo," obrátil jsem se na ně, když se výtah znovu rozjel.

Jak jsem se dověděl z inženýrových slov, z Ganymeda, Jupiterova měsíce, okolo něhož jsme letěli ve vzdálenosti necelých osmdesáti tisíc kilometrů, vyletěl nám ráno naproti nějaký člověk. Byl to jistě student kosmodromie, který si odbýval roční praxi na astronautické stanici, zřízené na Jupiterově měsíci; v naprosté odloučenosti tam žijí kolektivy několika desítek lidí, kteří se rok co rok střídají, a spojení se Zemí udržují jedině radiofonicky. Pilot, který nám vzlétl naproti v jednomístné raketě, musel již dávno vědět o letu GEY a netrpělivě čekal na její přilet.

Jak to nejednou dělají mladí nadšenci, vypnul automatické pojistky kormidel své rakety, aby mohl na naši počest vykonat několik krkolomných evolucí. Provedl také dvojnásobný přemet okolo GEY, která mu odpověděla varovnými signály, a když nepomohly, obklopila se červenou kouřovou clonou. Když i to bylo bezvýsledné, zvýšila raketa rychlost. Manévry GEY řídily automaty, protože v pilotní kabině v tom okamžiku nebyl žádný z astrogátorů. Bláhový pilot, když viděl, že mu GEA začíná unikat, začal ji stíhat, nedbaje výstrah a ždímaje ze své rakety maximum rychlosti. Když se blížil k našemu boku ze strany

Jupitera, neval v úvahu jeho přitažlivost, a tak se raketa při prudké zatačce dostala do pásma našich tryskových atomových plynů. Raketa, stržená vírem, se převrátila a pilot ztratil ve zmatku orientaci; ve snaze vyrovnat let řídil se plnou rychlostí přímo proti boku GEY. Na jakýkoliv úhybný manévr bylo příliš pozdě, zatím co se vzdálenost zmenšila na několik set metrů, zapnuly automaty emitory paprsků a raketa dostala mocný zásah záření, které ji prudce zastavilo. Zůstala bezmocně viset ve vzduchoprázdnu a snad by se zřítila na kotouč Jupitera, kdybychom nepodnikli další manévry. GEA se zastavila, vypnula rotační pohyb a magnetickým polem vsála nešťastnou raketu dovnitř.

Všechno, co automaty udělaly, bylo nutné; kdyby raketa nebyla vržena zpět zásahem paprsků, bylo by došlo ke srážce s tragickými následky. Byla to buď jak buď střela vážící jedenáct tun, která se na nás hnala rychlostí sedmnácti kilometrů za vteřinu — měla tedy dost energie, aby prorazila ochranný pancéř a provrtala trup rakety.

Zatím sjel výtah dolů. Vstoupili jsme do tlakové komory. Pod holými kovovými žebry, která zde odhalovala část výztužného systému rakety, jako ryba vyvržená na břeh, ležela na plošince přistavené u stěny štíhlá dlouhá raketa, ožehnutá do červenohněda. Výbojem paprsků změnil se její plášť v drsnou, jakoby struskou pokrytou skořápkou. Zavařené dveře se nedaly otevřít, proto se automaty s veškerou opatrností pustily do vyřezání velkého otvoru nad sedátkem pilota. Když jsme vstoupili do komory, chýlily se práce ke konci; ještě několik okamžiků sypaly se jiskry z čelistí elektrické pily, pak byl výřez pancéře lehce nadzvednut, a takto vzniklým otvorem byla vytaženo tělo, zahalené v hermetickém obalu. Tento obal ze silné, tmavé pružné hmoty má vpředu vmontovány části kormidelní aparatury a radiolokátoru a krunýř chránící hlavu a hrud' pilota. Proto jsme jej začali rozřezávat odzadu. V široce otevřených dveřích rychlovýťahu už čekala nosítka; počínali jsme si, jako kdyby letec žil, i když to nebylo jisté, protože raketa zabrzděná výbojem paprsků ztratila rychlost tak náhle, že člověk, který v ní byl uzavřen, byl vystaven deceleraci mnohokrát překračující nejvyšší přípustnou mez.

Někdo mi podával ze strany nástroje na řezání: jak se vrstvy obalu otvíraly, pracoval jsem stále opatrněji. Konečně se ozval tichý sykot ucházejícího vzduchu, uvnitř totiž byl přetlak. Poslední řez a v otvoru se začernala letcova kombinéza. Podobala se nafukovacímu gumovému pytlí, hustě opásanému kovovými spirálami, které přidržují měkké části těla při náhlém zrychlení nebo přibrzdění rakety.

K hrudi a břichu pilota vedou nálevkovitě se rozšiřující trubice, v nichž obíhá plyn pod tlakem závislým na zrychlení, které vzniká při letu. S pomocí několika lidí jsem přenesl tělo, ještě stále uzavřené v kombinéze, na nosítka. Skleněné dveře se zavřely, výtah se měkce rozjel a vylétl vzhůru.

V operačním stále už planula všechna světla. Od operačního stolu mi přicházela vstříc Anna. Když nosítka přijížděla k ohřivané plastické desce, někdo vešel z druhého sálu: byl to první chirurg Schrey. Chtěl jsem mu postoupit své místo, ale řekl rychle:

„Ne, jen pracujte, pracujte,“ a poodešel.

Nízko nakloněn, s Annou po boku, rozstříhl jsem nyní nůžkami vnější i vnitřní vrstvu kombinézy. Pod silnými čepelemi chrupaly rozřezávané závity výztužných spirál: najednou se zabělaly obnažené nohy. Nůžky rychle dojely ke konci. Prázdný obal se smačkal a splaskl. Před námi ležel v bezvědomí nahý člověk.

Schrey přikročil k desce. Po několik dlouhých vteřin jsme ležícího napjatě pozorovali.

Byl to mladý, snad dvacetiletý chlapec s bujnými, teď krví splepenými vlasy. Jeho bezbranná nahota kontrastovala překvapivě s černým obalem, v němž vězel a který spadl na podlahu jako stažená zvířecí kůže. Na prsou, stehnech a břiše rýsovala se sotva viditelně fialová kolečka — tam, kde se ve chvíli náhlého zabrzdění přisály k tělu trychtýřky tlakových přívodů. Rozhozené ruce visely dolů z desky; tvář byla bez krve, se zsinálým odstínem, v jamkách nad klíčními kostmi, vyhloubených jako v alabastru, chvěl se tep téměř nepozorovatelný.

S nekonečnou opatrností přiložil Schrey na srdce kolečko elektrofonendoskopu, stáhl shora pohyblivá stínítka a zhasl všechna světla. V náhlé tmě se objevily zelenavé plochy rentgenových stínítek. Naklonili jsme se nad nimi. Všechny klouby, kosti, končetiny byly celé. Schrey rozsvítil a odstrčil stínítka, která se bez hluku vznesla ke stropu.

Ze strany se jako otevřená polovina ořechu vysunula přílba elektroencefalografu a zvolna zakrývala hlavu bezvědomého. Zabzučel proud v zesilovačích; Schrey zkoumal mozek. Najednou řekl:

"Prosím, podporujte srdeční činnost!"

Dal jsem znamení. Z obou stran vyjely stříbrné držáky se stříkačkami připravenými k vbodnutí. Jehly se ponořily do bledé kůže předloktí. Kapalina rychle vytékala ze skleněných válců.

"Krev?" zeptala se Anna.

"Ne."

Transfúzi nebylo možno provést. Když tělo pilota, letícího hlavou napřed, bylo prudce zastaveno i s raketou, všechny jeho orgány krevního oběhu a všechna jeho krev, hnaná dál silou setrvačnosti, jako by se snažila vedrat do hrudního koše: antidecelerační zařízení tomu mohla čelit pouze částečně: vyvinula proto náhlý tlak na jeho hrud' a jakoby obandážovala šíji, byla však bezmocná proti obrovskému vzrůstu vnitrolebečního tlaku. Museli jsme předpokládat, že mnoho cév popraskalo a že došlo na mnoha místech k výronu krve do mozku. Každých několik vteřin proběhlo bezvládným tělem slabé škusnutí. Napadlo mě, že začínají klonické křeče, jinými slovy, že je těžce poškozena mozková kůra. Případ vypadal beznadějně.

Schrey se naklonil nízko nad stínítko encefaloskopu. On sám, podle chvějících se křivek proudu viděl, co se děje v mozku bezvědomého. Anna a já jsem mohli pouze čekat a pozorovat přítom jeho tvář. Marně jsem se pokoušel něco z ní vyčíst. V této chvíli, plné hlubokého mlčení, kdy naše pohledy visely na tváři starého chirurga, po prvé jsem si s úžasem uvědomil, že je krásná.

Měl velkou, vysoko klenutou lebku, avšak její velikost si člověk stejně těžko uvědomil jako úžasnou velikost gotických katedrál — to pro lehkost jejich konstrukce. Horní a dolní víčka byla nyní stejně daleko od sebe jako od okrajů očních jamek. Zbyla mezi nimi ostrá, tmavá štěrbina: jeho nakloněný obličej neměl žádný výraz, jako kdybychom se dívali na ztuhlou masku, ale jeho pravá tvář, plně soustředěná, byla skryta. Stejně náhle jako zůstal stát bez hnutí, se teď napřímil a otevřel široce oči.

"Temenní jsou na tom nejhůře..." řekl a zamžikal jako oslněný. Mlčeli jsme. To, co říkal, bylo od počátku pravděpodobné, ale jako vždy v každém případě, který překračuje naše možnosti, klamali jsme samy sebe. Čekal jsem, jak Schrey rozhodne.

"Přežije-li to," řekl, "buďto ztratí paměť, nebo... se z toho vyvine epilepsie... Je vše připraveno?"

"Ano," odpověděl jsem zároveň s Annou.

"Začínáme."

Když deska s tělem přijela k operačnímu stolu, dodal Schrey, aniž se podíval na některého z nás, jakoby pro sebe:

"Nebo jedno i druhé..."

Skleněné příkrovy obklopující stůl se otevřely, tělo přenesené měkkými pažemi automatu spočinulo lehce na sněhobílé desce, přesně odpovídající jeho tvaru.

Muselo nastat těžké vnitřní vykrvácení, takže naše injekce příliš nepomohly, protože kůže bezvědomého byla jen o odstín žlutší, ale ne tmavší než barva porcelánových okrajů stolu. Skleněné díly zvonu se hermeticky uzavřely; zároveň se zachvěly ručičky narkotizačního přístroje. Stlačený plyn tiše zasyčel v trubicích. Nyní ležel pilot na stole pod průhlednou kupolí. Měkké držáky přichytily ohbí rukou a nohou. Stůl klesal. Otáčel jím a manévroval tak, až hlavice s chirurgickými nástroji zůstala viset nad hlavou ležícího. Zatím byl vnitřek zvonu vyhřát, opět se objevily podnosy se stříkačkami a z postranního výklenku, jako hlavička hada s ostrým jazýčkem, se vysunul konec trubičky transfúzního aparátu, připravený vbodnout se kdykoliv do žíly operovaného, Schrey věšel za přepážku ze safírově modré hmoty: tam stála řídicí aparatura operačního stolu. Usedl před matnicí, na níž bylo vidět pilotovu hlavu, zastrčil ruce po lokty do červených gumových manžet; byly v nich kovové páky, jimiž pohyboval, a pak z nástrojové hlavice, která visela nad hlavou nemocného jako svazek skrčených pařátů, vystupovaly postupně potřebné nástroje.

Aniž mě Schrey k tomu vyzval, přiblížil jsem se ke stolu z levé strany, abych kontroloval činnost srdce a dech operovaného; proti mně řídila Anna přívod krve do organismu.

V sále odděleném od nás modrou stěnou bylo světlo, horko a ticho. Časem zazvonilo ostří nástroje, zasouvajícího se do svazku ostatních nástrojů, nebo rychle za sebou se sypal lehký praskot, když se zavíraly svorky na obnažených tepnách, zastavující krvácení. Na stínítku bylo vidět hlavu již oholenou; vrtáky trepanů se zabořily do kosti a opisovaly kruh, značící svou dráhu proužkem pilinek, nasakujících

krví. Pak se přiblížily elevátory a zasunuly tupá ostří pod vyřezanou část lebeční klenby, která se s dutým, mlaskavým zvukem odklopila jako víčko. Sotva byla vyřezaná kost nadzvednuta, vyhřezla z lebky modrorudá masa mozku a nadouvala se čím dál tím víc, jak ji vylačovalo neviditelné krvácení. Velké arterie, rozvětvené v blanách tvrdých plen, líně pulsovaly. Schrey změnil stupeň zvětšení na matnici. Ted' už na ní nebylo vidět celou lebku operovaného, nýbrž pouze mnohonásobně zvětšené operační pole orámované pruhy hubkovitých tampónů odsávajících krev. Tenký, jako stříbrný vlásek se třpytící nůž sestupoval dolů k mozku a dotkl se ho, jak se zdálo, neobyčejně lehce. Plena okamžitě pukla a otevřela se. Zevnitř vystříkla vlna krve a vyvrhla ven kousky sražené krve. Ejektory fyziologického roztoku úzkými praménky očišťovaly pole; tekutina vířila, nabývala růžové, pak červené, konečně tmavorudé barvy; krev se stále řinula, roušky se automaticky vyměňovaly. Schrey se celý shrbil; jeho ruce, hluboko ponořené v gumových manžetách, byly neviditelné, jen podle škrubání ramen bylo se možno domyslet, jak chvatně, horečně pracují.

Ještě víc se naklonil nad stínítko. Vtom se ozval vysoký, opakující se tón automatu, který kontroloval krevní oběh. Operační pole se ihned začalo očišťovat. Schrey, aniž odtrhl oči od matnice, křikl: "Umělé srdce!" a teprve z těchto sotva srozumitelných slov, vykřiknutých ochraptělým hlasem, jsem pochopil, jak nadlidská je jeho námaha.

Přepojil jsem relé, a tím jsem dal všechny přístroje na své straně pod Anninu kontrolu a rychle jsem zasedl k postrannímu stolku. Tady zářila druhá obrazovka, ukazující obnaženou hrud' operovaného. Uvedl jsem do chodu nože; ihned se zařizly do kůže, peány zachycovaly žíly, již téměř nekrvácející. Tlak prudce klesal, automat bzučel tónem stále hlubším. Nebyly to již přerušované zvuky, nýbrž táhlý, kvílivě klesající tón. To už nebyl šok, nýbrž agónie. Operovaný umíral. Cítil jsem, jak mi tvář tuhne; pracoval jsem, jak nejrychleji jsem byl schopen, když v tom se ozval pronikavý, rezavý tón a na našich obrazovkách zahořely rámy rudým světlem na znamení, že letcovo srdce přestává bít. Poslední úder — konec. Vyčerpáno, zastavilo se v půli diastoly.

"Umělé srdce!" chraptivě, s divokým vztekem v hlase, vykřikl Schrey. Zatínaje zuby až k bolesti, se zatajeným dechem jsem rozřezával svalstvo, žebra praskala pod nárazy nůžek — konečně se začernal široký otvor. Připravené už trubičky transfúzního přístroje zmizely ve tmě, kterou jsem zaplašil pruhy světla vrženými z obou stran. Držáky přichytily oblouk aorty, hlavní tepna byla proříznuta a vzduchoprázdnem přísátá k trubičkám; rychle jsem zapojil oběh. Ozvalo se stále rychlejší mlaskání odstředivé pumpičky, ručičky se pohybovaly vzhůru, tlak se zvětšoval. Konzervovaná krev proudila do mrtvého těla.

Ted' jsem rozstříhl obnaženou průdušnici a zavedl jsem dovnitř konec kyslíkového potrubí. Všechny ukazovatele nad stínítkem pulsovaly ve stupňovaném rytmu, umělé srdce i umělé plíce pracovaly. Nic víc už jsem nemohl udělat. S horečně planoucíma očima jsem pozoroval mrtvé srdce pilota, napůl odřezané, visící jako plod mezi modravými plícemi. Uplynula minuta, druhá — nepohnulo se.

Uměle vhaněná krev si těžce, s námahou razila cestu do chladnoucího těla; nadarmo pracovaly zahřívací emitory, nadarmo tekly praménky heparinového roztoku.

Schrey pracoval dál, operuje mrtvého, který ležel bílý jako mramor na šikmo nakloněném stole.

"Zvýšit tlak!" vychroptěl Schrey, jako kdyby ztratil hlas. Okamžik jsem se na něho díval. Z čela se mu řinul v kapičkách pot, ručička stírače se pohybovala sem a tam, osušovala krůpěje velké jako slzy, které mu zaplavovaly oči a rty, stisknuté do čáry ostré jako nůž, ztuhly v bolestné grimase.

Zvýšil jsem tlak krve, hučení aparátů bylo hlasitější, blížila se čtvrtá minuta smrti, potom pátá. Ještě jedna a bude všemu konec.

"Adrenalin!"

Ve světle se zableskly jehly, naklonily se, injekce šla přímo do srdce; najednou se tento popelavě modrý kus masa smršťil a zachvěl.

"Palpitace!" vykřikl jsem.

"Elektrický šok!" odpověděl Schrey jako ozvěna. Věděl jsem také, že je to poslední pokus o záchranu. Srdce, zasažené proudem z platinových elektrod, se zachvělo, zastavilo, a prudce, bez přechodu, začalo rytmicky pracovat.

"Udržovat v tomto stavu!" řekl Schrey hlubokým, dutým hlasem.

Signál agónie, který až do tohoto okamžiku bučel nepřetržitě, začal se ozývat kratčeji a kratčeji; teprve teď jsem ho opět uslyšel. Naklonil jsem se stranou, abych se podíval na Schreyovu matnici.

Vnitřek lebky, to byla jakási rudá kaše, se skvrnami sedlé krve; proudy bezbarvých roztoků ji neúnavně omývaly, nástroje se vysouvaly a vracely ve snaze vtlačit zpět měkkou hmotu mozku, ale bylo to nemožné, protože vyhrězlá tkáň se stále nadouvala a tlačila přes okraje rány.

"Zvýšit tlak pod zvonem!"

Pochopil jsem. Schrey se pokoušel dostat vyhrězlý mozek zpět aspoň částečně tím, že zvětšoval vnější tlak. Bylo to neslýchané riskantní, hrozilo to poškozením báze mozku, centra dýchání; ostatně, pomyslí-li jsem si, jsou-li v prodloužené míše výrony, je celé naše zoufalé úsilí marné. Všechny tyto pochybnosti mi prolétly hlavou jako blesk, ale bez váhání jsem rozkaz vykonal. Mozek lenivě ustupoval. Krevní oběh se nepatrně zlepšil; po dalších desíti minutách jsme mohli vypnout umělé srdce, otvor v prsou jsem definitivně zašil, stejně tak rány po tracheotomii. Nyní dostával bezvědomý pilot víc a více ohřáté krve s glukózou a bílkovinou; také Schrey končil. Lebka byla uzavřena, shora splývaly kovové tampóny podobné aluminiové fólii, zatikal šicí přístroj, stříkačka naposledy vychrlila praménky tekutiny, pak se rozsvítily velké bílé lustry na stropě a matnice ztemněla.

Schrey vstal, či spíše odvrávorál od stolu. Uchopil jsem ho v podpaždí, rty se mu třáslly, chtěl něco říci, odmítnout; odstrkoval mě; zdálo se mi, že jsem zachytil slova šeptaná sípavým dechem: "já sám," ale nepustil jsem ho. Anna přišla k nám a všichni tři jsme vyšli ven za zástěnu.

Před námi, na šikmo se zvedající tabuli, leželo nahé jinošské tělo. Od štíhlých nohou běželo ke kyčlím; z jejich svalnatého svorníku se zvedaly oblouky hrudníku. Krk jako silná bílá lodyha podpíral stranou nachýlenou, čepcem ob vazů obtíženou hlavu, s víčky zamčenými spánkem. Dech, ještě slabý, hned prohluboval, hned změkčoval stíny v jamkách nad klíčními kostmi. Stáli jsme bez hnutí, ale hrud se rozpínala, žebra hrála a bylo už vidět, jak neviditelným proudem pulsuje v těle krev. — Tu mě zaplavila nesmírná radost, jako kdybych po prvé uviděl jeho krásu vyrvanou smrtí.

PILOT AMETA

První astronauti, kteří se před jedenácti stoletími vypravili dobývat vesmír, představovali si krajinu letu jako černou, jiskrami posetou hlubinu, rozdělenou prstencem Mléčné dráhy na dvě polokoule; věděli, že uvidí souhvězdí známá ze Země jako obrovská mračna světél plasticky se vznášející v propastech; jejich očekávání se splnilo, zároveň se však přesvědčili o něčem, co si nedovede představit nikdo, kdo sám nebyl mezi hvězdami.

Mořeplavci minulosti byli nadšeni rozlohou oceánu, letci nezměrným prostorem atmosféry, první dobyvatelé polárních krajů opěvovali nekonečné pláně bílého ticha, avšak čím jsou všechny zemské rozlohy ve srovnání s prázdňem, v němž hoří miliardy světů. Není pravda, že obrovský prostor je stejný jako prostor malý, jak ve starém příběhu vypráví čínský filosof. City, zvyky, naděje zrozené na Zemi se rozpadají hned při prvním styku s nekonečnem.

Jakýkoli optický odhad vzdálenosti je tady nemožný. Nějaká jiskřička, kterou zpozorujeme, může stejně dobře být světlem druhé rakety letící blízko nás, jako hvězdou, která vysílá své paprsky přes triliony kilometrů pustiny. Předměty zasažené slunečním světlem se znenadání objevují, když se však dostávají z jeho dosahu — když je třeba zakryje stín nějakého nebeského tělesa — zmizí tak rychle, jako kdyby neexistovaly. Zároveň mizí pocit pohybu. Raketa může utkvět bez hnutí nebo letět nejvyšší rychlostí, hvězdné nebe zůstává stejně nehybné. Každá změna pohybu rakety, každý obrat nebo zatáčka jeví se člověku pouze jako pohyb hvězdné sféry a všechny smysly se spojují, aby klam byl úplný. Na Zemi laskavě změkčuje vzdušná perspektiva ostrost kresby předmětů v pozadí a zařadí každou věc na správné místo prostorové stupnice. V kosmickém prostoru jsou však věci viditelné buďto dobře, nebo vůbec ne; nejsou tady žádné přechody, přísvity, pultóny, existuje pouze absolutní světlo a stejně absolutní tma. Starověcí mořeplavci příliš neuvažovali o hlubinách ležících pod hladinou moří, neboť hlubiny nebyly jejich nepřítelem, nýbrž nepříznivé větry; bouře, tajfuny na ně útočily a potápěly jejich lodí, ale posílaly viditelné předzvěsti. Nepřítel ohlašoval svůj příchod vzdušnými vlnami, chaosem vod a mraků. Když mu stáli tváří v tvář, byli vystaveni jeho mocným úderům a ráhám, odráželi je a buďto vítězili, nebo hynuli v boji. Mezi hvězdami nic takového neexistuje. Dokud nebyla vynalezena stálá radiolokační clona, byly

rakety vydány na pospas zásahům přilétajících meteorů — zlomek vteřiny často dělil úspěšnou cestu od zkázy při smrtelné srážce. Pak byly vytvořeny a krok za krokem zdokonalovány ochranné prostředky. Stále placeny obětmi, začaly se tvořit zákony a pravidla hvězdné plavby, nepodobné zákonům pozemským.

Tak se na příklad mluví o setkání raket. V palubní knize je vzdálenost raket letících mimo sebe několik tisíc kilometrů označena jako "blížká"; na Zemi se tato vzdálenost rovná protilehlým břehům nejrozsáhlejšího oceánu. I když se míjejí ve vzdálenosti rovné zemskému průměru, je tato vzdálenost zapsána jako "setkání". Musí tomu tak být, protože kdyby se lidé pokoušeli přenést beze změn pozemské zvyky do cest v propastech vesmíru, odsoudili by se k absolutní samotě. Jak vyplývá ze základního výpočtu, mohly by mezi planetami kroužit nikoli milióny, ale miliardy raket a přesto by uplynula tisíciletí, než by proletěla jedna tak blízko druhé, aby ji bylo možno spatřit pouhým okem. Každý z nás, lidí současnosti, se domnívá, že zná krajinu hvězdných cest. Zvykáme si na ni od nejtěplejšího mládí, poznáváme její bezdnou tmou i ledovou pustinu, protože však je let bezpečný, rakety dokonalé a my jsme stále ve styku s černým nebem rozkládajícím se za okny střel, jsme tomuto pohledu nějak zvyklí: cestující čím dál tím víc věnuje svou pozornost planetám, které jsou pro vzduchoprázdno tím, čím pro zemskou krajinu pahorky, stromy, řeky, tím, co na sobě nese znaky proměnnosti, sice jen mizivé, ale přece jen pozorovatelné — to již znamená mnoho. Kotouče jedněch hvězd se zmenšují, jiných zvětšují, měsíce a planety vstupují do různých fází, putují po nehybném hvězdném pozadí a my se tak na vlastní oči přesvědčujeme, jak cesta pokračuje, protože máme pod kontrolou zraku — jinak než na Zemi — zároveň místo startu i cíl letu.

Z dějin kosmonautiky jsou známa líčení hrůz, jaké se zmocňovaly cestovatelů, když se Země na čas skryla za nějakým nebeským tělesem. Nejeden mladý muž považuje takové příznání za známku slabosti, neboť čím může být, myslí si, pro člověka dívajícího se ze vzdálenosti miliónů kilometrů modravá světelná skvrna, na níž ani nelze rozeznat obrysy kontinentů a oceánů. Ale stejně jako se staří kosmonauti přesvědčili o tom, že meziplanetární prostor není totožný s prostorem zemským, stejně jsme také my, lidé GEY, poznali prostou, ale krutou pravdu, že se krátká cesta v ničem nepodobá dlouhé pouti.

Jak víte, GEA se nepohybovala od začátku směrem k jižnímu pólu galaxie, ale proletěla napřed celou sluneční soustavu v rovině ekliptiky. A tak jsme minuli mimozemskou sféru malých planet, v níž víří asi dvě stě šedesát miliard asteroidů, pak za Marsem jsme prot'ali — na hvězdných mapách jako černé čáry viditelné — dráhy četných komet z rodiny Jupitera, z nichž tento obr naší sluneční soustavy učinil své zajatce tím, že je vylovil z prostoru silou své daleko sahající gravitace. Mění stále jejich dráhy, až je vyžene za hranice sluneční soustavy, nebo je umístí na stálou oběžnou dráhu. Ve dvaceti osmi dnech, kdy GEA letěla přes vnitřní oblast sluneční soustavy rychlostí blížící se tisíci kilometrů za vteřinu a hledala si cestu v hemžení planetek, meteorů a komet, byla vystavena zatěžkávací zkoušce všechna její navigační zařízení. Po celou dobu jsme žili událostmi, které přicházely zvenčí; zřídka navštěvované planety za Jupiterem se zvětšovaly a rostly a umožňovaly nám pozorovat pouhým okem obrovské plynné obaly zmítané víry hlubokých proudů; sotva jejich průměry lenivě dosáhly maxima, začínaly se zmenšovat; jedna velká planeta za druhou ustupovala obklopena rojem vychladlých, ledových družic, až se konečně skryla jako nepatrná světelná skvrnka daleko za zádi GEY. Zároveň se postup cesty projevoval slábnutím slunečního svitu; konečně ve výšce Pluta stalo se Slunce jednou z hvězd na nebi, ovšem hvězdou nejjasnější. Zemi nebylo vidět už mnoho dní; tato slabá jiskřička zanikala v proudech světla, které tryskalo z mateřské hvězdy.

Mezi drahou Urana a Neptuna setkali jsme se za třináct dní se dvěma raketami typu kosmodromických stanic bez posádky, patrolujících v těchto mrtvých, mrazivých prostorách a pátrajících neustále po meteorech a kometách nezakreslených dosud ve hvězdných mapách; o svých objevech podávají zprávy ostatním raketám a varují je rádiovými signály. Říkám, že jsme tyto kosmodromické stanice potkali, ale my jsme je samozřejmě minuli ve vzdálenosti přesahující dosah zraku, ba dokonce teleskopu; prozradily nám svou přítomnost pouze rytmicky se ozývajícím tepem rádiových signálů, což nám umožnilo určit přesně jejich polohu i směr letu. Tyto hlídkové rakety, v počtu asi 16 000, patří mezi letadla, která se nejdéle zdržují v mezihvězdném prostoru. Než se znovu vrátí do pásma malých planet, uplyne deset let, a pak se na rádiovou výzvu dostaví do některého z přístavů vnitřní soustavy, aby naplnily nádrže

pohonnými hmotami na dalších deset let.

V blízkosti dráhy Kerbera začali astrogátoři pomalu manévrovat tak, aby raketu vyvedli z roviny sluneční soustavy. Od této chvíle měla GEA vyplout na moře prázdna. Její rychlost se měla stále zvyšovat.

Průměrná rychlost, jak jsem řekl, když jsme protínali ekliptiku, kolísala kolem tisíce kilometrů za vteřinu.

Tak jsme se pohybovali déle než osmdesát dva dny a urazili jsme za tu dobu přibližně šest a tři čtvrtě miliardy kilometrů. Nezasvěcenci by se mohlo zdát, že je to obrovský kus cesty, ale den po tom, co jsme překročili hranice sluneční soustavy, objevily se na stěnách navigační kabiny mapy v měřítku milionkrát větším, než jakých jsme užívali doposud. Prostor, kterým jsme do tohoto dne proletěli, nebylo na nich vůbec vidět. Kružnice průměru sedmi miliard kilometrů, jakou zaujímá sluneční soustava včetně nejvzdálenějších planet, jevila se na nových mapách jako černý bod.

Nejeden z nás si bezděčně představoval, že prostor mimo naši sluneční soustavu bude vypadat jinak než ten, který už známe a který jsme už zatím prozkoumali. Přestože jsme věděli, že to není možné, toho dne,

kdy zprávy hlásily, že jsme prot'ali oběžnou dráhu Kerbera, vyšli jsme ráno na paluby s pocity přemáhaného vzrušení. Avšak hvězdné nebe se našim zrakům objevilo stejně neměnné a nehybné.

Stál jsem na přední vyhlídkové palubě. Polárku, která byla skryta za zádi, nebylo vidět. GEA, zachovávajíc přímý kurs, jako by padala od severního pólu hvězdné klenby k jižnímu, kde zářil na rozsáhlém poloostrově Mléčné dráhy cíl naší cesty — slunce Centaura.

Před námi ležela galaxie. Její obrovské, bělavě zahoustlé, mrazivě hvězdné pevniny se táhly v navrstvených masách oddělených pruhy tmy, které jako zátoky pronikaly mezi masívy hvězd: byla to mračna černé, studené, mezihvězdné hmoty pohlcující světlo hvězd, které visely za nimi. Pohled bezděky běžel podél těchto světelných kontinentů vpřed k sluncům Centaura. Tam, v oblasti bohatě nasycené světly, v miliardách hvězd tak slabounkých, že oko na ně upřené brzy je přestávalo vidět, jako kdyby při pohledu tály, hořely nádherné ohně Jižního kříže a na druhé straně galaktického pólu při kulovité hvězdokupě v Tukanu 47, třpytící se jako úlomky briliantu, zářily Mraky Magellanovy.

Světlo Velkého Mraku letělo prostorem, který nás odděluje, osmdesát tisíc let. Oblak hvězd, čítající bezmála pět set milionů slunců, tkvěl na černém pozadí jako útržek bělavé mlhy nepravidelného tvaru.

Opodál, obklopen střípkou světla na hranici viditelnosti, svítil Malý Mrak, jako odraz prvního v nekonečně dalekém černém zrcadle.

Oba tyto souputníci naší galaxie táhli za ní po milióny let ve stejné vzdálenosti, udržováni v poslušnosti silami gravitace.

Hovořil jsem s druhým o tom, že se viditelnost zlepšila od chvíle, kdy jsme opustili sluneční soustavu, v níž víří částičky prachu, které pohlcují světlo: asi po hodině se hojně navštívená paluba začala vyliďňovat:

všichni se poznenáhlu rozešli a já zůstal sám. Pohled na mračna hvězd mě zvláštním způsobem poutal: cítil jsem téměř fyzickou námahu pohledu bojujícího s bezednými prostory. Pohled byl stále týž a přece neunavoval, snad proto, že vyvolával nové a nové myšlenky, které bych však nedovedl vyslovit.

Stál jsem a díval se a hvězdy zářily — ne však tím proměnlivým, třepotavým a skoro rozmarným svitem pozemských nocí, nýbrž světlem tak stálým a nehybným, jako kdyby to byly jiskry, které uvázly v černých ledových závěsech. Vtom jsem zaslechl docela blízko sebe šepot: pohlédl jsem tam. Snad dva kroky ode mne někdo stál a díval se do mezihvězdného prostoru stejně jako já. V panující temnotě rozeznal jsem pouze, že je téměř o hlavu menší než já. Zdálo se mi, že je to nějaký chlapec. Jednu chvíli řekl tiše:

"Tam je srdce galaxie..." a pohybem, který jsem spíš uhadl, než uviděl, ukázal na místo, kde se stýkalo souhvězdí Střelce, Hadonoše a Štíra. Oba jsme se dívali na tuto oblast. Střelec visel nad námi jako mrak, nejjasnější ze všech, a byl rozčleněn trojčipým zálivem tmy.

Můj společník si dále šeptal pro sebe. Když jsem zvykl na monotónní zvuk jeho hlasu, začal jsem lovit jednotlivá slova: říkal si jména souhvězdí, ale nikoli jako astronom, který popisuje, nýbrž jako někdo, kdo se raduje při prohlídce neobyčejných sbírek.

"Plachty," říkal, "Štír... Jižní Koruna... Chameleón... Létající Ryba... Síť..."

"Jak neuvěřitelnou fantazii měli kdysi lidé," promluvil najednou hlasitěji; navazoval tím na samomluvu na okamžik přerušenu, "a co všechno v tom chaosu světýlek neviděli! Znovu a znovu se pokouším složit z nich něco podobného těm názvům, ale nedaří se mi to."

Zároveň mě jasný tón jeho hlasu a to, že říkal hvězdám "světylka", utvrdil v přesvědčení, že je to mladý chlapec. Neodpovídal jsem mu, domníval jsem se, že mluví nahlas pro sebe. Tu řekl, ještě stále se na mne nedíváje:

"Ty jsi lékař, že ano? Pověz, jak se daří našemu novému spoluobčanu?" a když jsem mlčel, protože jsem hned nepochopil, dodal: "Tomu chlapci z Ganymeda, kterého jste operovali."

"Žije, ale je v bezvědomí," odpovědi jsem trochu suše, protože měl aspoň říci své jméno, když se obracel na staršího. Abych mu udělil jemnou, ale zaslouženou lekci, jak jsem se domníval, zeptal jsem se ho trochu ostře:

"A kdo vlastně jsi?"

"Já?"

V jeho hlase zazněl údiv. "Já jsem Ameta... pilot."

Překvapen, mlčel jsem nějakou dobu. Na GEI je asi čtyřicet palubních raket. Řídit je mají speciálně vyškolení odborníci, amatéři, rekrutující se převážně z techniků, fyziků a inženýrů. Na celé zeměkouli se věnuje výhradně řízení letadel jen poměrně nevelká skupina lidí; pracovali v pokusných Střediscích světelné rychlosti a pět nebo šest z nich patří k posádce. Nejznámější byl Ameta a pokud vím, jediný člověk, který při pokusném letu překročil rychlost sto devadesát tisíc kilometrů za vteřinu a vyvázl z toho letu živ — i když ne zdrav, protože jeho organismus utrpěl těžké poruchy. Můj úžas byl tím větší, že jsem si ho představoval jako obrovského atletického muže, zatím co on — soudě podle siluety i hlasu — byl malý. Když zamířil k východu z paluby, vykročil jsem za ním.

V matovém světle vnitřní chodby jsem si ho po prvé prohlédl. Byl nevysoký, či spíše malý, zavalitý, s neúměrně velkou hlavou a s ježatými měděnými vlasy; tvář měl suchou, nos u konce zahnutý, tvrdě řezaný, rty plné, pevně semknuté, jako kdyby s mimovolným úsilím chránily nějaké tajemství. Pohyboval se lehce, ale tak, že si člověk uvědomoval robustnost jeho těla, jako kdyby bylo pod šaty utvořeno ze silně stlačených pružin, v kterémkoli okamžiku připravených prudce se vymrštit. Napřed jsem si myslil, že je mu asi dvacet let, ale když jsme prošli hlouběji do chodby osvětlené tím intenzivněji, čím více se vzdalovala od hvězdné paluby, pozoroval jsem v koutcích jeho očí ostré vrásky. Při hovoru se mi dívali do tváře, jako kdyby neustále odhadoval, co ve mně je.

Chodba se rozšiřovala. Z jedné strany byl prostorný výklenek s křesly a v protilehlé zdi byla zasazena skleněná stěna akvária. Linulo se odtamtud zelenavé světlo; bylo v něm vidět stíny velkých, líně se pohybujících ryb. Ve výklenku seděl astrogátor Songgram a světlovlasé děvče, které jsem znal jen od vidění. Lena Behrensová, asistentka naší odbočky ÚPPB, Ústavu pro plánování budoucnosti. Přisedli jsme si k nim. Ameta se nějakou dobu mlčky díval na skleněnou stěnu; kaštanově měděná hříva ve světle dopadajícím z vody téměř docela zčernala.

Najednou povídá:

"Proč vlastně my letíme k jiným hvězdám?"

"Někdo přece musel začít," odpověděla Lena, ale přerušil ji; jak se ukázalo, nepochopila jeho myšlenku stejně jako já.

"Proč my letíme k jiným hvězdám a proč k nám na Zemi nikdy nikdo nepřiletěl?"

Na toto téma se rozvinula diskuse, zda se poutníci z jiných soustav nemohli objevit na Zemi v dobách dávno minulých, před několika tisíci nebo dokonce milióny let.

Nakonec řekl Songgram:

"Naše sluneční soustava je v zásadě málo přitažlivá. Předně leží na vzdálené periférii galaxie, ve hvězdném zředění mezi rameny mlhovinné spirály ve vzdálenosti asi třiceti tisíc světelných let od jejího středu; jsme tedy fádni, zapadlou ‚provincií‘ vesmíru. Za druhé: ze všech slunečních planet má jediná Země vysoce vyvinuté formy organického života a je to jedna z nejmenších planet a je na větší vzdálenost velmi těžko pozorovatelná; konečně: v průběhu několika posledních miliónů let procházela zároveň s ostatními planetami několika ledovými dobami; to všechno by mohlo odradit od návštěvy i ty nejzřavější astronauty jiných světů..."

Ameta přikývl hlavou.

"Máš pravdu, máme malou naději, že by k nám někdo přiletěl na návštěvu, ale," dodal, "je to škoda.

Dříve lidé buďto vůbec nemysleli na bytosti jiných světů, nebo je chtěli poznat ze zvědavosti, ale nyní je v

nás taková touha po nich jako v člověku, který kráčí za noci někam daleko a rád by někoho potkal..." Nemyslíl jsem si, že by pilotovy rty mohly tak změkknout. Podle svého zvyku musel se při hovoru někomu dívat do očí, teď spojil svůj pohled s očima Leny, která napřed lehce zvedla víčka a pak je spustila, jako v sebeobraně. Za chvíli vstala a navrhla, abychom se prošli v parku. Songgram, který měl právě převzít službu v pilotní kabině, rozloučil se s námi úklonem hlavy a odešel k výtahu. Ve třech jsme se pustili opačným směrem; když jsem jako poslední opouštěl výklenek, zaplavovaný stále třaslavou září akvária, otřel jsem se málem o skleněnou stěnu a setkal jsem se s pohledem velké ryby s bělavou, podkovitě prohnutou hubičkou; houpala se sotva znatelně na místě a dva výrůstky trčící jako vousy po stranách tlamy, třásly se napůl hloupě, napůl výsměšně.

U skal, nad potůčkem, jsme spatřili hlouček druhů, kteří si prozpěvovali nějakou písničku. Přešli jsme do druhé poloviny parku; museli jsme proto vystoupit na malý travnatý pahorek, z něhož se mělkým hlinitým úvozem sestupovalo k altánku, ukrytému mezi vysokými keři bezů a lísek. Šel jsem poslední a zastavil jsem se na vrcholu pahorku, abych se podíval na rudé slunce; jeho kotouč přetínaly úzké černé pruhy mraků na oslnivém pozadí. Zdálo se mi, že jsem stál několik minut, ale trvalo to déle, protože jsem vstoupil do altánku, modrý soumrak už houstl. V listnatém vnitřku bylo skoro tma. Zaslechl jsem Ametův hlas:

"Ve vesmíru není ani modré nebe, ani barvy, ani stíny a vítr, ani zurčení vody, ani ptačí hlásky. Domovem jsou v něm rozžhavené plyny, ledové planety, věčná noc a prázdnota. Země je něčím neobyčejně vzácným a jedinečným; ptáš se, proč jsem pilotem? To je tak, jako kdyby ses ptala, proč právě tento kámen skýtá oporu tvým nohám; kdyby tam nebyl, musel by na tom místě být jiný."

"To chápu," odpověděla Lena, pohnula se a já spatřil zlatavý třpyt jejích vlasů, "ale ty přece nejsi kámen, na to místo tě nikdo nepostavil, vybral sis je sám."

"Hmm," zabručel Ameta a bezděčně jsem si ho znovu — s rozporu se skutečností — představil jako ramenatého obra, "musí být opravdu všechno řečeno naplno? Proč jsem pilot? — Někteří lidé se domnívají, že je to povolání jiné než všechna ostatní, že stále hrají s náhodou o život. Není to pravda. Nejsem hazardní hráč ani hrdina, ba dokonce ani ne hlupák, žiju jako jiní, jen snad..."

"Jen snad..." opakovala Lena tiše a podle tónu jejího hlasu jsem poznal, jak mu celou duší naslouchala. "Plněji..."

Zdálo se, že přemýšlí, co teď má říci.

"Ptáš se, proč jsem se stal pilotem. Víš, já... chci, aby bylo možno podnikat cesty po galaxii. K tomu je třeba nejvyšší rychlosti. Někteří vědci tvrdí, že je to nemožné. Kdybych pouze věřil, že mám já pravdu, to by bylo příliš málo. Ryeš tvrdil, že člověk nemůže překročit rychlost 180 tisíc kilometrů za vteřinu; ale chtěl jsem dokázat, že to není pravda. Teoreticky jsem to zdůvodnit nedovedl, musel jsem tedy vyvrátit teorii sám sebou..."

"Můžeš mi říci, proč ses... tehdy... usmíval?" řeklo děvče tiše. "Promiň, nevím, je-li to pravda?"

Ameta si rozpačitě odkašlal.

"Tak tys o tom slyšela? Ano, když mě vytáhli z kabiny, měl jsem na tváři úsměv. Možná, že to byla lehkomyšlnost. Když jsem zapnul zrychlovače, nastalo všechno to, čemu se říká ‚kolísání vědomí‘, víš. Bojoval jsem s tím, pokud jsem jen mohl, pak jsem čím dál tím víc vědomí ztrácel a nevěděl jsem co dělat, aby to neskončilo. Myslit jsem už nemohl a cítil jsem, že v každém okamžiku upadnu do bezvědomí. Umřít jsem nechtěl, ale ještě víc jsem nechtěl, aby to skončilo, proto jsem se začal smát, a tak jsem omdlel."

"Nerozumím. Nechtěls, aby skončilo... co?"

"Lety," vysvětlil Ameta prostě. "Neuvažoval jsem logicky, nebyl jsem toho přirozeně schopen, ale představoval jsem si to nějak tak: když otevřou kabinu a uvidí, že jsem se až do konce usmíval, budou si myslet, že to není... tak těžké," zaváhal. "Vím, že to zní hloupě, když to vyprávím tak suše. Opakuji ostatně, už jsem nemyslel, protože jsem nemohl. Můžeš říci, že to bylo něco jako reflex."

"Mohls přijít o život," řeklo děvče sotva slyšitelně.

"Ano, přemýšlel jsem o tom. Když člověk umírá, umírají jeho vzpomínky i budoucnost, všechny možnosti, které se nerozvinuly, i city. Není v tom křivda ani stesk, protože mrtvý je nepřítomen, a jak se může někdo, kdo neexistuje, rmoutit nad svým vlastním osudem? Je to zcela prosté... Jsou pouze jisté

důsledky, ale o tom... snad nebudeme mluvit..."

"Nechceš?"

"Naopak, mohu," odpověděl nějak sušeji. "Vtip je v tom, že se nevážu na nikoho s výjimkou lidí sobě podobných."

Když Lena odešla, a my jsme zůstali sami dva v altánku již ponořeném do tmy, řekl jsem:

"Pilote, vybral sis špatný způsob, jak odstrašovat děvčata... Nechceš-li se na žádnou vázat..."

"Nechci odrazovat děvčata od sebe..." odpověděl a na hlase jsem poznal, že se usmívá, "ale od ušlechtilého hrdiny, kterým nejsem. Jsme obestřeni falešnou romantikou, do níž se nejedná zamiluje. A potom je někdy nutno způsobit bolest: to člověka vzpamatuje. Nu, co dělat. Mám staré zásady, rostly a zrály se mnou..."

"Poslyš," řekl jsem, "kolik je ti vlastně let?"

Podle všeho, co říkal, zvýšil jsem předcházející odhad: dvacet osm, dokonce možná třicet.

"Čtyřicet tři. Ano, mám staré zásady, ale jsem ochoten je zavrhnout, bude-li třeba..."

Vyšli jsme společně. Na cestičce nás zasáhl pruh světla, prosakující živým plotem. Nesl se odtamtud tichý sborový zpěv. Tu jsem během jediného večera po druhé spatřil Ametu a po třetí jsem užasl, jak je malý.

Když jsem se vracel do svého bytu, pohlédl jsem na hodinky: bylo už skoro jedenáct. Denní světlo v chodbách vystřídal modrý svit nočních lampiček. Raketa byla ponořena do tmy, na všech palubách vládlo ticho. Zajel jsem do nemocnice. Separace, v níž ležel chlapec z Ganymeda, byla ponořena do tmy. Pomocí rádiového spojení se Zemí jsme zjistili, že to byl absolvent kosmonautiky. Za tři měsíce se měl vrátit domů a teď se stal bezděčně účastníkem hvězdné výpravy.

Fialová lampička, umístěná daleko od hlavy lůžka, slabě ozařovala roh pokoje. Opatrně jsem vstoupil. Tvář ležícího byla nehybná. Jen nepatrné záchvěvy chřípí při vdechnutí prozrazovaly, že v jeho těle pulsuje život. Bezvědomí trvalo dále; Schrey se zmiňoval o nutnosti vyšetřit mozek. Oddalovali jsme tento zásah, protože jsme chtěli, aby se chlapci po těžké operaci vrátili síly.

Když jsem stál nad lůžkem spícího, pozoroval jsem bedlivě jeho tvář, jako kdybych se snažil vyčíst z ní jeho tajemství, avšak nebylo na ní nic kromě nesmírné vyčerpanosti. Vtom se zachvěly dlouhé stíny řas na tvářích. Zatajil jsem dech v domnění, že se probouzí, ale jen se mu vydral z prsou chraptivý vzdech a zase se přestal hýbat. Zkontroloval jsem automat v hlavách lůžka a vyšel jsem na chodbu.

Když jsem šel po zrcadlově lesklé dlažbě předsíně, utkvěl můj pohled na araukarii. Uvědomil jsem si, že její jemné jehličky, které se rozechvívají i slabým pohybem v blízkém okolí, řítí se s celou raketou strašlivou rychlostí. Zavřel jsem oči. GEA, obrovské kovové vřeteno, nesoucí stroje i lidské osudy, hnala se věčnou nocí. Někde v hlubinách temnot, které ji obklopovaly, pohybovaly se úlomky železa a kamení, rozpadlé hlavy komet a trosky roztříštěných hvězd. Komety se pohybují rychle pouze v blízkosti Slunce, v nejbližších bodech své oběžné dráhy, apheliích, plazí se líně, číhající tam, temné a zledovatělé, na rakety. Účinnost radiolokační clony se zmenšovala se vzrůstem rychlosti raket; naše letadlo už nemohlo manévrovat, protože každá evoluce by způsobila obludné změny zrychlení, jimiž by konstrukce byla roztrhána a lidská těla rozdrcena na kaši. Celková váha meteorů, bloudících slepě na obvodu sluneční soustavy, činí miliardy tun, avšak statistické výpočty dokázaly, že pravděpodobnost srážky je jedna k sedmnácti stům miliónům. Zatím co jsem takto uvažoval, zpomalil jsem krok. Znovu jsem vykročil, ve dveřích bytu jsem se zastavil, abych se přesvědčil, zdali jsem náhodou nezapomněl v parku zápisník; byl však v náprsní kapse; když jsem spustil ruku dolů, ozval se pozvolna stoupající a sílicí svist, který přicházel ze všech stran prostoru.

Raketa byla urychlována jednou za den, v noci. Pokyny doporučovaly přerušit práci a ulehnout, přestože to nebylo nutné. Než byly motory zapnuty, ozývaly se výstražné signální přístroje vmontované ve všech místnostech — a právě jejich tlumený, ale dobře slyšitelný tón mě zastihl ve dveřích pokoje. Zastavil jsem se, se skloněnou hlavou a zavřenýma očima jsem dlouho naslouchal tomuto monotónnímu, dutému zvuku, který mě od té chvíle měl provázet po celá léta.

TRIONY

Každý z nás, lidí XXXII. věku, ovládá umění psát, i když ho nepoužívá nijak zvlášť často; pokud jde o

psaní, musím se přiznat, že jsem se lidem dřívějších dob pro tuto jejich dovednost v skrytu duše obdivoval; po každé, když jsem měl napsat více než několik vět, pocítil jsem brzy v rukou tak značnou únavu, že jsem si musel delší dobu odpočinout. Historikové vysvětlovali, že když kaligrafické umění bylo dětem vštěpováno od nejtěplejšího mládí, organismus se tomu přizpůsobil a lidé prý vydrželi psát po celé hodiny — věřím tomu, přestože mi celá věc připadá hodně zvláštní.

Za ještě zvláštnější považuji tvrdošijnost nebo spíš konzervativnost, s jakou se po dlouhé věky užívalo archaického způsobu uskladňování veškerého vědění v knihách, vyrobených z papíru; je to překvapující důkaz setrvačnosti návyků, přenášených z generace na generaci. Lidé tím, že užívají zděděných prostředků, komplikují si často mnoho problémů, které by se daly vyřešit daleko jednodušeji a rychleji, kdybychom o nich uvažovali nezávisle na tradici.

Psané dokumenty existují (mé znalosti historie jsou velmi ubohé), jak se zdá, mnoho tisíc let; různé civilizace vytvořily odlišné druhy písma. Vynález knihtisku přinesl velké zjednodušení, domnívám se však, že již ve dvacátém a dvacátém prvním století byl tento způsob uskladňování informací anachronismem, který lidem komplikoval život. Jak asi víte, existovaly tehdy tak zvané veřejné knihovny, které ustavičně doplňovaly své sbírky tisků; již koncem dvacátého století čítala každá velká bibliotéka několik miliónů nebo několik desítek miliónů svazků a proces vzrůstu počtu knih se zrychlil po nastolení komunismu a s tím spojeným rozšířením osvěty. Ústřední kontinentální knihovny měly v roce 2100 průměrně po devadesáti miliónech knih; jejich základní fond se zvětšoval každých dvanáct let na dvojnásobek a již o půl století později největší knihovny světa, jako berlínská, londýnská, leningradská nebo pekingská, měly na sedm set bibliografů. Bylo tehdy vypočítáno, že za sto let bude jich muset pracovat v každé knihovně asi tři tisíce a po dalších dvou letech asi sto osmdesát tisíc. Neodbytně se vnucovala groteskní vize světa z roku 2600, pokrytého tlustou vrstvou knih a katalogů; celé lidstvo muselo by se změnit v knihovníky opatřující ustavičně rostoucí hromady knih, protože proces jejich stárnutí a odstraňování z knihoven byl v době stále se rozšiřující duševní tvorby mnohokrát pomalejší než tempo, v jakém vycházely nové.

Úpravy zavedené v prvé polovině třetího tisíciletí měly ráz konzervační. Byly zakládány knihovny speciální, dílčí, byly masově zaváděny mikrofilmy a zkonstruování katalogizujících automatů odstranilo karikaturní vizi lidstva proměněného v jediný obrovský sbor strážců knih. Přesto však vznikaly katalogy katalogů a bibliografie bibliografií, a tento proces se čím dál tím více komplikoval, takže konečně kolem roku 2400 musel vědec, který potřeboval nějaké staré dílo, čekat marně někdy třeba i týden. Dnes nám to připadá nesmyslné proto, že tehdejší lidstvo vlastně už mělo k dispozici technické prostředky umožňující mu radikálně změnit tento neudržitelný stav věci.

Přesto se zostřoval rozpor mezi archaickými způsoby uchovávání vědomostí a jejich novou náplní až do poloviny třetího tisíciletí; teprve v roce 2531 ustálilo světové symposium nejznamenitějších odborníků zcela nový způsob uchovávání lidských myšlenek.

Posloužily k tomu dávno již objevené, avšak doposud jen v technice užívané triony, krystalky křemíku, jejichž kvantová struktura se dá elektrickými kmity trvale změnit.

Krystalek ne větší než zrníčko písku mohl v sobě obsáhnout množství vědomostí rovnající se staré encyklopedii. Reforma se neomezila jen na změnu způsobu záznamu: rozhodující bylo zavedení kvalitativně nového způsobu, jak trionů užívat.

Pro celou zeměkouli byla založena jediná světová trionová knihovna, v níž se od té doby ukládají vůbec všechny výsledky duševní práce. Zvláště mnoho námahy stály překlady do soudobého jazyka oněch děl, která byla dědictvím starověkých kultur a která měla být zařazena do trionové knihovny. Tato gigantická sbírka děl lidského ducha má zařízení, která umožňují každému obyvateli Země seznámit se okamžitě s obsahem zachyceným v kterémkoli z miliard trionových krystalů, a to pomocí prostého radiotelevizního zařízení. Když ho dnes užíváme, ani nás nenapadne uvažovat o mohutnosti a pružnosti této neviditelné sítě, obepínající Zemi. Ať v australské pracovně, ať v observatoři na Měsíci, ať v letadle, kdykoli sáhne někdo z nás po kapesním přijímači, aby si zavolal Ústřednu světové knihovny, má před sebou na obrazovce televizoru ve zlomku vteřiny žádané dílo.

Nikdo se ani nepozastaví nad tím, že dokonalá zařízení umožňují, aby z každého trionu mohlo současně těžít libovolně velké množství zájemců, aniž jeden druhému soběmálně překážel.

V prvních stoletích po reformě existovaly ještě sbírky knih, které byly majetkem jednotlivých vědců. Byl

to důkaz nepochybného konzervatismu, který jako by našeptával, že z papírového foliantu postaveného v regále v pokoji je možno čerpat rychleji než z trionu, vzdáleného někdy několik tisíc kilometrů. Je to domněnka naprosto falešná. Abychom mohli nahlédnout do knihy, musíme vstát, přistoupit ke knihovně a vytáhnout potřebný svazek. To všechno si vyžádá několika vteřin času, zatím co od zavolání trionové ústředny a ohlášení hesla do chvíle, kdy dílo uvidíme v televizoru, uplyne jen tolik času, kolik ho potřebují automaty katalogizační velirny a rádiové vlny, aby překonaly vzdálenost mezi Trionovou knihovnou a čtenářem. Bývá to obvykle zlomek vteřiny. Jedině zájemci na odvrácené polokouli Měsíce musí čekat o půl druhé vteřiny déle.

Trion může zachycovat nejen světelné obrazy přenesené do změn jeho krystalické struktury, tedy obrazy knižních stránek, nejen fotografie, mapy, obrazy, diagramy a tabulky všeho druhu — jedním slovem vše, co je možno zobrazit tak, aby to mohl postihnout zrak; trion může stejně snadno zachytit i zvuky, to jest lidský hlas stejně jako hudbu; existuje také způsob "záznamu pachů" — zkrátka a dobře, jakákoli věc postižitelná smysly může být zachycena, uskladněna a na požádání předložena zájemci. Konečně může trion obsahovat recept "výrobního postupu". Automat spojený s trionem rádiovými vlnami vyrobí věc, kterou zájemce potřebuje, a tak je možno uspokojit i nejrafinovanější choutky fantastů, kteří touží po starém stylovém nábytku, nebo po nejneobvyklejším oděvu; bylo by totiž velmi nesnadné rozesílat do všech částí zeměkoule předměty nepředstavitelně různorodé, po nichž může někdo zatoužit.

Naše televize, v protikladu k televizi staré, je barevná a plastická. Její obrazy skýtají plnou iluzi skutečnosti a člověk vysedající u televizoru nad románem nebo vědeckým dílem si ani ve snu nevzpomene, že kniha, kterou čte, nebo věc, kterou si prohlíží, neexistuje "ve skutečnosti" v takové podobě, v jaké se před ním objevují — to znamená jako tlustý svazek, barevná příloha nebo úlolek horniny — ale že jsou to pouze prostorové obrazy vytvářené v elektrickém poli a jejich vznik z dálky řídí trion, rozkmitaný na jeho rozkaz.

I kdyby se úloha trionu omezila pouze na to, že vytlačily nepohodlnou starosvětskou formu ukládání vědomostí, a pak na to, že umožní každému těžit z děl současných i starých, z divadelních her, symfonií, básnických spisů, z celé pokladnice lidské kultury a konečně, že zjednoduší systém rozšiřování spotřebních statků, již to by byla úloha neobyčejně velká. Ukázalo se však, že jejich úloha je nesrovnatelně významnější a že byla počátkem proměn v oblasti psychiky, o nichž první reformátoři ani nesnili.

Teoretikům a felicitologům komunistické společnosti v její rané fázi působil nemalé starosti problém jedinečnosti určitých věcí, které byly buď výtvoři přírody, nebo dílem lidským. Základní zákon komunismu hlásající: "každému podle jeho potřeb", v tomto jediném případě zdánlivě selhával; na zeměkouli bylo totiž mnoho věcí, které existovaly pouze v nečetných nebo jen unikátních exemplářích. Patřila k nim na příklad plátna starých mistrů, sochy, drahocenné předměty a mnoho jiného. Zdálo se samozřejmé, že každý takový unikát může mít buď pouze jeden člověk, nebo že je potřeba zpřístupnit jej široké veřejnosti jako majetek celku. Praktické řešení směřovalo k druhé možnosti, avšak s tím nebyli všichni spokojeni.

Bylo ovšem možné zhotovit věrné kopie a rozmnožovat je, ale to byly pouze kopie. Pojem "vlastnictví", zděděný po předcházejících společenských formacích, zrodil nemalé podivných zmetků. Jedním z nich byla tak zvaná "sběratelská mánie". Lidé, kteří jí propadli, sbírali nejrozmanitější věci, uměleckými díly počínajíc a mincemi a květinami končíc. Tak vypadala jedna slepá ulička komplikovaného problému "vlastnictví". Také jiná taková ulička přinášela nemalé nesnáze. Neustále vzrůstající výroba statků dovolovala každému, aby si opatřil všechno, po čem zatouží, bez ohledu na to, jestli tyto věci skutečně potřeboval, nebo jestli měly pouze ukojit "hlad po vlastnictví". Jev "radosti", vyplývající ze samotného faktu "mít něco ve vlastnictví", který nám připadá nesmyslný, ba přímo komický, vyvolal množství těžko řešitelných problémů. Říkalo se na příklad, že v budoucnosti bude mít každý tak velké množství věcí, že na automaty pečující o toto jeho vlastnictví budou muset dohlížet jiné automaty, na ty opět jiné a tak dále. Byl to zase groteskní aspekt konzervativního stanoviska, zděděného po předcích.

Zavedení trionové techniky skoncovalo jednou provždy se všemi podobnými pseudoproblémy. Každou věc, jaká jen existuje, můžeme dnes, jak se říká, "mít trionem", to znamená prostřednictvím příslušného trionu. Touží-li někdo na příklad po obraze Mony Lisý od renesančního mistra Leonarda, může ve svém

byť pověsit tento obraz, vysílaný trionem, v rámu televizní obrazovky a dosyta se těšit z jeho krásy, a když se mu omrzí, může jej prostým stisknutím vypínače odstranit. Problém "originálu" byl naráz odstraněn, neboť originálem jsou krystalky křemíku, jejichž vlastnictví nemůže nikomu nic přinést. Ale protože všechno, co vytváří trionová technika, je věrným odrazem skutečnosti, je těžko mluvit o kopiích; jejich struktura zůstává totiž naprosto totožná, ať již ve formě hudebních zvuků, obrazů nebo knížek, jediné je možno ji v kterémkoli okamžiku vyvolat k životu nebo smazat — podobně jak se ve starodávných pohádkách kouzlem splňovala přání. Nikdo z nás v tom nevidí nic zvláštního, naopak, zvláštní nám připadají zvyky dřívějších dob, které viděly překážky tam, kde je z dnešních lidí nikdo nepozoruje, ale to už je problém historické proměnlivosti vztahů, o němž se nepokusím vyslovit svůj soud.

Pozemská Ústřední trionová knihovna byla dosažitelná z kteréhokoli místa sluneční soustavy; mohou z ní těžit dokonce i cestující v raketách, blížící se k oběžné dráze Jupitera, s jedním rozdílem, že od zavolání centrály do chvíle, kdy žádanou věc uvidí, uplyne tím více času, čím vzdálenější je raketa od Země.

GEU na její hvězdné výpravě stíhal mocný proud zemského trionového vysílání, ale jak cesta pokračovala, neustále se prodlužoval čas mezi vysláním signálu a odpovědí. A když jsme museli na žádané dílo čekat déle než dvanáct hodin, stalo se prakticky nemožným obracet se na pozemskou ústřednu a nastal velký, všemi se vzrušením očekávaný okamžik, kdy jsme přešli na vlastní triony rakety. GEA byla prvním letadlem na světě, které bylo vyzbrojeno vlastní sbírkou trionů, pochopitelně daleko a daleko menší než sbírka zemská, která však přesto obsahovala zhruba půl miliardy exemplářů. Okamžik přepojení našich příručních televizorů na trionovou knihovnu rakety byl stanoven na poledne stého dne cesty; v tomto okamžiku na znamení, které v Ústřední navigační kabině dal vrchní astrogátor, byla zapojena trionová knihovna na raketě; od této chvíle už jsme byli odříznuti od zemského vysílání.

Proud rádiových zpráv mezi raketou a Zemí pulsoval samozřejmě dál. Mohutné vysílačky nám zajišťovaly spojení dokonce i u cíle cesty, u sluncí Centaura, avšak zprávy potřebovaly čím dál tím více času, než dosáhly svého cíle. Napřed to byly dny — tehdy jsme říkali s úsměvem, že se vracejí časy tak zvané pošty, která doručovala zprávy jednoho člověka druhému v době rovné zemským dnům; ale pak se mezi nás a Zemi pozvolna kladly týdny a měsíce; rádiové vlny letící rychlostí světla musely překonávat stále delší dráhu, než dosáhly Země. Tak rostlo a zvětšovalo se naše hvězdné osamění.

Život na raketě se ustaloval, vznikaly jisté místní tradice a obyčeje. Naše organismy si zvykly na rytmus spánku a bdění poněkud rychlejší, než byl na Zemi: den na GEI trvá deset hodin, stejně jako noc. V laboratořích, pracovnách, dílnách pokračuje každodenní práce.

Plynou dny, podobné jeden druhému. Práce laboratorních kolektivů trvá zpravidla šest sedm hodin. Ve skutečnosti počítají rámcové plány s pětihodinovou pracovní dobou, ale téměř nikdo ji nedodržuje. Ještě na Zemi zvykl jsem si jako lékař radit stále lidem, aby pracovali kratší dobu, ale jak už to bývá, napřed si každý stěžuje na nával práce, a když mu někdo řekne, aby si na nějaký čas odpočinul nebo si vzal práce méně, div se neurazí.

"Nic si z toho nedělej, doktore, jsi ještě mladý a hloupý," utěšovala mě profesorka Čakandžanová, šedovlasá, neobyčejně silná žena, která vedla ve skupině biologů odbor paleobotaniky. "Člověk si musí postěžovat, bez toho by život nestál za nic."

Profesorka Čakandžanová přichází do ambulatoria téměř denně v úloze ne zcela jasné — ani ne jako pacient, nemá totiž žádné obtíže, ani jako host — a přináší mi klípky. Podobných "pacientů" se objevuje v době, kdy mám službu, víc. Měl jsem už několikrát dojem, že mi prostě chtějí udělat radost tím, že skutkem demonstrují, jak nezbytná je moje přítomnost na raketě. Když dospěli k názoru, že udělali, co bylo jejich povinností, vyslechnou tyto "pacienti" velmi pozorně mé rady a pak zmizí navždy. S profesorkou Čakandžanovou je tomu jinak. Včera mi na příklad vyprávěla o svém kolegovi, mladém botanikovi, který se zamiloval do Míly Grotrianové. Děvče s ním chodilo na procházky — stalo se to ještě na Zemi — a on při tom stále třídil a popisoval. Když přišli do krásného parku, spustil: "To proto, že chlorofyl nepohlcuje zelenou část spektra, tedy..." Za sedm týdnů ovládla Míla systematiku tajnosnubných a svědomitě se vyléčila ze své lásky.

Od Čakandžanové jsem také uslyšel hrstku podrobností o Goobarovi. Mluví o něm s obdivem, jako

všichni, ale neodpustila si, aby si do něho — podle svého zvyku — trochu nezaryla. "Ano," řekla, "je to neobyčejný člověk, ale je daleko nesnesitelnější, než jeho genialita vyžaduje."

Čakandžanová mi rovněž vyprávěla o matematiku Kjeunovi, nejroztržitějším člověku na GEI. Má ve zvyku prozpěvovat si na nějakou melodii to, co si chce zapamatovat, ale často mu potřebná slova vypadnou z hlavy a zůstane v ní pouze prázdná melodie, kterou si prozpěvuje stále falešněji a stále hlasitěji při marných pokusech, aby si vzpomněl. Obvykle za ním chodívá jako pejsek malý automat, který sbírá všechny věci, jež Kjeun ztratí, a který zaznamená, kam založí tu nebo onu poznámku či věc. — Abych čelil situaci a uvedl v ambulatoriu na pravou míru vztah lékaře k pacientovi, navrhl jsem Čakandžanové, aby se podrobila hormonálnímu "přeladění" organismu, protože má příliš velké břicho. Vysmála se mi do očí.

"Přeladit, pod tvou taktovkou?" řekla, když se její hrud' konečně přestala vlnit smíchem. "Mé žlázy hrají takhle falešně už sedmdesát let, doufám, že to vydrží provozovat ještě dvakrát tak dlouho!"

Od operace vídám Annu pouze v době společných návštěv v nemocnici, buď to u lůžka chlapce z Ganymeda, nebo v ambulatoriu, když si předáváme službu. Anna má totiž málo volného času, neboť se připojila ke skupině biologů, ale kromě toho se oba snažíme nijak se spolu nestýkat bez "oficiálních" důvodů.

Petr z Ganymeda se probral z bezvědomí, ale úplně ztratil paměť. Leží ve své separaci po celé dny bez hnutí, s modrým pohledem upřeným do stropu. Bojím se, že asi zůstane neplnomyslný do konce života, ale neříkám to nikomu.

Lidí, kteří nedělají téměř nic jako já (při nejlepší vůli je těžko říkat práce mým nesystematickým a vlastně zcela nesmyslným službám v ambulatoriu), je na GEI nemnoho. Jsou to piloti a někteří umělci, ale nezaměstnanost ostatních je pouze zdánlivá a souvisí s tím, že jejich tvůrčí práce se nepodřizuje plánovitému rozdělení času. Dopoledne, kdy jsou laboratoře a studovny plné, je možno v liduprázdném parku nebo na vycházkové palubě potkat některého umělce nebo videoplastika, bloumajícího jako bez myšlenek a bez cíle. Až odpoledne se začnou plnit sály odpočinku, ústřední park a vyhlídkové paluby. Kolem vědců hovořících o výsledcích pokusů se tvoří hloučky posluchačů, rozvíjejí se diskuse o novinkách na Zemi — nejčerstvější jsou staré již měsíc, než doletí na raketu, ale tomu jsme už zvyklí. Všiml jsem si, že se stalo rozšířeným zvykem nosit po kapsách nějaký úlomek ze skal nad potokem; často je vidět lidi, kteří při rozhovoru, procházce nebo četbě obracejí se skrývanou radostí v prstech malý kamínek, odštěpek pozemské žuly.

Dnes jsem byl u Nonny. Toto skutečně velmi talentované děvče z jakéhosi zvláštního vzdoru velice rádo ze sebe dělá střelenou. Znamenitě to vystihl Ameta. Řekl jí:

"Chtěla bys, aby se o tobě říkalo, žeš na Centaura letěla jen proto, aby sis od té hvězdy zapálila cigaretu." Přijala nás v nově zařízeném pokoji, jakoby uzavřeném v nitru vydlabaného briliantu. Podlahu tvoří mnohociπά různice a strop se jehlanovitě sbíhá a soustřeďuje v sobě šikmé trojúhelníkovité klíny stěn. Stůl a křesla jsou vymodelována z aerodynamických kusů průhledné hmoty; jsou tak průsvitná, že se zdá, že vůbec nemají obrysy, nebýt toho, že každé má uvnitř jakousi kostru z tmavého dřeva, která svými tvary zdůrazňuje geometrický záměr architekta. Tím je samozřejmě Nonna.

"Jak se vám líbí ten pokoj?" zeptala se, sotva jsme vstoupili.

"Oslňující!" zvolal Tembhora, zakrýváje si oči rukama, a Žmur dodal:

"Tak tady ty bydlíš, chudinko?"

Přijali jsme tato slova s úsměvem. Záplava pablesků tryskající z démantového zařízení stěn, které se při sebemenším pohybu hlavy lámaly v duhu, nebyla skutečně na delší dobu nijak příjemná. Nonna nám ukázala své architektonické návrhy. Živou diskusi vyvolalo raketové nádraží tvaru hyperboloidu rozříznutého na polovinu, s dvěstěmetrovými stříbrnými sloupy, podobnými svislým křídům. Mně se líbilo.

"Příliš hezké," odpověděl Ter Haar. "Nač ty svorníky ve výši čtyřicátého patra? Mají snad lidé nastupující cestu utíkat k raketám s nosem vzhůru?"

"Zato z dálky to báječně korunuje celek!" hájila Nonna svůj návrh a obrátila se na Ametu, který mlčel:

"Co ty tomu říkáš, pilote?"

"Líbí se mi. Tu skicu bych si pověsil do pokoje. Ale jako nádraží — ne."

"Proč?"

"Protože při startu, v důsledku pohybu, svíslé stříbrné pásy by se míhaly a oslňovaly by lidi v raketách. Na to jsi nepomyslela?"

Nonna si delší dobu náčrt prohlížela, pak jej uchopila do obou rukou a roztrhala.

"Má pravdu," odpověděla na naše protesty. "Nač o tom mluvit."

Otevřely se dveře; objevil se v nich Yerioga, pilot, který zpívá nejkrásnějším basem, jaký jsem kdy slyšel, a proto ho všude zvou. On však chodí jen tam, kde — jak říká — mají raději jeho osobu než jeho hlas. Seznámili jsme se způsobem dosti originálním, jednou ráno se objevil v ambulátoriu ramenať muž s vlasy neobyčejně světlými, světlejšími než opálená kůže. Vstoupil do ordinace, zastavil se uprostřed a prohlížel si mě pozorně, jako kdybych já byl pacient a on doktor.

"Co ti schází?" zeptal jsem se, abych přerušil tuto prohlídku.

"Nic," usmál se dobromyslně, "chtěl jsem pouze vidět člověka, který porazil Mehilla!"

Dnes se objevil u Nonny, plný nadšení, volaje již ode dveří:

"Poslyšte, spustili heliotron! Právě přišly zprávy ze Země. Spustili jej před hodinou."

"Před hodinou ne, před měsícem," opravil ho Tembhora, "tolik totiž dělá zpoždění..."

"No, pravda!"

Yerioga se rozčilil.

"To je neslýchané. Tak pozdě se o tom dovídáme... Co se asi odehrávalo na Zemi a my jsme nic nevěděli..."

"Totéž, co v stém dvacátém, když svou práci dokončoval Ter Sofar," řekl jsem. "Tu o fotonech.

Vzpomínáte si? Lidé se tehdy úmyslně zastavovali cestou, jedni se vyptávali druhých, nevědí-li náhodou, kdy budou vysílat pokračování. Na našem učilišti — byl jsem tehdy ještě student — měly právě začít regaty, když vtom hlásí reproduktor, že Ter Sofar bude přednášet další část teorematu, a v minutě nebylo na celém nábřeží živé duše. Déle než dvě hodiny mokly prázdné lodi na řece, protože všichni stáli hlava na hlavě, aby slyšeli Ter Sofara..."

Obědvávali jsme v parku u stolků malebně rozestavených mezi záhony květin. Toto nedávno zavedené zlepšení jsme přijali s velkým uspokojením. Tembhora, který byl hotovým zlatým dolem historických anekdot, vyprávěl o architektech dvacátého druhého věku, kteří projektovali "létající města", celé kaskády kovových paláců, udržovaných ve vzduchu otáčivým pohybem gigantických vrtulí. Nonna na oplátku vyprávěla příběh o Klausiovi, mechaneuristovi dvacátého čtvrtého století, podivínu, který zhotovoval mechanické pavouky, chytající mechanické mouchy.

Po obědě jsme se se Schreyem a Ter Harém přestěhovali na skály nad potůčkem, abychom "zpralidštili" konec besedy. Na blízkém trávníku si hrály dvě děti, chlapec asi sedmiletý a děvčátko o něco mladší, zřejmě bratr a sestra. Oba byli tmavovlasí; jejich pleť měla hluboký nazlátlý odstín, jaký jí dodává dlouhý pobyt pod jižním sluncem. Děvčátko před bratrovými očima hned otvíralo, hned zavíralo pěstičku.

"Ty stejně ani nevíš, co to je!" zaslechl jsem hošíkova slova.

"A zrovna vím! Peníz!"

"A co je to peníz?"

Děvčátko se tak usilovně zamyslo, až se mu skrčil nosík.

"Věděla jsem to, ale už jsem zapoměla."

"Ty jsi vždycky stejná," řekl chlapec pohrdavě, "nikdy jsi to nevěděla. Peníz, to je taková věc... eh..." máchl ručkou. "Stejně tomu nebudeš rozumět."

"Tak řekni! Řekni!"

"Před dávnými, velice dávnými časy, dostalo se za to všecko. Byla taková místa, a tam za to bylo všecko, a už je to všecko."

"Co?"

"Nerozumíš? Aha! Samozřejmě! Já to věděl."

"Rozumím. A zrovna rozumím. Za takové plíšky dostávali všecko. Dospělí si tehdy také hráli — že? To byly časy! Víš co, poprosíme tatínka, on nám těch penízů nadělá!"

S veselostí stěží potlačovanou zašeptal chirurg Ter Haarovi:

"Slyšíš? Konečně někdo, kdo lituje ‚starých zlatých časů!‘" Chlapec se na nás podíval, Schrey ho zavolal

úsměvem a pohybem hlavy. Hoch k nám bez rozpaků přistoupil.

"Jak se jmenuješ?"

"Andrea."

"A já — Schrey. Jsem lékař a tohle je profesor Ter Haar; shodou okolností se taky zajímá o ty staré časy, o nichž jsi mluvil, víš? Může ti o nich vyprávět mnoho zajímavého."

Pohlédl na hodinky, vstal, a bera mě v podpaží, připojil:

"A my se s vámi rozloučíme, protože musíme do nemocnice. Dobrou zábavu!"

Když jsme odcházeli, zachytil jsem zoufalý pohled Ter Haarův. Dobráka Schreya ve snu nenapadlo, jak málo přátelskou úsluhu prokázal historikovi tím, že ho vydal dětem na pospas!

Po dvou hodinách jsem sešel do parku, abych se nadýchal čerstvého vzduchu, a spatřil jsem ke svému bezmeznému údivu Ter Haara na témž místě nad potokem. Usedl jsem vedle něho a naslouchal jsem, jak vypráví chlapci o událostech před tisíci lety. Vyprávěl o dobách, kdy lidé připoutáni k maličkému kousku země těžce pracovali, o strašlivých válkách, které v několika hodinách ničily to, co bylo budováno po celá staletí, o tyranech, kteří žili v nesmírném přepychu, zatím co jejich poddaní umírali hladem. Chlapec naslouchal zaujatě, celou svou bytostí. Přestal odhazovat vlasy, které mu spadaly do čela; jeho oči, visící na historikových rtech, temněly a jako by stárly. Opálené ruky přitiskl na prsa a stál tak bez pohybu ještě dlouho po vědcově posledním slově. Konečně zašoupal nohama a hluboce zamyšlen odešel.

Ter Haar zářil radostí, že našel tak vnímavého posluchače. Pak jsme se procházeli parkem a naslouchali sborovému zpěvu. Již zavládl hluboký soumrak a stromy postříbřil nepravý, ale tak krásný pozemský Měsíc. Najednou se z postranní cestičky vynořila chlapcova rozčuchaná hlava. Přistoupil rychle k historikovi, uklonil se, polkl a řekl:

"Promiň... poslyš... ale všechno to, cos mi povídal... to byla jenom pohádka, že?"

Ter Haar neodpověděl ihned. Díval se na chlapce a na jeho tváři s úsměvem hasnoucím ve světle se objevil najednou stydlivý fantasta, plachý člověk s prošedivělými skráněmi a srdcem plným snů, které jsem najednou vytušil.

Mé tušení potvrdila jeho slova, jimiž se v jediném okamžiku zřekl všeho, co znal:

"Ano," řekl, "to byla jenom pohádka..."

Týden potom, co byla na raketě zapojena trionová knihovna, stali se určití lidé neviditelnými. Napřed zmizeli z jídelny skoro všichni astrogátoři, pak přestali do parku přicházet někteří fyzikové; nikde jste nemohli potkat konstruktéry Uteneuta a Yrjólu — jako kdyby vůbec nebyli na palubě. Přestože to všichni viděli, nikdo si toho nevšiml, protože si říkali stejně jako já:

"Jistě to má své příčiny."

Na kloub tajemství jsem přišel náhodou. Ráno toho dne si mi stěžoval jeden mladý matematik, že chtěl provést jakýsi velmi obtížný výpočet pomocí hlavního elektronového mozku GEY. Když o to požádal Ter Akonjana, odbyl ho astrogátor stroze slovy, že je stroj právě přetížen.

"Tomu se říká pracovní podmínky!" bědoval mladý muž. "Žijeme jako primitivové! V kamenné době měl každý člověk aspoň vlastní kamínek a načmáral si výpočtů, kolik chtěl; kamenů, tehdejších počítačích strojů, bylo všude plno. Ale dnes! Ať mi ještě někdo říká, že tady máme všechno, co potřebujeme..."

Odpoledne jsem si zaskočil k Ter Haarovi. Zastal jsem tam větší společnost, mezi jinými byli u něho biofyzik Diokles a matematik Žmur, Goobarovi spolupracovníci.

Diokles je malý, černovlasý a černooký človíček; vyznačuje se jakousi, řekl bych, velmi ustaranou pohyblivostí. Vypadá, jako kdyby něco ztratil a právě přišel na tuto nepřijemnou skutečnost. Žmur, možná podle zákona kontrastu, mi připadá neochvějně klidný, jako člověk, který je vždycky pánem situace, v jejímž bludišti se jeho malý kolega ztrácí. Vyprávěl nám o Goobarovi; naslouchal jsem mu se zájmem, neboť má dar vyprávění a navíc má také jadrný, i když suchý humor. Vysvětloval, proč někteří studenti jsou přednáškami slavného vědce unesení, zatím co druzí je nemohou ani slyšet. Když Goobar přednáší s vědomím, že seznamuje posluchače s věcmi neznámými a pro ně velmi obtížnými, je prašpatným přednášečem; huhňá, opakuje se, koktá — je to prostě trapné; kdyby si to člověk přečetl v nějaké učebnici, měl by z toho víc. Ale když se rozhovoří s vášnivým zápalem, zmizí tento pomalý, jakoby pěší, ba přímo plazivý chod myšlení, tak vzdálený jeho povaze, a na jeho místo nastoupí skoky z

jednoho vzdáleného kouta důkazů na druhý konec, jak to má Goobar ve zvyku. Cestu na vrchol vysvětlované teorie tvoří řada obrovských myšlenkových skoků a je třeba nemalého důvtipu, aby mu člověk stačil.

„To je přece jednoduché," řekl Žmur, "je těžké žádat od kamzíka, když se šplhá vzhůru na skály, aby držel krok s chodcem. A bude-li se pohybovat s vynaložením velkého úsilí tak pomalu jako chodec, bude provádět nepřetržitě desítky zbytečných pohybů, předbíhat se, zastavovat, vracet se a jeho uměle zpomaleným pohybům se pak nebude dostávat krásy a síly, jimiž se můžeme obdivovat jen tehdy, když se pohybuje přirozeným bleskurychlým krokem."

Někdo z přítomných připomněl anekdotu, která tvrdí, že nové teorii, kterou Goobar vykládá napoprvé, nerozumí nikdo, dokonce ani on sám ne, druhý výklad chápe jenom on sám, a normálními smrtelníkům, samozřejmě odborníkům, se nezačne rozběskovat dříve, než když to slyší po osmé nebo po deváté. Dali jsme se do smíchu. Rozhovor se stočil na jiný předmět, ale brzy zase padlo Goobarovo jméno.

Poznamenal jsem nahlas, že si génia představujeme vůbec jako starce, a pro někoho, kdo Goobara neviděl, může znamenat první setkání skutečné překvapení, protože Goobar není stařec. Když jsem domluvil, odvrátil jsem hlavu od světla, protože jsem si chtěl Goobara představit. Nemohl jsem však, měl jsem ve vzpomínkách pouze nepravidelné rty, vymodelované jakoby jediným prudkým pohybem, a oči, které byly ukryty pod převisem čela. Nemyslel jsem na to pouze já sám, znenadání se totiž někdo zeptal: "A jakou barvu mají jeho oči?" Nikdo z Goobarových spolupracovníků nedovedl odpovědět.

"Vidíte!" řekl triumfálně ten, kdo se ptal, jako kdyby prováděl pokus, aby dokázal pravdivost své nevyslovené teze.

Když jsem odcházel od Ter Haara, bylo již pozdě večer; zamířil jsem do bytu. Vtom jsem zahlédl v hlubokém záhybu atomové clony, která se tady zvedá, Yrjólu, mladého Rudelíka a neznámou ženu. Chtěl jsem je minout, ale ozval se výstražný svist. Za okamžik měla GEA dostat svou denní dávku zrychlení. Nebyl bych už došel k výtahu, zůstal jsem tedy s nimi. Vyměnili pohledy, které svědčily o tom, že mají nějaké problémy, ale než padla slova na vysvětlenou, zapojily automaty soustavu pohonných motorů. Nic se nezměnilo. Světla na chodbách, přepnutá již na modré noční šero, klidně svítila, jen naše těla poněkud ztěžkla. Kdybych si neuvědomoval, že motory pracují (a neprozrazuje to ani nejslabší zvuk), mohl bych se domnívat, že mě prostě zalila náhlá vlna únavy. Mezitím oni tři lidé vstoupili do nejhlubšího místa zálomu. Naklonili se nad masivní, šikmo postavenou deskou, vystupující z pancéře, která je pokračováním jednoho z obrovských vnitřních žeber konstrukce rakety. Všiml jsem si ne bez údivu, že Yrjóla kouří cigaretu; je to pohled velmi vzácný, já jsem ho nikdy předtím kouřit neviděl. Naklonil se nad deskou a začal na ni oklepávat popel, který se na povrchu ukládal v tenké vrstvičce. Trvalo to dost dlouho a vypadalo to jako podivná hra, ale všiml jsem si, jak napjatě všichni pozorují kovovou plochu. Také já jsem se mimovolně naklonil, abych lépe viděl. Částičky popela neležely docela nehnutě, nýbrž se velmi líně skládaly do jakéhosi obrazce. Z počátku jsem to nechápal. Vtom mi svítilo. Popel se kladl do soustředných kružnic, jejichž centrum zřejmě leželo na druhé straně přepážky, někde uvnitř atomových komor. Pracující motory zřejmě vyvolávaly vibrace, příliš slabé, aby byly postižitelné, a kov přepážky přenášel toto nezachytitelné hlubinné chvění na vrstvičku popela, který se shromažďoval na nehybných místech — to znamená na uzlech vzniklých vln.

Ti tři lidé se dorozumívali pohledem. Yrjóla něco zapsal, žena zavřela záklopku přístroje na trojnožce a v nejbližší chvíli duté zabzučení oznámilo, že byly vypnuty motory.

„Co to děláte?" zeptal jsem se.

Yrjóla mi pohlédl do tváře a přimhouřil oči.

"Především — mlčet — doktore, ano?"

"Cože, nemám o tom s nikým mluvit?" podivil jsem se. "Dobrá, slibuji. Můžete mi říci, co to je?"

"Vibrace," řekl tajemně Yrjóla. Rudelík se na nás nedíval. Hladil si prsty nedoholenou bradu, jako kdyby byl zamyšlený nebo dokonce ustaraný. Jen neznámá žena stála klidně a dívala se do prázdné chodby.

"To jsem pochopil," odpověděl jsem. "Ale je v tom něco zlého?"

"Je-li zlé to, s čím jsem nepočítal, pak je to zlé," řekl Yrjóla. V jeho tváři už nebylo nic šelmovského. Pod očima měl kruhy, jako z nevyspání.

"No, dobrá, ale co je to?"

Yrjóra pokrčil rameny.

"Zatížení motorů je stále stejné. Při nižších rychlostech vibrace nenastaly; projevily se při..."

"... při šedesáti tisících kilometrech za vteřinu," vmísil se náhle do hovoru Rudelík a pohlédl na nás, jako kdyby se vytrhl ze zamyšlení.

"Co je to tedy..." zeptal jsem se znovu poněkud bezradně, jako bych již tušil odpověď. Byla to zvláštní situace. Stáli jsme v jednom z nejvzdálenějších zákoutí velké rakety, která se řítila tmou, obklopeni ze tří stran kovovým masívkem clony. Bylo naprosté ticho, nehybná byla i světla v chodbě, jež se táhla tak daleko, že šňůra lampiček splývala na jejím konci v modravou stužku.

"Nevím," odpověděl přímo Rudelík, "s tímto úkazem jsme nepočítali, protože nevyplývá z teorie, proto tedy..."

"...teorie je nesprávná," dokončila žena. Stála nehnutě. Její hlas prozrazoval velkou únavu.

"Ano," řekl Yrjóra a usedl na šikmou kovovou desku.

"Možná, že řetězové reakce dávají maxima a minima pohlcování neutronů..." prohodil jsem, vyhrabávaje těžce v paměti vědomosti, jimž jsem se kdysi naučil. Ale ihned jsem umkl, protože omšelé trosky mého školního vědění byly směšné ve srovnání se zkušenostmi oněch tří.

"Hmmm," zabručel Yrjóra. Znamenalo to zápornou odpověď. "Už jsme posílali automaty na druhou stranu," ukázal pohybem hlavy na přepážku, "a to ne jednou..."

"No, dobrá," řekl jsem, "ale jaký to má význam, tak nepatrné..."

Yrjóra ke mně zvedl zespodu oči, krátce se na mě zadíval a zase je sklopil. Neřekl nic, přesto jsem pochopil teprve teď.

"Nebesa!" vykřikl jsem, "ty vibrace se zvětšují, zvětšují při každém zrychlení, vidíte?"

"Tiše!" Rudelík mi stiskl ruku.

"Odpusťte..." vykoktal jsem zmateně.

Yrjóra se tvářil, jako by tuto scénu neviděl.

"Zvětšují se?" řekl, jako by se ptal sám sebe.

"Zvětšují, ale..." pokračoval konečně.

"Ale ne lineárně!" dokončil Rudelík. Celý se přihrbil, oči se mu leskly, viděl jsem, že v tomto okamžiku zapomněl na mou přítomnost. Říkal to jen inženýrovi; mechanicky vytáhl kapesní analyzátor. Yrjóra ztlumil jeho vzrušení pohybem ruky, jako by škrtl to, co řekl.

"Nu, ano," řekl. "Zdá se, že to dosáhne maxima při sto třiceti tisících kilometrech za vteřinu a pak se to možná bude zmenšovat, ale my nepůjdeme tak daleko. Goobar sice říká, že je to dobře, ale..."

"Cože, vy jste do této historie zasvětil Goobara?"

Yrjóra se pokusil potlačit úsměv, jako by říkal: "Ještě pořád nic nechápeš?"

"...říká, že je to dobře," pokračoval inženýr, "ale abych pravdu řekl, nám to nic neříká, protože jeho to zajímá jen potud, pokud to souvisí s jeho nynější prací..."

"A souvisí to?" řekla žena.

"Ano, on z toho má dokonce radost, říká, že mu to pomohlo..."

"Tak oč vlastně jde," zeptal jsem se. Nechápal jsem dočista nic. Cítil jsem, že nás tu obklopuje něco, co nelze zachytit slovy.

"Je... nebezpečí..." zeptal jsem se konečně, ale hned, sám nevím proč, jsem se zastyděl.

"Nebezpečí?" odpověděl udiveně inženýr.

"Nemyslím, konstrukce GEY je propočítána se sedmdesátinásobným koeficientem bezpečnosti."

"Nuže...?"

Yrjóra vstal, všichni se chystali k odchodu. Žena zvedla vibrometr postavený u zdi a Rudelík zatáhl za automat, který se za ním pohyboval jako pejsek.

Šli mimo mne, stál jsem nepohnutě, bez rozloučení, jako bych se byl proměnil ve vzduch. Yrjóra, který šel poslední, najednou se zastavil a vzal mě za ruku. Byl to pevný stisk.

"Je to něco, čemu nás život odnaučil," řekl dívaje se mi do očí, "něco, co není v té velké budově, kterou jsme postavili v uplynulých tisíciletích," udělal rukou široké gesto, jako by ukazoval okolí, ale pochopil jsem, že má na mysli budovu vědy. "Něco horšího než nebezpečí," připojil tišeji.

"Horšího?" zeptal jsem se. Měl jsem v hlavě naprostý zmatek.

"Právě, že ano," odpověděl, "neznámo."

Pustil mou ruku a odcházel za ostatními. Dlouho jsem si prohlížel setřené stopy vibrací na povrchu desky, která jako zrcadlo neodrážela světlo. Pak jsem i já odcházel po špičkách, jako bych střežil svěřené mi tajemství.

ZLATÝ GEJZÍR

Uplynul pátý měsíc cesty a druhý, co se opožďovaly rádiové signály ze Země. Měl jsem teď méně času než dříve. Věnoval jsem jej chlapci z Ganymeda. Po konziliu se Schreyem a Annou jsme se rozhodli, že zevrubně vyšetříme jeho mozek. První chirurg si vyžádal přímé spojení se Zemí, aby o chlapci získal co nejvíce podrobnosti; počítal totiž s tím, že ho bude muset učit jeho vlastní minulosti, jako kdybychom znovu popisovali stránky paměti zpustošené katastrofou.

Chlapec dovoloval, abychom s ním dělali, co chtěli; byl zcela pasivní. Nekladl odpor; mohli jsme ho vodit jako dítě. Anna mu věnovala velkou pozornost; nejednou jsem viděl, jak šla mezi záhony parku a vedla ho za ruku a on, vysoký, štíhlý, neobyčejně vážný, šel poslušně za ní a pokoušel se občas srovnat svůj dlouhý krok s jejími drobnými krůčky. Mluvila na něho, ukazovala mu květy, jmenovala je, ale všechno to se odráželo od jeho voskového klidu. Konečně nařídil Schrey provést rozhodující vyšetření. Velká encefalovizní aparatura měla nějakou poruchu, kterou jsem sám nemohl odstranit, a musel jsem se spojit s druhým astrogátorem, protože ten má na starosti automaty technické pohotovostní služby. Nenašel jsem ho hned; skončil právě službu a odešel z pilotní kabiny. Informátory mi nepomohly v hledání. Když jsem bloudil po celé raketě, zašel jsem nakonec do oblasti vzdálené od středních palub. Chodba přecházela v jakousi prostornou síň před malým koncertním sálem. Pod bílým postranním sloupem stál Lancelot Grotrian a díval se na bílou sochu, která zdobila střed prázdné síně. Řekl jsem mu, co mám na srdci. Rozmluva byla věcná, skoro suchá, avšak přítomnost bílého kamenného těla jako kdyby na ni vrhala světlo a vyplňovala každou zámlku.

V jistém okamžiku jsme vykročili, či spíše se začali procházet; naše kroky se hlasitě rozléhaly, zesíleny odrazem o klenbu, která se pne nad síní jako mušle zvednutá do výše. Nevím, jak se to stalo, ale zastavili jsme se zároveň tváří v tvář soše. Je to mladý chlapec, který se zastavil na daleké pouti. Tvář všední, málo poutavá, to je pravda. Ale jako nějaké velmi časně z nich vstávající březnové jítro, kdy vodou omyté, holé stromy, vystavené bledému sílicímu slunci, stojí plny očekávání velkých dní léta. Přesně taková tvář: očekávající splnění všech i těch největších slibů. Grotrian řekl, že socha je dílem Soledad. Vzpomněl jsem si na drobnou příhodu, která se odehrála před týdnem.

Viděl jsem sochařku v parku. Seděla na vrcholku návrší s opravdovou starodávnou knihou na kolenou. Zeptal jsem se jí, pln zvědavosti, jaká je to kniha. Neodpověděla, nepozvedla hlavu, nýbrž začala nahlas číst: "Otázali se tedy:

„Jak se ti žilo?"

„Dobře," odpověděl: „Mnoho jsem pracoval."

„Neměls nepřátele?"

„Nemohli mi překážet v práci."

„A přátelé?"

„Žádali ode mne, abych pracoval."

„Je pravda, žes mnoho trpěl?"

„Ano," odvětil, „je to pravda."

„Cos tehdy dělal?"

„Pracoval jsem tehdy tím více. To pomáhá.""

„O kom se to mluví?" zeptal jsem se. Vyslovila jméno kteréhosi dávného sochaře a pokračovala v četbě, ihned zapomenuvši na mou přítomnost.

Vyprávěl jsem onen příběh Grotrianovi a zeptal jsem se ho, domnívá-li se, že účast na výpravě může být sochaře k něčemu dobrá.

"Myslím, že ano," řekl, „je velmi těžké dávat kameni tvar toho, co je skryto v hloubi lidské bytosti. Je nutno hledat rozličné cesty a jistě se můžeme mnoho dovědět o člověku, díváme-li se k hvězdám."

Pozoroval jsem tvář astrogátora, když mluvil. Už na ní převažovaly linie stáří, linie klesající. V kresbě vrásek vroubících oči, v lehkém zvrásnění tváří všechno bylo těžké a tíhlo dolů. Jeho oči pod sivým

obočím jako by zastírala šedá, stěží postřehnutelná střížava. Ale když při posledních slovech obrátil na mne svůj pohled, zdálo se mi — je to překvapivé — že je mladší než já.

Večer jsme se sešli v operačním sále a chlapec, stále stejně lhostejný, byl položen na kovový stůl. Tu se stalo něco nečekaného. Když začal Schrey stahovat dolů široké pláty elektrod, které měly opásat chlapcovu hlavu, zakryl si hoch náhle tvář rukama. Toto prudké bázlivé gesto nás tak ochromilo, že jsme byli zmateni. Tak jsme si totiž zvykli na jeho úplnou pasivitu. Anna se nad ním naklonila a začala tiše, laskavě hovořit a odtahovala mu jemně prsty jako při dětské hře nebo při mazlení. Tehdy s tváří, ještě pořád sevřenou jako pěst, přestal klást odpor. Kovové držáky sevřely jeho spánky, přesahující do obličeje až pod oči, krémově žlutá rouška zaclonila tělo, a pouze část obnažené hrudi se pravidelně pohybovala ve světle, které začínalo slábnout, jak je Schrey pomalu zhasínal. Konečně se rozhostilo hluboké pološero. Z blýskavé přílby, která teď těsně obepínala hlavu nemocného, trčely jako bodliny ježka spínače proudů. Tvořily dohromady jakousi obrazovku, která přejímala slabý puls elektrických výbojů mozku a tisíckrát zesílený odevzdávala jej věrně přístroji postavenému v hlavách stolu. Stálo tam průhledné těleso, tvarem připomínající glóbus. Jak víte, nepotvrdila se stará hypotéza, že jednou bude možno číst lidské myšlenky podle zápisů mozkových proudů. Řetězy asociací se u každého člověka utvářejí jinak a podobným křivkám proudů neodpovídají podobné pojmy. Proto se lékař s pomocí elektroencefaloskopu nemůže dovědět, co si nemocný myslí, může však zjistit, jak se utváří dynamika psychických procesů, a tak zjistit onemocnění nebo poruchu mozku. Schrey seděl delší dobu nepohnutě a zaposlouchával se do bzukotu zesilovače, jako kdyby chtěl vylovit z těchto zmatených zvuků nějakou melodii; konečně přístroj zapnul.

Uvnitř průhledného glóbu se rozsvětlo. Vířily tam tisíce jisker uvězněných ve skle, a to tak rychle, že bylo vidět pouze chvějivé spirály a kruhy, fantastickou světelnou krajku rozvěšenou v prostoru, vroubkovanou tenkými ostrými zoubky; tu a tam zhuštěná vlákna jasu slévala jednotlivé výboje do perlových, mlhavě třpytných nitek; celá koule se pomalu plnila hlubokým fialovým svitem a připomínala malé nebe, probodávané drahami létavic. Milióny rozvětvlujících se světelných drah se nepřetržitě splétaly a rozplétaly a vytvářely kresbu neobyčejně pravidelnou a krásnou. "Mluv na něho," zašeptal Schrey Anně. Viděl jsem ho ve světle linoucím se z nitra koule; tenký, ostrý nos vystoupil z tváře zalité černými stíny.

"Co mám mluvit?" zeptala se Anna trochu v rozpacích.

"Cokoli," broukl Schrey a naklonil se ještě hlouběji nad rozzářenou kouli.

Anna přiblížila hlavu k přílbě. Uviděl jsem pouze její temný profil na světlejším pozadí.

"Chlapče, slyšíš mě, vid'?"

Na kroužení světél se nic nezměnilo.

"Řekni mi, kdo jsi? Jak se jmenuješ?"

Její hlas zněl slabě na pozadí jednotvárného šumotu proudů. Tato otázka, desetkrát položená, zůstala vždycky bez odpovědi. Také nyní ležící mlčel a světelné jiskry se dále pohybovaly po svých uzavřených drahách a neúnavně prováděly neměnné výkyvy nahoru a dolů; Anna položila chlapci ještě mnoho otázek. Zmínila se o Ganymedu, o kosmodromické stanici, vyjmenovala všeobecně známé zemské názvy, ale to všechno nevyvolalo ve víření světél sebemenší změnu.

I když jsem až dosud neasistoval při tak zevrubném vyšetřování, vzpomněl jsem si na podrobnosti známé ještě ze studií. Tyto jiskry, jako uvězněné na oběžných drahách ustavičné cirkulace, byly pouze odrazem vyživovacích, vegetativních funkcí mozku. Jejich rytmičnost a symetrii nerušily nepravidelné, svíjivé výboje, které na laika působí dojmem chaosu, ačkoliv právě ty jsou obrazem myšlenky. Jako student jsem se těžko smířoval s tím, že odrazem křišťálového řádu myšlení jsou blesky zdánlivě chaoticky sršící. Přes Schreyovo rameno černající se ve tmě pozoroval jsem vnitřek koule. V některých místech zářila nerovnoměrně, jako kdyby se tam štěpil světelný proud na neviditelných úskalích a omýval je zlatavou pěnou, která črtá rozplyvavé obrysy vln a vírů.

Konečně Anna, kterou to rozladilo, se odmlčela. Již jsem také začínal cítit únavu a nepohodlnost pozice — stál jsem hodně nakloněn — Schrey si pro sebe něco nezřetelně bručel, nakonec si odkašlal a řekl:

"To stačí."

Anna ho zřejmě neslyšela. Po vteřině mlčení vyplněného bzukotem zesilovačů řekla: "Máš někoho rád?"

Uplynul krátký zlomek vteřiny. Vtom se vířící světla zachvěla. Ze tmy vzlétl zlatý trysk, zatřpytil se, rozbil uzavřené okruhy a vlétl vzhůru. Zdálo se, že prorazí stěny skleněného vězení. Pak světlo skanulo dolů, zhaslo, zářivý povrch se znovu uzavřel a zbyla zase jen přízračná fluorescence proudících jisker.

Rychlým pohybem se Schrey vzpřímil, vypnul přístroj a rozsvítil stropní světla. Oslněn jsem zavřel oči.

"Ano, ano," řekl chirurg nezřetelně jako vždy. "Notorická aphasia... Jaká? Asi deset polí těžce poškozených... a hlouběji, tractus corticothalamicus... ale vypadá to, že thalamus je celý... i spoje..." a najednou přistoupil k Anně, jako by ji po prvé uviděl, položil jí ruce na ramena a řekl:

"Báječné, děvče, jak tě to napadlo?"

Anna se bezradně usmála.

"Nevím. Dokonce jsem si myslela, že je to hloupost. Vždyť přece nervové dráhy..."

"Nebyla to hloupost, nebyla!" přerušil ji Schrey a zatřásl jejími útlými rameny.

"Přerušené dráhy, není-liž pravda? Ale jsou mnemóny, více nebo méně trvalé, jsou vzpomínky, které je možno zničit jen současně s celým člověkem. Velice dobře jsi to udělala. Nevím, ale..."

Aniž dokončil, přistoupil k lůžku a uvolnil ležícího. Chlapec široce otevřel oči s obrovskými zřítelnicemi. Tak obrovskými, že vypadaly jako dvě černá slunce při zatmění, lemovaná úzkým proužkem šedomodré aureoly. Tyto oči, lhostejné a nevzrušené, dívaly se skrze nás.

"Abulie... čelní pole..." bručel Schrey, "zapeklitá věc... ale to nevádí... budeme ještě operovat..."

Místem, kde se pravidelně stýkali lidé z nejrůznějších pracoven a kolektivů, byla sportovní hala. Sám jsem radil všem, aby systematicky pěstovali lehkou atletiku, předcházet jsem příkladem a chodil každý druhý den cvičit. Naším trenérem byl Zorin, Ametův přítel. Nikdy jsem se vlastně nedověděl, je-li pilotem, který se také zabývá mechaneuristikou, nebo obráceně, mechaneuristou, který se věnuje řízení letadel. Byl to ostatně problém pouze zdánlivý. Jak sám říkal, potuloval se tak dlouho po různých kosmodromických stanicích, že mu to docela rozrušilo rytmus spánku a bdění; mohl pracovat nebo spát v kteroukoli hodinu denní nebo noční. Zorin byl skvělý atlet — právě tak jsem si představoval Ametu, pokud jsem ho ještě neznal. Nejsložitější gymnastické sestavy prováděl velmi lehce, jakoby mimochodem. Když přistupoval k náradí, zastavoval se, jako kdyby se zaposlouchával do svého vlastního těla a čekal na nějaké tajné znamení, že je připraveno; najednou byl na hrazdě, začal dělat sklopky a toče. Chvillemi se zastavoval, na vzdory přitažlivosti, a prováděl kratinké efektní cviky. Ve všech jeho pohybech, ve způsobu, jakým podával ruku, ve zdánlivě těžké, třebaš tiché chuži, byla utajena ospalá kočičí grácie, jako kdyby mu zároveň působilo radost, že má tak nádherné tělo a stále musel přemáhat jeho lenost. Všichni jsme byli do něho zbláznění; uměl naše ambice povzbuzovat jakýmsi co nejděštějším způsobem. Vzpomínám si, že Ryliant chodil každý večer do tělocvičny, aby trénoval jistý přešvih, a mořil se tak několik týdnů jen proto, aby na něho Zorin konečně přátelsky mrkl. Byl prý vynikajícím konstruktérem; jeho kolegové z Tembharovy skupiny nejednou vyprávěli o zvláštní intuici, s jakou odhadl velmi vzdálené důsledky plánovaných stereometrických řešení. Myslím, že to nějak souviselo s ovládním prostoru, za jaké vděčil svému tělu. Nebylo vůbec známo, jak a kdy pracuje — přicházel k Tembharovi jako host, strávil v laboratoři hodinku, vzal si úkol a za dva tři dny se vracel již s hotovým řešením v hlavě. Nikdy si nedělal žádné poznámky, tak skvělou měl paměť. Modravý lesk jeho volné selenitové kombinézy jste mohli nečekaně spatřit v některé ze vzdálených, temných chodeb, které vedly daleko od srdce rakety, na obvodu letadla, někde nad letištní halou nebo v nultém poschodí. Často se tam pouštěl sám. Kráčel-li po jeho boku člověk, mohli jste dát hlavu na to, že je to Ameta. Zdálo se, že spolu nikdy nemluví. Oba totiž ovládali umění mlčet způsobem, který mě stejně udivoval jako rozčiloval, tak je mi cizí. Tu zase kolébavým, lehkým krokem přecházeli po hvězdné palubě a prohodili jeden k druhému jednou za půl hodiny slůvka pro někoho jiného nesrozumitelná — názvy nějakých raket nebo možná kosmodromických stanic — a mlčeli dál na společně zvolené téma.

V té době dosáhla GEA rychlosti devadesáti tisíc kilometrů za vteřinu. Dále se vznášela zdánlivě nehybně mezi hvězdami, jejichž světlo pouze pomalu začínalo měnit barvu, v důsledku Dopplerova efektu; hvězdy před špičkou rakety modraly a hvězdy ležící za záďí rudly; citlivé aparáty měřily tyto změny a propočítávaly rychlost cesty, strašlivou a nepochopitelnou v zemských poměrech; raketa pohybující se takovou rychlostí vyprchala by jako plyn při styku i s těmi nejbližšími vrstvami zemské atmosféry. Avšak tady bylo všechno tiché a němé, hvězdy i černá pustina mezi nimi; jen z posledních palub na záďi bylo

možno spatřit Slunce jako ocelově žlutou, dosti jasnou hvězdu zářící uprostřed zploštělého kotouče; byl to mrak zodiakálního prachu, který víří v rovině ekliptiky.

Další zvětšení vzdálenosti znamenal pouze přírůstek v řadě mrtvých číslic na cifernících ukazatelů; mysl už je nemohla obsáhnout.

Už jsem dostal několik návrhů, abych se připojil k některé ze skupin. Byl jsem dokonce v pokušení, přiznám se, navázat spojení s videoplastiky, ale přemohl jsem je. Zabloubl jsem se do stále intenzivnějšího studia medicíny; po večerech, s příjemným pocitem fyzické únavy po tréninku, jsem prováděl složité operace na trionových obrazech a studoval učebnice, zavrtáváje se do bohatých ložisek lékařské literatury v knihovně rakety.

Studia mi přinášela radost, přesto však jsem stále měl jakýsi neurčitý pocit neukojení. Hned se mi zdálo, že se příliš málo stýkám s lidmi, hned zase, že mé vědomosti mají příliš akademický ráz a že nikomu na raketě nejsou nic platné. Úvahy o lékařské praxi po návratu na Zemi byly tak daleké, že byly vlastně nereálné. Zatím co jsem takto studoval, četl, vyšetřoval pacienty, navštěvoval Ter Haara, procházel se s Ametou, objevovaly se v atmosféře rakety sotva postižitelné, pomalé, ale neodvratné změny. Mou pozornost měly vlastně vzbudit četné nepatrné příhody, byl jsem však jako hluchý a slepý. Později jsem se divil, jak to, že jsem nic nezpozoroval. Ale nyní se domnívám, že mysl v sebeobraně nechtěla si připustit příznaky toho, co se blížilo, jako by to už číhalo v jedné z těch černých ledových propastí, jimiž naše raketa bez ustání prolétávala.

Tak jednou večer, když jsme unaveni během odpočívání na lehátkách s těly kouřícími od horkých sprch, poznamenal někdo, kdo se tloukl líně kolmo postavenou dlaní do stehů, jako kdyby chtěl pokračovat v přerušené masáži, jaká škoda, že si nemůžeme zaveslovat. Zorin s úsměvem řekl, že se ujímá úkolu, zorganizovat na GEI opravdové závody osmiveslic. Na naše udivené otázky vysvětlil, jak si to představuje. Lodi se postaví do bazénů, obklopí je videoplastický obraz velkého jezera, nebo dokonce moře, a mužstva začnou závodit. Skryté měřicí přístroje zjistí, která osma veslovala nejrychleji, a ta bude prohlášena vítězem. Podle svého zvyku již dokonce ve vzduchu kreslil zapojení přístroje, když fyzik Griga řekl trpce:

"To nebudou závody, ale halucinace. A vůbec, té videoplastiky je tady trochu mnoho. Umělé nebe a umělé slunce a umělá voda; kdoví, třeba všichni sedíme v obyčejné kádí a GEA, vesmír, výprava a celá ta kosmická scenerie jsou pouze videoiluze!"

Někteří se dali do smíchu, a to fyzika jen ještě víc popudilo.

"K čertu s takovou zábavou!" zvolal. Vyskočil, a pak, stoje nad námi, nazlobeně řekl:

"To je přece sebeklam! Půjde-li to tak dál, dospějeme k tomu, že nikdo nebude nic podnikat, dokonce videoplastika bude zbytečná. Stačí spolknout pilulku, která podráždí vhodným způsobem mozek, a budeš sedět v lenošce a plně prožívat nejautentičtější dojmy, že podnikáš horolezecký výstup v Himálaji a prodíráš se přes ledovce a skály! Jaké je to sebeohlupování! Jsou to prostě odporné náhražky, narkotika! Nemůže-li člověk něco dělat skutečně, nemusí to dělat vůbec!"

Poslední slova téměř vykřikl. Z počátku se někteří z nás začali smát. Ale ojedinělé výbuchy smíchu ihned umlkaly. Nějaký biolog se pokoušel vykládat něco věcně o narkotikách, ale rozhovor ihned uvázl a také jsme se rychle rozešli, stěžující si hlasitě, že nás Zorin příliš vysiluje před blížícími se závody. To však byla záminka, která měla zastřít mlčení, číhající v každém z nás.

Delší dobu mi nedopřávala klidu záležitost nepředvídaného úkazu před atomovou clonou, do níž jsem byl náhodou zasvěcen. Zavázal jsem se, že o tom nebudu s nikým mluvit, ale musím se přiznat, že jsem po řadu dní čekal se vzrůstajícím vzrušením na večerní výstražné znamení a ať jsem byl kdekoli, začal jsem konat svá vlastní pozorování, stejně neobratná jako pečlivá, nemohl jsem však na nic přijít. Několikrát jsem se úmyslně zdržel u Ter Haara děle, abych při návratu od něho nahlédl do výklenku ve stěnách clony, byl však prázdný a tmavý. Měl jsem chuť opakovat Yrjólův pokus s popelem, ale bál jsem se, že mě někdo při tom přistihne a že se tak zesměšním. Ostatně problém se rozřešil sám. Yrjóla, který se koncem příštího měsíce vrátil ke stolku v jídelně, byl ve znamenité náladě a zdálo se, že na noční setkání docela zapomněl. Tu a tam jsem to nadhodil při rozhovoru, a když to nepomáhalo, zeptal jsem se ho bez okolků.

"Ach," řekl, „to nic nebylo, všechno je v pořádku. Taková věc se při průkopnickém pokusu musí stát."

Večer jsem chodíval na hvězdné paluby. Lidí na nich bylo málo. Přičítal jsem to návalu práce. Říkalo se, že se astrofyzikové již připravují na pozorování neobyčejně vzácného úkazu, jakým v příštím roce mělo být vzplanutí supernovy. O Goobarově kolektivu kolovaly pověsti, že je na stopě nějakého objevu. Je pravda, že zbývající kolektivy měly asi sto osmdesát osob, zatím co po palubách se procházeli osamělí citelové hvězd, ale nevěnoval jsem tomu pozornost: mezihvězdný prostor mě víc a více fascinoval. Dříve jsem se na něj díval jako astronom amatér, který se snaží pojmenovat a utřídit všechna nebeská tělesa. Toto mé stanovisko k nim beze stopy zmizelo.

Přestával jsem rozeznávat souhvězdí. Nehledal jsem je. Neizoloval jsem je od temného pozadí, jako se nepokoušíme oddělit pohledem ze známé tváře oči nebo rty. Po celé hodiny, nehybný, zamyšlený, s čelem přitisknutým k chladné stěně, upíral jsem pohled do hlubin nebes. Pohled vržený vzhůru jako by se vracel zpět, podoben šípu, vystřelenému na nebe. Tam utkvěly vrstvy černí, tu a tam rozleptané bledými fosforeskujícím i žilami mlhovin. Nic více. Dole propasti poseté jiskrami. Obě tato území noci tvořila dva černé okraje Mléčné dráhy. Za nějakou dobu jsem přestal rozlišovat větší celky. Namáhavě si pohled klestil cestu temnotou, prorážel jejími vrstvami, jakými obrovskými haldami tmy, posypanými vyhasínajícím popelem, jakými oceány černí, v nichž doutnala fosforeskující sedlina; s největší námahou se prodíral záclonami prachu ke stínu hvězd a jako by se vyčerpával, unaven, rozmazáván a pohlcován nekončící se černí. Se skutečným ulehčením spočíval na skupinách světél — a byla to mlhovina jasná jako třpyt rtuti proměněné v plyn, na věky ztuhlý v šileném víru expanze — a pohled dál pokračoval v letu tam, kde mezi beztvarymi černými trupy zely průrvy, vydávající příšerné hnilobné světlo podobné zvětrávajícímu jílu. Když jsem tak stával se zrakem upřeným do noci, zdávalo se mi někdy, že se můj pohled mění v něco hmotného, že mi z očí vybíhají jakési hmotné paprsky nebo dráhy a že nemohu víčka zavřít, protože bych svůj pohled opustil někde v bezedných bludištích noci a odsoudil ho k věčnému trvání mezi ledovými a žhnoucími mračny, v propastech, v nichž vládne čas nekonečně starý, pulsující po miliardy let. To všechno — ty prostory nesmírné bez mezí, bez dna a stropů, bez viditelných a domyslitelných hranic — to byla skutečnost, svět, který vznikl z černé pustoty a z oslnivých plamenů vodíků.

V osmém měsíci cesty dosáhla raketa rychlosti sta tisíce kilometrů za vteřinu. Každé čtyři vteřiny urazila vzdálenost prostírající se mezi Měsícem a Zemí, její běh vršil čela světelných vln před námi a roztahoval je daleko dozadu. Dosáhla třetiny nejvyšší rychlosti, jaká existuje ve vesmíru, a přesto všechny světelné body označující naši polohu zůstávaly nehybné. Někdy se mi zdávalo, že stačí, když se člověk vmyslí do drtivé lhostejnosti vesmíru, obojetného k největšímu vypětí naší energie i síly našich strojů, které jsme všechny zkonstruovali za jediným cílem a uvedli v chod, jako kovové pokračování vůle zaměřené k jedinému bodu, že stačí pochopit toto, aby si člověk uvědomil svou bezmocnost. Na nejmenší přesuny souhvězdí, odměřitelné jedině pomocí mikroskopů na fotografiích nebe, bylo nutno čekat ne týdny, ne měsíce, nýbrž celá léta. Řítily jsme se v noci i ve dne, v době práce, v době odpočinku, zábav, lásky; automaty zapínaly motory, proudy atomového ohně třepotavě šlehaly z trysek, raketa zrychlovala let, pohybovala se již sto pět, sto deset, sto dvacet tisíc kilometrů za vteřinu, ale hvězdy zůstávaly nehybné.

BEETHOVENOVA DEVÁTÁ

Všechny hluboko a nejasně ve mně doutnající zárodky něčeho nového, nepoznaného, neprožitého, zárodky stále jakoby zašlapávané, potlačované setkáními s lidmi, hodinami trávenými u přístrojů naladěných na zemské vysílání, rozhořivající se však jako jiskry ve chvílích, kdy jsem se probouzel v noci, mezi koncem jednoho a začátkem druhého snu, při samotářských toulkách pod hvězdami, za časného úsvitu, to všechno se ve mně vzedmulo, spojilo a prodralo na povrch ve dvoustém šedesátém třetím dnu cesty.

Skončil jsem svou denní práci později než obvykle; stál jsem pod velkou araukárií mezi nemocničními sály a svým bytem v rozpacích, jak naložit se zbytkem večera. Nakonec nerozhodnut jsem zajel do parku.

Padal v něm časný, jarní soumrak. Nepochybně na přání některého z druhů dul vítr silnější než jindy a jeho prudké závany, které každou chvíli rozkolébaly větve, probouzely vzpomínky dávné a silné. V blankytu nad hlavou plula bílá oblaka neurčitých tvarů, nízké slunce se hned za nimi skrývalo, hned

vystřelovalo snopy světél přes zlatě hořící okraje a tu všechny keře i stromy, jako znenadání vytrženy ze spánku, vrhaly na zem ostré stíny.

Na skalách nad srázem, z něhož spadá potok, seděli čtyři chlapci ve věku od dvanácti do patnácti let. Nejmladší, schoulený pod žulovým balvanem, olizoval ze špejle cukrovou vatu; nábožná soustředěnost, s jakou se této činnosti věnoval, byla tak intenzivní, že jsem se bezděčně zastavil, abych mohl chvíli přihlížet. Druhý si falešně pískal motiv symfonie a na obtížnějších místech si pomáhal rychlým komíháním nohou; třetí (poznal jsem v něm Nilsa Yrjólu) vyšplhal nejvýš, a sedě obkročmo v přirozeném kamenném sedle, upíral oči na horizont, s rukama zkříženýma na prsou a s výrazem pána nekonečných prostorů. Někdo, koho jsem nemohl poznat, stál na druhém břehu potůčku, přímo nad pěnící se vodou, která ve stínu vypadala černá a hustá jako smůla; pouze hřiva pěny metalu odtamtud chvílemi bílé záblesky.

"A kdy vlastně nastane to strašné prázdno, o němž se tolik mluví?" zeptal se nejmladší chlapec, obraceje se na neviditelného člověka. Pak začal zase lízat cukrovou vatu, a aby rozhovor sladil s mlsáním, ulomil konec špejle a nacpal si zbytek za tvář.

"Začne tehdy, až si je uvědomíš," odpověděl neviditelný.

Poznal jsem Ametův hlas. V téže chvíli se někdo dotkl mé ruky. Byla to Anna.

"Už dlouho jsem tě neviděl, co stále děláš?" zeptal jsem se, obraceje se k ní s úsměvem. Slyšel jsem, že chlapci pokračovali v rozmluvě s pilotem, ale už jsem je nemohl poslouchat.

"Dnes je koncert," řekla věcně Anna a potřásla vrkoči.

"Ruys — otec?" zeptal jsem se.

"Ne, něco neobyčejně starobylého: Beethoven, Devátá. Znáš to?"

"Snad ano," odpověděl jsem. "Tedy koncert. Chystáš se taky?"

"Ano, a ty?" zeptala se. V dálce se míhaly pestré šatičky dětí.

"Samozřejmě," řekl jsem, „s tebou, dovolíš-li."

Přikývla hlavou na souhlas a hned zvedla ruce k vlasům, aby potlačila jejich vzpouru.

"Musíme už jít?" otázal jsem se. Dostal jsem náhle lehkou, dobrou náladu, jako kdybych právě vypil číši šumivého nápoje.

"Ne, začátek je v osm."

"To je za hodinu," zjistil jsem na hodinkách. "Dáme si někde schůzku?" připojil jsem s úsměvem. Bylo zvykem na GEI jednat právě takto a předstírat svým chováním, že volnost jednání není omezena stěnami rakety; patřilo to k rozrůstajícímu se systému klamů a lží. Myslil jsem jako ostatní, že je to dobrá metoda.

"Ovšem, dáme, pod tou vysokou jedlí za hodinu," odpověděla vážně.

"Přesně za hodinu?"

"Výborně. A teď se rozejdeme?"

"Ano, musím si ještě něco zařídit."

Opět jsem osaměl. Zamířil jsem k místu, kde předtím seděli chlapci, teď tam však nebyl nikdo. Vydal jsem se na procházku po parku. Znal jsem tak dokonale každé i to nejmenší zákoutí, každou cestičku a záhon, že bych byl mohl jít se zavřenýma očima libovolným směrem. Věděl jsem ovšem přesně, kde končí prostor skutečný a kde začínají kouzla videoplastiky. Vtom mi blesklo hlavou, že se tato procházka podobá procházce starověkých galejníků, a najednou jsem pocítil odpor k hlasitě ševlícím stromům. Odešel jsem do chodby. Zmocnila se mě jakási ochromující nerozhodnost — vstoupil jsem do výtahu a vyjel do osmého patra, abych navštívil Rudelíka, ale vystoupil jsem už v pátém a sjel opět dolů s nadějí, že zastihnu Ametu v osobní části letiště, protože jsem ho tam už několikrát viděl; avšak hala byla tak rozsáhlá, že bych byl ztratil hledáním spoustu času. Poslušný výtah se znovu rozjel vzhůru. Tehdy jsem provedl novou klukovinu; zavřel jsem oči, natáhl ruku a stiskl první knoflík, kterého jsem se prstem dotkl. Trpělivě jsem čekal. Dveře se otevřely se sotva slyšitelným zasyknutím. Byl jsem, jak se ukázalo, v jedenáctém patře v blízkosti Goobarovy pracovny. Málokdo sem zabloudil, protože tady ani neměl co pohledávat. Přesto jsem vystoupil, poslal výtah dolů a pomalým krokem jsem šel k vysoké stěně, za jejímž dvojítm obložím se skrývala Goobarova osobní laboratoř.

Přiblížil jsem se ke stěně. Byla neprůhledná, přestože byla skleněná. Tvořily ji totiž polarizované desky. V jisté poloze mohly světlo propouštět, v jiné je pohlcovaly. Teď byla stěna tmavá a lesklá, jako potažená blýskavým aksamitem, ale na jednom místě ve výši hlavy bylo v ní jakési okénko; nevím, zda

polarizované desky byly tak postaveny náhodou, nebo jestli to někdo udělal úmyslně; fakt je, že se dalo dovnitř volně nahlédnout a to jsem učinil. Viděl jsem část pracovny s matematickými stroji sahajícími až ke stropu. Stál jsem v tlumeném světle, zatím co laboratoř tonula v záplavě jasu. V prvním okamžiku se mi zdálo, že je prázdná, zpozoroval jsem pouze jakýsi nepatrný opakovaný pohyb v pozadí: to se rytmicky chvěly ručičky relé.

Najednou jsem sebou trhl: v zorném poli se objevil člověk. Chodil sem a tam mezi stroji obrácen ke mně zády. Hovořil velmi živě, jak o tom svědčily neustálé pohyby ruky, v níž držel nějakou černou tyčinku. Druhou ruku měl v kapse.

Poznal jsem ho ihned, ještě dříve, než se na konci své krátké procházky obrátil; byl to Goobar.

Přecházel podél čela stroje ježícího se ukazovateli a vypadal, jako kdyby mluvil s někým neviditelným.

Jeho hlas, jako ostatně žádný zvuk, nedoléhá ke mně přes skleněnou zeď. Pln zvědavosti, s kým tak živě mluví, přistoupil jsem ještě o krok blíže, zapomínaje, že mě může uvidět. Nyní stál mírně rozkročen a rychle mluvil, zvedaje ruku s tyčinkou, obrácen ke mně ze tří čtvrtin zády, takže jsem viděl pouze lehounký pohyb svalů na tváři. Na obrazovkách před ním se svíjely čáry bledě zeleného ohně.

Byl sám se svými automaty a právě s nimi diskutoval. Obraz byl čím dál tím zvláštnější. Obsah rozmluvy bych jistě nepochopil, ani kdybych ji mohl slyšet, přesto však pomalu, jak se scéna rozvíjela, začal jsem chápat. Vypadalo to, že Goobar něco vykládá nebo vysvětluje skupině strojů, seskupených okolo něho; ústřední elektronický mozek, navršený masív kovu, vypouklý jako čelo giganta, pokrytý silným pancéřem se zorníky obrazovek, odpovídal zároveň hlasem i řadami výpočtů a diagramů, které se stále objevovaly a mizely na jeho obrazovkách. Goobar hned naslouchal odpovědím a hned je četl a pomalu vrtěl hlavou. Občas se nespokojeně otočil, udělal dva nebo tři kroky a znovu se obrátil tváří ke stroji a prohodil několik slov; tu se dotkl nějakého kontaktu, tu ustoupil stranou a dělal něco u jednoho z příručních elektroanalyzátorů. Vracel se se štítkem, a vhodil jej do stroje jako dopis. Pak stroj začal pracovat, rozsvěcuje a zhášeje obrazovky, což chvílemi vypadalo, jako kdyby na něco významně mrkal zelenýma a žlutýma očima. Ale Goobar, když se seznámil se vším, co mu stroj sděloval, opakoval záporný pohyb hlavou a vyslovil jediné slůvko: "ne"; naučil jsem se je číst z krátkého trhnutí jeho rtů.

Výjev pokračoval. Goobar několikrát přerušil pohybem ruky s černou tyčinkou, jako kouzelným proutkem, sérii dlouhého důkazu a přinutil automat, aby výpočty opakoval. Najednou sraštil obočí, odhodil tyčinku a zmizel mi z očí. Někou dobu tam nebyl nikdo a pouze automat vrhal na obrazovky, pomalu se zastavující, tabulky diagramů tuhnoucí v jakýsi zelený led, jako kdyby znovu, když jej mistr opustil, sám ještě jednou promýšlel všechny vyvrácené argumenty. Za minutu se Goobar vrátil s mechanoautomatem, který zamířil přímo k elektrickému mozku; vědec ustoupil, přimhouřil oko a řekl něco mechanoautomatu. Strnul jsem, protože robot na Goobarův pokyn vystrčil z hlavice nebozez a navrtal otvor do pancéřového čela elektrického mozku. Pak nůžkovým jeřábem nadzvedl celý obal. Ted mechanický chirurg ustal ve své činnosti a Goobar s největším zájmem nahlížel dovnitř otevřené aparatury, pak vzal několik jemných nástrojů a začal měnit spojení kabelů; pracoval nepředstavitelně rychle. Ustoupil, nějakou dobu pronikavě pozoroval obnažený vnitřek, v němž se svíjely stříbrné a bílé cívky drátů a znovu několik z nich přemístil. Konečně na jeho pokyn zvedl mechanoautomat poškozený čelní plát a vsadil jej na původní místo. Goobar zapnul proud, mozek ožil, světlo na obrazovkách zavibrovalo a černá tyčinka se jako kouzlem zase objevila ve vědcových prstech. Teprve teď jsem poznal, že to byla tuba s mentolovými pastilkami. Goobar usedl na okraj vysoké židle a dlouho se díval na křivky, rozvinující se v obrazovkách, nakonec přikývl hlavou na souhlas a řekl něco, obraceje se do rohu místnosti, kam jsem neviděl.

Napadlo mě, že určitě předělá část axiomatické aparatury — jak vidět, tvořil neexistující odvětví matematiky, jehož nutnost vyplynula ze souvislosti s novými pokusy; byl jsem svědkem operace, kterou převedl "myšlení" mozku na novou dráhu.

Goobar seděl na stoličce s očima upřenýma na mozek, který pracoval dále; občas začínala světla slábnout; a tu se Goobar lehce pohnul, připraven k další etapě operace, ale mozek již znovu mžikal obrazovkami, a relé, která se zastavila, se dala do pohybu, kolísala a tím označovala tak jednotvárný rytmus mechanického života. Vtom mi Goobar zmizel z očí.

V zorném poli se objevila nová osoba, Callarla. Pomalu prošla prázdnou místností, zastavila se těsně u

Goobara, zaclánějíc ho, pak se obrátila a blížila se přímo ke mně. Pohnul jsem se, chtěl jsem se ukrýt, ale nohy jako by mi vrostly do podlahy. Přistoupila ke skleněné stěně tak blízko, že její tvář vyplnila průhledné okénko. Byl jsem si jist, že mě uvidí. Tu jí Goobar něco řekl. Odpověděla pohybem rtů, aniž se ohlédla; její tvář se neúčastnila hovoru, který se jistě točil kolem nějakého technického tématu. Neviděla mě. Její velké, nehybné zřítelnice se pomalu rozšiřovaly, jako by vpíjely tmu. Neviděla ani mne, ani nic jiného. Její pohled nic nečekal, nepředpokládal, že uvidí nějaký obraz, světlo, ba dokonce ani tmu.

Scéna se dále rozvíjela. Goobarova černá postava v pozadí mi připadala najednou podivně bezvýznamná, a obrovské přístroje, které ho obklopovaly, vypadaly jako nějaké neobyčejně dokonalé mechanické hračky, vůči této jasné ženské tváři s hladkým čelem, se zmlklými rty a pohledem, jenž — opřen o čtverec skleněné zdi — byl tak daleký, jako kdyby jej upřela do bezedné prázdnoty. Pak se obrátila a dívala se na Goobara, jenž stále rozmlouval se stroji; tu jsem již déle nemohl vydržet na místě, cítil jsem na tváři palčivý ruměncem studu, že jsem ji potají sledoval ve chvíli, kterou neměl nikdo znát, odstoupil jsem úkradkem a utekl jako zloděj.

Výtah mě dopravil do patra, kde byla koncertní síň, ačkoliv jsem jej tam vědomě neodeslal. V proudech brilantového světla jsem se najednou vzpamatoval. Stál jsem na mramorových deskách pod obloukem vstupu do sálu. Poslední lidé se hrnuli dovnitř. Zároveň jsem si vzpomněl, že jsem měl schůzku s Annou a vtom jsem ji spatřil. Rozběhl jsem se k ní, vzal ji za ruce a začal šeptat nějaké zmatené omluvy. V dlouhé toaletě zhotovené jakoby z proudu velmi starého matného stříbra vypadala vyšší než obyčejně. Našpulila rty, předstírajíc, že se hněvá.

"Pojď, pojď," řekla, "pak se spolu vypořádáme."

Sotva jsme vstoupili, zhasla velká světla. Do obrovské mušle na konci sálu dopadla shora světla reflektorů a na pozadí blýskavých nástrojů a pohybujících se hlav udělala kříž černá, štíhlá silueta dirigenta. Taktovka suše zaťukala.

Zpočátku jsem naslouchal lhostejně a proud této staré hudby mě skoro míjel. Bylo mi příjemné se dívat na starobylé, mosazí a lakem se lesknoucí nástroje, na nichž bývají vždy provozována stará díla. Ty stočené trubice, kůže napjaté na válcích, kovové talíře, to všechno je zároveň zábavné i dojemné. Kdykoli myslím na nejbzdálenější minulost, přichází mi na mysl ten propastný rozdíl mezi fantazií těchto lidí, kteří milovali hudbu stejně jako my, a způsoby, jakými ji vyluzovali na dřevěné skříňky a struny ze zvířecích střev...

V hlavě mi vířily útržky obrazů, hlasů, nedopověděná slova, myšlenky, a to všechno, jako by bylo zvenčí podmíláno dunící, stoupající a klesající hudbou. A tu najednou, nevím ani jak ani kdy, tato hudba do mne pronikla. Mezi vychladlé vzpomínky se vtiskly mohutné, strhující tóny, jako by povodeň zaplavila dům a brala s sebou stejně veteš jako věci nesmírné hodnoty. Tam, kde ještě před chvílí byl skromný, ale milý řád všednosti, točily se nyní temné víry. A pak se stalo, že mě ta hudba začala pohlcovat a strhovat do svých hlubin. Probudil se ve mně hněv, nechtěl jsem se poddat, snažil jsem se nad melodií zvítězit.

Nadarmo. Myšlenky, celá paměť, všechno, čím jsem byl, strženo s sebou, hnalo se někam do neznáma, až byl zlomen poslední odpor; a já zůstal bezbranný, nekrytý, byl jsem jako řečiště strašlivého proudu, který se valil, hlouběji a hlouběji vymílal koryto a strhával břehy, vracel se a bušil se zdvojenou silou; a v této bouři se začalo ozývat opakující se ustavičné volání — to mne volal nadlidský hlas!

Najednou vše zakolísalo, jako kdyby se na okamžik zastavila obrovská síla, zděšená vlastní odvahou, nastalo ticho, krátké a tak prudké, že srdce přestalo bít; pak vybuchla melodie.

Chtěl jsem vstát a odejít; nemohl jsem to snést. Potichu, skloněn, prošel jsem nevím jak prostor, dělicí mě ode dveří. Octl jsem se v prázdném půlkruhu mramorových sloupů a oddechoval jsem nepravidelně, jako po vyčerpávajícím běhu. Začal jsem sestupovat, protože mě hudba, i když zaznívala tlumeněji, začala pronásledovat až sem. Tu jsem si uvědomil, že nejsem sám.

O schod výše stála Anna. Mlčky jsem ji vzal za ruku. Všechno jako by se utišovalo, dohasínalo. Čím dál tím vzdálenější tóny symfonických úderů provázely nás do nitra prázdné chodby. Pak tiše zasvištěl výtah. Několik kroků — a otevřela se hvězdná galerie.

Nevím, zdali jsem tam šel já, nebo zdali mě tam zavedla ona. Nevím. Stáli jsme bez hnutí a u našich nohou, neviditelných, jako kdybychom se sami změnili v čern, otvíraly se hlubiny, strže bez břehů a dna,

věčná, neměnná propast a v ní ztuhlé jiskry světla — kruté, kruté hvězdy.

Stiskl jsem Anninu ruku. Cítil jsem její teplo, ale byl jsem sám.

"Dítě," šeptal jsem, "ty nic nevíš... on, on nás znal, slyšíš. Ten pradávný muzikant, ten Beethoven, Němec z osmnáctého století... všechno věděl... on všechno tušil, on uhodl..."

Anna mlčela. Pocítil jsem klidný dotek jejích prstů. Chopil jsem se toho klidu. Mohlo to být počátkem všedního, dobrého rozhovoru, otevírajícího zpáteční cestu k něčemu, co bylo předtím a co se mi v tomto okamžiku zdálo být ztraceno navždy — ale svítla naděje.

"On nic nechápal," pokračoval jsem ještě tišeji, "nic, pouze hovořil a jeho hlas je dodnes živý... Zdálo se mi, že se všichni na mne dívají, protože vyslovil věci, které bych se neodvážil přiznat ani sám sobě... on znal dokonce i toto!" zvedl jsem ruku k hvězdám.

Souhvězdí jsem neviděl. Bylo tam jakoby zmrazené míhání světél v propastech nekonečně starých; studené, mlčelivé jiskry, nehybné jako úšklebek věčné lhostejnosti; nemohl jsem ani zavřít oči ani se dívat. Uchopil jsem Annu za ruce. Tu se její hlava octla mezi mnou a prázdnotou, jako kdyby mě zakrývala a chránila. Bez jakéhokoli úmyslu jsem ji k sobě přivinul. Pocítil jsem teplo nahých paží, její dech mi zalil tvář a rty se našly.

Bylo ticho a bušení tepu slábnoucí, jako by naše srdce zmírala. Přitiskla se ke mně silně, důvěřivě. Neměl jsem na to právo.

"Anno," zašeptal jsem, "poslyš, já..."

Uvolnila ruku a zavřela mi ústa dlaní. Jak zapomenout na toto gesto ženské moudrosti!

"Neříkej nic..." zašeptala tiše.

Neviděli jsme se. Bylo tma. Zející prázdnota nás oblehla ze všech stran a číhala na každý pohled. Zdálo se mi, že se pancéře GEY rozpadly. Zapochyboval jsem o pevnosti opory pod nohama. Jen to štíhlé tělo skýtalo ochranu. Přitiskl jsem rozpálené čelo na její chladné rameno a stáli jsme tak nevím jak dlouho. Tu jako by mi usedl na vlasy pták. Pták, tady? Na GEI nebyli ptáci, nemohli tu být, utloukli by se jako slepí o stěny vylhaného obrazu Země...

Hladila mě po hlavě. Přitiskl jsem ústa na její hrdlo a cítil jsem její srdce: tep se pravidelně ozýval, jako kdyby z hloubi jejího těla na mne mluvil někdo neobyčejně milý a dobře známý. Vykročili jsme přivinuti k sobě, mlčky, jako by už všechno bylo řečeno.

Chodba se zatáčela, minuli jsme schody, osvětlené modrým mžením nočních lampiček, pak dlouhá odbočka, velká síň... Stáli jsme před mým pokojem. Annina paže neznatelně ztuhla v mé dlani, ale sama zvedla ruku, stiskla kliku a první překročila práh. Obrácen zády, hledaje tápavě křídla dveří, abych je za sebou zamkl, zachvěl jsem se najednou, jako zasažený bleskem. Anna se ke mně přitiskla, marně. Už jsme byli rozděleni tmou, tou tmou, z níž vyrazil a dále se nesl dlouhý, táhlý, dutý tón sirény. GEA zvětšovala rychlost.

PORADA ASTROGÁTORŮ

Každá hvězda existuje proto, že v ní trvá boj dvou sil opačného směru; gravitace, stahující její hmotu ke středu, a záření, které se snaží svým obrovským tlakem hmotu rozpínat. Hvězda vrhá do vesmíru proudy hmoty proměněné v energii a tak trvá po miliardy let.

Když atomové palivo dochází, slábne zářivá energie, ten výboj záření, vyražející zevnitř hvězdy současně všemi směry. Nitro hvězdy počíná chladnout rychleji, protože unikání energie jejím povrchem pokračuje. Tlak rozpínající plynou kouli slábne, nemůže již odporovat přitažlivosti, která kouli smršťuje. Hvězda se začíná srážet, stálý moment otáčení trhá vnější obaly atmosféry a vrhá je do prostoru ve formě rozpálené koule plynů, nafukující se rychlostí mnoha tisíc kilometrů za vteřinu. Tu se odliv energie skrze obnažené, žhavé vrstvy hvězdy ještě více zvětšuje. Pak se u některého druhu sluncí může stát, že se hvězda začne smršťovat neobyčejně rychle. Obrovský tlak a teplota vtlačují volné elektrony do atomových jader; dochází k neutralizaci elektrických nábojů a celá hvězda se promění v masu neutrálních částic, neutronů. A ty, protože se neodpuzují, mohou se k sobě přiblížit daleko více než jádra obyčejných atomů. A tu nastane něco, co je možno označit slovy, "hvězda se do sebe propadla".

Koule rozpálené hmoty, která by mohla vměstnat do svého nitra celý planetární systém, změní se v kouli kilometrového průměru; zhuštěná drť neutronů vytváří nejpodivuhodnější a nejhustší druh vesmíru hmoty. Takto stlačená hmota celé Země vešla by se do stometrového pahorku. Uvolněná energie vybuchuje do

prostoru nestvůrnou erupcí; po několik málo dní září hvězda intenzitou zastíňující stamilióny slunci dohromady; pak plamen této kosmické exploze uhasíná a hvězda, či spíše do bělá rozžhavené těleso, které z ní zůstalo a jehož hmota je nesmírně zhuštěna, zapadá do nekonečné tmy.

Právě takový úkaz, který se v každé mimogalaktické mlhovině vyskytuje jednou za několik set let, očekávali astrofyzikové GEY.

Čekání na vzplanutí supernovy se stalo senzací dne. K observatoři táhla celá procesí zvědavců už několik dní před stanoveným termínem, který byl ostatně určen s přesností půl druhého týdne, protože je nemožné přesně zjistit některé faktory podmiňující okamžik výbuchu.

Supernova měla zazářit v přímém prodloužení podélné osy rakety, proto tedy byla osmimetrová obrazovka hlavního teletektoru neustále, zaměřena k jižnímu pólu galaxie. Výběžek Mléčné dráhy, který tam ležel, rozpadal se v gigantickém zvětšení silného přístroje na nesčetné hvězdičky, ale všechny byly dále viditelné jako pouhé body, neboť proti hlubině, která nás dělila, bylo bezmocné dokonce i mnohamilionové přiblížení. Zato mezi kulovitými kupami Omegy Centauri a Jižního kříže bylo vidět zagalaktické mlhoviny jako bledé kotouče s temnějším okrajem prachu; každý takový obláček byl soustavou mnoha set miliónů hvězd.

Ohniskem zájmu astrofyziků byl Malý mrak Magellanův, a zvláště ta jeho část, v níž určili vzplanutí supernovy. Přes ustavičné návštěvy pokračovali ve své každodenní práci. Malý matematický automat byl neustále v chodu a prováděl komplikované výpočty; z ruky do ruky šly zvětšené fotografie a pásky spektrogramů, označené číslicemi; celý tento organizovaný ruch působil na přichozí podivuhodně uklidňujícím dojmem. Cítili jsme se tady jako lidé, kteří pod vedením ozbrojených krotitelů navštěvují oblast hemžící se dravou zvěří. Pro astrofyziky nebylo nic zneklidňujícího ani v oblastech věčné noci, ani v bezedně se rozpínajících mracích černého mrazu a bílého žáru; jejich věčný, popisující vztah k nekonečnu přenášel se i na nás; zpozoroval jsem, že se znovu plnily hvězdné paluby, v poslední době liduprázdné.

Poněkud mě udivoval rozruch, jaký vedoucí výpravy vyvolali okolo blížícího se úkazu; zmínil jsem se jednou před Yrjólou, že proudy zvědavců mohou ztížit práci astronomů, ale inženýr se jenom usmál a prohodil jen tak mimochodem, že "se to vyplatí".

Když přišly dny skutečného čekání, mohla hala observatoře sotva pojmout všechny návštěvníky. Přesto však se nepříhodilo nic ani první, ani druhý, ani třetí den. A tak jsme se — zklamáni a unaveni — rozcházelí pozdě po půlnoci chodbami a mhouřili jsme oči, které si zvykly na čern observatorních obrazovek.

Čtvrtý den už se objevilo lidí méně, pátý den pouze čtvrtina a ráno šestého dne supernova konečně vzplála jako oslnivě bílý bod v Malém mraku. Snad proto, že se čekání příliš protáhlo, nebo že nám naše fantazie kreslila tento úkaz monumentálněji, fakt je, že jsme tuto skutečnost přijali celkem lhostejně a všecko, co se potom v observatoři říkalo, bylo daleko spíše gesto zdvořilosti vůči astrofyzikům než projev skutečného obdivu. Tak poněkud uměle vyvolaná vlna zájmu opadla a pohasla daleko rychleji, než se počala v rovnoměrném svitu Mraku ztrácet a rozplývat jiskra supernovy.

Koordinátorem skupiny astrofyziků byl profesor Trehub; znamenitý badatel zagalaktických mlhovin, lovec hvězdných mraků kroužících na hranici dosahu nejsilnějších teleskopů. Stačilo vidět ho jednou, aby si ho člověk zapamatoval navždy. Jeho hlava seděla mezi rameny — podobna ptáku, rozčepýřenému jako koule — s mohutným nosem vyčnívajícím jako tupý, dopředu vysunutý zobák, s obočím staženým ke kořeni nosu v kosmatý, chvějící se živý uzel, který signalizoval všechno důležité, co spatřily oči, vždy jako oslněné jasně dne. Mluvil v krátkých větách, aniž zvýšil hlas, který vždycky doletěl i přes největší hluk k tomu, na koho se obracel. Přichozí přijímal v observatoři s přehnanou zdvořilostí, ale svou práci ani na okamžik nepřerušoval. Někdy si člověk mohl myslit, že chce toho, s kým mluvil, ohromit neobvyklými výroky. Jednou, když jsem se zmínil o Zemi, řekl:

"Také tam jsme mezi hvězdami; od vzduchoprázdna nás dělí trochu vzduchu a vrstvička země pod nohama. Stačí jen zvednout hlavu."

Byl autorem plánu, který způsobil velký rozruch, ačkoliv nikdo kromě něho se neodvážil vážně o něm přemýšlet; řekl, že by bylo nejlepší, vypravit se na cestu mezi hvězdy nikoliv s raketou velkou nebo malou, nýbrž s celou Zemí, a to tak, že by zeměkoule byla vyšinuta ze své dráhy mocnými nárazy

atomové energie a pomalu roztáčena po spirále, vzdalující se čím dál tím více od Slunce. Nu, a tak by se mohla konečně rozletět ke zvolené hvězdě. Teplo a světlo na této kosmické pouti temnotami měla pozemšťanům dodávat četná umělá atomová slunce.

"Dnes už je možno zhruba vypočítat," říkával, "že naše Slunce za nějakých deset nebo dvanáct miliard let vyhasne a budeme si pak muset hledat jiné. Co jednoduššího než této události předejít a udělat nyní z vlastní vůle to, k čemu budeme v budoucnosti donuceni!"

Přiznám se, že mi nejvíce zaimponovalo zájmeno "my", jehož užil, jako kdyby měl docela vážně v úmyslu dočkat se epochy po dvanácti miliardách let, ale on nedělal nikdy nic, aby někomu zaimponoval, na tom mu nijak nezáleželo. Se svými často nezvyklými názory býval v menšině, nezřídka se omezující pouze na jeho vlastní osobu; pak mluvil o "vzpouřácích" svých kolegů a spolupracovníků; je dobře připojit, že se rád smál. V pološeru observatoře se často rozléhal jeho basový chechtot, když prosvětloval nějaký snímek a nalézal na něm potvrzení svých domněnek. Rád jsem se díval na toho člověka, nabitého nezničitelnou energií.

V Trehubově kolektivu pracovali Borelovi. Pavel, planetolog, na Zemi vášnivý horolezec, štíhlý, šedivější, příhrblý, s kůží ošlehanou od větru a slunce. Od očí zvyklých pevně se přivírat v záři ledovců rozbíhaly se hustě drobné vrásky. Marie, jeho žena, byla nenápadná. Když stála v hloučku lidí, pohled neznámého ji snadno minul. Až později jsem poznal skrytý, těžko srozumitelný půvab její tváře, který se jen velmi zřídka rozhořel naplno, v nějaké radosti nebo smutku, jako nejryzejší nahota, když najednou spadnou závoje.

Manželé pracovali zpravidla odděleně, on u teletaktorů nebo spektroskopů, ona u matematického stroje. Při rozhovorech přerušovaných dlouhým mlčením, při nichž k porozumění stačila jednoslabičná slůvka, při jednotvárné, soustředěné práci, bylo možno ojedinele zachytit ve vzduchu pohled, jaký Borel vysílal své ženě. Ani zvlášť výmluvný, ani silný, naprosto ne, prostě krátký, jasný záblesk očí, konstatování "jsi tady..." a pak se znovu pohroužil do své práce, ale nikoliv tak, jako kdyby se k ní vracel, protože tento pohled ho z bádání nevytrhoval.

V této době se mi Anna vyhýbala. Její jednání a výraz tváře mi často bývaly nepochopitelné. Mizela na celé dny; když jsem se jakoby mimochodem ptal, svalovala vinu na práci u Čakandžanové; když jsem navrhoval společnou procházku nebo návštěvu koncertu, měla právě práci, kterou nemohla odložit, ale pak se nečekaně objevila taková jako na začátku, plna dobré nálady, důvěřivá a klidná. Někdy z ničeho nic zesmutněla, ale ihned zaplašovala tyto drobné, dětské starosti úsměvem. Naše schůzky se nějak komplikovaly; hned jsem se pokoušel oplácet jí klid klidem, ale měnilo se to v nucenou lhostejnost, hned zase jsem se snažil být k ní upřímný, onou vynucenou upřímností, která kromě prchavých nálad se nemá z čeho vyznat. Jednou jsem hlásal myšlenky tak zvané "hluboké", po druhé osnoval piány na náš příští život. Naslouchala pozorně, ale do jejího úsměvu se mísila jiskřička ironie — snad nebrala vážně ani to, co jsem říkal, ani mě samého.

Tu se nit hovoru trhala, řeč vázla, vlekla se a musel jsem vynakládat úsilí, abych ji udržoval; zlobilo mě to, měl jsem pocit, že jsem na pohyblivém písku. Po každé jako bych musel znovu hledat onu Annu z večera po Beethovenově Deváté. Když jsem se k ní blížil, musil jsem překonávat neviditelný odpor, který nebyl jak se zdálo ani v ní, ani ve mně, nýbrž mezi námi.

Jednou jsem se jí zeptal:

"Je ti se mnou dobře?"

"Ne," odpověděla, "ale bez tebe je mi hůře."

Přilnul jsem k ní. Rád jsem se díval, jak ráno připravuje snídani; ve volném světlém županu, s rozčebranými vlasy, nakláněla se nad sklem a míchala ovocné ingredience se soustředěním hodným starověkého alchymisty. "Anna z hvězd" — tak jsem jí říkal, ale nepověděl jsem jí, že tato asociace vznikla jako kontrast k "Anně ze Země".

Byla krásná. Na Zemi se setkáváme s krajinami, lhostejno zda majestátními nebo tichými, které v nás vyvolávají dojem, že je příroda stvořila v jakémsi zamyšlení nad sebou, opájejíc se vlastní krásou. Něco takového bylo v Anně. V temnosti vlasů, bujných jako vlny, v pravidelnosti dechu, v obloucích obočí, zastavených na hranicích rozletu, ve rtech zavřených jakoby nad něčím, co dozrává velmi zvolna, ale neustále. Vzpomínám si, jak jsem jednou s dojetím pozoroval její spánek, nejjemnější záchvěvy řas,

pohyb ňader, zvedajících se teplým dechem; znenadání pod mým pohledem procitla a jako by mi vycházela ze spánku vstříc, dívala se na okamžik rozšířenými očima a pak se celá zapýřila: ruměncem se jí rozlil po tváři, hrdle, ba dokonce i po uších. Hned jsem zahájil křížový výslech, abych poznal příčinu ruměnce. Dlouho nechtěla odpovědět, konečně — nerada — pravila přísně:

"Zdalo se mi o tobě," nic víc nechtěla říci.

Takto — neustále se znovu navazuje i trhaje — pokračoval náš nevšední vztah, v němž se skrývala — v pozdních hodinách nočních — něha smíšená s čímsi hořkým i pečlivě zatajovaný boj.

Zatím plynul život na GEI dál svým obvyklým chodem. Laboratoře pracovaly, večer jsme se shromažďovali u zemských rádiových pořadů, scházeli se na videoplastických představeních, ve sportovních halách trénovala mužstva na turnaje, koncerty bušily chóry zvuků do klenby koncertní síně. Všechno, pozorováno z dálky, vypadalo jako dříve, ale zároveň se projevovaly předzvěsti toho, co se blížilo a co vypadalo, jako kdyby — roztaženo po celé nekonečné délce cesty pronikalo nepozorovatelně hermetickými pancéři rakety a otravovalo mysl i srdce.

Začalo to snad sny. Aspoň já jsem nasbíral takové poznatky. Mé vlastní sny se staly v této době zároveň plastickými a bohatými, ale bohatstvím nevídaným a nežádoucím, ba dokonce nesnesitelným. Míval jsem sny neodbytné, vracející se, táhnoucí se z jedné noci do druhé; některé se rozvětvovaly v několik příběhů, které se mi zdály postupně. Zvláště se mi vryl do paměti sen o městě slepců. Byl jsem slepý a žil jsem v šeru jakýchsi spleťtých větvnatých tvarů; v tomto snu jsem měl komplikovanou, dlouhou minulost, naprosto odlišnou od minulosti skutečné. Byly tam jakési daleké cesty, jakási setkání s lidmi, ale všechno bez jediného paprsku světla. Věčně v černi drtící hlavu i hrud'. Onen sen, či spíše celá jejich plejáda, vlekoucí se po týdny, mne tak vyčerpávala, že jsem po prvé v životě počal brát prášky pro spaní, které vyřazovaly z činnosti mozkovou kůru; dostavoval se tvrdý spánek, když jsem však lék přestal užívat, tíživý sen se vracel.

V ambulatoriu se objevovali lidé a stěžovali si na noční můry. Přicházeli a obvykle se styděli za bezvýznamnost svých stesků a předstírali, že je to spíše jejich vrtoch než projev neodvratné nutnosti; vyslechl jsem je však pozorně, poučen vlastní zkušeností. Předpisoval jsem jim léky pro uklidnění, které jsem já sám užíval. Setkával jsem se však často s odporem. Za našich časů neradi užíváme léky; medicína je totiž spíše zaměřena k tomu, aby nemocem předcházela, než aby je léčila.

Moji pacienti ovšem hlavně nechtěli spát tvrdým spánkem beze snů, naopak, chtěli, aby se jim zdálo, ale o... Zemi; k tomu se přiznávali pouze mezi čtyřma očima. "Bohužel," odpovídal jsem, "neumíme dosud vyvolat sny na libovolné téma." Musel jsem je poslat domů s prázdnou a doporučit jim pouze, aby se více věnovali sportu a tělesným cvičením a pohybovali se na čerstvém vzduchu.

Zmínka o parku GEY vyvolala často bezděčné gesto odporu; dílo videoplastiků, na něž byli tak pyšní, stalo se téměř kamenem úrazu. Nějakou dobu se diskutovalo o otázce přetvoření našeho parku a byl podán návrh, aby byl přestavěn a aby byla vytvořena nová konfigurace jak části skutečné, tak i obrazu, který ji obklopoval. Ale anketa ukázala, že si to na štěstí nikdo doopravdy nepřeje. Místo toho byly vzneseny četné námitky, na příklad: že "déšť je umělý a každý hned pozná, že je to švindl", že "tam nejsou ptáci, a to člověka připraví o iluzi", ba dokonce — a to hned několikrát — že "nebe a mračna nesou pečeť klamu a vůbec se pozemským mračnům nepodobají".

Těmito poznámkami se cítili videoplastikové dotčeni. Ujišťovali nás, že umělý obraz je jistě dokonalý, protože byly vzaty v úvahu všechny faktory, které působí na lidské smysly, a aparatura že nyní funguje stejně jako na počátku cesty, kdy všichni, sotva přišli na raketu, s uznáním prohlašovali, jak je iluze plná a dokonalá.

Na konci prvního roku cesty se mezi mými pacienty objevili noví, kteří si stěžovali na poruchy časové koordinace spánku a bdění. Rytmus jejich práce byl v poměru k ostatním druhům posunut, jedni pocítovali ospalost v časných večerních hodinách a probouzeli se dlouho před svítáním, druzí naopak pracovali raději pozdě do noci a spali dopoledne; rozdrobení pracovních úkolů, které takto vznikalo, se zvětšovalo a hrozilo, že rozleptá kolektivy.

Zvláště v odpoledních hodinách bylo možno potkat stále více lidí bloumajících bez cíle po chodbách; navazované rozhovory vážly na mrtvém bodě, lidé se sami toulali po palubě, vyhýbajíce se výslovně hvězdným palubám. Když jsem několik dní před Novým rokem vyšel na vycházkovou palubu v době,

kdy dříve bývala největší frekvence promenujících, potkal jsem tam pouze dva piloty, kteří se bavili s Ametou o nějakém souhvězdí, jinak byla obrovská prostora zcela liduprázdná.

Všechny tyto události se časově sbíhaly s nejkomplicovanější fází mého vztahu k Anně, a proto jsem jim nevěnoval pozornost, jakou si zasluhovaly.

V pravidelných časových odstupech se konaly porady astrogátorů; tři dny před nejbližší z nich se na mne obrátil Ter Akonjan, abych promluvil o psychickém zdraví posádky. Šel jsem si k tomu na několik hodin a připravil sáhodlouhý elaborát.

Na schůzi jsem přišel pozdě, protože jeden z Nilsových kamarádů, podnikavý ctitel cukrové vaty, spadl, když šplhal na nosný sloup letiště, a já mu musel napravovat vymknutou nohu. Když jsem přišel, slovo měla právě Lena Behrensová. Usedl jsem vzadu na jedno z posledních sedadel v rohu prostorné síně. Felicitologická odbočka GEY dělala statistiku návštěvy určitých místností rakety. Ukázalo se, že v prvních měsících cesty se zdržovala většina členů posádky na hvězdných palubách, později se jim však vyhýbalo víc a více osob a místem oddechu se stal hlavně park, ale nyní stejně park jako paluby často zely prázdnotou.

"Kde tedy všichni tráví svůj volný čas?" zeptal se Ter Akonjan; nakláněl se nad svými poznámkami a nedíval se na nikoho.

"Naše kontrola sledovala pouze společně užívané síně," odpověděla Lena, "ale není těžko uhodnout, že se zdržují převážně ve svých bytech."

"A má to ráz větších společenských podniků?" zeptal se Ter Akonjan; hlavu měl pořád sklopenou. Nechápal jsem dobře, k čemu jeho otázky směřují.

"Nevím," odpověděla Lena, "ale pokud mohu soudit podle sebe a tvých přátel... ne."

"Co to tedy je?" otázal se Ter Akonjan. Zvedl hlavu. Spatřil jsem jeho tvář.

"Myslím, že... samota," ozval se někdo vzadu. Všechny hlavy se tam obrátily. Řekl to Trehub.

"Doktore," obrátil se Ter Akonjan na mne, "prosím tě o zprávu."

Vstal jsem. Můj referát byl zbytečný, pochopil jsem to ve zlomku vteřiny. Byla to podivná chvíle; sám jsem nevěděl, co v nejbližším okamžiku řeknu, ale zároveň jsem měl pocit, že mám o všem podivuhodně jasno.

"Kolegové," řekl jsem, "mám zde připraven soupis různých stížností svých pacientů za poslední měsíce, ale právě jsem pochopil, že jejich výpočet a rozbor ztratil smysl. Všechno to jsou úkazy vyvolané společnou příčinou; pojmenoval ji profesor Trehub. Do této chvíle byla nepochopitelná stejně pro ty, kdo si stěžovali, jako pro jejich lékaře. Všichni se učíme od nejtělejšího mládí překonávat rozumově konflikty, jaké s sebou život nese... S tím souvisí, že je pro nás samozřejmé zamlčovat věci, které jsou neodvratné, protože bříme, které nás tíží, smíme na druhého přenést jedině tenkrát, když máme naději na jeho pomoc: silnější, lepší, moudřejší poskytují pomoc kolísajícím, méně schopným, slabším. Avšak vůči prázdnotě kosmu jsme všichni stejně bezmocní. Proto o tom všichni stejně mlčíme. Toto mlčení mezi námi roste. Musíme s ním bojovat."

Usedl jsem, o slovo se hlásil Yrjola.

"Kolegové říkají, že pocit osamění a mlčení jsou prvními úkazy vlivu kosmické prázdnoty na člověka. Nevím, je-li to správné. Říkám, že nevím, a chtěl bych se s vámi nad tím hlasitě zamyslet. Co bylo základem našeho bytí na Zemi, co nás nejsilněji spojovalo s ostatními lidmi? Kdysi v dávnověku spojovaly lidi společné tradice, zvyky, pouta rodová, i národní, těžké doby minulosti a kult nejvýznamnějších událostí. Nás však nejsilněji spojuje práce pro budoucnost. Jsme generace, která hledí daleko za hranice individuálního, osobního života. V tom je naše síla. Nečekáme na to, co přijde, ale tvoříme to sami; klademe na sebe požadavky podle tužeb stále smělejších, z toho vyplývá proměna a obnova všeho v nás samých i kolem nás. Myslím, že někteří z nás tento vnitřní postoj pozvolna ztrácejí. Mimoděk už teď čekají na krajní mez cesty, ale dělí nás od ní ještě mnoho let, a proto je to nebezpečné; čekat větší část života, není možné!"

„A naše práce?“ zeptal se po delší chvíli Ter Akonjan a přeletěl přítomné pohledem.

Odpověděl Rudelík starší.

"Vzrůstající zpoždění ve styku se Zemí nám podstatně komplikuje provádění výzkumů, ale to patrně není nejdůležitější. Lidé pracují dokonce déle než dříve, přesto nejsou výsledky práce lepší; práce je jakýmsi

únikem, protože pohlcuje čas a odvrací pozornost od naší situace, od přemýšlení o příštích letech. Subspecie budoucích let dýchá na nás z drobných denních úkonů, které jsme si dříve neuvědomovali, jako je vstávání, oblékání, jídlo, jakási vražedná jednotvárnost; ať konáme cokoli, zdá se nám to tak bezvýznamné, tak malicherné, že to nestojí ani za pohyb ruky; odtud ty prázdné koncertní sály, park a vyhlídkové paluby... To, co pro nás bylo na Zemi nejcennější — čas — stává se zde naším nepřítelem." "Promiňte, co to vlastně je... porada, myslím, ne," řekl náhle Trehub.

Vstal, obešel své křeslo a položil ruce na opěradlo, jako kdyby se chystal k odchodu...

"Hledáte název pro to, co se děje na GEI? Proč? Věděli jsme přece všichni, že to přijde. Nevěděli jsme pouze kdy. Zřekli jsme se pohodlí života v dostatku vytvořeném na Zemi, vydali jsme se dobrovolně do vesmíru.

Nekonečná prázdnota kosmu? Ano. Máme si tedy stěžovat? Nač? Na zákony přírody? Tím, že budeme vypočítávat všechna svá utrpení nynější i budoucí, nezmenšíme je ani o vlásek. Když jsem se zmínil o samotě, měl jsem na mysli něco zcela jiného než vy. Každý z vás ve společnosti svých druhů při práci, ve sportu je takový, jako byl předtím, jiný si připadá pouze, když zůstane sám. Chce tedy být sám, aby prozkoumal sám sebe, co je jednoduššího? To je jediná samota důstojná člověka. A co nám může udělat vesmírná prázdnota?"

"Zdolat nás," řekl jsem polohlasem. Zaslechl to.

"Naprosto ne," řekl. "Materiální síly vesmíru mohou nás zničit na příklad při srážce, ale vesmír nestačí na to, aby nás zdolal. Na to by bylo třeba... člověka."

Nějakou chvíli mlčel.

"Naše úvahy jsou plané. Víte to stejně dobře jako já. Rozhodnutí padlo dávno, sami jsme je učinili. Děje se to, co se musí dít, ať se v nás mění cokoli, ať se to stane a projeví, budeme-li slabí nebo silní, rozradostnění nebo podráždění, nebo rozbolestnění, to všechno je bezvýznamné vzhledem k jediné neochvějné jistotě: pokračujeme v letu."

PLES

V den prvního výročí odletu ze Země, konal se na GEI společenský večer, který jsme později žertovně nazývali "ples".

Jubileum bylo pouze záminkou; astrogátoři sledovali hlavně cíl osvěžit a rozšířit lidské vztahy v uzavřeném kruhu obyvatel GEY. Večírku se měli účastnit všichni, dokonce i ti nejznamenitější, prací nejvíce přetížení, a proto zřídka se objevující vědci, kteří tentokrát svým druhům neobětovali svou práci, nýbrž sami sebe. Slavnost měla rozvířít stojaté vody společenského života, čím dále tím více se uzavírajícího do buněk jednotlivých laboratoří. Bylo podniknuto mnoho, aby byly od základu změněny všem tak dobře známé sály rakety. Už týden před slavností se zamkla skupina videoplastiků v barokním sále, do něhož byl přístup co nejpřísněji zakázán. Když se s námi setkávali v době jídla, dělali videoplastikové narážky na nádheru, jakou připravují, avšak podrobnosti halili závojem tajuplného mlčení.

Onoho dne ráno jsem dostal pozvání vytištěné ve starosvětském stylu na kartičce papírové hmoty, poloprůhledné a žíhané jako mramor. Pod mým jménem figurovala dvě slova: "Tropický oblek". Vyvolala ve mně náladu raného mládí, kdy jsem se jako chlapec horečně vypravoval na jarní zábavu.

Přesně v šest hodin odpoledne jsem si oblekl nejbělejší ze svých obleků a odebral se na palubu ve třetím patře. Před vchodem do barokního sálu stáli všichni videoplastikové ve společnosti třetího astrogátora s havraními vlasy — Songgrama.

Vyměnili jsme obřadné úklony; vzrušená atmosféra, slavnostní gesta, naše elegantní úbory, to vše bylo komické a všichni jsme to cítili. Přes oficiální obličej každou chvíli probleskovaly poťouchlé úsměvy videoplastiků a nejmladší z jejich skupiny, Mája Moletičová, sestra historika téhož jména, vzala mě pod paží, poručila mi zavřít oči a uvedla mě do sálu. Ucítil jsem teplý závan větru, do chřípí udeřil vzduch nasycený vlhkým horkem i nasládlá a přitom trpká vůně exotických květů.

"Už!" zvolala Mája.

Otevřel jsem oči a zůstal jsem stát jako vrytý do země.

Octl jsem se v síni tak obrovské, že zabírala snad polovinu prostoru celé rakety. Její stěny, zvedající se zprvu kolmo vzhůru, blížily se k sobě ve výši několika pater mírnými oblouky; uviděl jsem dole ještě jakési dlouhé tmavé galerie a bílé pilastry vzpínající se ke stropu; tu však moji pozornost — jako

každého, kdo sem přicházel — upoutalo panoráma na protější straně. Byla tam široká terasa, lemovaná kamennou balustrádou, spojená se sálem řadou vysokých, dokořán otevřených dveří. Když jsem tam šel, spatřil jsem už z dálky nekonečné moře, ztuhlé ve slunečním jas. Vstoupil jsem na terasu. Dole se prostírala slunečná pláž, pokrytá vlnkami, negativem v písku obtištěných mořských vln, které s neustálým hluchým šuměním postupovaly od obzoru, třísily se na mělčině u břehu a zalévaly pobřeží zelenavou záplavou.

Ve vzdálenosti asi dvou kilometrů se jasná barva moře měnila tam, kde vřel příboj na bariéře podmořských útesů. Za nimi se temná hlubina dotýkala žhavého nebe nehybnou ultramarínovou modří. Téměř uprostřed obzoru, až docela vzadu, dýmal vulkán změkčený modravým polostínem. Z jeho kužele stoupala šikmá stužka nažloutlých plynů rozplývajících se líně v prostoru. Když jsem se naklonil přes balustrádu, spatřil jsem srázný, rozrytý svah skalního masívu, na jehož vrcholu terasa ležela. Od moře vanul velmi mírný, sotva znatelný vánek. Olízl jsem si rty, byly slané. Obrátil jsem se, protože někdo za mnou klel nadšeným hlasem. Byl to pilot Yerioga. Oči mu zářily:

„U jádra starých atomiků!“

Myslil jsem, že ho tak nadchl tento obraz, řekl však:

"Ale člověk by si zaplavoval, co?"

Opřel se o balustrádu, jako by uvažoval, má-li skočit dolů, potom do ní bouchl pěstí a odešel do sálu.

Šel jsem za ním.

Lidí bylo ještě málo; ztráceli se ostatně v obrovské prostoře síně. To, co jsem předtím, oslněn září přicházející od moře, pokládal za galerii, bylo obkládání stěn, přerušované oválnými výklenky — kde se třpytily obsluhující automaty. Střed sálu byl volný a přímo uprostřed se zvedala košatá palma s kmenem pokrytým zdřevnatělými šupinami, vypláznutými jako jazyky. Kolem dokola stály řady nizounkých stolečků. Nad tmavými pruhy obkládání stěn se zvedaly sloupy, podpírající strop, který se nad vchodem skláněl jako perlový vodopád zastavený v běhu. Tam nad portikem zářilo monumentální barevné oko. Z plochého pozadí vystupovaly dvě postavy, muž a žena kráčeli brodíce se po kolena ve vysoké trávě, velicí, opálení, nazí. Jejich pohled utíkal z roviny okna a nořil se nad našimi hlavami do nesmírných dálek oceánu, kde — jak se zdálo — zářil cíl jejich cesty, viditelný pouze jim. Od portiku se táhly dvěma směry chorovody plastických scén, oddělené pruhy alabastru. Byla to jakási okna do tajuplného světa, proražená ve stěnách. V jednom otvoru se hemžili brouci se zlatými krovkami, v jiných se vznášeli dravci z říše hmyzu, pruhovaní pásy mědi a černi, jakoby zalití ve vzduchu zhoustlém ve sklo; tady táhly zástupy mravenců se silnými kusadly, tam seděly vřetenovité, chlupaté můry, jako porostlé stříbrnou kožešinou, a všechny se měnily, chvěly a vibrovaly třpytem, protože byly celé z drahých kamenů. V pohledu těkajícím z jednoho obrazu na druhý pulsovala fialová barva zirkonů, smaragdy se nalévaly zeleným plamenem, rozkřesávaly se ostré briliantové duhy, tekla krev granátů a rubínů; fosforečně zářily disteny, amfiboly, cyanity, citríny a karneoly. Déšť ostrých plamének řezal do očí, až zrak přecházel. Když jsem se obrátil ve směru terasy, upřel jsem s úlevou pohled na čistou modř.

Nenapravitelná Nonna! Dal bych za to hlavu, že je to její dílo. Již jsem měl na jazyku jedovatou kritiku, ale když jsem uviděl její pohled plný očekávání, usmál jsem se a řekl jsem několik vlídných uznalých slov. Co dělat? Musela stůj co stůj vším marnotratně hýřit; tuto mou úvahu zpečetila jiná: jak vidět — stárnu nebo přinejmenším vstupuji do věku zralé usedlosti, jestliže se přinutím smířit se s vkusem, který se diametrálně rozchází s mým. Lidí stále přibývalo. Jednotlivě, ve dvojicích či v celých skupinách hrnuli se ze všech koutů rakety astronomové, tektonofyzikové, gravimetři, inženýři, umělci, matematici, metalurgové a mechaneuristé, piloti a biofyzikové. Velký závěs na dveřích se stále třepetal jako ptačí křídlo. Na jeho pozadí se objevovaly světlé postavy, protože všichni byli oblečeni světečně a v bílém. Bylo vidět toalety sněhobílé a stříbrné, bělost neposkvěšenou, bělost přecházející do modra i zasaženou stínem nejsvětější zeleně. Dlouhé róby žen se měnily sotva nadechnutými vzorky. Najednou jsem zahlédl Zorina a nemohl jsem potlačit úsměv. On, který se vždy honosil stříbřitou kombinézou, objevil se v trávově zeleném oděvu, nad nímž se jeho světlá hlava vznášela jako planoucí pochodeň. Všichni si prohlíželi se svědomitým obdivem zákraky, které vytvořili videoplastikové, a nevěděli — jak se mi zdálo — co si vlastně mají počít; mládež odnášela skleněné stolečky na terasu, která byla za okamžik obsazena do posledního místečka a plná hluku přehlušovaného šuměním moře.

Stál jsem nerozhodně u zdi. Pohlédl jsem stranou a uviděl jsem obsluhující automat ustrnulý v nehybné póze plné ochoty; jako ostatní byl dnes úplně změněn. Všední nenápadný plášť byl dnes nahrazen jakýmsi pancéřem nebo přilbicí z tepaného stříbra; na jeho čelním plátu vystupovaly reliéfy s mytologickými výjevy. Prohlížel jsem si je zblízka, když mě z mého pozorování vytrhl dívčí hlas:

"Doktore, jakže, flirt s automatem?"

Odpovědí byl sborový výbuch smíchu. Obrátil jsem se. Předemnou stál hlouček mladých lidí, mezi nimi Nonna, Mája, mladší Rudelík, astrogátor Songgram a dva historikové, Moletič a ten druhý, na jehož jméno jsem si jakživ nemohl vzpomenout, ne proto, že by bylo těžké, ale proto, že byl tak nenápadný; ztrácel se i ve společnosti několika málo osob a stal se součástí nepozorovatelného pozadí.

"Flirt s automatem? Nebyla to nějaká knížka, velice stará, z dvacátého nebo dvacátého druhého století?" zeptala se Mája. Ovívala se úzkým dlouhým pouzdem svého zápisníku.

"Je ti horko? Počkej, já hned..." řekl mladý člověk, který byl jejím společníkem.

"Ne, ne," vzala ho za ruku, "zrovna dnes se chci trápit v horku, ať je nám docela starosvětsky a prehistoricky. Podívej, dokonce automaty dnes vypadají, jako by přišly rovnou ze středověkého hradu."

"Ve středověku nebyly automaty," opravil ji Moletič.

Mája, ještě stále se ovívajíc, pohlédla na mne zdola.

"Doktore," řekla, "začínáme diskusi o lásce, to znamená, kterému povolání se nejvíce podobá — já sama jsem to vymyslela. Co nám řekneš ty, doktore?"

"Ale měli jsme přece zachovat pořadí," poznamenal její mladý společník.

"Tak ať to jde podle abecedy... Začni ty," obrátila se na Songgrama.

"Ale mé jméno začíná na S."

"Ano, ale jsi astrogátor a to začíná na A."

"Výborně," přelétl nás očima a začal:

"Láska přináší bezesné noci — jako astrogacie; při jedné i druhé se člověk musí mít na pozoru. Kdo miluje, nedovede říci proč. Stejně já nevím, proč jsem se stal právě astrogátorem. Láska překonává vzdálenost mezi lidmi jako astrogacie mezi hvězdami. Jedna i druhá si vyžaduje celého člověka, u obou každý objev přináší plno radosti i neklidu..."

"Tu máš," přerušil ho výkřikem chlapec. "Tys nám to provedl! Mluvíš první a řekneš všechno, co jsem já chtěl říci o matematice."

"A já o fyzice..." řekl temně Rudelík, díval se mezi námi do prostoru, který se rozkládal za dveřmi otevřenými na terasu.

"No, a ty, doktore, co ty řekneš?" zeptala se Mája, pokoušejíc se zachránit svůj nápad.

"Nevím," začal jsem. V tom okamžiku jsem spatřil Annu. Stála mezi Zorinem a Nilsem.

"Nu?" naléhala Mája. Najednou pohlédla na nehnutě stojící přátele a upadla do rozpaků.

"Počkej..." řekla mně a jim: "Poslyšte, mně se to líbilo, protože to byl můj nápad, ale teď už se mi to tak nelíbí... Což, abychom toho nechali?"

"Co tím myslíš?" zeptala se Nonna.

"Bavit se takto není asi příliš chytré?"

"Hm," přikývla hlavou Nonna, "také si myslím."

"Nevím, je-li to chytré, rozhodně trochu riskantní," poznamenal Songgram.

Mája se začervenala.

"Falešníci!" dupla, "a předstírali jste, že jste nadšeni," energicky vykročila. Všichni šli za ní. Zase jsem zůstal sám. Stále jsem se díval na Annu. Nils jí něco horlivě vykládal. Naslouchala mu, jak dovedla naslouchat jedině ona. Očima, úsměvem, celou tvář. Pohnul jsem se, chtěl k nim přistoupit, ale sám nevím proč, upustil jsem od tohoto záměru a vyšel jsem na terasu. Bezmezná plocha vod se rytmicky pohybovala, jako kdyby oceán dýchal. Přes balustrádu, o níž jsem se opřel, visela větev popínavé rostliny. V jejím napůl rozvitém listu, jako v pootevřené dlani, třpytila se krůpěj vody. Uviděl jsem v ní svůj vlastní odraz. Vtom se miniaturní obraz potáhl stínem. Zvedl jsem hlavu. Vedle mne stála Callarla.

"Co tam vidíš, doktore?"

"Před rokem jsem byl u tebe a za oknem padaly kapky deště, ale na to si jistě už nevzpomínáš."

"Vzpomínám. Jak je ta kapka modrá! Úplně stejně padaly tenkrát z okapu. Proč na to vzpomínáš?"

"Nevím. V této kapce mohou plavat tisíce améb, že?"

"Mohou."

"Azur, odrážející se v kapce, je pro ně hranicí, kterou nemohou překročit. Hranicí světa, nebem."
V Callarliných černých očích se mihl záblesk zájmu.

"Pokračuj," řekla.

"Tisíce pokolení nevěděly, že je možno prorazit nebe, modré nebe, a opustit je tak jako améba, když vyplave za hranici své kapky..."

"To musí být strašné, pro amébu, myslím," zašeptala.

"Jak dobře to znáš!"

Nehlasně se zasmála.

"Vyznám se v amébách. Ale na tom, cos ty říkal, je zrnko pravdy — protože my jsme v nebi."

"Ne," vrtěl jsem hlavou, "my nejsme v nebi. Nebe končí bílými mraky, modrým vzduchem Země. My jsme ve vzduchoprázdnu."

Ženské oči vedle mé tváře ztemněly.

"Je to zlé?"

Mlčel jsem.

"Chtěl bys být někde jinde než na GEI?"

"Ne."

"Tak vidíš!"

Po chvíli jiným hlasem:

"Když jsem byla malá, hrávala jsem si na ‚převlékání do lidí‘. Představovala jsem si, že jsem někdo docela, ale docela jiný. Tak jako kdybych si na zkoušku oblékala cizí život. Bylo to neobyčejně kouzelné, ale ne dobré."

"Proč?"

"Protože člověk musí být sám sebou. Vždycky sám sebou. Ze všech sil sám sebou. Tím víc, čím je to těžší; nepřevlékat se do cizích osudů, ale..."

"Ale?"

Callarla zavrtěla hlavou, až se její sluncem prozářené vlasy zavlily zlatem, usmála se a odešla.

Zahleděl jsem se na temně šumící oceán.

Když jsem tak stál, zachycoval jsem bezděčně útržky blízkých rozhovorů:

"Prosím tě," říkal silný hlas, "měla to být taková freska: řada chlupatých divochů se žene z jeskyně; taková pralidé při magickém tanci; póza současně náboženská i divošská, něco zvířecího i lidského zároveň.

Trápil jsem se s tím nemožně, a nic... Jednou potkám profesora a začíná mi vykládat o svých trampotách, nudil mne snad hodinu —" hlas klesl na dunivý šepot, "blábolil o usazeninách a povídal a rozhňoval se, přímo přede mnou tančil. Jakási přednášecí extáze, víš. Najednou — ale to už jsem ho neposlouchal, zkroutil se tak nějak, vykouznil takovou piruetu a do mne jako by udeřil blesk: ‚Už to mám! — Chápeš? V mžiku jsem zachytil osu celé kompozice! Hned jsem začal skicovat a on si chudák myslel, že si zapisuji to, co mi povídá!! Báječné, co?'"

Ozval se smích, vzdalující se zvuk kroků a — ticho.

Neskutečné slunce se sklánělo k západu. Nebe hořelo mohutnými ohni červánků. Byla to pozemská věčnost, kterou jsme odhodili tak prostě, jako kdybychom si neuvědomovali její nesmírnou, převzácnou cenu. Stál jsem vykloněn, s rukama opřeny o drsné kameny zábradlí. Zdola připlýval šumot vln, jednotvárný, ospalý, utišovaný závany večerního větru, který unášel mé myšlenky, ale v sále za mými zády se ozýval živý šum, probodávaný jehlami ženského smíchu; slyšel jsem cinkot skla, přípitky pronášené uměle zvuknými hlasy, výbuchy křiku a náhlé zámlky.

Stále jsem se díval do moře. Nad obzorem vycházela Venuše, velká, bílá, jako přezrálá kapka světla, večerní hvězda tak neobyčejně naše a blízká. Soumrak pomalu houstl, modral a v jistém nezachytitelném okamžiku jsem spatřil v temnější hlubině nebes obrys vzdálené sopky, jako obtažený rubínem. Rozžihaly se hvězdy; musel jsem tak stát nejméně hodinu; večer dosáhl zenitu, jeho sytá fialová barva přecházela v noc. Najednou, jako kdybych nabyl vědomí, pochopil jsem, že jsem sám. Rozhlédl jsem se a zachvěl, když jsem těsně vedle sebe spatřil druhého člověka. Díval se před sebe opřen o balustrádu stejně jako

já. Jak tmy přibývalo, svítla vzdálená sopka červení stále jasnější, její odlesk už zaléval jemným přisvitem blízké předměty. Člověk vedle mne stál tak blízko, že jsem se na něho nemohl podívat, aniž to upoutalo jeho pozornost. Přesto jsem to udělal. Jeho tvář měla v tomto polosvitu šedavou barvu kamene; podíval se na mne, nebo spíš mimo mne, nevidoucíma očima. Poznal jsem ho. Chtěl jsem promluvit, ale neodvážil jsem se; jistě to uhodl a sám lehce přikývl hlavou — první.

"Goobar, biofyzik," řekl.

Znali jsme se jen od vidění, totiž já jsem ho znal. Řekl jsem své jméno a povolání. Dlouho jsme mlčeli, ale jinak než před tím. Společně. Pak znenadání, nevím, jak k tomu došlo, zeptal jsem se ho:

"Profesore... znáš Ametu?"

Ožil.

"Znám, samozřejmě. Kdysi se mnou pracoval."

"Jako pilot?" zeptal jsem se hloupě.

"Ne."

Goobar vypadal, jako by se zamyslel.

"Potřebovali jsme tehdy matematika, a to ne ledajakého. Ameta... jak bych ti to, doktore, vysvětlil? Jsou někdy dětské výroky, které by nevymyslel nejgeniálnější básník. Jsou to takové bezděčné věci, které se zrodí samy a dítě samo je nedovede ocenit. Mohou mu být milé, ale stejně milé mu mohou být malichernosti. Ameta také mívá někdy skvělé nápady, ale neumí je ani odlišit od bezvýznamných, ani zpracovat. Nejednou tak zazářil, jako kdyby nám ukazoval další cestu. Jinak to nedovedl."

"V kolektivu to může být neocenitelné," podotkl jsem. Tento Ameta, který se vynořoval z Goobarových slov, mne nesmírně překvapil. Goobar se ještě více naklonil do tmy. Jeho profil, obtažený září sopky, se zostřil.

"Ne," řekl, "z takových náznaků mohl málokdo těžit. Průměrný matematik ne, protože to bylo příliš vzdálené, leželo to mimo jeho dosah, a nadprůměrný je vždycky příliš svůj, má příliš úzce vymezené směry svého bádání, a ty ho přitahují tak, že je neopustí pro cizí vizi, i kdyby byla sebekrásnější. Stejně nikdo neopustí milovanou ženu pro nějakou jinou, krásnější, která možná čeká právě na něho, na Třetí umělé..."

"A nemohl jít dál?" zeptal jsem se.

"Ne," opakoval, "byl někdy jako člověk, kterého najednou napadne překrásný symfonický motiv, ale nedovede jej zazpívat a nezná noty, nezachytí jej tedy a věc je navždy ztracena. Právě tak vypadala jeho vidina, "matematik". Byly to totiž představy systémů analýzy úplně nezávislých na soustavách nám známých. Jakési matematické ostrovy vznášející se v temnotách, které čekají na svého objevitele. Jistě mnohé z nich budou objeveny badateli, kteří postupují systematicky a které ani nenapadne, že nějaký člověk sám už kdysi připlul k tomuto neznámému pobřeží... V jeho mysli se ostatně rodily také podivínské výplody, ale on nedovedl oddělit zrna od plev."

"Jinými slovy: není to k ničemu," řekl jsem tiše.

"Ne!" po třetí hlasitěji řekl Goobar. "Přivedl mě na jistou stopu, kterou jsem již opouštěl a na kterou jsem se vracel, tak je lákavá. Zazářil tak přede mnou osvětlil jakousi přízračnou krajinu, vysněnou ve zlomku vteřiny, a nic víc už o tom nedovedl říci..."

Nastalo ticho.

"Dělal potom mnoho věcí... bylo to snad před dvanácti lety, možná i dříve..."

"Zdá se, že se stal pilotem poměrně nedávno," řekl jsem na to, "a snad teprve v tomto povolání našel, co hledal."

"A opět se mylíš," řekl Goobar s vnitřním úsměvem, jako kdyby se bavil mou neschopností myslet. "On dělal vždycky a stále totéž. To všechno souvisí s problémem, který řešil..."

"To znamená?"

"...kroužení mezi temnými proudy, ... tak tomu říkal. Měl vždycky velmi původní terminologii. Jde o transgalaktické cesty." Najednou se ke mně obrátil.

"Rozpětím, víš, doktore, Ameta mě převyšuje rozpětím. Je to tak jisté jako tento kámen."

"Jako matematik?"

"Ne, jako člověk."

Toto sdělení mě ohromilo. Goobar pokračoval jako pro sebe:

"Tak je to zvláště mezi nás rozděleno..."

A dodal jiným hlasem:

"Dávno už jsem se s ním nesešel, děkuji ti, doktore, žes mi ho připomněl."

Dlouho se díval do tmy, z níž přicházelo těžké, monotónní šumění, pak mě vzal za ruku a řekl krátce: "Pojďme."

Vešli jsme do sálu. Hluk byl nyní menší: v křeslech, přistavených k stolkům, seděli teď lidé v nepravidelných věncích: největší hloučky obklopovaly palmu. Barevné okno nad vchodem bledě zářilo. Z jeho sklíček plasticky vystupovala velká, nazlátlá těla kráčejších obrů, ale fantastické scény ze života hmyzu potáhla řídounká šerost — snad byly úmyslně přitlumeny; zato dole zářila souhvězdí křišťálových lamp, jemně se odrážející v stříbrných pancířích automatů. Každou chvíli se některý z nich ponořil do zástupu, proploval mezi stolky a mířil neomylně tam, kam ho volali. Ve vzduchu se vznášel tenký cinkot skla a hlasy uzavřené v okruzích rozhovorů.

Šel jsem s Goobarem do středu sálu. Když jsme tam procházeli úzkou uličkou, letěly mu vstříc úsměvy, posunky i hlasy ho zvaly ke všem stolkům najednou. Zastavil se v rozpacích pod palmou, nevěda, který si vybrat. Zaradoval jsem se, že i na mne, Goobarova společníka, padá trošinka všeobecné sympatie a úcty, přestože jsem si to nezasloužil.

"Asi se rozdělíme — ty půjdeš horem a já dolem," řekl konečně Goobar.

"Ach," odpověděl jsem zmateně, "budu velice nedokonalou náhražkou za Goobara."

Ti, kdo seděli blíže a uslyšeli to, zasmáli se, a od stolečku obklopeného sevřenou hradbou mládeže přivolával mě oběma rukama Nils Yrjóna.

Připojil jsem se k mladým: byli tu ostatně také starší; vynikala mezi nimi trojice mechaneuristů, všichni tři atletických postav, ale převyšoval je vedoucí kolektivu Tembhora. Někteří z mladých lidí seděli na opěradlech křesel, jiní stáli opření o ramena kolegů. Přišel jsem právě, když byla v nejlepší plamenná diskuse a uslyšel jsem poslední slova štíhlého chlapce.

"Tak proč by se nedalo vlastně užít automatů pro přistání na nějaké neznámé planetě? Povídá se, že tam vyšleme rakety řízené lidmi."

"Ano, je to — bohužel — nutné," odpověděl Tembhora. "Znáš přece ten výrok, že automaty jsou dokonalé a omezené a lidé nedokonalí a neomezení? Vtip je v tom, že pro automaty je typická tak zvaná ‚směrová situační omezenost‘."

Automat je vždycky trochu jednostranný, protože byl konstruován, aby plnil přesně vymezené úkoly. Ale na neznámé planetě můžeme předpokládat setkání s neznámými bytostmi a v souvislosti s tím netušené situace. Kdybychom tam poslali automaty, mohly by úplně zklamat a dokonce nebezpečně zklamat."

„Co by mohly udělat? Nechápu."

"Mohly by si prostě počínat jako člověk duševně chorý," řekl Tembhora, "abych ti to vysvětlil, uvedu příklad ze staré učebnice mechaneuristiky. Má jenom historický význam, ale ilustruje dobře to, oč mi jde. Je to krátká historka a zní takto: Jeden člověk měl místnost plnou haraburdí, glóbů a natlučených džbánek. Poručil automatu, aby tuto veteš odstranil, a řekl to takto: "Vyhoď všechny kulaté předměty." Poslušný automat vymetl smetí a také utrl hlavu tohoto člověka, protože vzal rozkaz příliš doslovně a uznal hlavu člověka, který mu rozkazoval, za kulatý předmět, jenž má být vyhozen."

"Ale to je nesmysl."

"To je nemožné!"

"Automat nemůže ublížit člověku," ozvaly se sborové protesty.

"Samozřejmě, že nemůže, protože každý má speciální pojistku; tato příhoda se nemohla doopravdy stát, šlo mi jen o nápadný příklad toho, čemu bychom mohli říci nedorozumění mezi člověkem a automatem. Pro lidi je mnoho věcí pochopitelných, samozřejmých beze slov, avšak pro automat není samozřejmé nic, než to, co do něho vestavěl jeho konstruktér. Naše automaty na příklad mají sebezáchovnou soustavu, která je chrání před sebezničením. Mají ony pojistky, které znemožňují, aby ublížily člověku. Ale v úplně nové situaci, kterou konstruktéři nepředvídali, v podmínkách na cizí planetě, mohly by natropit mnoho zlého. Kromě toho je tady ještě jedna překážka etické povahy. Ani nám by jistě nebylo milé, kdyby obyvatelé jiné planety poslali na Zemi hromadu strojů, které by měly vyzkoumat, stojí-li za to navázat s

lidmi přátelské styky..."

Tembhara se usmál, jeho zuby zasvítily.

"Profesore," řeklo jakési děvče, "ty jsi projektoval gyromaty, vid'?"

"Ano, to jest, účastnil jsem se projektování několika z nich."

"Ale profesor Averroes nám při hodině říkal, že se takový gyromat staví vůbec bez konstrukčních plánů. Jak je to možné? Mohl bys mi to vysvětlit?"

"Pokusím se..." Tembhara se zamyslel. "Nejlépe snad na konkrétním příkladě. Naše projektovna vypracovala, než jsem odletěl ze Země, jako poslední velký astrogyromat pro Simeidskou observatoř; je to gigant se speciálním úkolem. Tento stroj dovede udělat ‚matematické modely hvězd‘. Dáme mu údaje o velikosti hvězdy a fakta získaná při astronomických pozorováních a on dovede na jejich podkladě zrekonstruovat celý život hvězdy od jejího narození až do smrti.

Odhaluje její minulost a tvar, rozměry, teplotu, všechny atomové proměny, které se odehrávají v jejím nitru, oběžnou dráhu, vliv na ostatní nebeská tělesa a pak jejich vliv na ni. Jedním slovem — dokáže zobrazit vývoj libovolné hvězdy vesmíru neobyčejně přesně a v čase neuvěřitelně krátkém: jednu miliardu let života hvězdy prožije stroj za dvacet vteřin. Nu, takový gyromat by nemohl postavit žádný člověk na světě. Propočítávání a rýsování plánů trvalo by snad tisíc let a snad i více. Mohli bychom si vzít na pomoc matematické stroje, ale i to je zcela zbytečné, protože existuje způsob nesrovnatelně prostší. Vypadá takto: napřed postavíme soustavu automatů, kterým říkáme základní; této soustavě dáme generální instrukci postavit gyromat, čili podmínky a obory jeho působnosti a tak dále; to všechno dohromady se jmenuje ‚směrový gradient technologického vývoje gyromatu‘. Pak dodáváme základním automatům stavební materiál a uvedeme je v činnost. Zakrátko, to jest po několika měsících, je gyromat hotov. Přirozeně my, projektanti, nevíme, kolik tisíc a miliónů montážních operací, jaké analýzy a propočty základní automaty vykonaly. Ale nejen to nevíme, ale vůbec nás to nezajímá a stejně nás vůbec nezajímají detailní konstrukce gyromatu samého. Máme jej, funguje, vykonává všechny naše rozkazy a dost — nic víc nepotřebujeme."

"Víš co, profesore," řekla Mája Moletičová, která stála vedle mne. "Myslím, že by inženýr konstruktér před tisíci lety považoval za pomateného člověka, který by mu řekl, že v budoucnosti lidé budou konstruovat bez plánů nejsložitější zařízení."

"Nemyslím, vysvětlil bych mu princip na příkladu, který by mu byl srozumitelný. Tehdy se užívalo prvních primitivních počítačích strojů. Inženýr, který násobil pomocí takového stroje, řekněme dvě čísla, naprosto se nezajímal o mezifáze tohoto početního úkonu. Potřeboval jedině konečný výsledek, nic víc. Tedy už tehdy se počala, samozřejmě v zárodku, uplatňovat zásada, která zní: ‚Musíme se vyhybat neúčinným vědomostem.‘

A tím by právě byla zevrubná znalost všech spojení kabelů astrogyromatu. Kdyby se někdo pokoušel je sepsat, vyplnil by tento pokus deset tisíc svazků nebo trionů. Byla by to práce nesmyslná a nikomu prospěšná. Naše technická civilizace oplývá tak obrovským množstvím zařízení, že kdybychom chtěli všechna studovat a podrobně znát jako dříve lidé znali na příklad konstrukci hodinek, pohltil by nás a zaplavil oceán naprosto zbytečných popisů. Kdyby nebylo došlo k užívání automatů, bylo by lidstvo před tisícem let vkročilo na cestu stále užší a vyhraněnější specializace jednotlivců. Lidé by se změnil v mravence, z nichž každý provádí pouze nepatrný díleček práce celku, ale celek nikdy úplně neobsáhne. Automaty nejenže zmnohonásobují lidské myšlení tak, jako páky zesilují sílu lidské paže, nýbrž snímají také z člověka břemeno jednotvárných netvůřících pokusů, pozorování, inventarizace, a ponechávají mu pouze to, co je nejdůležitější, neopakovatelné, co vyžaduje invenci, důmysl, intuici, a tak nám pomáhají vytvořit nový typ člověka, jenž podobně jako vojevůdcové starověku načrtne pouze hlavní směry útoku na neprobádané oblasti a nestará se o přítěž podrobností."

Když Tembhara domluvil, řekl jsem v nastalém tichu: "Víte, když jsem byl chlapec, nesmírně jsem litoval starých časů, kdy díla lidské ruky, jako třeba plachetnice, měla svou individualitu. Každé z nich bylo jiné, nepodobné všem existujícím. Domníval jsem se, že mechanizace výroby navždy odstranila z našeho světa individualitu výrobků. Ale z toho, co říká Tembhara, vyplývá, že se nyní vrací — na vyšším stupni. Jestliže dáváš základní soustavě pouze hlavní směrnice stavby, tu se bude lišit jeden stroj od druhého v podrobnostech bezvýznamných a v instrukcích přesně nedefinovaných, není-liž pravda."

"Samozřejmě, že ano," odpověděl Tembhora, "může se to týkat rozmanitých znaků, na příklad vnějšího vzhledu stroje nebo vedení kabelů nebo vzájemné polohy agregátů a tak dále. O jednom z mých kolegů, Yorisovi, který je roztržitý, se povídá, že při konstrukci jistého gyromatu dal základní soustavě všechny informace až na jedinou, týkající se velikosti stroje. Když se po měsíci vrátil na stanoviště, spatřil už z dálky něco, co připomínalo Cheopsovu pyramidu a dominovalo celému okolí. Zeptal se trochu rozpačitě automatu, který potkal, je-li stavba gyromatu už u konce, a uslyšel odpověď: "Ne. Teprve začala, to je první šroubek."

Všichni se dali do smíchu.

"No, to je vtip," pokračoval jsem, "ale stroje, které dnes zhotovujeme, liší se navzájem tak, jak se liší stromy, květy nebo lidé. Tvarem listů, barvou plátků, duhovkou oka, barvou vlasů, čili znaky méně významnými, které jim však přesto dávají pečeť fyzické individuality."

"Máš pravdu," řekl druhý mechanik, "ale toto je individualita nového typu, která nevyplývá jako dříve z nedostatku znalostí, nýbrž nějak z jejich přemíry."

Po posledních slovech zavládlo ticho, v němž se nablízku tím hlasitěji rozlehl výbuch smíchu u stolku, k němuž si předtím přisedl Goobar. Aniž to vzbudilo něčí pozornost, opustil jsem skupinu mladých a připojil jsem se k hloučku astrofyziků, pln zvědavosti co je tak rozveselilo. Když jsem se k nim blížil, říkal Ter Akonjan:

"Slovo má profesor Trehub."

"Co to bude," zeptal jsem se šeptem Zorina, který stál pod palmou.

"Je to taková hra: vymyšlení ,možných světů'," odpověděl mi také tiše. "Po Trehubovi bude mluvit Goobar"

Všechno se utišilo. Vypadalo to na souboj vtipu a fantazie dvou znamenitých vědců.

Trehub zakroutil svou hlavou velkého ptáka, stáhl obočí do uzlu a začal velice vážně:

"Mysleme si, že vesmír, v němž žijeme, neexistuje nepřetržitě, nýbrž přerývaně, že se tedy veškerá hmota, z níž je utvořen, tak nějak ,mihá' jako přerušovaný paprsek světla, my to však nepozorujeme, protože kmitočet tohoto ,mihání' je nepředstavitelně rychlý, řádu mnoha miliard kmitů za vteřinu. V takovém případě by byla možná existence druhého vesmíru, jehož hmota by v okamžicích své existence ,zaskakovala' do mezer existence našeho vesmíru. Oba tyto vesmíry můžeme nazvat ,střídavě se zaskakující' v témž prostoru. Mohou-li být dva takové vesmíry, může jich být velmi mnoho. Tisíce, ba dokonce milióny. Ty všechny, zdůrazňuji, mohou existovat v témž prostoru a mít zcela nezávislé fyzikální zákony až na jeden, to jest až na zákon, který by řídil jejich vzájemné kmitočty tak, aby nemohlo dojít ,ke srážce' hmoty dvou nebo několika vesmírů najednou. Mysleme si tedy, že prostorem, který zaujímají naše těla, pronikají v tomto okamžiku chorovody bytostí z vesmíru 5,678934, bytostí, které se baví o možnosti, jakou jsem vám právě přednesl..."

Ozval se potlesk a smích, ale rychle utichl. Se zájmem jsme čekali na Goobarův nápad.

Podle svého zvyku stál mírně rozkročen, neznatelně se kolébaje, jako kdyby zkoušel pevnost podlahy pod nohama. Konečně povídá:

"Dejme tomu, že v jisté metagalaxii nastává proces pokračující komplikace její struktury, která se projevuje tím, že se jednotlivé hvězdy stávají jakousi obdobou nervových buněk mozku; po jistém čase stane se tato metagalaxie, shluk několika miliard galaxií, jakýmsi jediným ,mozkem', který vyplňuje obsah koule o poloměru takových, řekněme — jsme lidé odvážní — čtyř miliard světelných let."

"Příšerná vize..." zašeptala Callarla, která seděla nedaleko mne. "Jaká by to byla geniální obluda z hořící hmoty..."

"Mýlíš se, má drahá," namítl Goobar neobyčejně klidně. "Bojím se, že by to byl — aspoň podle našich měřítek — kretén všech kreténů..." vytáhl kapesní analyzátor a provedl nějaký malý výpočet, pak pokračoval dále:

"V takovém ,mozku' by galaxie odpovídaly nervovým centřům a světelné paprsky nervovým impulsům. Aby si mohl pomyslet nejjednodušší větu, na příklad: ,Já jsem', potřeboval by asi 1019, to znamená více než deset trilionů let. Myslím, že lze těžko sloučit s genialitou myšlení tak hlemýžďí..."

Všichni se dali do smíchu, jediné Callarla vypadala zklamaně.

"Tak ono to není možné," řekla, "škoda..."

Již několik vteřin se mi zdálo, že se v sále ozývá basový hukot, ale nevšiml jsem si toho. Teď, když se po Callarliných slovech rozhostilo ticho, vzdálený rachot zesílil. Vzrůstal nepravidelně, jako kdyby vycházel z podzemí: několikrát se ozvalo těžké zadunění, podlaha pod našima nohama se zachvěla. Všichni vyskočili z míst, pohledy se obrátily k dokořán otevřeným dveřím na terasu: z chladivé tmy, kterou pohyboval vítr, zazníval táhlý rachot.

"Hled'te, děje se něco zajímavého," řekl Goobar a první vyšel na terasu — všichni spěchali za ním.

Tma tu byla tak hustá, že to vypadalo, jako by ukovala dohromady tváře a těla neviditelnou tíží. Do očí zablýskal nad obzorem šarlat. Na černém pozadí se rýsoval kužel sopky. Šlehal z něho krátký plamen. Ve vzduchu se převaloval hromový rachot; cítil jsem, jak se chvějí kamenné desky terasy. Sopka chrlila oheň. Vznášela se na ní kupovitá, blesky protrhaná mračna; rachotil v nich hrom za hromem. Najednou tyto basové tóny proťal ostrý svist; z oceánu vystupovala oblaka páry, jakoby zalité krví. To stékala do vody láva.

Delší dobu všichni mlčeli, pak se sypaly výkřiky:

"Nádherné."

"Kdo to vymyslíl?"

"Kdo jiný než Yrjóla!"

"Cítíte, jak se všechno třese?"

Když našli Yrjólu, jehož poklepávaly po rameni desítky rukou, inženýr se bránil a vysvětloval, že s tím nemá nic společného:

"Co chcete, vulkány přece vybuchují, to se stává..."

A zatím se rudá záplava rozlévala výš a výš. Objevili se nad ní ohniví hadi a blesky, stopy plamenných bomb, které kráter vyvrhoval. Nad našimi hlavami každou chvíli něco pronikavě zavýlo.

"Prátelé, pojďme odtud!" zvolal najednou jakýsi mladý hlas. "Neznáte videoplastiky. Ti jsou ochotni vychrlit na naše hlavy déšť hořící síry, jen aby iluze byla realističtější!"

Ozval se sborový výbuch smíchu. Sopka burácela tak mohutně, že bylo čím dál tím těžší se dorozumět. Konečně se Ter Akonjan jménem celé posádky obrátil na videokonstruktéry: ti se dali uprosit, zmizeli na okamžik a zakrátko začala katastrofa nabývat snesitelnějších forem. Pomalu jsme se vrátili do sálu; dřívější skupiny se rozpadly. Někteří zavolali automaty, utvořili okolo jejich stříbrných postav hloučky a zvedali číše s perlivým vínem. Jiní se usadili v křesilkách pod palmou a hráli nějakou hru; smích vybuchoval stále častěji, zpívaly se písničky, objevovalo se několik obrovských svítících balónů, které poletovaly z jednoho konce sálu na druhý. Nerozhodně jsem obcházel kolem stolků, kde pod vedením Amety rozestavili piloti komplikované televizní zařízení pro hru "Hurá, za raketou!" Konečně jsem odešel na galerii. Vedla kolem celého sálu. Obrovský hmyz, vytesaný z drahých kamenů, působil při pohledu zblízka monstruózním dojmem. Již jsem chtěl odejít, když jsem zaslechl hlas vycházející z reliéfu, před nímž jsem stál. Uplynul zlomek vteřiny, než jsem si uvědomil, že plastika stejně jako mořská krajina je dílem videoplastiků; musel jsem však překonat reflexní odpor, než jsem se odhodlal vkročit přímo do jiskřivé plastické plochy. Přímo před mýma očima zahořely brilanty obrovských pavoučích očí, pak obraz zmizel. Samozřejmě jsem nepocítil nic, a když jsem udělal dva kroky, octl jsem se v pološeru. U hladké holé stěny seděla Soledad s Annou, která říkala, dívajíc se na mne:

"Pověz, zažilas už někdy večer, který ti, jak sis aspoň myslila, uzavírá celý příští den, večer zcela neúčinný, který musíš nějak přečkat, jako když se z mělčiny dostáváš na vodu? Večer, v němž se nahromadila sedlina zpackaných věcí, nesplněných tužeb, v němž se tě zmocňují pochybnosti o všem, po čem toužíš? V němž odkládáš každou započatou práci a jsi ráda, když přijde někdo třeba sebelhostejnější, protože jeho příchod z tebe snímá zbytek odpovědnosti za zmařený čas?"

"Jestli se takový večer vyskytne jednou, dvakrát za rok, nevadí," odpověděla Soledad, "ale přichází-li často — pozor... žije se ti s ním těžko, vid'?"

"Velice," odpověděla Anna. Stále se na mne dívala. V tomto okamžiku jsem pochopil, že o mně mluví a nevidí mě; stál jsem asi přímo v prostoru obrazu a byl jsem neviditelný.

"Nikdo ti nemůže pomoci," pokračovala Soledad, "ale ty a on..."

Se zatajeným dechem, po špičkách jsem rychle ustoupil. Stál jsem znovu před třpytící se mozaikovou deskou. Pospíchal jsem pryč. Nechtěl jsem myslet na rozmluvu, kterou jsem proti své vůli vyslechl.

Na protějším konci galerie stáli dva lidé a dívali se dolů; byli to Goobarovi spolupracovníci Žmur a Diokles.

Odtud se otvíral pohled na část sálu nezastavěnou stolkou; pohybovaly se tam desítky lidí. Přimo pod námi stála početná společnost hochů a dívek, jejímž středem bylo mladé děvče v bělavě modrých šatech; najednou se ozval smích, pak začala dívka zpívat. Byla to veselá písnička, dlouhá jako litanie. Když děvče přezpívalo první sloku, ukázalo prstem na jednoho z okolostojících, a ten musel zpívat dál. Takto bloudila písnička po celém sále, přeskakujíc od člověka k člověku při stále se stupňujícím veselí, až připutovala pod sloupy. Tam ve výklenku, z něhož odešel automat, stál Goobar opíraje se o dřevěné obložení stěny. Jakýsi chlapec, který právě končil svou sloku, se zastavil před ním a ukázal na něho prstem. Vteřinku bylo ticho, pak vědec bez rozmýšlení zazpíval hlubokým, trochu chraptivým barytonem následující čtyřverší. Byl odměněn uragánem potlesku — pak zas on ukázal na někoho stojícího nablízku a píseň odlétla zpět do sálu. Goobar, maje ještě na tváři úsměv, s nímž učinil zadost své pěvecké povinnosti, nenápadně vytáhl z kapsy příruční analyzátor a začal něco počítat.

"To je celý Goobar," řekl Diokles, "vidíte? Můžeš s ním hrát, tančit, zpívat, mluvit o pekle i o nebi, ale nikdy nebude úplně s tebou."

"Ale on se skutečně rád baví," poznamenal Žmur.

"Já vím, že to nepředstírá, ale co z toho? Má rád lidi, ale on sám není jedním z nás. Každý nový spolupracovník," pokračoval Diokles, "když se octne v jeho blízkosti, nemůže odolat pokušení a klade mu všelijaké dosti směšné otázky; jsou to naivní pokusy, které prostě diktuje nutnost, protože on přece jen zůstává nerozluštitelnou hádankou; nejednou jsem se obdivoval puntičkářství, s jakým se pokoušel odpovídat..."

"Na příklad?" zeptal jsem se. Naše pohledy byly stále upřeny na vědce, který právě zastavil automat sunoucí se nehlukně kolem, vzal si s podnosu skleničku vína a upíjel malými doušky. Vypadal, jako kdyby pozoroval automat s dobře skrývaným veselím.

"Počínajíc od otázek, jak dospívá k svým vynikajícím výsledkům..."

"Ano, to skutečně není nejchytřejší otázka," souhlasil jsem, „a co odpověděl?"

"Rozmýšlel se dlouho a vážně, konečně řekl: ‚Snad proto, že neustále myslím.‘ Přes zdánlivou banálnost obsahuje tato věta pravdu stejně velkou jako prostou. Jeho mysl bez ustání tvoří myšlenkové konstrukce a konfrontuje je navzájem, jako by to byly pokusy o velkou syntézu, které trvají měsíce a léta a neustávají nikdy; má odvalu domyslit až do konce ty neabsurdněji vypadající hypotézy a vyvodit ze všeho konečné důsledky... To je ostatně příčina, proč s ním už nikdy nepůjdu na hory. Nechci vlastní osobou zvětšovat království mrtvých věcí."

"Co má tvůj pud sebezáchovy společného s Goobarem?" zeptal jsem se ho.

"Právě že má. Byli jsme na horolezecké ture v pásmu Pamíru; dělali jsme východní travers..."

"Promiň," přerušil jsem ho, "řekni, je dobrým horolezcem, a jak se vůbec chová při výstupu?"

"Hned uslyšíš, k tomu směřuji. Není špatným horolezcem. Byl tam malý, ale záhudný komín. Než jsme do toho komína vešli, Goobar se náhle zastavil a řekl mi, že ho něco napadlo. Radil jsem mu, aby si to zapsal, odpověděl, že to jistě nezapomene. Svou myšlenku sice nezapomněl, ale zapomněl na to, kde je a co dělá. Div sobě nesrazil vaz a nás nezabil. Neviděl hory, propasti, vůbec nic; když z paměti dokončil výpočet, už cestou do chaty, omluvil se nám, ale viděl jsem, že to udělal — abych tak řekl — z povinnosti; chápal sice, co se přihodilo, ale nepocíťoval pražádné obavy, tím méně strach. Říkám vám, je to člověk, který pozbyl pud sebezáchovy."

Poslední slova pronesl Diokles s nepokrytým podrážděním.

Dole přestali zpívat; po několik minut se odtamtud nesl zmatený šum, ozývaly se jednotlivé hlasy, které se pokoušely spojit ostatní nějakou písničkou, ale zanikaly ve všeobecné vřavě; konečně zazněl nádherný ženský alt; byla to pomalá píseň, měla v sobě něco konejšivého.

"On je vlastně vždycky stejný," řekl Diokles, jako kdyby se nemohl zbavit tlaku tématu, "slyšeli jste, jak začínal? Babička ho nechala jako šestiletého chlapce doma a svěřila ho péči strýce. Klaudius Goobar, dosti známý matematik, možná, že jste o něm slyšeli, operátor pole, to je jeho dílo. Ta jeho babička si myslela, že s dítětem musí pořád někdo být. Strýc ho po každé posadil do kouta s hračkami a sám pracoval. Chlapeček si tiše hrál — bylo to neobyčejně málomluvné dítě. Jednou večer, při jakémsi

obtížném místě, diskutoval starý Klaudius náruživě s automatem. Najednou dítě v koutku povídá: „Musíš dosadit skupinové struktury na místo monoidů. . .“ a dál, jakoby nic, si pouštěl svého vlčka. Do strýce jako by udeřil blesk, bylo to hledané řešení. . .“

"Stává se zřídka," poznamenal jsem, "aby tak zvané geniální děti později skutečně plnily očekávání, jaké do nich v mládí vkládáme, ale on je nejen splnil, nýbrž nad pomyslení překonal!"

Prošel okolo nás automat. Diokles vypil rychle po sobě dvě číše vína. Tváře mu zrudly, tepny na spáncích viditelně bušily. Chtěl jsem mu říci, aby už nepil. Šířil kolem sebe nějaký neklid a smutek. Bylo to skryto na dně všeho, co říkal o Goobarovi, nejen ve slovech, ale v obličejí, ve zkřivení rtů, v hlase. Žmur od nás odešel; jeho vysoká silueta prošla galerií na pozadí mozaikových obrazů a zmizela za sloupy; nějakou dobu jsme mlčeli. Dole teď zpívali skočnou píseň, někdo uprostřed tleskal do taktu, ozýval se rytmický dupot, sólista obklopený stále se šířícím kruhem volného místa tančil, náhle vzal do kola nějaké děvče, zatočil se s ním a zakroužil; bylo vidět pouze, jak se míhají světlé šaty a zlaté vlající vlasy. Diokles se díval, ale neviděl to, tu se ke mně obrátil, s tváří ještě více svraštělou — pil už asi před tím, a vypadal, jako by mu víno nedělalo dobře. Vzal jsem ho za ruku, abych ho doprovodil domů, ale on chytil mou ruku a řekl tónem nečekaného vyznání:

"Věř mi, že nejsem k ničemu, mám za sebou šestnáct publikovaných prací, dvě opravdu dobré, ale když se o mně mluví, neřekne nikdo: „Diokles? Aha, to je ten odborník na mnemony, víte,“ — ale vždycky: „Diokles? Aha, Goobarův asistent.“ Já sám už bych mohl skládat účty těm budoucím pokolením, už bych se jim sám představil: biotensory reálných obvodů, inerce echové paměti — mám i další věci, ještě nedodělané, vždyť ta práce, to je celá moje radost, ale všechno je to k ničemu: jsem Goobarovým asistentem a vejdu do dějin jako jeden z Goobarovy skupiny, nic osobitého, prázdný zvuk, stín jednoho ze sta tisíc listů v koruně stromu. . . a vím, že od toho není pomoci. . . musí to tak být. . .“

"Co říkáš," řekl jsem vzrušeně, tolik potlačovaného utrpení zaplavilo najednou tvář mladého muže. "Ale vždyť bys přece mohl pracovat samostatně nebo v jiné skupině od Goobara můžeš přece kdykoliv odejít."

"Cože!" řekl Diokles. Jeho tvář se zavřela jako temná pěst. "Odejít od Goobara? odejít?" opakoval.

"Človče, co to mluvíš! Já že bych měl dobrovolně odejít? Kde najdeš druhého Goobara?"

"Nemůžeš-li se smířit s tím, že tě o tolik převyšuje. . ." začal jsem opatrně.

"Ale co to povídáš?" otázal se Diokles s nejvyšším údivem. Pak mě k sobě přitáhl a začal vysvětlovat vášnivým šepotem:

"Ano, vyniká nade mne, vyniká nad nás nad všechny. Ale co na tom? Jdeme stále vpřed; za šest let jsme v Ústavu vykonali obrovský kus práce, každý ti to potvrdí, nechlubím se. Sám vím, že teď dokážu víc než na začátku, že se mé myšlenkové rozpětí zvětšilo, ale když dospěji k bodu, na němž stál předtím Goobar, on už je zase daleko, a tak nás stále předbíhá o mnoho kol. Útok stíhá útok a já jsem po každé poražen. Je to trpké? Kdo by to zapíral? Ano, ale po každé jsem poražen něčím větším než dřív!"

Stejně náhle jako mě chytil za ruku, nyní ji pustil, omluvně se usmál a odešel drobnými, lehkými, jako vždy uspěchanými krůčky. Podíval jsem se do sálu. Výklenek, v němž předtím stál Goobar, byl prázdný. Sestoupil jsem dolů a vyšel na terasu. Neviděl jsem nikoho, jen odněkud ze strany dolétaly tlumené hlasy. Přešel jsem na druhou stranu a se zavřenýma očima jsem dlouho vdechoval chladný slaný vzduch, který omýval rozpálenou hlavu. Obzor byl neviditelný. Podle úzkého purpurového zubu, který označoval vrchol vulkánů, bylo jej stěží možno vytušit. Únava, která až dosud číhala v úkrytu, vystupovala a tížila všechny mé údy. Obrácen zády k balustrádě, s rukama široce rozloženýma, opřel jsem se o její studený kamenný okraj. Skryt v tomto nejodlehlejšíh zákoutí terasy, všiml jsem si náhodou ženy, stojící osaměle mezi dvěma křídly přivřených dveří. Její postava splývala s okolní tmou a pouze obličej vystupoval slabě z šera v namodralém přísvisu, jaký vycházel z ramen její toalety. Netušíc, že ji někdo může vidět, stála bez hnutí, obrácena tam, odkud přicházely hlasy. Sledoval jsem zrakem její pohled, jako pohledem sledujeme stín, abychom objevili věc, která jej vrhá, nespátril jsem však nic. Bylo příliš tma. Z druhého konce terasy doletěl ke mně po chvílce ticha Goobarův hlas, hluboký, sytý, s nepostřehnutelným příměskem ironie.

Vrátil jsem se očima k ženině tváři. Teprve nyní jsem ji poznal: byla to Callarla. Z nejslabšího přísvisu vystupovala její tvář, odhmotněná, jako neskutečná, se stíny kolem očí, soustředěná a současně někam

propadlá; pootevřené rty vypadaly, jako by neviditelně pily. Tak snad před věky vypadaly tváře lidí stržených náboženským nadšením, když uvěřili v možnost zázraků a rozpínali ruce jako křídla a skákali z vysoké hory do vzduchu, aby v něm létali, ale ihned se zřítili k zemi. Neslyšela, co Goobar říkal: zaposlouchána do jeho hlubokého hlasu, snažila se mu jakoby vnuknout, aby ji unesl — a byla ihned odmítnuta.

Měla ho ráda. Měla ho ráda za to, že byl právě takový, že nikdy nebylo možno vytušit jeho nejbližší čin nebo slovo. Měla ho ráda nečekanou, lehkou a jakoby bezděčnou, obětavou něhou. Měla ráda jeho prsty, vždycky ozáblé od kovových kláves, vzdorný sklon hlavy i úsměv, s nímž se přel s automaty, i způsob, jak mlčky mhouřil oči, jako by ho bavilo, že nechápu. Někdy, když ji k sobě přivinul, jeho hlava, sklánějící se k jejím nadrům, se zastavila, a pak se zvedala s nevidoucima očima; to vyrážel na povrch onen proud plynoucí neustále hluboko v něm; přestával ji vidět, a úsměv, jaký mu vysílala vstříc, k němu nedolétal — dělilo je jedno z těch nekonečen, s nimiž si pohrával. Po chvíli se jeho pohled vracel, přistoupil rychle ke stolu a něco si poznamenával. Ta přirozená lehkost, s jakou se od ní odtrhoval, ji bolela. Působily jí utrpení všechny ty náhlé okamžiky, kdy ji přestával vidět, chápala však, že její láska je nesmělým a zdaleka dopadajícím světlem, a on se v něm objevuje a hned zase ztrácí v šeru samoty, do níž nemá nikdo přístup.

Ale naučila se milovat dokonce jeho pohled, kterým se díval skrze ni; zamilovala si bolest, kterou jí působil, protože jí mohla měřit velikost své lásky. Bylo to věčné ztrácení a hledání, zmatek, neklid, a v tom všem — nějaká chvilka, kdy se vytrhl ze zamyšlení a vyslovil její jméno pouze rty, bez dechu, jako by ji volal, přestože už byla tak blízko, že je nedělilo nic, kromě jejich myšlenek.

Když si vzpomínala na svá dívčí léta, jasná a klidná, jako očekávání hudby, uvědomovala si najednou, jak jí tehdy chybělo to, co přinášel každý dnešní den, a kdyby si mohla vybrat a začít všechno od začátku, vystavila by své srdce znova těmto ustavičným porážkám a zase by s otevřenými očima přijímala rány, které jí nevědomky zasazoval, a sdílela s ním všechno, kromě utrpení, které dovedla tak dokonale skrývat. Nedorostla tak vysoko, aby pochopila, co mu už nyní zajišťovalo nesmrtelnost. Ale třebaš ho nemohla obsáhnout celého, jako plachta nemůže pojmut vítr vanoucí prostorem, přesto ho milovala. Nejvíce to, co v něm bylo z naivity dítěte, žasnoucího nad světem, a jeho dech, který teple hladil její hrdlo, když usínal, i slabé pohyby rtů, šeptajících něco ze spánku. Nejvíce milovala právě to, neboť to mělo trvat pouze, dokud žil, a pak zaniknout navždy, to lidské a smrtelné. Proto někdy v noci bděla, jako by střežila jeho spánek, jako by bojovala nikoliv o věčné trvání jeho myšlenek, nýbrž jeho dechu. Přestože to bylo nemoudré a bezmocné, musela tak jednat, protože si to žádala láska. Tak plynula léta a on do nich vrhal svůj obrovský, jakoby už do budoucnosti padající a tam utkvívající stín. Hlasy hovořících se zvýšily a ihned utichly; vstali a vykročili ke dveřím. Když vstupovali do sálu, černé siluety protínaly pruh světla. Goobar se ještě chvilku zdržel u kamenného zábradlí. Podíval jsem se na hodinky. Blížila se třetí hodina v noci. Když jsem zvedl hlavu, Goobar právě odcházel. Nezpozoroval ženu ukrytou ve stínu dveří a zmizel ve vzdáleném hluku. Callarla udělala krok vpřed a vstoupila do světla. Uviděl jsem její úsměv, který mi řekl všechno. Jak se to stalo, nevím. Víím pouze, že jsem si zakryl tvář rukama, abych po tomto úsměvu nespátřil už nic.

ANNA Z HVĚZD

V druhém roce cesty opoždění v rádiovém spojení přerušilo prakticky kontakt se Zemí. Drobný úlomek lidstva, zamčený ve skořápce, která padala ledově mrazivou tmou, byl odkázán výhradně na sebe. A život pokračoval: laboratoře pracovaly, na poradách kolektivů si vědci vyměňovali výsledky bádání, mladí chlapci a děvčata ukončovali studia, uzavíraly se sňatky, přicházely na svět děti.

Věnoval jsem jim mimořádnou pozornost. Vypyťoval jsem se podrobně matek, které přicházely do ambulatoria, a musím se přiznat, že mé jednání, kromě vědecké zvědavosti, ovlivňovalo podezření, že těsné sousedství věčné tmy a pobyt mezi hvězdami, před nimiž jsme se snažili chránit tlustými pancéři rakety, budou mít nějaký neznámý vliv na vývoj těchto malých lidských bytostí. Proto jsem nikoliv bez podezíravosti asistoval u převínování růžových, pišticích nemluvnat, jako bych doufal, že se na nich nečekaně objeví nějaké "hvězdné" příznaky, avšak mé očekávání (jehož směřnost jsem si částečně uvědomoval) se nesplňovalo. Byly to všechny naprosto normální, zdravé, veselé děti. První už lezly po trávnicích parku a jejich pláč, který se nečekaně ozval z nějakého bytu, když člověk šel chodbou, dělal

okolí kovových stěn a křížujících se chodeb podivně domácí, jako by do rakety zavanul teplý dech vlastního dětství.

Věnoval jsem se vlastně péči o děti sám, protože z naší lékařské trojice Schrey byl chirurg a Anna jevila k dětem jakousi potlačovanou nechuť, kterou jsem si nedovedl vysvětlit, ježto na počátku cesty se o osudy prvních novorozeňat živě zajímala.

Život na raketě dosáhl na oko stavu rovnováhy. — Přesto však si mohl citlivý pozorovatel všimnout změny, jaká se udála s námi všemi, změny tím důležitější, že zdánlivě zapadla do nitra každého člověka. Kdysi jsme se děsili rostoucího mlčení. Splnila se tato obava? Vlastně ne; stýkali jsme se rádi a často, společenské podniky se konaly stejně často jako podniky vědecké, pracovaly sportovní oddíly, ale naše práce a rozhovory byly dosti podivné. Hovořili jsme hodně o denních bezvýznamných událostech, o koncertech, které jsme poslouchali, o knížkách, které jsme přečetli, o známých. Nikdo se nezmiňoval o Zemi; její jméno v rozmluvách nikdy nepadlo; zdálo by se, že všichni zapomněli na její existenci; stejně nikdo nevzpomínal na své milé, kteří zůstali na ní, ba ani na cestu samu.

O tomto tématu hovořili pouze odborníci. Objevili řadu zajímavých skutečností; tak na příklad několik měsíců potom, co jsme dosáhli plné cestovní rychlosti, zpozorovali, že se začíná nepatrně zvyšovat teplota uvnitř GEY. Inženýři pátrali po příčině tohoto úkazu. Byl tím podivnější, že motory rakety už nepracovaly, příčina mohla tedy být jedině vně rakety; ale tam se rozkládala prázdnota, která obsahovala v jednom krychlovém centimetru pouze několik atomů, čili prakticky absolutní prázdno — srovnáme-li je s průměrnou hustotou plynů v zemských poměrech, kde je v jednom krychlovém centimetru několik desítek trilionů atomů. GEA se však pohybovala takovou rychlostí, že každý čtvereční centimetr jejího pláště narážel v každé vteřině na osm set miliard atomů; to stačilo, aby vzniklo "tření" a z toho plynoucí zahřívání rakety, a co víc, ukázalo se, že raketa — když proráží tento mezihvězdný "plyn" — pomalu obrůstá vrstvičkou atomů, nějak "vlišaných" rychlostí do vnější plochy pancéře. Samozřejmě zvětšení hmoty, které takto vzniká, je neslýchané malé, přesto však je neobyčejně citlivé aparát dokázaly změřit. V ambulatoriu jsem míval denně několik pacientů: stížnosti byly různé, často velmi neurčité; někdy to vypadalo, že jsou jenom záminkou pro rozmluvu s lékařem, rozmluvu dovolující naprostou upřímnost. Toto privilegované postavení mi umožnilo poznat prameny událostí, k nimž došlo o měsíce, ba o celá léta později.

Poznenáhlu vznikala jakási všeobecná "lehkost" života. Lidé se rádi bavili, rádi žertovali, ale to všechno ulpívало na povrchu. Občas během nejvšednější rozmluvy uklouzl někomu výrok, který všichni svědomitě přešli mlčením. Vzpomínám si, že jednou v parku, když se hovořilo o práci tektonofyziků a o možnostech jejich budoucího uplatnění, padlo slovo "Země". Jakási žena řekla tiše: "A vrátíme se vůbec?" Vteřinu vládlo napjaté mlčení, ale pak začalo najednou několik lidí chvatně mluvit o něčem jiném.

Nejvíce znepokojujícím úkazem, který zasahoval do nejhlubších a nejtajnějších vrstev duševního života, vymykajících se pozorování, byly na GEI osudy milostných vztahů.

Statisíce pokolení zvířat, která musela vyhynout, aby se vyvinul člověk, odkázala mu jako těžké a nezavřitelné dědictví přitažlivost pohlaví. Věky mýjely, civilizace povstávaly a zanikaly a člověk bojující s přírodou, která ho obklopovala, i s přírodou v sobě, konal tisíce a tisíce pokusů vyvést na světlo ony temné síly, které byly do něho vloženy bez jeho vůle a vědomí; tak se žádost pudící k sobě samice a samce měnila v touhu. Avšak po věky lásku, jako ostatní citové oblasti, utvářely předpisy, rituály a zákony, které vznikaly při srážkách společenských antagonistů. Překážky ve sblížení muže a ženy vyplývaly z vlastnických poměrů, z náboženských mýtů a pověr. Barbarské merkantilní formace změnily lásku ve zboží, dosažitelné pro ty, kdo mohli koupit — v nestvůrný trh! Láska měla být prostředkem, která dráždí přesycené nervy, dalším pamlskem, ohnivou skvrnou v šedi a nudě života. Mužové a ženy se k ní utíkali před slepými katastrofami, jaké bujely uvnitř společenských řádů, a před stejně slepým vegetováním všednosti.

Náš společenský řád vytvořil nový vztah mezi pohlavími, který pramení z tvůrčí práce, lhostejno zda duševní či fyzické, jako z nejhlubšího smyslu života. Duševní tvůrčí činnost vyplývá z tělesné, je jejím vyšším, jasnějším odrazem, ustavičným opakováním nadšení a neklidu, jaký v nás probouzí svět. Dříve se lidé věnovali otázkám pohlaví, aniž chápali, že početí nové bytosti je tou nejvyšší odpovědností, jaká je člověku svěřena. Pokolení se rodila a umírala, a velké, nepochopené tajemství bylo odevzdáváno jedné

generaci po druhé jako zapečetěný list, který přečíst bylo dopřáno teprve pozdním potomkům. Záhady, které staví před člověka svět, řešíme prací mozku, jenž odráží řád přírody, jako zákonitost materiálních změn, které se odehrávají stejně v hlubinách hvězd i lidských těl. Láska nepodlehla vědeckému zkoumání, protože ji nelze chytit do formulek a vzorců, nedá se předvídat ani vypočítat a přesto je v našem racionálním světě zkušeností, bez níž by náš život nebyl plný.

V pozemské lásce naší doby není nic z výbuchů chťičů, prudkých sblížení a rozhodů, nic z žádosti sobeckého vlastnictví, smíšené s pocitem omezování a závislosti. Jako planety kroužící po svých drahách se v určitých nečetných bodech vzájemně přibližují, tak se v lásce přibližují muž a žena tak velice, jak se jen může jeden člověk přiblížit k druhému. Tak vzniká jednota tužeb, dívání na svět očima druhého člověka, tajemství jeho neustálé blízkosti i radost z přijímání cizích starostí a břemen, jichž nemůže být nikdy příliš mnoho. Vášen je tedy pouze jedním z mnoha spojovacích článků a něha se mění z podráždění smyslů v písmena jazyka beze slov, jenž začíná tam, kde obyčejná každodenní řeč vázne a selhává. Taková láska může být pouze jedna.

Vzpomínám, jak při rozhovorech s historiky, kteří mi vyprávěli o dějinách lásky před dávnými věky, nevycházel jsem z údivu nad vrtkavostí a nestálostí citů dávnověkých lidí, a již vůbec jsem nechápal, jak mohli, toužíce po vzdělání v různých oborech života, ať již významných, či malicherných, nevyžadovat nic v jedné z nejdůležitějších oblastí, výchově dětí rodiči. Jejich nevědomost musela být skutečně obrovská, jestliže se odvažovali nechat zde otevřené pole působnosti naprosté libovůli a náhodě, jestliže nechápali, že v prvních letech života je dítě nejcitlivějším a nejpoddajnějším materiálem, v němž se otiskují všechny vlivy okolí, a že vady, získané v tomto údobí, nemůže později odstranit někdy ani krajní úsilí vychovatelů. Na palubu GEY přišlo ze Země mnoho žen a mužů zralých již pro lásku, ale stále ještě hledajících, a dalo se předpokládat, že dlouhá doba cesty spojí mnoho dvojic. Toto očekávání se splnilo, ale překážky, které většina z nich musela překonávat, byly větší, než kdokoli tušil. V druhém roce cesty se stávalo, že dvojice vznikaly přechodně a rozcházel se jakoby náhodou, a tento návrat zaniklých barbarských mravů halil jakýsi tichý souhlas ostatních. Bylo to v době, kdy odvaha, sebeovládání, klid, všechny ty znaky, jimiž nás obdařila Země, staly se jakousi vnější, strnulou formou, povrchem viditelným pro jiné, který předstíral, že se nic nezměnilo, zatím co vlastní žhavá náplň života někam unikala a mizela. To byla ta strašlivá spoušť, jakou zanechává kosmická prázdnota v lidech nepřipravených na nesmírné strážné pouti mezi hvězdami.

Jestliže jsme mohli do určitého stupně klamat své druhy v práci, kolegy, ba dokonce i přátele, nebylo možno jednat tak v nejhlubší sféře citu. Odtud pokusy najít útočiště v náručích žen, propadnout se v křečích rozkoše. Věděli jsme, že nás trvale nespojí ani společná lítost, ani zoufalství, ani touha svrhnout ze sebe odpovědnost za dobrovolně přijatý osud, že to neudělá nic jiného než láska, a přesto mužové vyhledávali ženy a ony se jim oddávaly se soustředěným mlčenlivým porozuměním. Byly to pokusy o záchranu, stejně nebezpečné jako marné. Nejbližší odliv vyvrhoval náhodné milence, bezbranné a bez vedoucí myšlenky, a když se ozývalo ve tmě nad jejich hlavami výstražné houkání, opakující se noc co noc, neměli odvahu podívat se sobě do očí, protože v nich byla prázdnota, před kterou chtěli utéci, a břemeno, které na chvíli svrhli, vracelo se znovu. A tak leželi vedle sebe sami, uvědomující si svoji porážku.

Koho mám na mysli, když říkám tato slova? Především sebe, ačkoliv vím, či spíše tuším, že nejeden z mých druhů utrpěl podobnou porážku. Mám na mysli sebe. Pouze sebe, protože Anna vyšla z této zkoušky vítězně, třeba dlouho trpěla, ale snad právě proto, že měla odvahu trpět, zatím co já chtěl jenom zapomenout.

Když se lidské hlavy k sobě blíží k polibku, není možno obsáhnout pohledem druhou tvář, neboť je příliš blízko. Je to blízkost fyzická, která nic neřeší, ani nezavazuje. Nadarmo jsem chtěl uspišit příchod citu, marně jsem ho hledal v dychtivých polibcích, v pevném objetí — zatím co cit byl v nějaké večerní chvilce mlčení, v úsměvu napůl skrývaném, v náhodném, nečekaném setkání rukou, z nichž jedna toužila pohladit druhou a zastavila se nesměle v půli cesty. Jak vůbec jsem nechápal Annu, jak strašně málo se mne týkalo to, čím žila. Nechci mluvit mnoho o tom, jak jsem poznal tuto pravdu. Jistě se ve mně často něco ozvalo, možná šlechetnost, možná pouhá hanba. Do paměti se mi vryla pouze jedna událost; a přece jsem se leccého domýšlel i předtím a jen jsem zaplašoval tyto myšlenky, jako kdybych měl nehezký

strach, že budu muset vzít na sebe odpovědnost i za její osud — já, jenž jsem svůj vlastní osud nedovedl nést dále.

Uvědomil jsem si přece nejednou, že si vzpomínala na nejbezávadnější podrobnosti našich prvních schůzek, z nichž jsem si já nepamatoval skoro nic; připisoval jsem to dobré paměti vlastní ženám, která naopak mužům většinou chybí. Byla zde ona potají vyslechnutá rozmluva a více takových maličkostí, které jsem nechtěl chápat. Až jednou večer se stalo něco, co už jsem se neodvážil nevidět.

Seděli jsme, či spíše pólo leželi na lůžku, pokrytém těžkou bílou kožesinou. Unaven opřel jsem hlavu o Anniny zkřížené paže a díval jsem se před sebe nevidoucíma očima. Svítla nízká pověšená modrá lampička. Hovořil jsem, jak už nejednou, o tom, jak budeme v budoucnu žít spolu, jak cestou narazíme na planetu tak malou, že na ní bude místo jen pro dva lidi, a těmi lidmi že budeme my, a usadíme se tam malinkém domečku, obklopeném hvězdami. Když jsem to vyprávěl, pološeptem, líně, uviděl jsem náhle Anninu tvář v zrcadle visícím na zdi.

Naslouchala mi s hořkým, nepatrným zkřivením rtů, jako by říkala: "Vím, že je to všechno klam, a že to říkáš jen tak, abys jen zaplašil mlčení, a že zapomínáš každé slovo, sotva je vyslovíš, ale to nevadí, mluv dál, mluv jen dál..."

A v této vteřině jsem pochopil, jak nebezpečný to byl pokus. Nedával jsem jí nic. Byla pro mne teplým, tichým útočištěm před dlouhými, prázdnými hodinami týdnů a měsíců. Zvykl jsem si na ni, jak si člověk zvykne na nějakou krajinu; když nebyla se mnou, cítil jsem prázdnotu zvenčí, ne v sobě: kdybych jí byl cítil v sobě, znamenalo by to lásku. A ona to pochopila od samého začátku a nesla to s jakýmsi klidným zoufalstvím, protože mě milovala. Hle, nejdražší, ale přitom naprosto cizí člověk; lhostejně a bezstarostně vstoupil do jejího života, probíral se v jejích nejintimnějších vzpomínkách, přehraboval se v nich jako dítě v lesklých cetkách, na okamžik je zvedal k očím, aby je vzápětí znuděně pohodil. Občas býval něžný, a to bylo ještě horší. Ano, byl bych mohl vidět svět jejíma očima, uslyšet ty hlasy jejího srdce, které umlčovala sama před sebou. Připravena na všechno, pohlížela na svůj osud, jako by se teprve začínal, bílý a nepopsaný. Její láska se neděsila hvězd a já jsem myslel jen na to, že jí voní vlasy a že má teplou, měkkou pleť...

Umlkl jsem, neschopen vypravit ze sebe další falešné slůvko...

"A co dál?" zeptala se tiše, kolébajíc lehce mou hlavu. Nemohl jsem mluvit, hrdlo jako by mi stiskla železná ruka, a tak připojuje ke všem předchozím hanebným skutkům ještě další, přitáhl jsem její hlavu k sobě, abych jí vtiskl polibek, do něhož jsem se skryl, aby nemohla vyčíst z mé tváře, že už vím.

Jak rád bych vám řekl, že hned potom jsem si Annu zamíloval a že jsme byli velice šťastni! Lidské vztahy se však bohužel neřeší tak prostě.

Uplynula druhá zima cesty, přišla druhé jaro. Doposud všechny stromy parku prodělávaly změny, poslušny umělého slunce: když hrálo silněji, pokrývaly se listím, rozkvétaly, nesly plody, když počínalo slábnout, oblékaly podzimní šat v nejkrásnějších barvách a pouze samojediná kanadská jedle nad potokem, zahalená do černi svého jehličí, neměnila svůj vzhled. Do země, z níž čerpala životodárnou mízu, vstříkovali botanici speciální hormony a preparáty, ale ona zůstávala nehybná, lhostejná, jako by prohlédla jejich naivní hru a pohřížila se do věčného spánku, nechtíc být součástí falešné vidiny Země. A tu, jednou ráno, prolétla celou GEOU elektrizující zpráva. Černá jedle uvěřila v jaro a přes noc vystrčila zelené prstíčky...

Shromáždili jsme se v parku ve velkém zástupu. Nikdo nemluvil. Všichni, kteří sem tak chvatně přiběhli, hnáni nepochopitelnou silou, zůstávali stát, dívali se mlčky na procitnuvší strom a jeden po druhém odcházeli. Nakonec zbylo jen několik osob; někdo chtěl utrhnout bledě zelenou štětičku, aby ji rozemnul mezi prsty a nadechl se pryskyřičné vůně, někdo jiný ho přísně napomenul. Konečně jsem zůstal sám. Posadil jsem se pod strom s hlavou opřenou o ruce. Do naivní radosti, jakou mi působil pohled na strom, vmísil se tupý žal. Vtom jsem si uvědomil něčí přítomnost. Vedle mne stáli Ameta a Zorin.

"Pojď s námi," řekl Ameta, "projdeme se po hvězdné palubě."

Neměl jsem nejmenší chuti, zvláště teď ne.

"Nechce se ti?" řekl Ameta. "Ale přesto pojď."

Zmocnil se mne hněv na Ametu za jeho vtíravost. Vstal jsem as nelibostí jsem vykročil za piloty. Výtah

nás vynesl na úroveň vyhlídkové paluby. Za chvíli jsme se octli v temnotě pod hvězdami. Nechtěl jsem se na ně dívat. Odvrátil jsem hlavu, avšak rameny, kůži hlavy, celým povrchem těla jsem cítil propast, šklebící se za mými zády. Stáli jsme ve tmě; konečně řekl Ameta jakoby k nikomu:

"Nebydlíme v domě pod oblaky, jsme ve vzduchoprázdnu. Můžeme se klamat a jednat tak, jako kdyby tomu bylo jinak, ale to je vše. Daleko lepší je jasně říci, že žijeme ve vzduchoprázdnu. . . ba dokonce z tohoto zjištění vyjít. Je pravda, pak se dostaví strach, protože všechno, nač jsme byli zvyklí spoléhat, bylo nám odňato. Mysl se stůj co stůj pokouší zastřít skutečnost nějakou obrovskou lží. To se nesmí dělat. My nepotřebujeme jistotu klidnou, zajištěnou před nehodami. Což neprobádaná hrozivá nejistota není mnohem víc lidská? Obzory života stále rozšiřujeme, objevujeme v nich tedy víc a víc. Nezavírej oči! To je jediná odvaha, jakou člověk potřebuje. Nezavrhuji vesmírnou prázdnotu, nereptej proti ní, vždyť právě to je náš svět. Náš svět! Musíme jen pochopit, že všechno je tím víc naše, lidské, čím je těžší, aby se stalo naším cílem, už odedávna hledaným, to, co se zdálo být cizí a hrozivé."

Nehybně doutnaly hvězdy. Mlčel jsem. Ameta znovu promluvil, jako kdyby navazoval na přerušovaný rozhovor:

"Máš nějaký program na dnešní večer?"

"Ne."

"Přijď za hodinu do dětského parku. Přijdeš?"

Byl bych snad odmítl, ale uchopil mou ruku a krátký, pevný stisk, který jsme vyměnili, mě smířil se vším. S tím podivným proslovem před tváří hvězd, se zvláštním pozváním a konečně i s ním samým, s pilotem Ametou.

Dětský park se říkalo sálu, který připomínal nevelkou botanicou zahradu. Nerostlo tam příliš mnoho stromů, všechny byly nízké, se silnými a pokřivenými větvemi, jak dělanými pro šplhání. Byl zde písek pro nejmenší děti a malá, balvany obklopená jeskyně ve skále, i vodotrysk uprostřed.

Dnes stromy a písek zmizely. Videoplastikové proměnili sál v kouzelnou zahradu, protože se tady měly konat zvláštní závody — soutěž o titul nejlepšího vypravěče pohádek. Uchazečů o titul vítěze bylo mnoho. Postupně zaujímali místo na pódiu, obklopeni hloučkem naslouchajících dětí, které měly v ručkách malé stříbrné zvonečky.

Zvonily jimi, když byla pohádka u konce, a tak vyjadřovaly své pocity; velký automat, převlečený do groteskního kostýmu, poloskrytý ve stínu palmy, neomylně měřil intenzitu hromadného cinkotu zvonků. Ukázalo se, že jedním z nejlepších vypravěčů je Zorin; pilot, obvykle málomluvný, nás překvapil pohádkou o radioaktivních obrech z hvězdy Algotu; přesto však palmu vítězství dobyl Tembhora, jehož jméno za doprovodu výbuchů bengálského ohně vyhlásil automat přestrojený za čaroděje.

Vychovatelé pomalu odváděli děti do ložnic, a to se neobešlo bez nářků nejmladších, které ještě čekaly na něco nevídaného. Nakonec, když jsem se rozhlédl, uviděl jsem samé dospělé lidi a srdce mě zabořilo jakýmsi bezděčným smutkem, jako kdybych se sám — odchodem dětí — neodvolatelně rozloučil s mládím.

Ale tu lehkým krokem vystoupila na opuštěné pódium Callarla a zeptala se s úsměvem:

"Čekáte na další pohádku? Povím vám ji, budete-li chtít, abyste se všichni necítili tak staří. . ."

Poslušný spontánního impulsu, posbírali jsme stříbrné zvonečky, pohozené dětmi, a veselé hlásky rolniček naplnily celý sál. Callarla pak s mnohoslibnou a tajuplnou tváří začala vyprávět:

"Pohádka, kterou vám budu povídat, je téměř pravdivá a jmenuje se O smějícím se Turingovi."

Zavládlo ticho, v němž se ještě nějakou dobu ozývaly kroky obsluhujících automatů. Pak i ty utichly, ale Callarla ještě stále mlčela a v koutcích úst jí bloudil lehounký úsměv. Snad na něco čekala. Nač? Třeba na návrat té nálady, již jsme podlehlí všichni, dokud ještě byly v sále děti.

Nakonec řekla:

"Slyšela jsem ji od své babičky, ženy neobyčejně konzervativní, která. . . ale u pohádek snad jsou komentáře zbytečné. A tak tedy začnu. . ."

Už se na nás nedívala. Její oči utkvěly na blýskavém biči vodotrysku a tlumený hlas se mísil se zvukem vody dopadající na okraj kamenné nádrže.

"Za dávných, pradávných časů, více než před tisíci lety, byl svět rozdělen na dvě poloviny. Jedná vládli Atlantid'ané. Každý člověk, v dobách dávno minulých stejně jako dnes, má nějaké touhy. Také

Atlantiďané je měli. Jejich touhou bylo zničit druhou polovinu světa, která se osvobodila z jejich nadvlády. Proto shromažďovali jedy, aby mohli otrávit vzduch i vodu, smrtící radioaktivní látky a výbušniny. Ale čím více jich měli, tím větší hrůza na ně padala. Kupovali tedy za zlato vědce, aby jim sestrojovali dokonalé stroje na zabíjení. Jednou se dověděli, že na jednom dálném ostrově za mořem bydlí vědec jménem Turing, který umí stavět automaty. Tehdy ještě nebylo po automatech ani slechu a nikdo dobře nevěděl, k čemu mohou být dobré. Turing stavěl všelijaké automaty: jedny vyráběly stroje, jiné pekly chleba, další počítaly a logicky uvažovaly. Tak se lopotil čtyřicet let, až vymyslel automat, který mohl dělat vše, co vůbec bylo možné. Automat dovedl tavit kovy z rud i šít boty, přeměňovat prvky, stavět domy a stejně jako pracovat fyzicky dovedl i myslet: dovedl odpovědět na každou otázku a rozřešit každý problém; nebylo věci, kterou by nevykonal, byla-li mu nařízena. Vládcové Atlantidy vyslali své zvědy, aby Turinga koupili, ale vědec na to nechtěl přistoupit. Tu ho uvěznil a plány vynálezu mu ukradli. Nejstarší z Atlantiďanů je prohlédl, svolal ostatní a řekl: ‚Až budeme mít ten automat, zeptáme se ho, jak zničit ty netvory, kteří chtějí na věky odstranit válku.‘

A druhý vládce, šedovlasý a všemi vážený, dodal: ‚A také nám poví, jak odnaučit naše poddané myslet, protože lidé, kteří myslí, neradi umírají pro čest a slávu našeho zlata.‘

Těmto slovům všichni zatleskali a rozhodli: Postavíme velký Generální Turingův Automat a pak se staneme všemocnými, takže nikdo na světě se neodváží postavit se nám na odpor.

Pak povolali sedm tisíc počtářů (protože tehdy lidé počítali z hlavy) — aby vypočítali, kolik zlata bude třeba na stavbu, a pak svolali sedm tisíc inženýrů a konstruktérů, kteří po sedm let rýsovali plány. Ještě dříve, než byly hotovy, vydaly se první pracovní čety na určená místa. V Alamogordu, v srdci velké písečné pouště Nového Mexika, bylo soustředěno sedmkrát sedm tisíc dělníků. Bydlili v barácích z plechu, v noci trpěli ledovým chladem a ve dne ukrutným žářem. Slaný písek jim leptal plíce i oči, ničila je nemoc a na místa těch, kteří zahynuli, byli přiháněni noví a noví; a tak kopali hluboké jámy pro základy, proráželi ve skalách štoly a chodby a nad nimi kráčely dlouhokrké drapáky, podobné ještěrům, jací žili před sedmdesáti milióny let. A ta stavba trvala sedm let a ještě jednou sedm let a tak po čtrnácti letech vysoké věže a budovy pokryly sto tisíc akrů půdy, obklopených vysokou zdí; konečně nadešel den, kdy odešly zbytky těch, kdo přežili titánskou práci, a brány se zavřely.

Staveniště se vylidnila, nastalo ticho, jen vítr svištěl ve vysoko natažených drátech a po stezkách vysypaných pískem přecházeli hlídači se psy. Tak tomu bylo po sedm dní, až konečně za tmavé, bezměsíčné noci se před východní zdí zastavil vůz, zvaný obrněný automobil, z něhož vystoupilo osm lidí, kteří vládli v Atlantidě. Prvnímu patřilo její železo, druhému uhlí, třetímu nafta, čtvrtému spoje, pátému obilí a maso, šestému elektřina a sedmému armáda.

Z podzemí jim vyšel vstříc hlavní inženýr stavby a hluboce se jim uklonil. Vládcové vystoupili z auta a uviděli lampy, houpačící se vysoko nade zemi na drátěných laněch, a v jejich neklidném světle — černé věže a bloky nakupené jeden vedle druhého jako šiky vojáků. To byla jen nevelká, na povrchu země viditelná část Turingova Generálního Automatu, který se táhl hluboko pod zemí ve štolách a chodbách, vyhloubených ve skalách pouště. Z obou stran se přiblížily stráže, černé dveře ve zdi se rozestoupily a přichodzí vstoupili dovnitř, kde na ně čekal zasklený motorový vůz, který se dal ihned do pohybu.

Projížděli sály se studeným modrým osvětlením a paláci, jakoby obrácenými dolů a vtěsnanými do skály, a nad jejich hlavami se černala neproniknutelná spleť kabelů, obtížená velikými rolničkami izolátorů. Míjeli hnízda tlumivek zapuštěná do zdi, protínali napříč šachty, v nichž stály na strážích automaty v nerozbitných helmách, a motorový vozík zajížděl do větší a větší hloubky; inženýr jim všechno vysvětloval a říkal, že jen hlavních velinů je v podzemí více než vteřin v lidském životě. Jeli dál, sestupovali z jednoho poschodí do druhého, za sklem se vinuly chodby, pohled bloudil v lese přívodů, vagon projížděl pod silnými měděnými dráty, časem v dále zamžikalo rubínové světélko, tma houstla a otrásající se vozík klesal níž a níž.

Ale celý tento širý a nezměrný labyrint byl mrtvý, ani jediný impuls proudu ještě nikdy neproběhl miliardami zkroucených žil, které opřádaly měděný mozek stroje. Jeli dlouho; konečně za okny zablikala světélka, ozařující vlhkou skálu tunelu. Motorový vozík sebou trhl a zastavil se. Byli u cíle. Pod strašlivou stavbou, v jejím nehlubším srdci, byla nevelká vejčitá pancéřová místnost. Vstoupili tam. Na černých stěnách bylo vidět ukazovatele kontrolních přístrojů, sedm set sedmdesát sedm ciferníků a uprostřed —

stupeň. Na něm černý mikrofon a pod diamantovým zvonem tlačítko — více nic. Odtud měly být Velkému Univerzálnímu Turingovi udělovány rozkazy.

Inženýr vysvětloval, že stroj může stejně dobře pěstovat exotické květiny, jako zakládat zahrady i zabíjet lidi. Neměl žádná bezpečnostní opatření, jako mají naše dnešní automaty, nepřipomínal je vůbec ničím. Byl to barbarský, divoký automat, milionkrát větší než pyramida.

Tam se tedy zastavili a zavládlo ticho. Přestože u stropu zářilo sedm lustrů, pohlcovaly černé stěny světlo. Turing měl být doopravdy spuštěn až později, ale nejstarší inženýr, aby se vlichotil do přízně svých chlebovárců, přivedl je na myšlenku, aby provedli zkoušku ihned. On sám žil už po řadu let v horečce očekávání a na dně jeho myšlenek dřímala jediná, kterou skrýval, protože chápal, že ten, kdo se postaví k mikrofonu zapnutého Turinga, bude mít větší moc než asyřtí a babylónští mágové, jimž sloužili démoni. A tak, když řekl první vládce: „Ale co musíme udělat, aby to začalo fungovat?“ odpověděl: „Pane, stiskneš-li tento černý knoflík, zvednou se stavidla v přehradách a vody Řeky svatého Juana se vřítí do přívodů sedmi turbín a vznikne proud, který nasytí kovové útroby Turinga a pak začnou jeho žíly pulsovat elektrickým tepem.“ Tu se onoho vládce zmocnilo vzrušení, protože miloval věci velké a zvláštní a zmáčkl jakoby náhodou knoflík tlustým prstem. A tu se roztančila světla, všechny ciferníky se zachvěly, lampičky otevřely červené oči a pohlédly na ně a nad jejich hlavami ožilo a otřásl se prostranství statisíce akrů.

Stroje běžely a hučely, tisíce elektronek se rozhořivaly šarlatem, relé se pohybovala sem a tam a všemi cévami, solenoidy, závity proběhl proud. Ale v černé komnatě bylo vidět pouze nehybně osvětlené kotouče ciferníků a v ampliónu se ozval dutý zvuk, protože obluda s měděným mozkiem byla probuzena k životu, ale ještě spala a jako kdyby chrápala.

Tu najednou pochopili vládcové, že stojí před bytostí všemohoucí, že je to bůh, kterého oni sami stvořili, a když mu dají rozkaz, udělá všechno. A když se nad tímto slovem zamyslili, ulekli se v hloubi svých srdcí, jako kdyby pohlédli do propasti, protože nebyli zvyklí, aby mohli všechno.

Každý si myslil, že na jeho rozkaz zničí automat jmění i život ostatních šesti, ale potlačoval tuto neodbytnou, nesnesitelnou myšlenku ve prospěch nové války, kterou společně dojednali. Avšak osmému z nich bylo osmnáct let a byl synem vládce železa, nejbohatšího ze všech, protože ze železa se vyráběly nástroje na zabíjení. Vládce železa dovedl prodávat krev za zlato jako nikdo jiný, a v jeho hutích bušily tisíce ocelových bucharů proto, aby v dalekých zemích přestaly bít tisíce živých srdcí. Ale jeho syn byl ještě chlapec, bledý a melancholický. Znal chuť všech plodů Země, všech jedů, dráždivých ospalé nervy, a všech rozkoší, které je možno koupit za zlato. Proto se mu svět zdál být plný bezmezných nudy a při hledání nových vzrušení rád se nořil do labyrintů temných filosofii. Nikdo z lidí, kteří stáli nepohnutě, se neodvážil promluvit, zdrcen vlastní nicotou tváří v tvář stroji, a jen napjatě naslouchal rytmickému bzucení proudu, který teď zněl, jako kdyby netvor dýchal v napjatém a pokorném očekávání.

A tehdy ten bledý chlapec znenadání předstoupil a zeptal se:

„Proč žijeme?“

Jeho otec sebou trhl, chtěl ho pokárat, ale ještě neotevřel ústa, když Turing už začal pracovat. Světla se začala třást, osvětlení zesláblo, tma stěn se plížila k nim a hned zase od nich ustupovala. Vtom vylétl z reproduktoru železný vzdech, za ním druhý, třetí, čtvrtý, stále prudší a prudší. Podlaha se zatřásla, zvedl se z ní prach, nohy se jim podlamovaly od strašných nárazů; najednou v bouři skřípavého hřmotu a rachotu se všichni zároveň vrhli ke dveřím, šlapali po sobě, rvali se v panickém útěku, pochopili totiž: stroj se smál...!“

PETR Z GANYMEDA

Už dávno jsem se nezmínil o Petrovi, ale jeho stav se také nezměnil za celých dvacet měsíců, které uplynuly od první operace. Zachránila mu život, ale to je všechno. Jizvy, jaké vznikly na jeho mozku, postavily hráze cirkulaci myšlenek. Nemohl mluvit, psát a číst, a kromě toho trpěl "slepotou mozkové kůry". Neznamená to, že neviděl, naopak, jeho oči na světlo reagovaly, ale mozkové centrum zraku bylo jako ostrov, oddělený jizvami od center paměti, a tak Petr pouze viděl nepochopitelný chaos skvrn a tvarů. Úplně ztracen ve svém okolí, pohyboval se téměř jako slepec; tento stav trval až do následující operace, kterou jsme provedli v druhém roce cesty. Rekonvalescence se táhla dlouho. Petr získával pomalu a s námahou zpět své duševní schopnosti. Mluvit ani tak nezačal, jako se tomu spíše naučil. Byl

jsem druhem jeho večerních studií; hodiny, které jsem s ním trávil, vyžadovaly mnoho trpělivosti a soustředěnosti, ale nelitoval jsem jich, tak bohaté přinášely ovoce. Koncem druhého roku nelišil se Petr již téměř od žádného z nás, nebereme-li v úvahu skutečnost, že většinu podrobností o své minulosti znal jako věc naučenou a nikoliv prožitou. O jeho vlastních osudech jsme mu vyprávěli tak, jak nám to prostřednictvím rozhlasu sdělila Země; to, že zprávy přišly se zpožděním, nemělo na štěstí význam, neboť v době, kdy zprávy stíhaly raketu, neměly ještě pro Petra cenu.

Mladík už sedával v hlubokém křesle, byl neobyčejně vyhublý, ale každým dnem se mu vracely síly a zmiňoval se stále častěji o svém úmyslu připojit se ke kolektivu mladých, kteří studovali kosmonautiku. Toto přání jsme vítali s opravdovým zadostiučiněním, přesvědčení, že mu práce usnadní co nejnějnější návrat do normálního života. Když jsme dospěli k závěru, že se může už dovědět všechno, co se s ním dělo, v posledních dvou letech, tím spíše, že neznalost vlastních osudů z této doby v něm vzbuzovala neklid, vyprávěli jsme mu s Ter Haarem, jak se octl na GEI. Velmi šetrně jsem se zmínil o památném pokusu při zkoumání jeho mozku. Petr to vyslechl klidně, i když se později trochu rozčilil a oči se mu začaly lesknout, takže jsem se bál, zdali to není recidiva nervové horečky, která ho takovou dobu trápila. Večer prohlásil, že by rád vyprávěl těm, kdo mu zachránili život, jedinou vzpomínku, kterou si uchoval. Z počátku jsem se snažil odvrátit ho od této myšlenky, ale vracel se k ní tak tvrdošíjně, že jsem mu to po konzultaci se Schreyem a Annou dovolil. Kromě lékařů a Ter Haara zúčastnil se vyprávění také Ameta, jehož společnost působila na našeho pacienta neobyčejně blahodárně. Petr mluvil v krátkých větách, vyprávění často přerušoval a pohlížel tázavě hned na mne, hned na Annu, jako v mlčenlivé naději, že se domyslíme, jaké slovo právě potřebuje napovědět; jeho vyprávění přerušované dlouhými pauzami pokulhávalo. Někdy se zamýšlel a pokoušel se v narůstajícím tichu, se zavřenýma očima, vyvolat v sobě nějakou mlhou zastřenou podrobnost. Občas se mu to podařilo, ale občas potřásl hlavou s lehkým, bezradným úsměvem, který říkal "zapomněl jsem". A přece přesto, a snad právě proto, tento příběh, který před našima očima rekonstruoval tak, jako člověk vracející se do rodného kraje pouze silou své fantazie kreslí obraz rodného domu obráceného v prach a popel, a stojí na spáleništi, zvedne každou chvíli nějaký úlomek a dotváří si z něho plný tvar, viditelný pouze jeho zrakům. Snad právě proto tento příběh, prostý a drsný, námi tak otřásl. Seznamuji vás s ním, nikoliv v té zmrzačené podobě, v jaké jsem jej sám slyšel, nýbrž napsaný znovu, doplněný podle zpráv došlých ze Země. Hle, to je příběh Petra z Ganymedu, trosečníka kosmického prostoru, jediná vzpomínka, která přetrvala katastrofu.

Časné mládí trávil jako většina chlapců jeho věku. Do sedmi let bydlil u dědečka a babičky, ve velké Rezervaci eurasijského přírodního parku na úpatí Pamíru, a pouze dva měsíce v roce žil ve starém domě svých rodičů na Visle. Pak začala škola, to znamená stálé cesty po zemských mořích a pevninách, spojené s vyučováním zeměpisu a geologie, návštěva starých muzeí a sbírek při přednáškách z dějin, výlety do hor, letní plavby po proudu řek, první raketové lety ve společnosti vychovatelů a spolužáků, samostatné fyzikální a chemické pokusy, prohlídky modelů planet v Dětském kosmickém parku, konečně pak první čtrnáctidenní pobyt v observatoři na Šesté kosmické stanici.

Byla to doba plamenných snů a tužeb po objevech, po neobyčejných dobrodružstvích a nebezpečných silách dalekých zemí a planet, s nimiž chtěl bojovat až do úplného vítězství. Jak vyrůstal a dychtivost poznat svět a bavit se přecházela z hry ve vědu, všechno kolem něho se mu stávalo pochopitelným a chlapecké sny o bojích a vítězstvích odlétaly do sfér stále vzdálenějších a méně reálných. Studoval už základy obecné vědy a věřil, že tajemství — jsou-li vůbec nějaká — jsou ukryta snad pouze v nejvzdálenějších zákoutích vesmíru. Když mu bylo sedmnáct, začal navštěvovat různé polytechniky, ústavy, laboratoře, aby objevil z nesmírných možností oblastí lidské činnosti tu, které zasvětil svůj život. Z počátku se přikláněl ke studiu astronomie, ale jen do té doby, než se dostal do velkého Ústavu obecné a experimentální astronautiky. Po třech letech dokončil první běh a začal se připravovat na běh následující — čtyřletou etapu výzkumů již samostatnějších. Tehdy zažil první triumf i první porážku. Při hodnocení výsledků práce svých žáků prohlásil o něm profesor Dyaadik, že je velkou nadějí vědy, ale do chlapcovy radosti brzy skanula krupěj hořkosti. Utrpěl porážku v boji s neznámou silou, kterou neobjevil na vzdálené planetě, nýbrž sám v sobě.

Poznal děvče, svou vrstevnici, studentku jako on sám. Sblížily je společné zájmy a naděje. Po roce už se

stali přáteli. Byli si navzájem milí. Jejich myšlenky — nejednou se o tom se smíchem přesvědčili — se pohybovaly po rovnoběžných kolejích a pocity, jaké se rodily v jednom z nich, když naslouchal hudbě nebo obdivoval umělecká díla, jako kdyby se doplňovaly v druhém. Pracoval tenkrát intenzivněji než kdykoliv předtím. Když narážel na překážky, nepociťoval nikdy předtím takovou jistotu ve vítězství, nikdy na ně neútočil s takovou vášnivostí a neústupností, ale konečné řešení mu přinášelo místo úlevy toliko neklid. Stále vyhledával další úkoly, nové problémy, podněty. Brzy se ho zase zmocňovala nepřekonatelná touha po samotářské výpravě do hor; úspěšně absolvoval tehdy několik odvážných, vlastně lehkomyšlných, neobyčejně obtížných výstupů; konečně jednou večer, když s ní zůstal v laboratoři sám a díval se, jak obrácena zády, obratně pracuje s přístroji, pružná a silná, uvědomil si nečekaně, a tak najednou, až se v něm srdce zastavilo, že všechny tyto zápasy, vášnivé zájmy a úniky, nepochopitelná zamyšlení, horké sny, nevyslovené touhy a tápání, že to všechno vysvětluje jediné slovo: láska.

Neřekl jí to ani hned ani ukvapeně; konečně tento okamžik nadešel a celá věc skončila, protože ona ho nemilovala, přestože jí byl milý a vážila si ho a cenila si ho. Po osudné rozmluvě ji neviděl několik měsíců, a když se znovu setkali, neřikal jí už nic. A co je zvláštnější, téměř nikdy na ni nemyslel. Pouze velmi zřídka, když seděl v noci nad rozloženými papíry, při nízko stažené lampě, mezi dvěma fázemi výzkumů, zaletěl někdy jeho pohled z osvětlené roviny papírů za okraj stolu, kde začínala tma, prázdná a černá jako mezihvězdný prostor. Tu ho zasáhl blesk žalu tak silný, až ztrácel dech. Hrbil se, skláněl hlavu a vracel se k výpočtům, opakuje tupě poslední napsané výrazy, a všechno zase ustupovalo a uzavíralo se někde v jeho nitru.

Uplynul další rok studií a ještě další. Petr začal pracovat na diplomové práci. Přestěhoval se do jednoho z mimozemských oddělení Ústavu, do astronautické odbočky na Měsíci. Tam práci dokončil a vrátil se na Zemi, aby ji odevzdal do rukou svého vychovatele Dyaadika. Chtěl se vrátit ještě týž den, ale setkal se se starším kolegou, který mu řekl napůl žertem: „To od tebe není hezké, že se u nás neukážeš. Moje dceruška pořád čeká na tu slíbenou pohádku.“ „Jestli jsem jí to slíbil, omluv mě a řekni, že přijedu zítra,“ odpověděl vážně Petr. Měl několik hodin času, šel tedy do velkého parku, který se rozkládal kolem Ústavu, a tam potkal tu, kterou neviděl dvě léta. Měla velkou radost a navrhla mu společný výlet. Letěli do jedné z blízkých rezervací. Do západu slunce chodili po vřesovištích, ona trhala květiny a svázala je do velké kytice. Konečně, ožehnutí sluncem, unavení, usedli na jižní svah pahorku, porostlého vysokou, bujnou trávou. Slunce se již skrylo za obzor. V listí zašuměl vánek zvětšující noční chlad. Vtom záře, oslňující zrak, zalila mračna na severovýchodě. Zasáhla je stuha bodavého světla, vznesla se k zenitu a zmizela. Za dlouhou chvíli začal z výše klesat stále se zesilující zvuk, podobný hřimání vzdálené bouře. „To byla poslední letka raket na Měsíc,“ řeklo děvče, „odletěla bez tebe; zůstaneš tady do zítřka?“

Neodpověděl. Tma stále houstla, tvář sedící se rozplývala jako socha omývaná temnou vodou. Nějakou dobu ještě svítila jako fosforeskující skvrna, až konečně zhasla. Noc je rozdělila tak, že ani už nevěděl, je-li na okraji křoví ještě nějaká živá bytost, a mlčel ze strachu, že promluví do prázdna. Seděl bez hnutí, oslepen tmou, pohled bloudil bezmocně — zdálo se, že se sám vzduch mění v lehounké vlákno ovíjející vše beztvarymi kokony. Dolétal k němu pouze hned hlasitější, hned slabší šelest neviditelného listí, které se o sebe třelo, bylo něco nevýslovně lhostejného, a proto i bezcitného.

Mlčení trvalo dlouho. Konečně k němu doletěl jiný, živější šelest. Vstala.

„Musíme už jít,“ řekla, tlumíc hlas, jako kdyby nablízku někdo stál, „už je pozdě...“

„Škoda, že jsem nevzal heliplán,... odletěli bychom,“ řekl a vstal.

„To nevádí... ale nevím, kudy jsme přišli, Petře!“

„Budeme se orientovat podle hvězd a najdeme stanici vakuového expresu. Jezdí tady někde nedaleko. Tudy, vzhůru. Vidíš Velký vůz? Tamhle. A dál — Polárka.“

Vystoupili na vrchol pahorku — mírně se svažující, holé kupole. Slabý třpyt hvězd jen zesiloval tmu. Když si určili směr cesty, začali sestupovat, brodili se vysokou, orosenou trávou, která vrzala pod nohama.

„Slyšel jsi už,“ zeptala se po chvíli, „že bylo zastaveno odčerpávání mořské vody a její odstraňování ze zemského povrchu.“

„Jde o plán zvětšování plochy pevnin?“

"Ano, ale zatím odčerpávali vodu neúčinně, ale teď k nám přišly projekty z Ústavu pro areologii, aby touto vodou zavodňovali suché planety... Pozor, myslím, že je tady jalovec, popíchl jsem se. Podívej, tady už začíná cestička, někam po ní dojdeme. Ano, profesor nás všechny přeřadil na novou práci. Neobyčejně zajímavou."

Pěšinka, po které šli, vedla mezi vysokými nepřistřiženými živými ploty. V zatáčce po levé straně se otevřel výhled na rozlehlou širokou planinu. Neobyčejně daleko, v podoblačných výškách, se pohyboval světlý mrak, pak se zastavil a pohyboval se zpátky.

"Vidíš," ukázala jej svému společníku, "to dělá Pozdena své pokusy... Škoda, že tady nezůstaneš déle... Ukázala bych ti všechno nové... Udělali jsme v poslední době kus práce."

"Ne," odpověděl netrpělivě, "neměl jsem sem jezdit," uklouzlo mu. Zastavila se. Drobné lístky živého plotu měly velice světlou, téměř svítivou spodní stranu, a když je závan větru ohrnoval, vypadalo to, že se ze tmy dívají desítky bělavých očí. Neviděl ji, avšak v slabých závanech větru se lístky hned ohrnovaly, hned klesaly a to neklidné míhání přízračných plamének obkreslovalo neurčitě její postavu. "Proč, Petře?" zeptala se tiše.

"Nemluvme o tom," poprosil. Padla na něho najednou velká únava. Nemluvit, nemyslit, jen tak s ní jít touto tmou, jít, jít...

"Petře, myslila jsem, že... nechtěla jsem přece, chápeš... myslila jsem, že za ty dva roky..." nedokončila. "Že jsem zapomněl?"

Usmál se — neviditelným úsměvem. Cítil pouze velký, konejšivý klid této noci, nic více.

"Nemluv tak," připojil tónem, jakým se mluví na dítě. "Nechápeš to... Ani já to nechápu, ale... Podej mi ruku."

Podala mu ruku. Uchopil ji ve tmě. Stáli na nejtemnějším místě, jejich těla jako by se rozplynula. Hlasem, jaký ještě nikdy neslyšela, tak lehounkým, že se sotva vznášel nad neutichajícím šelestem listů, promluvil: "Všecko, co mě potkává, zprvu není, pak to přichází, miji a zaniká. Ale ty trváš stále. Nevím, proč je to tak, a neptám se na to.

Tvar tvých prstů, úst, hlavy, je mi dán jako tvar mých vlastních, nevybíral jsem je, jsou tady a já se tomu nedivím, i když se někdy proti tomu mohu bouřit — ale kdo se doopravdy bouří proti vlastnímu tělu. Nejsi mi drahá, jako mi není drahé mé tělo, je pouze nezbytné, protože bez něho bych nemohl existovat. Dotýkám se tvé ruky. Co to znamená? Hle, kůstky, šlachy, kůže, to všechno je pravda, ale bezvýznamná. Jak ti to mám říci? Nesmrtelnost neexistuje. Všichni to víme a všichni si to myslíme. Avšak nyní v tomto okamžiku je nesmrtelnost. Cítím totiž tvou ruku, to je vysvětlení i odpověď. Dotýkám se tvé ruky a jako kdybych znal všechny zapomenuté, ztracené, všechny smutky lidí, všechny světy, jejich počátek, osud i konec... A co jiného je nesmrtelnost, ne-li právě toto?...

Mlčíš. To je dobře. Neříkej: 'Zapomeň!' Neříkej to. Ty jsi přece moudré děvče. Kdybych zapomněl, nebyl bych to už já, protože ty jsi vstoupila do všeho, co mám. Prostoupilas mé nejstarší vzpomínky, pronikla jsi tam, kde ještě nejsou myšlenky, kde se nerodí ani sny, tam, kde jsou pouze slepé přeměny hmoty, z nichž já začínám. A kdyby tě někdo ze mne vyrval, zůstalo by prázdno, jako kdybych nikdy neexistoval, musel bych se vzdát sám sebe, zříci se odpovědnosti za svůj vlastní osud — a na to nemám právo. Víš, proč jsem nastoupil práci v observatoři na průsmyku kráteru Tycho? Chtěl jsem zapomenout, ale když jsem se díval na modrou Zemi, bylo, to jako kdybych se díval na tebe. Myslíl jsem, že je to vzdálenost příliš malá, ale to byla hloupost, protože ty jsi všude, kam se podívám... Odpusť, nezlob se... ach, co to říkám. Chápeš přece, proč jsem to všechno říkal? Ne abych tě přesvědčoval nebo vysvětloval, jako se nevysvětluje, proč člověk žije. Říkal jsem to proto, že stromy ztrácejí a znovu nabývají listů, že kameny puštěné z ruky padají, že světlo při letu v blízkosti silných hvězd se odchyluje, protože ledovce nesou balvany a řeky — vodu...

To, co cítím, je pro tebe nepotřebné, vím. Ale jednou budeš mít mnoho věcí za sebou a málo před sebou. Budeš už docela jiná a všechno bude jiné a já nevím, kde budu, ale to je vedlejší. Vzpomeň si pak, žes mohla mít mou astronautiku stejně jako mé sny a hlas a starosti i myšlenky, mně samotnému neznámé, i mou netrpělivost a nesmělost a že ti takto mohl patřit svět ještě jednou. A když budeš takhle uvažovat, nebude důležité, žes to nedovedla nebo nechtěla dokázat. Důležité bude jen to, žes byla mou slabostí a silou, ztrátou i ziskem, světlem, tmou, bolestí — to znamená životem."

Sklonil se a dotýkal se prsty mimoděk roztaženými její ruky, svých spánků a čela.

"Cítíš tento tvrdý obrys? To je kost. Jednou vystoupí z těla volná a holá. Ale to nevadí. Neboť přestože všechno je změnou v řece tvarů, nestálou formou atomů a jejich strukturou, spojením atomů, avšak i atomy se někdy shlukují, aby vytvořily lidské tělo, a znovu se rozpadají — tento okamžik zůstane. Budeš v prachu, v který se změni má paměť, uschována navždy, silnější než čas, než hvězdy, silnější než smrt." Poslední slova říkal šepotem stále tišším, téměř neslyšitelným, až konečně umlkl. Zdálo se, že přestal dýchat. Pak pustil její ruku, opatrně, jako kdyby jí vracel něco neobyčejně křehkého. Vykročil první. Pěšinka vedla zprvu rovně, pak zahrula a rozdělila se. Odbočil do její levé větve. Valila se mračna, zakrývající čím dál tím větší plochu nebe a vítr sílil. Šli mlčky; konečně za stěnou živého plotu se ozval pomalý a monotónní klapot, který zeslábl, když se přiblížili k jeho zdroji, a pak opět zesílil; cvakala ostří neviditelných nůžek.

"Je tam někdo?" řekl Petr hlasitě, obraceje se tím směrem.

"Tady jsem já. Sigma šest," odpověděl kovový baryton. Petr tam zamířil, ale zastavil se, když narazil na jednolitou stěnu pichlavých větví.

"Sigma šest! Jak se k tobě dostanu? Je tu cesta?"

"Nemůžeš-li projít, jsi člověk. Jdi deset metrů rovně," odpověděl hlas, "tam je průsek."

"Sigma šest, dej znamení."

Daleko v houští zazářila nachová koule se zelenými pruhy. Oba prošli nízkým otvorem živého plotu. Pod nízko visícími větvemi stál stroj na třech skluznicích. Jedna z jeho antén byla osvětlena signální lampou, zbytek kovového povrchu, který tonul ve stínu, pokrývaly nastříhané větvičky a velké kapky rosy jako slzy.

"Sigma šest, kde je tady stanice vakuového expresu?" zeptal se Petr a přistoupil ke stroji. Položil ruku na chladný plášť.

"Mimořádná stanice vakuového expresu... vzdálená čtyři sta metrů na severovýchod," odpověděl stroj. Jeho hlas byl stále nižší, slova padala s přestávkami.

"Nějaká zbloudilá Sigma," řekl Petr své společnici. "Zdá se, že je vybitá. Slyšelas, jak směšně kocktá?"

"Já nejsem vy... vybitá," odpověděl stroj s kovovým zachřestěním, které znělo podivně jako s jakýmsi nádechem pohoršení. „Já... mám spálený modu... lační okruh...“ zabručel ještě jednou a utichl.

Petr vykročil naznačeným směrem, přidržoval pružné větvičky, aby nešlehly děvče, které šlo za ním.

Tmou začal pronikat hluboký oranžový přísvit. Keře přecházely ve volnou planinu. Vedlo po ní potrubí vakuové dráhy a jeho stěny vydávaly mdlé světlo. Nablízku stála stanice, chráněná polokruhovitou stříškou. Zde od hlavní trati odbočovala přípojka, která se skládala z kusů potrubí čím dál tím kratších: celek vypadal jako ohromné varhanní píšťaly obra, rozložené na zemi. Stále mlčky vstoupili na schodiště. Petr stiskl volací knoflík, děvče se opřelo o kovové dveře. Dívčina tvář byla nehybná a uzavřená. Jednou se její rty zachvěly, pak otevřela ústa. Snad chtěla něco říci, ale jen si povzddechla. Konečně zazněl signál, dveře se otevřely a objevil se vnitřek malého vagónku.

Podal jí ruku. Tu udělala malý pohyb, jako kdyby se jí nechtěla chopit. Nakonec vzala jeho ruku a řekla rychle:

"Petře, věř mi, chtěla bych... odpusť mi..."

"Ty mi odpusť," přerušil ji klidně, "býváš nemoudrý, zvláště v noci..."

"Nepojedeš se mnou?"

"Ne. Trochu se projdu, dobrou noc."

Dveře zapadly. Vagónek vsaný vzduchoprázdňem přeskakoval z jednoho dílce potrubí do druhého, zvyšoval rychlost; nějakou chvíli se vlnilo světlo v průhledných stěnách potrubí, pak se uklidnilo a opět zbyl jen oranžový přísvit, mlhavě ozařující nejbližší okolí. Podíval se na zavřené dveře, jako kdyby se divil, že tak znenadání zmizela, pak lehce seběhl dolů.

Brzy byl zase v houští. Dlouhou dobu šel naslepo, pocit'uje na čele, tvářích i nevidoucích očích vítr, který ovíval stejně jeho jako temné tvary stromů a keřů. Dýchal zhluboka a přidával do kroku. Zdálo se mu, že slyší mohutné šumění vln, které zůstávalo někde za ním, za jeho zády, jako kdyby po mnoho dní bojoval s mořem a konečně narazil na pevninu, na niž vystoupil, a teď jde do tmy po písčínách neznámého pobřeží nahý, vysílený a necítí ani smutek pro všechno, co pohltilo moře, ani radost, že se zachránil.

Zmocňovala se ho čím dál tím silnější otupělost a zároveň se vracela orientace. Již začínal rozeznávat zprohýbaný, temný útvar obzoru a nad hlavou mraky ještě temnější. V trhlině jednoho mráčku se zatřpytila hvězda. "Mars," napadlo ho a šel dále. Ruce samy rozhrnovaly větve, mokré listí lehounce a jakoby neklidně laskalo jeho tvář. Tento jemný, stále se opakující, kradný dotek prohluboval klid uplývání, odcházení, doznívání. Najednou, nevěda ještě proč, zůstal stát. Poznal veliký keř s prosvítajícími jasnými spodky listů, místo, kde k ní mluvil. Tu při myšlence, že tímto místem nyní projde sám, padla na něho hrůza, jakou ještě nikdy nepoznal. Vrátil se, sklopil hlavu a klopýtaje rozběhl se nazdarbůh. Rozrážel větve, neviditelné pruty ho šlehaly po tváři, po těle, tep se rozbušil, běžel, běžel do tmy, až ucítil, že už mu nic neklade odpor. Pás houštin končil. Na tomto volném prostranství se zastavil stejně náhle, jak se rozběhl.

Před kým přechám? Před sebou? Napadlo mu. Musím něco udělat, logicky, klidně myslit, rozvíjet v duchu nějaké teoréma nebo...

Dýchal čím dál více zhluboka a pravidelněji. Silný, rovnoměrný vítr rozšiřoval chladem plíce, osvěžoval, noc byla temná a bezbřehá. Poslední hvězda zhasla v mracích. Neviděl nic, neslyšel ani vítr, ba ani ticho. Pomalu klekal a klesl do trávy těžké rosou. Ruka narazila na jakousi svislou tvrdou plochu, o níž se opřel a na níž přenesl celou váhu svého bezvládného těla, příliš lhostejný, aby se přesvědčil, co to je. Zaplavily ho rozházené útržky vzpomínek této noci. Ztrácel moc nad pamětí, proud asociací plynul chaoticky, splétal úryvky vět, intonaci hlasů, zmatené obrazy.

Vtom uslyšel její hlas:

"Petře!" Iluze byla tak silná, že se zdálo, jako by se vzduch ještě chvěl a vyplňoval prázdno zbylé po tomto hlase. Vydral se mu z prsou dutý zvuk, který nebyl ani zasténáním, ani vzlyknutím. V tom okamžiku zazněla shora, z neznámé výšky, pomalu pronášená slova:

"Člověče, co děláš?"

Uviděl temná, mohutná, mračny zakalená nebesa, z nichž, — napadlo ho — před věky vypudili Boha, útočiště slabých a poražených. Nyní slyšel zvuk vlastního srdce. Rozléhal se ve velkém tichu, jako kdyby pracovalo uvnitř opuštěného zavřeného domu; první úder, zvuk vyháněné krve a jeho ozvěna, pak krátké ticho. Začal se vposlouchávat nikoli do úderů srdce, nýbrž do toho ticha, jako kdyby je chtěl prodloužit, aby tyto dva rytmické, duté, opakující se tóny ozývaly se řidčeji a řidčeji, aby toto ticho vzrůstalo...

"Člověče," znovu se nad ním ozval hluboký, pomalý, neznámo odkud vycházející hlas, "zabloudils?"

Petr mlčel.

"Co chceš? Ptej se! Budu odpovídat."

Petr seděl napůl schoulený, s paží stále opřenou o neviditelnou, tvrdou stěnu za zády. Rameno mu začínalo dřevěnět od chladného doteku. Byl jako vytržený z hlubokého spánku, ale slyšel všechno, co se dělo. Zašeptal:

"Proč je to tak?"

"Nerozumím, opakuj větu. Jestliže jsi zabloudil, ukážu ti cestu."

"Nemám kam jít."

Znovu bylo ticho. Vítr padající shora narážel na vlhké, chladné Petrovo čelo. Začala se ho zmocňovat nejasná touha prodloužit tento prázdny, marný a zároveň nutný rozhovor. Nebylo v něm teď nic, vůbec nic. Toto prázdno bylo větší než bolest, kterou cítil předtím, a nějak nesouvislé věty otázek a odpovědí je vyplňovaly. Ticho se znovu rozrůstalo. Bylo mu, jako kdyby zároveň snil i bděl. Znovu slyšel zvuk svého srdce, jakoby osvobozený od těla. Byl uvnitř ponorky, která se potápěla do bezedné hlubiny. Cítil temné nekonečno vod, obklopující její stěny, nekonečno stále větší a větší, jak je drtí, promačkává ocelové pláty, beze zvuku se prolomuje dovnitř a vyplňuje oddíl za oddílem, černou chladnou hlubinou. Už jen na jediném místě byl vzduch, tam bušilo jeho srdce ve velkém očekávání okamžiku, kdy praskne poslední přehrada. Ponorka pořád klesala. V tomto polosnu vztáhl ruku, aby se dotkl ocelové přepážky, v jejíž existenci na okamžik uvěřil, aby se přesvědčil, zdali už povoluje. Prsty sklouzly po chladné oceli, ale nebyla to stěna. Nebyl na ponorce, netonul. Neměl nač čekat.

"Co chceš? Pověz, člověče," ozval se hlas znovu.

"Nic nechci. Nemůžeš mi pomoci."

"Proč? Nerozumím. Ztratil jsi něco?"

Tato směšná otázka Petra divně dojala.

"Ano," odpověděl, "ztratil."

"Co jsi ztratil?"

"Všecko."

"Všecko? To nevdá, každou věc můžeš znovu dostat."

"Myslíš? Každou věc? Celý svět?"

"Svět patří lidem. Patří tedy i tobě."

"Svět je zbytečný, jestliže se o něj s někým nedělíš."

"Nerozumím. Opakuj větu."

Petr si začal nejasně uvědomovat, s kým vede tento podivný rozhovor. Pomalu začínal přicházet k sobě. Vědomí se vracelo a s ním bolest.

"Stejně nerozumíš," řekl, "nemůžeš mi pomoci."

"Jsem tady proto, abych ti sloužil."

"Vím. Můžeš dělat užitečné věci... ale já, my více než věci ceníme si toho, co je nedosažitelné, víš?"

Nemám nic, nic a přesto mohu nabídnout ostatním velice mnoho. Nikdo nemůže dát víc než ten, kdo ztratil všechno. Nerozumíš, vid'?"

"Ne," odpověděl hlas, pokorně nebo neochotně, ale snad se to jen Petrovi zdálo. Aniž sám věděl proč, vyskočil najednou a obrátil se tam, odkud hlas přicházel.

"Poslyš..." řekl najednou chraptivým hlasem, "ty jsi Sigma, vím. Poslyš..."

"Co?"

"Zabij mě."

Zavládlo ticho, v němž se nářku podobný lidský dech mísil s monotónním šumotem větru.

"Nerozumím. Opakuj větu."

"Ty jsi stroj, který slouží lidem. Máš mechanickou paměť a můžeš smazat každou vzpomínku, která je do ní napsána, jako kdyby nikdy neexistovala. Nikdo se to nedoví, nikomu to neuškodí. Sigmó, zachraň mě! Zabij mě, slyšíš?!"

"Nerozumím. Co znamená: zabij?"

V Petrovi se něco zlomilo. Klesl na kovový plochý hřbet stroje a uskočil zpět.

"Ne!" zasténal. "Ne! Nic jsem neřikal. Mlč! Nic neříkej, zapomeň! Zapomeň! Slyšíš?!"

Sípěl. Vzduch mu svištěl v hrdle.

"Jsi z kovu... stroj... mrtvý... necítíš nic, nevíš, nevíš, co je to zoufalství, utrpení, nevíš nic. Jak je ti dobře... já... teď nemám sil. Nemám, ale vím, že musím mít, a to hodně... já... zapomeň na tuto rozmluvu, Sigmó, slyšíš?"

"Nezapomenu," odpověděl stroj.

"Proč?"

"Mám spálený okruh. Až mě opraví, zapomenu."

Petr se zasmál.

"Tak je to tedy? Dobrá. Třeba i mne opraví, třeba i já zapomenu..."

Obrátil se a odcházel.

Prodíral se hustým křovím, až se octl na okraji pole. Vlasy, ruce, šaty měl nasáklé vlhkem.

Tu si přešel rukou po tváři, chlad ho vzpamatoval. Přes mraky pozvolna prosakoval fialový úsvit. Vstával nový den. Z mlh vystupovaly obrysy stromů, vítr ulehl, vládlo velké ticho. Země, nesmírná, bezbarvá, jakoby v popel proměněná nocí, se táhla do dálky. Někde na obzoru se zatřpytilo světélko domu, třepetavá zemská hvězdička, od níž nemohl odtrhnout oči. Tam bděli lidé, práce pokračovala jako vždycky. Na vzdálených letištích přistávala letadla, v laboratořích se nad přístroji skláněly soustředěné tváře. Jeho kolegové z observatoře na Tychonu odhazovali na ocelovou podlahu ojíňené skafandry a dívali se na ciferník hodin. Čekali ho. V daleké Sylistrii bylo již ráno; malé děvčátko říkalo mamince: "Nepojedu s tetičkou na výlet, dneska přijede strýček Petr a bude mi povídat pohádky." Tu Petr zvedl ruce k obličejí, protřel si oči a s pohledem upřeným do jasnícího se prostoru vykročil ke stanici, jako kdyby se dával pod ochranu laskavé krajiny.

Když mladík skončil své vyprávění, byl velmi unaven a rychle usnul. Dal jsem druhům znamení, aby se vzdálili, ještě chvíli jsme stáli s Annou u lůžka. Chlapcův dech se zvolňoval a prohluboval; ruka položená na prsou udělala malé, nesmělé gesto, jako by něco hladila, pak sklouzla a zůstala klidně ležet na okraji postele.

Naši přátelé stáli na chodbě pod velkou araukárií. Uposlechnuv náhlého impulsu, otevřel jsem dveře do svého bytu:

"Pojďte ke mně," řekl jsem tlumeným hlasem, přestože odtud nemohl do Petrovy separace proniknout žádný zvuk.

Vstoupili. V pokoji už byl pozdní večer a moře za okny nabývalo ultramarínové tmavé barvy; přesto jsem nerozsvítil. Usedli jsme, kam kdo mohl, obráceni k modré tmě za oknem. Nad obzorem zářil vysoký, stříbrný chochol zodiakálního světla a klubaly se hvězdy, nepravé, ale přesto tak krásné, třpytné zemské hvězdy.

Ve zdánlivém chaosu rozhovoru, který jsme vedli, a v dlouhých zámlkách nebyla náhoda, vždyť jsme mysleli na tutéž věc. Najednou se prudce otevřely dveře, až pokojem prolétl závan vzduchu. Přišel Nils Yrjöla, který mě občas večer navštěvoval.

Z počátku se pokoušel pochopit poznámky, které tu a tam padaly, protože však neznal jejich příčinu, zeptal se konečně hlasitě:

"Promiňte, prosím vás, smím vědět, o čem hovoříte?"

"Vzpomínáš si možná," odpověděl jsem, "jak jsem ti vyprávěl o vyšetřování Petra a o té náhlé změně mozkových proudů, když se ho Anna zeptala..."

"Ovšem, že si vzpomínám," přerušil mě Nils. Jeho sevřený chlapecký profil, ještě tmavší než soumrak venku, se rýsoval na pozadí okna.

"Víš, Petr nám vyprávěl ten příběh, tu vzpomínku, kterou si uchoval; byla to láska."

"A vy o tom uvažujete potmě?" otázal se Nils.

"Ano, byla to láska nevšední, víš, a smutná — neopětovaná."

"Aha, nešťastná láska," chlapec naklonil hlavu, po chvíli opět promluvil, ale v jeho hlase zazněl tón lehkého vzdoru:

"Ano, láska prý někdy bývá nešťastná. Četl jsem o tom. Jsou sice důležitější věci, ale chápu, že se to stává. V budoucnosti se jistě najde prostředek i proti takovým případům."

"Co tím myslíš?" zeptal jsem se a Nils odpověděl:

"Myslím, že bude možno nějak změnit psychiku takového člověka..."

"Aby se odmíloval?" zeptal se ze svého místa smrtelně vážně Ameta.

"Možná i to, ale není to nutné. Bylo by také možno změnit psychiku toho druhého člověka... Četl jsem, že je možno kdykoli vyvolat mateřské instinkty u zvířat tím, že jsou jim vstříkovány jisté hormony. Je to chemické působení na mozkovou kůru atak, přestože to u člověka bude obtížnější, zásadní rozdíl v tom není!"

"Myslíš?" řekl Ameta a Schrey poznamenal:

"To není tak prosté, milý Nils."

"Proč?"

"Četls o tom," řekl Schrey, "četls, a myslíš si, že už všechno znáš? Archiopos napsal vtípnou komedii Host, v níž se dostane na Zemi neobyčejně inteligentní Mar'an, jemuž však naprosto chybí sluchový smysl. Seznamuje se s naší civilizací a mimo jiné přijde na koncert.

„Co ti lidé tady dělají?“ ptá se.

„Naslouchají hudbě.“

„Co je to hudba?“

Pozemští průvodci mu to začínají všelijak vysvětlovat.

„Nerozumím,“ říká Mar'an, „ale počkejte, hned celou věc prozkoumám.“

Ukazují mu hudební nástroje, on je zkoumá, zjišťuje, že jsou na nich všelijaké klapky, kladívečka, konečně se dostane k pozounu. Velice se mu zalíbily jeho tvary a geometrický soulad, ohmatává ho svědomitě a povídá:

„Děkuji, teď už vím, co je to hudba. Hezká věc.“ — Ty ses, milý chlapče, doposud dověděl o lásce tolik,

jako onen Mart'an o hudbě. Snad ses neurazil?"

"Ach ne," řekl Nils, "ale prosím vás, jestli jsem říkal hlouposti, vysvětlete mi, proč?"

"To, co jsi říkal, Nils," ujal se slova Ter Haar, který doposud mlčel, "dává takový obraz: muž miluje ženu, která neopětuje jeho city; ale jejich vztahu nestojí v cestě žádné jiné překážky, proto žena spolkně pilulku, která změní tu stránku její mysli, která znemožňovala, aby se zamilovala právě do onoho člověka, a tak všechno skončí k obapolné spokojenosti. Představoval sis to tak?"

"Ne..." zaváhal Nils, "tak jak to, profesore, říkáš, to zní trochu komicky... Nemusí to být pilulka..."

"Ach, technické podrobnosti jsou vedlejší. Jde o zásah do psychiky, v tom se skrývá největší nesnáz."

"Proč myslíš, že by to bylo tak obtížné?"

"Nevím. Snad by takový zásah byl už dnes možný, snad ne. Nechávám stranou tuto stránku problému..."

Nesnáz je rázu etického a ne biotechnického. Víš, ta žena je stejně plně člověkem jako onen muž.

Nemiluje-li ho, pramení to ze struktury její povahy, z její psychologie, z dispozic, z celé osobnosti. Aby se do něho zamilovala, museli bychom v ní něco změnit, něco odstranit, zničit, zabít — nu a k tomu nikdo z nás nedá svůj souhlas, nikdo na světě, dokonce ani ten nešťastně zamilovaný ne. Je totiž nepsaný, ale kategorický zákaz provádět zásahy na psýše člověka. Odkud je? Naše civilizace často smazává hranici mezi tím, co je přirozené, a co je vytvořeno uměle, ale všechny naše vynálezy a technické vymoženosti zůstávají stát na hranici lidské mysli. My sami je tam zastavujeme, protože duchovní svět jednotlivce považujeme za nedotknutelný, nejvyšší statek společnosti. Do této oblasti není dovoleno pronikat žádnými metodami, které zjednodušují život. Nejnepatrnější pokus by byl nebezpečným precedenčním případem; začali bychom odstraňováním malých vad charakteru, jakousi 'psychologickou retuší', a skončili bychom na takovém promíchání a přestavění duševních vlastností, k jakému dospíváme, když skládáme z kamínků mozaiku..."

"Když to tak říkáš, mám dojem, že máš pravdu," odpověděl po chvíli Nils, "ale taková nešťastná láska přece přináší utrpení. Já jsem, pravda, nikdy nic podobného nezažil, ale myslím, že zbytečný cit..."

"Zbytečný cit?" skočil mu do řeči Ameta. "Nejsou zbytečné city, můj milý, nezdary, smutek, utrpení jsou opravdu nutné. To není ani fráze, ani chvála trpělivosti. Tím, že překonáváme velké těžkosti, sami rosteme. Uspokojování přání, dokud se v člověku nerozvinula a nedozrála, může přinést více škody než užítku. Proto vychovatelé vědí, že je dobře usměřňovat dětské touhy a oddalovat jejich splnění, tak totiž v duši vznikají velmi cenná směrová napětí, která se stávají jakýmsi neviditelnými pilíři rostoucí konstrukce charakteru. Člověk v životě dosáhne tím více, čím vyšší si vytyčuje cíle. Není náhoda, že na GEI nyní pracujeme na plánech výprav daleko rozsáhlejších, než je naše. Řekls 'zbytečné city'. Vzpomeň si na Petra. To, co prožil, vpálilo se tak hluboko do jeho nitra, že to přetrvalo katastrofu, zatím co všechny ostatní vzpomínky byly zničeny. Ale tak mu zůstalo něco vlastního, k čemu se mohl vracet, když byl slepý, odsouzený k mlčení, když si na nic nevzpomínal, mohl si říci 'miloval jsem', a to už znamená mnoho. Nyní se usazují okolo této vzpomínky ty ostatní: jinak byl měl jeho návrat do života něco nelidského, byl by jako automat, který na rozkaz zapomíná a je pak prázdný jako nepopsaný list. Člověk, který by zapomněl skutečně všechno, byl by děsivý zjev, protože by ztratil individualitu a slovo 'já' v jeho ústech by bylo prázdným zvukem. Proto ani největší muka nejsou zbytečná; je pravda, musíme je překonat, ale překonat neznamena — je zavrhnout."

Ještě nějakou dobu jsme hovořili; když už se všichni chystali k odchodu, řekl Nils:

"Myslím, profesore Schreyi, že nyní už vím o lásce více než ten Mart'an o hudbě..."

Starý chirurg se u mne ještě chvíli zdržel. Seděli jsme dosti dlouho mlčky, konečně Schrey otevřel oči, které se v pološeru živě zableskly, a řekl hlasem, jaký jsem u něho dosud neslyšel:

"Znáš durynské lesy... a ty široké, bílé cesty, kteréž nich vybíhají do rovin plných větrů, a březové háje... můžeš tam chodit po celé dny a večer si hrát ruce nad ohněm a kouř se klade tak nízko a větve tak praskají..."

"Můžeš to kdykoliv spatřit ve videu," odpověděl jsem, „v kterémkoli okamžiku. Třeba hned teď."

Schrey zamžikal a vstal.

"Pro své vzpomínky nepotřebuji protézu," řekl suše a ihned odešel.

VZPOURA

Třetí rok cesty by! nejtěžší přesto, nebo snad proto, že se v něm neodehrály mimořádné události.

Varovné signály mlčely. Raketa dosáhla plné rychlosti a uletěla v každé vteřině 170 000 kilometrů, padajíc po linii nepatrně odchýlené od osy spojující severní a jižní pól galaxie. Všechna zařízení GEY fungovala tak dobře, že jsme už dávno zapomněli na jejich existenci. Vzduch, který jsme dýchali, pokrm, oděvy, věci denní potřeby i věci neobyčejně luxusní, všechno, po čem kdo zatoužil, bylo tu na zavolání, protože to vyrobily palubní atomové syntetizátory. V Ústředním parku se střídaly roční doby, děti, které přišly na svět v prvních měsících cesty, již mluvily, při dlouhých večerních rozhovorech jsme si vzájemně odhalovali své osobní prožitky a často velmi spletité, pohnuté osudy, které v perspektivě časového zkrácení jasně vysvětlovaly, proč každého z nás přivedl život na palubu rakety, která letí za hranice sluneční soustavy.

Nyní už nikdo nevyhledával samotu, naopak, lidé k sobě lnuli, někdy snad až příliš narychlo. Ameta říkával: "Nic dobrého z toho nevzejde, když se slabost se slabostí sejde. Nula od nuly pojde."

Překonávat den za dnem tyto nekonečně se protahující týdny a měsíce, bylo velmi nesnadné. A jestliže jsem já sám utrpěl málo, protože jsem se stýkal se skupinou lidí, jejichž duchovní rezervy byly nevyčerpatelné, přesto jsem jako lékař zpozoroval, jak ostatním rozleptává vzduchoprázdno smysl práce i života.

Nespavost se stala chorobou téměř všeobecně rozšířenou. Ve srovnání s prvním rokem cesty stoupala spotřeba léků několikanásobně. Docházelo k případům vyšínutí z psychické rovnováhy. Mezi kolegy, ba i přáteli, z malicherných důvodů docházelo k roztržkám. V kteroukoli hodinu jste mohli potkat lidi bez cíle se potulující po chodbách, kteří vás míjeli s pohledem strnulým, jako by něco upřeně pozorovali. Největší starosti nám působila skupinka několika osob, které jejich zaměstnání nejvíce poutalo se Zemí. Přerušování kontaktu s mateřskou planetou podrylo samy základy jejich existence. Navrhovali jsme jim před časem, aby se připojili k jiným, činnějším kolektivům, avšak neodhodlali se k tomu všichni, a tak zákon naprosté dobrovolnosti práce, který jsme si sami neuvědomovali, tak samozřejmě vyplýval z forem našeho života, obracel se teď proti nám.

Avšak příznaky, které jsem uvedl, nebyly nejhorší. Nesnesitelnou se stala atmosféra, která vyplňovala raketu od nejhornějších palub po nejdlehlější zákoutí. Bylo v ní něco drtivého. Na naše smysly padala jakási neviditelná tíha.

Spánek, pokud se vůbec dostavoval, přinášel těžké sny.

Často jsem z vyprávění pacientů poznával jejich obsah. Všeobecné byly sny o tom, že přes atomovou závoru pronikají dovnitř rakety jedovaté výpary, nebo že vědci zatajují, že se GEA vůbec nepohybuje, nýbrž že stojí nehnutě, vznášejíc se v propastech kosmu. Bylo nemožné uniknout snům tím, že jsme bděli, protože v bdění cíhalo ještě horší velké ticho. Mohli jsme se do něho zaposlouchat na kterémkoli místě rakety. Vtisklo se mezi slova rozmluvy, trhlo myšlenky, ve zlomku vteřiny odhodilo lidi na protipóly temného, nekonečného mlčení. Podstoupili jsme s ním boj. Tak na příklad v ateliérech a laboratořích úmyslně vypínali pohlcovače zvuku. Tehdy se hlomoz zkušebních přístrojů rozléhal daleko po celé raketě, ale v jeho jednotvárnosti se skrýval jakoby výsměch našemu úsilí a my jsme si uvědomovali tím jasněji iluzornost podobných pokusů, neboť jednotvárný hluk byl jakousi slupkou černého ticha, teninkou jako papír. Kdo by se ještě vyhýbal hvězdným palubám! V tomto roce přišly hvězdy k nám a byly všude jako hořící body, vyvstávaly před očima, kdykoli jsme zavřeli víčka.

Jednoho dne začala mezi námi kolovat, neznámým složená, petice k Radě astrogátorů, která se energicky dožadovala zrychlení letu GEY o dalších sedm tisíc kilometrů za vteřinu, neboť — jak tvrdil její text — "tuto rychlost dělí od kritické rychlosti ještě tři tisíce kilometrů, rozpětí nepochybně dosti velké, aby nemělo škodlivé účinky na zdraví posádky, ale urychlení, které navrhujeme, podstatně zkrátí dobu cesty."

Bylo dosti zvláštní, že autor tohoto textu zůstává anonymní, rozhodně však záležitost všechny vzrušila tím spíše, že na této petici, dříve než se dostala k astrogátorům, bylo několik desítek podpisů. A tak nejbližší schůze astrogátorů byla věnována otázce zvýšení rychlosti: přišel na ni také Goobar. Na schůzi se vyskytly různé názory, hlavně proto, že vliv mezních rychlostí na lidský organismus nebyl dobře znám. Ameta, Zorin, Ul Wefa tvrdili shodně, že rychlost 185 000 kilometrů za vteřinu, jakou letěli s raketou, jim nijak neublížila, avšak jejich let netrval nikdy déle než několik hodin. Vynořila se otázka, zdali další zvětšení rychlosti nebude mít nějaký vliv, který by se zvolna kumuloval a projevil by se až za nějakou

dobu. Nakonec se ujal slova Goobar:

"Je specifické pro naši nynější situaci," řekl, „že tak podrobně jednáme o problému zvětšení rychlosti, ale vůbec se nezamýšlíme nad motivy, které přiměly část posádky k tomu, aby tento projekt přednesla specialistům, kteří jsou jedině oprávněni, jak by se zdálo, aby rozhodovali o rychlosti letu. Z mých zatímních výzkumů vyplývá teze, ne sice zatím zcela jistá, že mezná rychlost napadne citovou oblast psychiky dříve, než naruší její intelektuální rovnováhu. Domnívám se přesto, že let GEY je možno urychlit hlavně proto, že posádka od nás čeká konkrétní čin, nedá se však zjistit, zda prospěch z takového kroku převyší vzniklé škody nebo ne. Bude to pokus trochu riskantní, ale máme prostředky, které tento proces odvrátí, dokonce i v takovém případě, že bude narušena duševní rovnováha celé posádky; v případě potřeby vrátíme se k nižší rychlosti."

Většinou dvou hlasů rozhodla Rada zvýšit rychlost GEY. Protože riziko bylo značné, rozdělili zrychlení na padesát dnů. Hned příštího dne bylo slyšet výstražné signály, které se od toho dne opakovaly každý večer.

Nevím dobře, jak se to stalo, dost na tom, že jsem právě v těchto dnech v době procházky sestoupil na úroveň nultého poschodí. Chodba obloukovitě zaklenutá se tady stýká s druhou. V místě, kde se spojují, otvírá se v boční stěně obrovský nálevkovitý výklenek uzavřený kulatou pancéřovou deskou. Je to nouzový východ pro mimořádné případy. Tudy právě byla vtažena dovnitř raketa Petra z Ganymedu. Obrovskou vypouklou záklopkou tlačí k obrubě soustava šikmo postavených ocelových pák s tupými konci. Otevřít je mohou automaty, v počtu čtyř, které z obou stran střeží východ; každý z nich obsluhuje dvě táhla.

Když jsem tudy šel tenkrát večer, zůstal jsem mimoděk stát v místě, kde se chodby sbíhaly přímo naproti trychtýřovitému výklenku. Vládlo zde absolutní ticho. Nedoléhal sem žádný zvuk. Hlomozíci stroje laboratoří dělilo od tohoto místa šest pater rakety. Najednou, jak jsem tak stál, bleskla mi hlavou šílená myšlenka, že za těmito dveřmi je svoboda. Hnán nepřekonatelnou silou, vešel jsem do chladné prostory, slabě osvětlené zářivkami, které mě přivedly k obrovské záklopce. Dlouhou dobu jsem stál bez pohybu. Položil jsem ruku na chladný kov. Když jsem se vzpamatoval, rozhlédl jsem se, zdali nikdo nevidí mé bláznivé počínání, a potichu, jako kdybych měl pocit viny, vrátil jsem se na chodbu a chvatně jsem odešel.

O několik dní později, při návratu od Ter Haara, šel jsem hluboce zamyšlen a nevěnoval jsem pozornost svému okolí. To se mi někdy stává; najednou se zastavím, a vidím ne bez úžasu, smíšeného se vzrušením, že zase stojím v místě, kde se stýkají dvě chodby. V nálevkovitém výklenku byli dva technické; jakmile mě spatřili, odešli odtamtud, minuli mě a rozešli se každý jiným směrem, aniž na mne promluvili jediné slovo. Přemýšlel jsem dost dlouho, zda tam měli něco na práci, zda je tam přivedla táž podvědomá síla jako mne. Chtěl jsem o tom říci Yrjolovi, ale pak jsem si to rozmyslel.

Večer jsem měl službu v ambulatoriu. Od chvíle, kdy byly zapnuty motory, vzrůstal počet pacientů. Sice nepatrně, ale přesto jsem měl denně o jednoho, dva nebo tři více než dříve. Mnoho stížností jsem už znal od slyšení tak dobře, že jsem je mohl dokončit, sotva pacient začal mluvit; tak si na příklad stěžovali, že je něco nutí dívat se na lesklé předměty; takové upřené zadívání trvalo někdy i čtvrt hodiny a neobyčejně psychicky vysilovalo.

V noci jsem měl těžké sny. Zdálo se mi, že stojím v hluboké tmě přímo před záklopkou. Cítil jsem, jak od ní táhne nehybný, pronikavý mráz vzduchoprázdna. Nekonečně pomalu začala uhýbat pod mýma rukama. Vzbudil jsem se s bušícím srdcem a do rána jsem už neusnul.

Dopoledne jsem strávil ve společnosti tří pilotů: Yeriogy, Amety a Zorina; procházeli jsme se po celé raketě, hovořili jsme, ba dokonce jsme se i smáli, přesto však mne neopouštěla tíživá vzpomínka na onen sen. Po obědě jsem se zastavil u Rudelíka. Pracoval již delší dobu na nějakém problému a nikde se neukazoval. Seděl na stole se zkříženými nohama a vyťukával něco jedním prstem na počítacím automatu.

Byl bych vlastně měl odejít. Zůstal jsem s prosbou, aby se nedal rušit — chci pouze chvílku mlčky posedět. Rád souhlasil a tak jsem si sedl stranou a pozoroval jsem více než hodinu, jak se jeho duševní práce komicky projevuje navenek. Okusoval ebonitovou kontaktní hůlčičku, mračil se, dělal grimasy. Najednou se rozzářil a hleděl před sebe s takovým úžasem, jako by se přímo před jeho zrakem

odehrávaly nevidané divy; pak si něco zklamaně bručel, seskakoval se stolku, procházel se z kouta do kouta a luskal prsty. Nakonec přistoupil k přístroji, zaznamenal několik výrazů a s úsměvem se vrátil ke mně.

"Jde mi to jakž takž," řekl, "ale čert aby to vzal!" a dodal: "Tenhle oříšek mi podstrčil Goobar."

"Jakže? Ty s ním teď spolupracuješ?"

"Zdá se. Potřeboval jeden nový analytický aparát — aparát ve smyslu uvažování, ne stroje — a rozvířil takové matematické bahno, až by člověk brečel. Je to problém, na který je možno jít zároveň ze dvou nebo z dvaceti stran, jak je libo, ale která z cest vede k cíli, nikdo neví."

Tehdy se Rudelík rozohnil a začal vyprávět. Nepřerušoval jsem ho raději, ale chápal jsem z toho každou pátou větu.

Pokud jsem tomu rozuměl, pronásledovala ho obava, že nekonečno, které se v rovnicích vyskytuje, může zmařit celý jejich fyzický smysl. Toto nekonečno bylo z počátku pokorné a dovolilo, aby je stěhoval z místa na místo. A tak se mu pokoušel nastražit osidla: počítal s tím, že spadne do pasti a objeví se na obou stranách rovnice zároveň a bude je moci odstranit zkrácením. Zatím se krácení změnilo z poslušného mechanismu v lavinu, která strhla všechno s sebou, a výsledek namáhavé cesty matematickou džunglí zněl: " $0 = 0$ ", výsledek nesporně správný, který však dával málo důvodů k radosti.

"Už jsi s tím byl u Tembary?" zeptal jsem se, když domluvil; od temperamentního proslavu měl vlasy celé rozčuchané.

"Byl."

"A co?"

"Řekl, že na GEI není elektronkový mozek, který by stačil na tento problém. Je to otázka velmi speciální, jak vidíš. Takový mozek by bylo možno zkonstruovat, ale ne tady. Musel by být asi tak velký jako celá GEA."

"Jakýsi gyromat."

"Něco takového. Ale takový gyromat by pracoval zkusmo, metodou zkoušek a omylů, to znamená jako slepec, a problém by rozřešil v rozumném čase jedině proto, že vykonává dvanáct miliónů úkonů za vteřinu. Ne, to je všechno nesmysl. Všimni si: řešit něco zkusmo! Vždycky jsem říkal, že se elektrické mozky plazí rychlostí blesku, ale lidské myšlení skáče. Ti mechaneuristé naprosto nemají smysl pro styl matematické práce, jim je všechno jedno, jak to automat rozřeší, jenom když to rozřeší... kdyby se podařilo objevit vhodný metasystém, u sta hromů, počkej!"

Skočil k aparátu a znovu na něm začal se závratnou rychlostí něco vyt'ukávat. Pak se podíval na obrazovku, odkašlal si, projel si vlasy prsty a zmáčkl vypínač.

Vrátil se s takovým zklamáním na tváři, že jsem se na nic neptal. Sedl si, jak to měl ve zvyku, na opěradlo křesla a začal si pískat.

"Nač vám bude řešení tohoto problému?" zeptal jsem se.

"Ach, souvisí to se změnou látky organismu, která se pohybuje ve vysokofrekvenčním gravitačním poli."

"Radíš se s Goobarem?"

"Ne," řekl tak energicky, jako kdyby tím chtěl přerušit další diskusi. Po chvíli dodal.

"Dokonce se mu vyhýbám. Připadám si někdy jako brouček, který běhá po povrchu nějaké obrovské věci a který chce na těchto procházkách poznat, jak vypadá celek. Nepodaří se mi dosáhnout vědou najednou více než nepatrný zlomek. Goobar? Tomu by se snad i podařilo obsáhnout celek, ale před tím by musel zaútočit na problém z téže strany jako já a urazit celou dráhu, kterou už já mám za sebou. Nemohl by mi pomoci, mohl by pouze rozřešit problém za mne, ale nedostali bychom se daleko, kdybychom začali Goobarovi předkládat každý problém jen proto, že on by jej rozřešil rychleji! Má ostatně sám práce nad hlavu."

"Jestli jsem dobře pochopil, zapadls do téhož ,matematického bahna,' jenže z jiné strany?"

"Ano."

Rudelík si povzdechl.

"Když jsem se s ním setkal po prvé, pochopil jsem za pět minut, že to není pro mne partner, druhá miska rozhovoru, udržující rovnováhu s mou, ale že mě příkrývá jako skleněný zvon mouchu, obsahuje v sobě vždycky mé důvody, důkazy, domněnky a že pokus uniknout za hranice kapacity jeho myšlenek je stejně

marný, jako přání chodce uniknout zpod nebeské báně, která se nad ním klene."

"A to říkáš ty, takový matematik?" řekl jsem s úžasem.

"I kdybych já byl vynikající matematik, pak on je matematik geniální. A od jednoho k druhému je panečku daleko! Nu, ale přesto by sám na to nestačil, protože i génius může myslet pouze na jednu věc současně a musel by žít půl druhého tisíce let... Ano, bez nás by neudělal nic, to mohu klidně říci."

Neodolal jsem pokušení zeptat se ho na věc, která už dávno dráždila mou zvědavost.

"Řekni mi, ale nevysměj se mi, jak si představuješ rovnice, které v duchu řešíš? Vidíš je nějak?"

"Jak to — zdali je vidím?"

"Nu, zdali je ve své fantazii nějak vidíš — jako takové malé černé tvorečky?"

Vykulil oči.

"Jaké tvorečky?"

"Ale, vždyť napsaný matematický vzorec konec konců trochu připomíná řadu černých mravenců nebo broučků," řekl jsem nejistě, "myslil jsem, že se ti ty značky tak mění, přetvořují v hla..."

Dal se do smíchu.

"Tak malí černí tvorečkové! Báječné! Na to bych sám nikdy nepřišel!"

"Jak to tedy je?" naléhal jsem.

Zamyslíl se.

"Když ty si vybavíš nějaký pojem, na příklad 'stůl', představuješ si ta čtyři písmena?"

"Ne, představuji si stůl..."

"No právě. Já si docela stejně představuji své rovnice."

"Ale stoly přece existují, zatím co tvé rovnice neexistují," pokoušel jsem se mu oponovat, umkl jsem však, takovým pohledem si mě změnil.

"Neexistují?" řekl tónem, jakým se říká "vzbud' se!"

"Ano, nevidíš-li je jako vzorce napsané značkami, jak je tedy vidíš?" stál jsem na svém.

"Zkusme to jinak," řekl, "víš, kde máš ruce a nohy, když sedíš potmě?"

"Jistě že vím."

"Abys to věděl, musíš si představit jejich polohu, vybavit si jejich tvar?"

"Vůbec ne, cítím je prostě."

"Vidíš, stejně já cítím své rovnice," řekl spokojeně. Rozloučil jsem se s ním pevně přesvědčen, že do říše matematiky, v níž žije, se mi rozhodně nepodaří proniknout. Ale zároveň, když jsem se posadil na lavičku před vchodem do parku, uvědomil jsem si, že po celou dobu návštěvy jsem tak dokonale pustil z hlavy obavy, které mě trápily, jako kdyby vůbec neexistovaly. Rudelík mi pomohl, Ameta a Zorin to nedokázali. Proč?

Nejasně jsem cítil, že klid obou pilotů je vlastně zkrocení téhož neklidu, který mučil také mne. Avšak Rudelík plně zabraný do své práce neměl o něm ani tušení. Jak jsem mu záviděl jeho matematické starosti! Když jsem takto uvažoval, objevil se na palubě nějaký člověk, přešel mimo mne a zmizel v zatáčce chodby. Zvuk jeho kroků utichl a v prázdné prostora se ozýval jedině sborový zpěv dětí, který sem zazníval z parku. Chtěl jsem se v myšlenkách vrátit k Rudelíkovi, ale něco mi v tom bránilo. S neurčitým pocitem, že se děje něco zvláštního, jsem vstal. V tomto okamžiku jsem si vzpomněl, že za zatáčkou chodba končí u přepážky, oddělující obytnou část rakety od atomových komor. Co mohl v této slepé uličce hledat člověk, který prošel okolo mne? Chvilí jsem naslouchal — bylo ticho. Šel jsem k zatáčce. Tam, v pološeru u pancéřové stěny někdo stál a tiskl čelo na kov. Když jsem k němu došel na dva kroky, poznal jsem ho: byl to Diokles. V tichu zřetelně zazníval vzdálený zpěv:

"Žezulička kuká, žežulička kuká
za vodou... za vodou..."

"Co tady děláš?"

Ani se neuhnul. Položil jsem mu ruku na rameno. Bylo jako ze dřeva. V prudkém záchvatu strachu uchopil jsem ho za paže. Pokoušel jsem se odtáhnout ho od stěny. Vzpíral se. Vtom jsem spatřil jeho tvář, tak bezvýraznou a klidnou, jako kdyby se vůbec nezúčastnila tohoto zápolení. Ruce mi klesly samy.

V prázdné zatačce chodby zvonily dutě dětské hlásky:

"Ptáci staví hnízda, ptáci staví hnízda
a já ne... a já ne..."

"Diokle!"

Ticho.

"Pro lidskou lásku, Diokle! Řekni něco! Co je s tebou, nepotřebuješ něco?!"

"Odejdi."

V náhlém osvětlení jsem si uvědomil, že tato část chodby je nejloubežji do zádi vysunutým místem rakety, místem obráceným k Polárce. To znamená místem bližším Zemi než kterékoli jiné. Bližším o několik desítek metrů — v poměru k světelným rokům, které nás od ní dělily. Byl bych se dal do smíchu, kdyby to nebylo k pláči.

"Diokle!" zkoušel jsem to znovu.

"Ne."

Jak vyznělo srovnání těchto dvou výkřiků! Zřetelněji než nejdelší vysvětlování říkalo, že jeho "Ne!" je něčím jiným než pouhým odmítnutím nabízené pomoci, že se nevztahuje pouze na mne, nýbrž na každého člověka, na celou raketu, že je to "Ne!" vmetené ve tvář všemu, co existuje; padl na mne pocit z mého příšerného snu; cítil jsem totiž, že se propadám do jakéhosi bezedná, ustoupil jsem a odcházel druhou chodbou čím dál tím rychleji, téměř poklusem, jako kdyby mě pronásledoval zpěv:

"Až se vrátí vesna, poletím do nebe
vysoko...
vysoko..."

O této události jsem se neodvažoval nikomu říci. Odpoledne jsem zajel, tentokrát již úmyslně, do nultého poschodí. Mé podezření se potvrdilo. Zastihl jsem tam pět nebo šest lidí, kteří stáli v průsečíku chodeb a zírali do trychtýře. Jako by je hypnotizoval matný lesk pancéřového kotouče. Při zvuku mých kroků (začal jsem naschvál hlasitě dupat), proběhlo hloučkem stojících trhnutí a líně se rozešli různými směry. Zdálo se mi to neobyčejně podivné. Zajel jsem k Ter Haarovi a vyprávěl jsem mu o celé události. Dlouho přemýšlel. Napřed mi nechtěl nic říci; když jsem naléhal (domníval jsem se ne neprávem, že k této věci bude mít co říci), pravil konečně:

"Je těžké to definovat. Pro tento úkaz nemáme slov. V starověku by tento shluk lidí nazvali dav..."

"Dav?" opakoval jsem. "Co to znamená? Má to snad něco společného s tak zvaným vojskem?"

"Ach ne, vojsko, to je spíš protiklad tohoto pojmu, to byla forma určité organizace, zatím co dav je neorganizovaný shluk většího počtu lidí."

"Promiň," povídám, "ale jich tam bylo jen několik."

"Nevadí, to je vedlejší! V minulosti, doktore, nebyli lidé bytostmi tak racionálními jako dnes. Když na ně působily neobyčejně silné pohnutky, přestali se řídit rozumem. Takový podnět nemusel nutně působit jednorázově, najednou, nýbrž třeba po dlouhou dobu. Naši současníci mají tak vysoký smysl pro odpovědnost za své činy, že se nikdy nepodrobují ničím vůli bez vnitřního souhlasu, který je výsledkem uvažování o situaci. Naproti tomu v minulosti, za mimořádných, životu nebezpečných okolností, na příklad při živelních pohromách, dav, jehož se zmocnila panika, byl schopen, musím to říci, doktore, dopustit se dokonce zločinu..."

"Ale dovol, co je to zločin?" zeptal jsem se ho. Ter Haar si mnul čelo, nuceně se usmál a řekl:

"Máš pravdu. V zásadě jsou to všechno mé bláhové domněnky. Snad jsem se mýlil. Známe příliš málo fakt, abychom mohli vyvozovat teorie. Víš ostatně, že jsem posedlý historií a snažím se měřit všechno jejími kategoriemi..."

Na tomto místě jsme rozmluvu přerušili; když jsem přišel do svého bytu, chtěl jsem si promyslet, co mi řekl Ter Haar, a dokonce jsem volal trionovou knihovnu. Měl jsem v úmyslu nahlédnout do nějakého historického díla, které pojednává o "davu", ale neuměl jsem automatům vysvětlit, oč mi jde, a tak z celé

věci sešlo.

Uplynul den a druhý bez významnější události. Dospěli jsme k názoru, že krize, kterou zavinilo zrychlení, minula. Následující události měly dokázat, jak hluboce jsme se mýlili.

V poledne příštího dne se objevil u mne nenadále mladý Nils Yrjola; vletěl do pokoje jako puma, volaje ve dveřích:

"Doktore! Hrozná věc! Pojd', pojd' se mnou!"

"Co se stalo?"

Přiskočil jsem ke stolku, na němž mám stále připravený kufřík s nástroji a léky.

"Ach to ne, ne," řekl chlapec už trochu klidněji, "to ne, v parku někdo vypnul videoplastiku, povídám ti, ohavný pohled! Už je tam spousta lidí, pojd'!"

Šel jsem, či spíše běžel jsem za ním, protože mě nakazil svým vzrušením.

Sjeli jsme výtahem dolů. Když se rozhrnula záclona divokého vína, zůstal jsem stát jako vrytý do země.

Přímo přede mnou vyhlížel park jako dříve; za květinovými záhony zvedala svou černou korunu kanadská jedle, dále bylo vidět balvany nad potůčkem a hlinitý pahorek s altánkem — ale to bylo všechno; kolem těch několika desítek metrů rostlinstva, kamení a země se zvedala holá kovová stěna, nezastřená vidinou nekonečných dálek. Těžko napsat, jak otřesný to byl pohled. Nehybné, jako neživé stromy v našedlém, kalném světle nouzových lamp, železné stěny a plochý strop, které je obklopovaly — ani stopy po modré obloze. Ohřátý vzduch se ani nehnul, ani nejslabší vánek nepohyboval větvemi.

Uprostřed se shromáždilo mnoho osob, které stejně jako já upřeně hleděly na tak otřesně výmluvné trosky iluze. Rozhrnuv závěs divokého vína, vběhl sem Yrjola, rozhněvaný, s pevně stisknutými rty. Za ním jsem spatřil několik videoplastiků. Vyběhli nahoru; za chvíli zavládla úplná tma, videoplastikové vypnuli rezervní světla, aby znovu spustili stroje. A tu došlo k nejhoršímu. Ve tmě se ozval křik:

"Pryč s tím podvodem! Nechte to raději tak! Dívejme se na železné stěny, už máme dost těch věčných lží!"

Nastala chvíle napjatého ticha — a najednou vysvitlo slunce, nad hlavami zazářila modrá klenba oblohy plná bílých mračen, tváří se dotkl vonný, chladný vítr a malý kousek země, na níž jsme stáli, rozběhl se na všechny strany a rozsvítil se zelení až po vzdálené obzory. Lidé se vzájemně zpytavě pozorovali, jako by hledali toho, kdo ve tmě vykřikl, ale nikdo se neodvažoval hlesnout. Přestože nebe a světlo v parku byly vzkříšeny, jeden za druhým jsme jej mlčky opouštěli.

Ted' už bylo docela jisté, že k něčemu musí dojít, ale nedalo se nic podniknout, dokud nebezpečí ještě nevykrytalizovalo, ale viselo pouze ve vzduchu; nevěděli jsme, proti čemu se budeme bránit. Padl návrh vypnout motory (z plánovaných sedmi tisíc kilometrů za vteřinu dosáhli jsme zatím dvou tisíc osmi set) a zmenšit rychlost, avšak astrogátoři jej po poradě zamítli, tvrdíce, že by to byl ústupek neznámu:

"Ať se projeví to nejhorší," řekl Ter Akonjan, jako by navazoval na památná slova Trehubova, pronesená před dvěma lety, "ať k tomu dojde a pak budeme bojovat, ale takto bychom žili v ustavičné nejistotě. I ta nejhorší jistota je vždycky lepší než nejistota!"

Uplynulo pět dní napjatého skrývaného očekávání, avšak nic se nedělo. Večer se ozývaly signály, motory dále zrychlovaly let rakety, počet nepracujících se snížil o dva, všechny kolektivy normálně fungovaly, konal se koncert a já jsem si opět začal namlouvat, že my, lékaři stejně jako astrogátoři, podléháme škodlivým vlivům cesty, jako ostatní, přeceňujeme bezvýznamnou událost a dáváme se svést vybájeným nebezpečím.

Šestého dne po události v parku měli jsme v nemocnici těžký porod. Přišlo na svět asphytické dítě. Jeho život visel na vlásku a déle než dvě hodiny jsem se na krok nehnul od postýlky, u níž pracoval pulsátor, který dodával kyslík k dýchání. Při vyčerpávající práci jsem na poslední události docela zapomněl.

Teprve když jsem si — velmi unaven — umýval ruce v rohu sálu mezi porcelánovými a křišťálovými deskami, uviděl jsem v zrcadle svou vlastní tvář, sraštilou a zarudlou, v níž oči svítily jako při horečce — a vtom okamžiku na mne padl nepochopitelný strach. Poprosil jsem Annu, aby zůstala u matky, svlékl jsem krví postříkaný bílý plášť a tak, jak jsem byl, vyběhl jsem ze sálu. Výtah mě svezl do nultého poschodí. Když jsem uviděl prázdnou chodbu osvětlenou lampami, hluboce jsem si oddechl:

"Blázne," říkal jsem si, "blázne, jakými strašidly se to necháváš pronásledovat!" Přesto však jsem šel dále. Před samou zatačkou jsem uslyšel hlasy, jejichž zvuk mě zasáhl jako šlenutí bičem. Třemi skoky

jsem vběhl na polokruhovitě se rozšiřující prostranství.

V ústí nálevkovitého výklenku stál hustý shluk lidí. Namačkání, obrácení ke mně zády, zatlačovali někoho, kdo jim bránil v další cestě. Vládlo naprosté ticho, bylo slyšet jen zrychlený dech jako při zápase. V jednom z nejbližších lidí jsem poznal Diokla.

"Co se děje?" otázal jsem se příškrčeným hlasem.

Nikdo mi neodpověděl. Zachytil jsem pohled očí někoho ze zástupu, očí úplně bílých, a ozval se tlumený, vnitřně rozechvělý hlas:

"Chceme jít ven!"

"Tam je vzduchoprázdno!" vykřikl člověk, který čelil davu. Poznal jsem ho. Byl to Yrjóla.

"Pust' nás!" ozvalo se několik hlasů najednou.

"Šílenci!" vykřikl Yrjóla. "Tam je smrt! Slyšíte? Smrt!"

"Tam je svoboda!" odpověděl jako ozvěna hlas ze zástupu a Diokles — jistě to byl on — vykřikl:

"Nemáš právo nás zdržovat!"

Yrjóla zatlačován ustupoval stále hlouběji do nálevkovitého výklenku. Černě se odrážel od pozadí osvětleného prostoru a jeho hlas zkreslený ozvěnou uzavřeného prostoru hučel:

"Vzpamatujte se! Co to chcete udělat!"

Odpovědí bylo zrychlené oddechování. Yrjóla rozpráhl ruce, marně se pokoušeje uzavřít jim cestu.

Zástup se tlačil vpřed. Inženýr už se zády dotýkal pancéřového kotouče, který se leskl klidným kovovým svitem.

"Stůjte!" vykřikl zoufale. Několik rukou se zvedlo k výklenku, kde bylo vidět osvětlený mechanismus uzávěru. Tu sebou Yrjóla trhl, odstrčil lidi, kteří se na něho tlačili, schoulil se, vytrhl malý černý přístroj, který měl za pasem, a pronikavě vykřikl:

"Blokují automaty!"

KOMUNISTÉ

Kdo z nás si všímá automatů? Kdo z nás si uvědomuje jejich existenci, všudypřítomnou a nepostradatelnou jako je vzduch a pevná půda pod nohama? Kdysi v dávných dobách znepokojovala lidi myšlenka, že by se roboti mohli vzbouřit proti Člověku; kdo dnes pokládá takový názor za něco jiného než děsivý sen pomatence? Cožpak bychom mohli zkonstruovat automaty na ničení? Mohli, ovšem, ale stejně bychom mohli bořit vlastní města, vyvolávat zemětřesení a očkovat si nakažlivé choroby. Každé lidské dílo může být obráceno k záhubě člověka — důkazem toho jsou třeba vražedné prostředky, jaké kdysi vytvářely některé barbarské civilizace. Avšak nežijeme proto, abychom život ničili, ale proto, abychom ho podporovali a pomáhali jeho rozvoji, a naše automaty slouží tomuto jedinému cíli.

V době, kdy byly vypracovány projekty první výpravy k hvězdám, vynořil se před vědci nesmírně obtížný problém. Bylo možné, že obrovská rychlost rakety poruší normální funkci mozku, že slabší jedinci, neschopní vzdorovat tomuto škodlivému vlivu, upadnou do stavu zatemnění mysli a budou s to dávat automatům nesprávné, ba dokonce ničivé rozkazy. Tuto možnost museli předem vyloučit, proto byl zkonstruován speciální systém přijímačů, který mohl zablokovat všechny automaty na GEI. Tento systém měli v rukou vedoucí výpravy, plně si vědomi obrovské odpovědnosti, jaká na ně byla vložena. Tohoto prostředku se směli chopit jedině v krajním případě, kdy kritickou situaci nebylo možno zvládnout žádným jiným způsobem. Zablokování automatů bylo by nebezpečným precedenčním případem, protože automaty ještě nikdy za tisícileté historie naší civilizace nevyprávěly člověku poslušnost. Proto hlouček lidí před vstupním příklopem strnul, když uslyšel Yrjólova strašná slova, a stál značnou dobu v nažloutlém světle jako zkamenělý. Vtom zaznělo v tichu zasvištění ostře přibrzděného výtahu. Hlavy se otočily nízkým půlobratem tím směrem. V pootevřených dveřích výtahu, který právě sjel do chodby, stál Ter Haar. Shrbený, šel přímo proti zkamenělému davu, jako by vstupoval do prázdného prostoru. Ti, na které narazil pohledem, ustupovali mu z cesty, a uličku, která se tvořila za jeho zády, ihned uzavírali. Prošel jimi a na konci nálevkovitého výklenku vystoupil na práh uzávěru. Shora — jeho robustní postava čněla nad jejich hlavami — začal hovořit, zprvu téměř šeptem, až zavládlo takové ticho, jako by všichni najednou přestali dýchat. Všechny oči se obrátily k jeho temné postavě s neviditelnou tváří, ze zadu poprášené žlutým světlem. Jeho hlas nabýval pozvolna na síle a duněl v uzavřené prostoře. "Vy, kteří chcete

zhynout, věnujte mi deset minut svého života. Pak odejdu, já i on, a vy uděláte, co chcete udělat. Nikdo se neopováží vám v tom bránit. Dávám vám své slovo."

Odmlčel se na několik úderů srdce. "Před tisícem dvěma sty lety žil v městě Berlíně člověk jménem Martin. Byla to doba, kdy jeho stát vyhlásil, že slabší národy mají být vyvražděny nebo odsouzeny do otroctví, a nařizoval svým vlastním poddaným, aby mysleli ne mozky, nýbrž krví. Martin byl dělníkem ve sklářské huti. Jako jeden z mnoha dělal to, co dnes dělají stroje: živými plicemi vháněl vzduch do rozžhaveného skla. Byl to však člověk a ne stroj, měl rodiče, bratra, děvče, které měl rád, a uvědomoval si, že je odpovědný za všechny lidi na Zemi. Za osudy zabíjených i zabíjejících stejně jako za osudy svých nejbližších. Takoví lidé se tehdy jmenovali komunisté. Martin byl jedním z nich. Stát komunisty pronásledoval a zabíjel. Museli se tedy skrývat. Tajně policii, tak zvanému gestapu, se podařilo Martina zatknout. Jako člen organizačního byra strany znal jména a adresy mnoha soudruhů. Chtěli po něm, aby je prozradil. Mlčel. Mučili ho. Mnohokrát zůstal ležet v krvi. Křísili ho. Mlčel dál. S polámanými žebry a vnitřnostmi rozbitými od ran holí byl odvezen do nemocnice. Léčili ho, a když se mu znovu vrátily síly, opět ho bili. Ale on mlčel dál. Vyslýchali ho ve dne i v noci, probouzeli ho silným světlem, kladli mu úskočné otázky. Nadarmo. Pak ho propouštěli na svobodu, aby po jeho stopě přišli na jiné komunisty. Martin to prohlédl a zůstal doma, a když už neměl co jíst, chtěl se vrátit do hutí, ale tam pro něho neměli práci. Hledal ji jinde, ale nikde ho nepřijali. Tu začal umírat hladem. Vysílen se potloukal po městě, ale nepokoušel se zajít k některému ze soudruhů, protože věděl, že je sledován.

Uvěznili ho po druhé a použili jiné metody. Martin dostal zvláštní čistou celou, dobrou stravu a lékařskou péči. Když gestapáci odjížděli zatýkat komunisty, brali ho s sebou; vypadalo to, jako kdyby je vedl on. Také musel být přítomen mučení uvězněných soudruhů a někdy musel stát před místností, kde se konal výslech a zmučené vodili kolem něho; říkali jim, aby se přiznali, že za dveřmi stojí jejich soudruh, který už všechno prozradil. Když volal na ty, které přiváděli, že je na tom stejně jako oni, gestapáci se smíchem předstírali, že je to součást smlouvené komedie. V této době komunistická strana byla decimována. Práce byla stále přerušována a bylo nezbytné vyhýbat se všem, kdo byli podezřelí ze zrady. Komunistické letáky začaly varovat před Martinem. Gestapáci mu je ukazovali. Pak, aniž se ho na něco vyptávali, pustili ho na svobodu. Po několika měsících se Martin pokusil navázat opatrně spojení se soudruhy, ale nikdo se s ním nechtěl stýkat. Pak šel k bratrovi, ale ten ho nepustil do bytu. Mluvili spolu přes zavřené dveře. Také rodiče se k němu nechtěli hlásit. Matka mu dala bochníček chleba, ale to bylo vše. Znovu se pokoušel nalézt práci — marně. Byl po třetí uvězněn a vysoký důstojník gestapa mu řekl:

"Človče, tvé mlčení už ztratilo nadobro smysl. Tvoji soudruzi tě už dávno pokládají za ničemu a zrádce. Žádný z nich o tobě nechce vědět. Při první příležitosti tě ubijí jako vzteklého psa. Slituj se sám nad sebou a mluv!"

Ale Martin přesto mlčel. Tu byl znovu propuštěn a hladový se toulal po městě. Nějaký neznámý člověk, kterého večer potkal, zavedl ho do svého bytu, dal mu najíst, opil ho alkoholem a pak mu vlídně vysvětlil, že teď už je úplně jedno, zdali bude mluvit nebo ne, a nebude-li mluvit, že bude popraven. Ale tato smrt mu také nepomůže, protože zemře s pověstí zrádce. Ale Martin mlčel. Ten člověk byl u gestapa a odvedl ho do vězení. Za jedné prosincové noci, dva roky od chvíle, kdy byl po prvé zatčen, vyvedli ho z cely a v kamenném sklepě mu vpálili kulku do týla. Před smrtí, když slyšel kroky těch, kdo ho přicházeli zabít, vstal a na stěnu své cely vyryl slova: ‚Soudruzi, já — — — ‚ víc nestačil napsat. Tato dvě slova po něm zůstala, když přerušil své dvouleté mlčení. A jeho tělo se rozpadlo v jedné obrovské jámě s vápnem. Avšak zůstaly dokumenty a kroniky gestapa, vržené do sklepů vězení při jedné z pozdějších válek. A z této památky z údobí pozdního imperialismu vytáhli jsme my, historikové, na světlo pozůstatky a vyčetli z nich příběh německého komunisty Martina.

A teď uvažujte! Tento člověk mlčel, přestože byl mučen a trýzněn. Mlčel, když se od něho odvrátili jeho nejbližší: rodiče, bratr i soudruzi. Mlčel, když už na něho nikdo kromě gestapáků nepromluvil vlídného slova. Byla přerována všechna pouta, která mohou spojovat člověka se světem, ale on stále mlčel — pohled'te, a toto je cena za jeho mlčení!"

Ter Haar zvedl ruku.

"Toto je cena za jeho mlčení, toto je nesmírný dluh, jakým jsme povinni my, žijící, tisícům a tisícům těch, kdo v pradávne minulosti umírali jako Martin, ale jejichž jména nám zůstala neznáma. Toto je jediný

důvod, pro který umíral, věda, že ho žádný lepší svět neodmění za mučení, že jeho život navždy skončí v jámě s vápnem, že nepřijde žádná odměna, ani zmrtvýchvstání. Že však jeho smrt v tomto mlčení, které sám sobě uložil, uspíší příchod komunismu. A proto my podnikáme cestu k hvězdám, neboť on za to umíral, a proto existuje i komunismus — ale kde jsou komunisté?"

Po tomto výkřiku hněvu a bolesti nastalo krátké, strašné ticho. Pak historik řekl:

"To je vše, co jsem vám chtěl říci. Teď odejdeme, inženýre, a oni otevřou uzávěr a vymrštění ven tlakem vzduchu vypadnou do vzduchoprázdného prostoru, prasknou jako krvavé bubliny a po věčnost budou kroužit vesmírem pozůstatky těl lidí, kteří zbaběle prchli před životem!"

Sestoupil z prahu a vyšel z kruhu lidí, kteří ho obklopovali. Krátkou chvílí duněly jeho kroky, pak zasvištěl výtah. Ale lidé stáli nehnutě. Někdo si přeje rukou po tváři, jako by s ní stahoval těžký, chladný závoj, kdosi zakašlal, někdo zasténal — nebo zavzlykal — pak sebou náhle všichni pohnuli a začali se rozcházet různými směry s hlavami sklopenými, s těžkýma, bezvládně visícíma rukama, které se při chůzi klátily jako bez života.

Zbyli jsme sami tři: Yrjóla na okraji uzávěru, drže stále v ruce blokovací přístroj, Zorin, opřený o stěnu s rukama zkříženýma na prsou, a já. Stáli jsme tak dlouho. Již jsem chtěl odejít, když se nad našimi hlavami ozvalo duté, táhlé houkání: byla už noc, zvučely výstražné signály, GEA zvětšovala rychlost.

GOOBAR — JEDEN Z NÁS

Oheň dal vzniknout planetám. Z ohně, z vychladlé hvězdné hmoty povstal život. V miliardách slepých pokusů vytvořila pružná, slizovitá látka vápenné krunyře a krev, žábry, srdce, oči, čelisti i vnitřnosti. Tak začalo rozmnožování, pohlcování, pomalý vzrůst a rychlý zánik. V boji o život vycházeli někteří živočichové na pevninu, jiní se vraceli do moří, ploutve se měnily v nohy, nohy v křídla, a ta opět v ploutve. Život se přetřáhal, hynul v horotvorných epochách, tuhl v miliónech trupů a v chladnoucí lávě a stoupal jako vracející se hudební motiv, po každé jiný, a přece stále týž, úchvatná melodie plná bolesti, upadající v mlčení, smrt, a opět znovu zaznívající v hlubinách vod, na vrcholcích hor, ve věčném sněhu i v písčínách pouště.

Z tohoto nekonečně mnohotvárného příboje zániku a zrodu, z ustavičného boje, ze tmy a z hltaivosti vznikl člověk, dal jméno planetě, jejímu bezejmennému nebi a všemu, co uviděl až po hvězdy. Tak začala stavba civilizace. Nebe — to bylo kdysi pokorné světlo planet, spadající s nebeskou hudbou po křišťálových sférách; na nehybné klenbě se chvěly roje hvězd poctěných vysvětlením, že jsou ozdobou na zdech, za nimiž se začíná říše věčného blaženství. Avšak člověk se nadarmo zaposlouchával do noci, aby zaslechl tu všespásnou hudbu nebes; zapochyboval a povstal proti nebi, zbořil klenby ráje, překročil vylhané hranice a vkročil do černé prázdnoty a přestože na své pouti nepotkával nic kromě hořících mlhovin, padajících z jednoho nekonečna do druhého, šel dál, hledaje nikoliv hudbu sfér, nýbrž odpověď na otázku, kde se narodil, čím je a co má dělat, aby se jeho život stal nepostradatelným pro svět.

My, první lidé, kteří letíme k hvězdám, neklesali jsme jen pod tíží samoty kosmického prázdna. Mučila nás nikdy nevyšlovená, v hloubi duše skrývaná myšlenka, že naše strádání bude marné. Každý chápal, že člověk bude moci proniknout sotva k několika nejbližším sluncím, i kdyby se cestovalo rychlostí světla. Dosažení dalekých planetárních systémů, transgalaktické cesty, let napříč celé oblasti Mléčné dráhy vypadaly jako utopistický sen. Černé propasti, jimiž samo světlo proletí teprve za milióny let, uzavíraly cestu k hvězdám.

Proto jsme přijali mezi sebe lidi, kteří se shlukli před východem z rakety, ne jako zrádce, nýbrž jako soudruhy zachráněné před zkázou, jež krutěji než ostatní poznamenal boj se slabostí, která doutná v každém z nás.

Když přišli k prvnímu astrogátorovi a žádali, aby je soudil, Ter Akonjan odmítl rozhodovat sám a přizval ostatní astrogátory, avšak také oni prohlásili, že to neudělají. V naší posádce nemá žádný člověk moc nad jiným, tvoříme kolektiv lidí, kteří se dobrovolně, jako vyslanci Země, účastnili výpravy ke sluncím Centaura. Ter Akonjan řekl shromážděným, že jsou nadále týmiž členy posádky jako dříve a pokud jde o trest, ten si už odpykali a budou pykat dále ve svých srdcích.

V této skupině bylo mnoho mých pacientů. Chvilkové slabosti podlehl ti, jejichž nervový systém byl méně odolný než ostatních lidí, a jejich vina tedy nebyla tak velká. Když jsem to řekl Ter Haarovi, namítl, že je přece přivedl k rozumu slovy a ne léky.

Celá tato událost se roznesla po raketě jako blesk. Na následující schůzi navrhli astrofotografové historikům, aby seznámili posádku se svými pracemi o kritických okamžicích dějin, kdy se vážila budoucnost světa, a kdy jedno pokolení muselo rozhodovat za desítky pokolení příštích, a přestože klesalo pod obrovským břemenem, dokázalo přece tato rozhodnutí učinit.

Promísily se kolektivy v laboratořích, přátelské kroužky i umělecké soubory. Večer jsme se scházeli v pracovně historiků a naslouchali jejich přednáškám o minulosti, je-li možno nazvat přednáškami vyprávění podobná tomu, jakým našimi srdci otrásl Ter Haar. Byl to obrovský, nekonečný průvod lidí, kteří povstali proti řádu své doby ve jménu budoucnosti člověka.

Před námi se objevovaly jasnozřivé oči, jejich živý, důvěřivý třpyt, ruce v pohybu, nekonečné lesy gest, dychtivá ústa, šepot a vzdechy zamilovaných, poslední bezedné pohledy k smrti odsouzených, bezesná zamyšlení vědců, činy největší odvahy i záchvěvy řas, které — všechny zároveň — spoluvytvářely běh světa. Tak jsme získávali vědomosti, stejně nepodobné suchým generalizacím, které jsme si odnesli ze škol, jako se nepodobá znalost biologického poslání pohlaví — lásce. Tak chór hlasů umlkých v minulosti odhaloval nám smysl našeho lidství.

Několik týdnů po vylíčených událostech, kdy už raketa dosáhla zvýšené rychlosti a večerní signály umlkly na celé roky, rozlétna se po raketě zpráva, že Goobar, jenž odedávna pracuje na problému kosmických cest, je na stopě nějakého revolučního objevu. Není známo, kdo byl jejím autorem, šířila se v nejrozmanitějších, ale vždy mlhavých verzích, hlavně mezi neoborníky. Možná, že se zrodila proto, že biofyzické laboratoře přizvaly v posledních měsících ke spolupráci nejlepší fyziky, matematiky, a chemiky GEY. Přesto však Goobarovi kolegové popírali řeči o nějakém objevu a bylo těžko jim nevěřit, protože neměli žádné důvody, aby zatajovali pravdu, nicméně pověst o objevu se vracela přes mnohonásobné dementi ve stále nové podobě a byla předmětem vášnivých sporů.

Sám Goobar zachovával v této věci mlčení; bylo těžko říci, zdali tvrdošíjně se vracející pověst se k němu dostala, nebo zdali ji nebral vážně, protože byl příliš zabrán do své práce. Poslední den kalendářního jara vydal jsem se pozdě večer na koncert. Když jsem vstoupil do sálu, velká světla už zhasla. Rychle jsem usedl na volné místo v poslední řadě křesel. Vedle mne seděli Ruys a Goobar. Vědec jako by zestárl od doby, kdy jsem ho viděl naposledy. Měl bledou a ztrhanou tvář člověka, který se pořád zdržuje v zavřeném místnosti, a hustou síť žilek na víčkách, která sebou občas škubla — naslouchal totiž hudbě se zavřenými očima. Na pořadu byla Kreskatova Druhá symfonie. Jednu chvíli jsem vrhl rychlý pohled stranou a strnul jsem: Goobar, nakloněný dozadu spal s hlavou na opěradle křesla. Teprve mohutné finále ho probudilo. U východu byl nával, nehýbal jsem se proto z místa. Byl jsem tak zamyšlený, nebo spíš zahleděný do prázdna, že v celém sále kromě nás tří, když jsem zvedl oči, nebyl už nikdo. Vyskočil jsem, zároveň vstali Ruys i Goobar. Situace byla trochu trapná: doposud jsme netvořili společnost, nyní nás však spojoval fakt, že jsme zůstali sami tři, a to tím jasněji, čím jsme byli blíže východu. Mezi sloupy portálu chtěl jsem se rozloučit se skladatelem i vědcem, ale šel jsem s nimi dál. Byla to taková zvláštní procházka: prošli jsme snad polovinu délky celé rakety a nikdo neřekl ani slova. Paluba splynula s chodbou krátkou, nakloněnou plochou. Šli jsme okolo široce otevřených, prázdných vchodů do parku a z každého nás ovanul dech chladné pryskyřičné vůně. U posledních dveří se Goobar od nás odtrhl a zastavil se u vchodu do parku. Ze tmy, která tam vládla, proužil přízemní jemný šumot listí, jímž pohyboval vítr.

"Už ani ty ke mně nechodíš, Ruysi..." řekl. Stáli jsme za ním a znělo to, jako kdyby nemluvil k jednomu z nás, ale do té tmy vonící mokřým listím.

"Nechtěl jsem tě rušit," řekl skladatel tiše.

"Ano, to znám..."

Odmíchl se, jako kdyby naslouchal větru.

"Jednou jsem pozval po přednášce studenty — bylo to ještě na Zemi, aby ke mně přišli. Žádná recepce, jen tak, trochu se projít po zahradě, pohovořit. Nepočítal jsem ovšem, že by přišli všichni, ale větší společnost. Seděli jsme se ženou dlouho do noci a čekali na hosty. Nepřišel nikdo. Později jsem se ptal, proč? Myslili si: mnoho lidí bude Goobara vyrušovat. Někdo se toho musí zříci. A myslili si to všichni..." Rozmluva probíhala tak tiše, jako kdyby nablízku někdo spal. Ruys neodpověděl hned.

"Na Zemi to bylo něco jiného... býval jsem u tebe snad až příliš často. Ale teď jsi přetížený prací a unavený..."

"Unavený?" podivil se Goobar. Ale za chvíli dodal:

"Máš pravdu."

A z toho, jak to řekl, bylo vidět, že si na to sám dosud nevzpomněl.

"Dobře, žeš přišel na koncert," pokračoval Ruys, "hudba je naprosto nepostradatelná!"

"Ale vždyť jsem tam spal!" přerušil ho Goobar v návalu vnitřního veselí a jeho hlas zněl úplně stejně jako tenkrát na plese, když se mnou mluvil po prvé.

Ruys umlkl, překvapen, nebo snad pohoršen, ale Goobar vysvětlil:

"Nemohu spát. Abych usnul, musím zapomenout na všechno. Při hudbě zapomenou a usnu..."

"Musíš zapomenout? Nač?"

Nastalo ticho. Od prvních slov tohoto rozhovoru jsem cítil, že jsem nezvaný vetřelec; desetkrát jsem si říkal, že musím odejít a jen jsem čekal na vhodný okamžik. Zdálo se mi, že právě nastal, ale sotva jsem se pohnul, Goobar začal:

"Devátý rok už pracuji na vlivu gravitace na životní procesy. Je to dlouhá cesta. Narazil jsem na les problémů a každý z nich si zaslouží, aby mu člověk zasvětil život. Nešel jsem za žádným z nich. Velké zrychlení, rychlosti blíží se rychlosti světla, to byl můj úkol. Co se stane s člověkem, který překročí rychlost 190 000 kilometrů za vteřinu? Smrt — řekne žák základní školy. Totéž říkám dnes já, s jistotou znásobenou devítiletou prací. Co dál?" opřel se o křídlo skleněných dveří, stáli jsme, park šuměl.

"Už řadu měsíců každý, s nímž se stýkám, lhostejno za jakých okolností, má na rtech jednu otázku. Pravda, nepoloží ji. Kolegové z laboratoře znají stav výzkumů tak dobře jako já, a přesto i oni, dokonce i moji nejbližší dokonce i Calla... Co jim odpovědět? Spolehnout se na domněnky, naděje? Jakým právem? Autorita — to je odpovědnost. Tak nás učili. Čím větší autorita, tím větší odpovědnost. A všichni čekají. Dívají se a čekají. Věří v Goobara. A v koho má věřit Goobar?"

Nekřičel. Ba ani hlas nezvýšil — a přece to bylo slyšet na celé palubě. Ale bylo tam prázdné. Přímo naproti — dlouhá šňůra modrých nočních světél. Vpravo v černých otvorech dveří šuměl neviditelný park.

"A dokonce i teď v tomto okamžiku, kdy vám to říkám, myslíte si: „No ano, ale co si Goobar myslí? S čím počítá? Jaký je jeho názor?“... Nemám pravdu?"

Mlčeli jsme. Měl pravdu.

Nastalo ticho. Goobar zvedl k očím hodinky a narovnal se.

"Nu, co dělat? Musím jít, začít."

"Co?"

"Nový den."

Pozdravil nás úklonem hlavy, prošel chodbou v celé její šíři a zmizel ve výtahu.

Byly tři hodiny v noci.

SOCHA ASTROGÁTORA

Když horská bystřina narazí při své cestě na skalní hradbu, začne vyplňovat údolí. Trvá to měsíce a léta; malá, neustále prýstící nitka vody je neviditelná mezi černými masívy, přesto však se jednoho dne údolí změní v jezero a bystřina přelévající se přes jeho břehy nastupuje další cestu.

Zrovna tak nezkalená, sobě věrná trpělivost tkvějící u základů činnosti přírody, která z atomů bloudících ve vzduchoprázdnu tvoří hořící hvězdy, hvězdy ledové i hvězdy zelenající se zahradami, právě taková trpělivost je charakteristickým znakem Soledad.

Po celá čtyři léta pracovala sochařka na díle, pro které se vydala s námi na cestu. Byla to socha astrogátora.

Musím se přiznat, že mi vrtalo hlavou, proč sochařčina volba padla právě na Songgram. Vždyť na palubě rakety byli astrogátoři jako ocelový Ter Akonjan s očima bdělými, vždycky vzdálený více než kdo jiný svému okolí, byl zde Grotrian s hlavou myslitele ostříbřenou hebkými vlasy, byl zde Pendergast, kterého bylo zřídkakdy vidět, vysoký, s kosými rameny, jakoby znavený vlastní mohutností, Pendergast s očima, před nimiž jako by prchaly nesmírné dálky a které byly od nočního bdění staženy v drobné body. Ale Soledad si vybrala nejobyčejnějšího z nich. Těžko by hledala postavu méně patetickou. Songgram,

tento poněkud přítloustlý černovlasý muž, se velice rád smál nejen mezi lidmi, ale i když byl sám. Nejednou, když jsem šel mimo jeho pracovnu, slyšel jsem prudké výbuchy jeho veselí. Válel se smíchy nad svou oblíbenou četbou, díly starověkých astronomů. K smíchu mu byla, jak říkal, ne ubohost jejich vědomostí, nýbrž jejich sebevědomí. Není náhoda, že právě k němu přišla delegace dětí se smrtelně vážným návrhem, aby jim udělal nějakou katastrofu, "malou, ale opravdickou, protože je tady strašná otrava."

Sochu jsme uviděli v předvečer čtvrtého výročí startu se Země. Stála ještě v ateliéru. Sochařka v šedém pracovním plášti posypaném kamenným prachem stáhla hrubou plachtu, která sochu zakrývala. Nevytesala ho v těžkém kamenném skafandru, ani s hlavou vztyčenou, aby jeho pohled zdánlivě letěl k hvězdám. Na prostém podstavci stál jeden z nás, trochu sehnutý, jako by právě chtěl vykročit a jen by si ještě chtěl vzpomenout na něco, co vyvolalo zkrivení rtů, jež vypadá hned jako úsměv, hned jako záchvěv neklidu. Je to něco důležitého, soustředil se tedy, avšak nerozplynul se v něm ještě lehký údiv, že stojí sám, vyvýšen na žulový podstavec.

Songgram, když se ho sochařka ptala na jeho názor, řekl pouze:

"Máš ve mne více důvěry než já sám..."

Čtyři léta se černaly na vypouklém kotouči umístěném před hlavní armaturou kormidel číslíce "281,4°" a - 2,2°, které označují v stupních galaktickou délku a šířku našeho kursu. Stříbrný bod představující raketu se blížil na velké hvězdné mapě k polovině dráhy, avšak nebe zůstávalo nehybné. Jen nečetné, nejbližší hvězdy se líně pohybovaly na černém pozadí. Modře zářící Sirius se zvolna plazil k červené Beteigeuse, hvězdy Centaura zářily stále nádherněji, avšak kromě astrofyziků nikdo neměřil běh času změnami tak mizivými ve srovnání s věčně mrtvou propastí, která ležela kolem nás. Zdálo se, že dokonce i čas zamrzá uvnitř rakety, každý nastávající den byl podoben uplynulému, umělý cyklus ročních dob už žádného neklamal a změny jsme pozorovali pouze na nových lidech, kteří se mezi námi objevovali, přestože jsme byli uzavřeni v hermetickém plášti rakety.

Jednou, když jsme si hráli, zeptal se mě čtyřletý Tembharův syn (narodil se už na raketě):

"Strýčku, jak vypadají opravdoví lidé?"

"Co to říkáš, chlapče," zvolal jsem, "jací opravdoví lidé?"

"No, ti na Zemi."

"Ale přec my jsme se Země," odpověděl jsem, přemáhaje vzrušení. "Tvůj otec, tvá matka, my všichni... přesvědčíš se o tom sám, až se tam vrátíme. Vídáš ostatně všelijaké příběhy o životě na Zemi a víš, že lidé na Zemi jsou úplně stejní jako my."

"Ale," odpověděl chlapec, "to není pravda, to je jenom video..."

Starší děti nám připomínaly svou existenci někdy nadmíru živelně; vlastní park pro ně byl příliš těsný a při rostoucí expanzi svých her pořádaly velké honby a lovy s řevem rozléhajícím se přes celá patra GEY. Čas plynul. Chlapci se stávali muži, děvčata dospívala v ženy, v ateliérech a laboratořích se objevovaly stále nové mladé tváře. Změny se neomezovaly samozřejmě pouze na doplňování vědeckých a uměleckých kolektivů. Mnoho z nás má mezi svými nejbližšími, kromě příbuzných, kolegů, přátel, také mladé lidi, kteří buďto přicházejí s důvěrnými sděleními, anebo hledají radu a pomoc. Takto navázané známosti se nezřídka mění v přátelství. Je to úkaz radostný i zarmucující. Radostný, protože mládí přitahují jen ti, kdo vlastním životem vytvořili hodnoty hodné následování. Zarmucující — protože první takový host zpravidla zvěstuje, že jsme překročili hranice vlastního mládí. Nils Yrjóra mě navštěvoval často. Byl to teď neobyčejně hubený, vytáhlý chlapec, který ukazoval zuby nejen při úsměvu, ale i při řeči, jako kdyby vyřčená slova nakusoval jako malé, šťavnaté plody. Byl neobyčejně bystrý a jeho vlohy byly tak smíchané s podivinstvím napůl dětinským, že jeho automaty ve snaze oddělit ryzí kov od strusky se při této práci přímo zalykaly. Staří odborníci, když si prohlíželi jeho matematické práce, kleli a zároveň se usmívali, protože i jeho podivínské výtvořiny měly zvláštní rozmarný půvab. Tvořili nerozlučnou dvojici s Viktorem, o rok mladším synem profesora Trehuba; mohli jste je najít na nejnepravděpodobnějších místech, zabrané v debatách, z nichž odcházeli s rozpalenými hlavami.

Jednou večer Nils, v jehož chování jsem v poslední době pozoroval změnu — stal se zamlklým a často se zahleděl do prázdna — přiznal se mi po obřadném a ostýchavém úvodu, že píše básně. Přinesl jich

napřed několik; četl jsem je v jeho přítomnosti a protože jsem cítil, jak napjatě sleduje moji tvář, snažil jsem se, aby zůstala bez hnutí, protože to byly velmi bídné verše. Brzy se objevil s tlustým svazkem nových. Toužil v těchto rýmovaných filosofických traktátech po zmaru, snil o nicotě jako o útěku před utrpením. Vytušil jsem zdroj těchto pochmurných nálad, protože v následujících básních — nosil jich čím dál tím víc — se objevila záhadná žena. Byly v nich, zvláště v metaforách, jisté osobité rysy. Jednou jsem si už nemohl odpustit otázku:

"Napsal jsi tady: ‚tvé oči černé jako nebe‘ — jak to, vždyť..."

"No, ona má černé oči," odpověděl a začervenal se.

"Ale nebe je přece modré!"

Pohlédl na mne užasle a vykoktal:

"No, ano... ale já jsem měl na mysli to skutečné nebe..."

Tak tedy pozemské nebe, tu blankytnou modř, kterou denně vídal v parku GEY, tu již pokládal za vylhanou v protikladu k bezmezně černi obklopující raketu. To si myslel on, jemuž při odletu bylo čtrnáct let.

Kdoví, uvažoval jsem, kolik takových nových asociací vznikne v myslích těch, kdo se narodili na GEI.

V den čtvrtého výročí odletu se Země se konal už tradiční společenský večer posádky.

V tomto roce se konal večírek ve velké sloupové síni. Již brzy večer se naplnila lidmi. Když jsem přišel s Ter Haarem, fyzikové z Rilyantova a Rudelíkova kolektivu právě demonstrovali na světelných modelech činnost dezintegrátoru.

Je to vrhač zářivé energie tak mocný, že jeden jeho výboj může rozmetat v nic asteroid střední velikosti. Spolu s radiolokačním zařízením chrání GEU před srážkou s kosmickými tělesy, protože při své obrovské rychlosti raketa není s to provádět úhybné manévry, a jediný způsob, jak zamezit katastrofě, je rozbití tělesa, s nímž se setká, zářivým výbojem. Podívaná, jakou fyzikové připravili, byla skutečně impozantní; scénou byl střed sálu a v tomto prázdném prostoru se odehrálo "drama" atomizace kusu hmoty, která zkřížila dráhu rakety. V sále bylo tma, model rakety a meteoru vydávaly bledé, fosforeskující světlo, a když už se zdálo, že je srážka nevyhnutelná, vylétl ze střely paprsek ostrý jako jehla a proměnil úlomek skály v rozžhavený mrak. Když se rozzála světla, obklopili zvědavci fyziky a rozvinula se vášnivá diskuse, do níž se brzy písklavými hlasy vmísily matematické analyzátoři. Ter Haar a já jsme odešli na chvilku do parku; když jsme se vraceli, uviděli jsme v chodbě před vchodem do sloupové síně tři lidi, kteří seděli ve výklenku proti akváriu, Byli to Ameta, Nils Yrjola a paleopsycholog Achelis.

"Údobí několika tisíc let," říkal paleopsycholog, "je v měřítku biologického vývoje mizivé a stavba našich těl, smyslů mozku, je stejná jako u lidí starověku, přesto však pro Argonauty bylo Středozemní moře prostorem bez hranic, zatím co my vzdálenosti Země od Slunce říkáme ‚sluneční krok‘; po nás možná přijdou kosmonauti, pro které bude krokem cesty kiloparsek..."

"Cožpak není možno srovnávat astronauty s Argonauty," řekl Ameta. Po jeho tváři se pohybovaly zelenavé a stříbřité stíny.

"Velikost odvahy se ovšem nedá měřit velikostí dobytého prostoru. To by byl nesmysl. Hlavy starověkých lidí sotva vyčnívaly z mlh magických pověr, všude viděli zpívající netvory, draky, bohy, a přesto se plavili pořád dál..."

"Srovnávání lidí různých epoch se mi zdá trochu nebezpečné," poznamenal Nils, "lidé ve starověku byli prchlíví, nevyrovnaní, měli stejně blízko k slzám jako k bojovému nadšení..."

Ameta zvedl oči. Proti němu za skleněnou deskou se pohybovaly hlavy ryb, které se dotýkaly otevřenými hubičkami skleněné stěny, jako kdyby potají naslouchaly rozmluvě.

"Byli to velice obyčejní a velice dobří lidé," řekl pilot, "a dovedu je dokonale pochopit. Měli odvalu snít, a že své sny odívali do pohádkového a pro nás nepochopitelného roucha... to je vedlejší. To, co jim přikazovalo opouštět rybářské osady a vydávat se na neprozkoumaný prostor moří, je v zásadě stejné jako to, co nás žene k hvězdám."

"Jak to můžeš říci?" Nils vstal. "Starověcí lidé dělali objevy náhodou, při honbě za vybájenými, neskutečnými cíli. Byli to otroci bájí."

"Jsi nespravedlivý," poznamenal paleopsycholog. "Abych uvedl jen jeden z celé spleti mnoha činitelů — v

barbarské době byl kdysi záhadou mechanismus sociálních sil. Při pohledu zblízka vypadal život jako víření zrněk prachu ve světelném paprsku, přerušovaný každou chvílí katastrofou. A zatím člověk toužil dopátrat se smyslu bytí vlastního i ostatních lidí. Chtěl je nalézt stůj co stůj, platil proto cenu logického nesmyslu a odcházel ze skutečného života do pomyslného života věčného proto, aby dal pozemskému životu smysl."

Psycholog přestal hovořit, neboť viděl, že ho Nils neposlouchá. Chlapec se díval do chodby. Přicházela odtamtud dívka. Nils udělal krok vpřed a vyšel z našeho kroužku, aniž věděl, že to učinil. Děvče se ohlédlo. Z šera se vynořila druhá postava. Viktor.

Oba dva prošli mimo nás a zmizeli nám z očí v dlouhém sloupořadí. Nils strnul. Prsty jeho rukou udělaly lehký pohyb, jako kdyby něco mnuly. Najednou sebou trhl; jistě si uvědomil, že je v ohnisku mnoha pohledů, narovnal se a příliš klidným, zpomaleným krokem se blížil ke skleněné stěně. Kousal se do rtů a hleděl do zeleného světla, které se odráželo v jeho nevidoucích, široce otevřených očích. Tenkrát při pohledu na toho chlapce jsem si vzpomněl, že jsem jednou, když jsem byl velmi mlád a nešťastně zamilován a smuten, celou noc bloudil venku a vrátil se do chaty až ráno, celý promoklý, v šatech umazaných od pryskyřice — bylo to v horách, táhla těžká mlha a hustě mrholilo. Najednou mě, celého prokřehlého, vzpamatovalo prvé zašvitoření ptáka. Přistoupil jsem k oknu. Svítalo. Otevřel jsem široce okno a díval se, jak se země a nebe stýkají v místě stále více zaplavovaném světlem; mlhy a mračna se rozhořivala nehybnými plameny. Zahleděl jsem se do dálky, jako kdybych se díval do nekonečných, obrovských zástupů dní, které přijdou, jako kdybych viděl nesmírné poklady, jimiž mě zahrnou — a cítil jsem, jak hlasitě mi buší srdce a bylo mi tak smutno a tak šťastně...

Společenský večer se protáhl do pozdní noci. Konečně se hluk v sále pozvolna utišoval a zdálo se, že světla temněji. Cítil jsem únavu; nastávaly chvíle, kdy se všude mlčelo a kdy bylo slyšet jen lehké kroky obsluhujících automatů. V jedné takové chvíli zaintonoval někdo neobyčejně starou píseň. Melodie se začátku klopýtla, přejímána jedněmi či druhými ústy, konečně oběhla dokola a chytla všechny. Mně stejně jako ostatním někdy vypadla místy slova. Málokdo si je pamatoval. Byla prastará, podivná, sotva srozumitelná: o lidech vyobcovaných, mučených hladem a jejich poslední bitvě. Když některé hlasy umlkly, valila se píseň dál jako kámen řítící se po svahu, pak vzplály jiné hlasy, zvedaly ji, a tak znovu vzlétla, znovu rostla. Hned za sebou jsem slyšel mohutný bas. Obrátil jsem se. Stál tam Ter Akonjan. Jeho tvář vypadala, jako kdyby se v ní více než jindy soustředila pochmurná krása hor, v nichž se narodil, a on, který snad nejvíce z nás toužil po mezihvězdné pouti a zasvětil život, aby se uskutečnila, stál a zpíval starou hymnu Pozemšťanů a ze zavřených očí mu kanuly slzy.

O deset dní později probudil mě v noci zvonek z nemocnice: přišla tam rodička. Hodil jsem na sebe plášť, nahlédl jsem do Anniny ložnice: její lůžko bylo netknuté. Večer řekla, že musí ve Schreyově laboratoři dokončit nutnou sérii pokusů a že se vrátí dosti pozdě. Podíval jsem se na hodinky, byly bezmála tři hodiny. Dopálilo mě to. Umínil jsem si, že jí ráno řeknu několik trpkých slov a sjel jsem do porodního sálu. Ve ztlumeném světle jsem spatřil Mílu Grotrianovou, ženu astrofyzika Rilyanta. Rodila poprvé a byla trochu rozčilená. Ptal jsem se, kde je její manžel. Ukázalo se, že sleduje v observatoři nějaké dvojhvězdy. Abych zahnal její strach, začal jsem si žertem naříkat na náš společný trpký úděl — přehnanou pracovitost manželů a manželek. Rilyant telefonoval každou chvíli a ptal se, jak porod probíhá; protože mě to rušilo, řekl jsem mu nakonec, aby si hleděl své hvězdy a já že si budu hledět jeho ženy...

Porod pokračoval zvolna, ve čtyři mě znepokojil tep plodu; čekal jsem nějakou dobu, spoléhaje se na sílu přírody, ale když srdíčko nenarozeného začalo zřejmě slábnout, rozhodl jsem se, že dám Míle injekci. Připravil jsem si nástroje a našel na velmi bílé ženíně ruce modrou žilku.

"Nebude to ani trošku bolet," řekl jsem, "pozor, no, a už to je..."

Ze stříkačky mizela průhledná tekutina. Když jsem ucítil odpor pístu, vytáhl jsem stříkačku. V témže okamžiku strop nad námi zasvítíl červeně a současně vykřikl řinčivý hlas, přicházející ze všech rohů místnosti:

"Pozor! Poplach druhého...!"

Vtom jsem uslyšel ostrý třesk. Podlaha pod nohama se zatřásla a všechna světla zhasla. Zůstal jsem v úplné tmě nad lůžkem rodičky. Vteřinu bylo ticho tak naprosté, že jsem slyšel, jak se při dýchání tře její

košile o pokrývku, kterou byla přikryta. Začal jsem šmátrat po vypínači nouzových svítlen — vzpomněl jsem si, že je v hlavách postele. Než jsem jej našel, pocítil jsem neobyčejně prudký náraz, jako kdyby do podlahy sálu udeřilo neviditelné kladivo a současně se ze skrytých reproduktorů začal valit kovový řinkot, stupňující se do křečovitého vytí.

"Mílo!" vykřikl jsem, "drž se lůžka, Mílo!"

Náraz mne vymrštil od lůžka, upadl jsem a ztratil orientaci.

Vyskočil jsem, narazil hlavou o nějakou přepážku, přišel nový náraz, zavrával jsem, natáhl ruce před sebe. Všechno se odehrávalo potmě, před očima mi tančily nějaké barevné skvrny, nadarmo jsem třesl zraky do tmy, abych vůbec něco uviděl. Necítil jsem ani nejslabší strach, pouze nesnesitelnou bezmocnost, která se měnila v hněv. Tu z hlubin hlasů, které nad námi ječely jako sbor zatracenců, ozval se kvilivý lidský hlas, zápasící s nejvyšším vypětím sil o dech:

"...poplach... třetího stupně... zapínám... nouzový proud... pozor..."

Pak dvakrát zaburácelo, jako kdyby zrovna vedle mne vybuchla nálož třaskavin a stále slabší hlas vykotal, že jsem se spíš domyslí, než uslyšel:.....konec...gravitace..."

Mé tělo ztrácelo váhu. To jsem pěkný hlupák! mihlo se mi hlavou. Proč u sebe nemám svítilnu?

Nenosil jsem ji, protože se zdálo, že osvětlení je naprosto zajištěno před poruchami. Zůstal jsem viset ve vzduchu, bezmocný jako štěně, chycené za krk; nemohl jsem dosáhnout nohama na podlahu a volal jsem zoufale:

"Mílo! Promluv!"

Světlo se rozžehlo. Hořela nízko umístěná zelená nouzová světla. Visel jsem šikmo ve vzduchu ve vzdálenosti asi čtyř metrů od lůžka. Míla napůl seděla, jednou rukou si tiskla břicho a druhou se křečovitě držela kovové pelesti. Po několika marných pokusech se mi podařilo dostat se k ní. Byla neobyčejně bledá. Pohlédli jsme si do očí. Pokoušel jsem se o úsměv.

"To nic, bude to nějaká menší porucha!" zvolal jsem, přestože mě nemohla slyšet. Vytí nad našimi hlavami neustávalo. Nový náraz mě div zase neodhodil od lůžka.

Chvatně jsem se přivázal popruhem k pelesti, abych měl volné ruce. Raketou zase proběhl otřes, ale tentokrát jiný. Vždy po několika vteřinách se opakoval pekelný svist, zakončený dutou ranou. Pochopil jsem: hermetické přehrady oddělující neprodyšně jedny prostory GEY od druhých, se postupně uzavíraly. To nebyla porucha, ale katastrofa.

Přímo před sebou jsem měl Mílinu tvář s obrovským vyčreštěným očima. Její tělo se prohnulo, křičela něco, co jsem neslyšel. Přiložil jsem hlavu k jejím ústům.

"Mami, mami..." dolétal ke mně hlas, jako z velké dálky. Další bouchnutí zapadající přehrad, snad přímo za dveřmi sálu. V tomto okamžiku, ve zlomku vteřiny jsem si uvědomil najednou dvě věci: že porod pokračuje a nic kromě smrti jej nemůže zastavit a že Annina laboratoř je zrovna pod pancéřovým pláštěm rakety v nejvyšším patře. Před očima mi vyvstalo bezbranné drahé tělo a masy železa řítícího se tmou. Jako by mi někdo vrazil nůž do srdce. Celý jsem se schoulil a uskočil jsem, abych tam běžel, abych holýma rukama rozbil ocelové stěny, abychom zahynuli společně. Trhal jsem sebou jako šílený, protože jsem zapomněl na popruh, kterým jsem se před chvílí sám přivázal k lůžku.

Rodička se svíjela, její široce otevřená ústa křičela. Přestal jsem sebou zmítat. Natáhl jsem ruku, ucítil jsem horkou, vlhkou hlavičku a krví spleené vlásky dítěte. Přízračné světlo nouzových lamp se třáslo, mé tělo ztratilo váhu, nástroje poletovaly okolo našich hlav, v jistém okamžiku se vznesla velká skleněná nádoba s krví pro transfúzi do vzduchu, přeletěla okolo mého spánku, zaleskla se červenavě proti zelenému světlu a odrazila se od stěny přepážky. Míla sténala — neslyšel jsem to, viděl jsem pouze bolesti rozchlípené rty, lesk zubů.

Nad námi se převalovalo vytí, bublání, praskot. Naklonil jsem se ještě víc, zaclonil jsem svým tělem její břicho, kterým probíhaly vlny křečí. Světlo zablíkalo, ještě vteřinu jsem viděl lampy jako fosforeskující koule, pak nastala tma a zároveň s ní naprosté ticho, v němž se najednou ozval slabý, ale dobře slyšitelný pláč. V levé ruce jsem držel, sám nevím jak dlouho, nástroj, po hmatu jsem našel pupeční šňůru — stiskl jsem ji. Podařilo se mi dosáhnout na stolek, vytrhl jsem z krabičky roušku, složil ji a ovinul jsem tělíčko novorozeněte. Nahoře něco cinklo.

"Drž se," vykřikl jsem na ženu, ale očekávaný náraz se nedostavil. Reproduktoři delší dobu cinkali, pak se

ozval známý hlas. Mluvil Yrjóla.

"Přátelé, ať jste kdekoli, zachovejte klid. GEA se srazila s malým kosmickým tělesem. Situaci jsme zvládli. Přechodně je pět horních palub rakety odděleno od ostatních částí letadla. Zachovejte všichni klid a zůstaňte na svých místech! Zapojujeme nyní nouzové gravitační soustrojí, připravte se, že přitažlivost začne zase působit. Za patnáct minut budeme vysílat další zprávy."

Reproduktor cinkl a nastalo ticho. Světla zase zaplála. Ozývalo se duté, časté bouchání: gravitace se vracela, na podlahu padaly nástroje, nádoby, přístroje, nějaké sklo se rozbilo a střeby se hlučně rozprskly po kamenných deskách. Musel jsem chvíli zápasit s uzlem na popruhu, jímž jsem se přivázal k lůžku; když jsem se uvolnil, zanesl jsem dítě do umyvárny. Z kohoutku tekla teplá voda. Dítě se při koupání začalo hýbat, plakalo stále hlasitěji a mžouralo velkýma modrýma očima. Zalepil jsem mu ranku na bříšku a vrátil jsem se k matce, ještě stále zaposlouchán do toho, co se odehrávalo vně sálu. Napřed bylo slyšet vzdálené bubláni, jako by z výšky padaly celé kaskády vody. Pak horečně bušila kladiva a ozvalo se syčení plynu, který pod tlakem unikal z úzkého potrubí; něco zaskřípělo, nějaká obrovská síla vlekla po drsném povrchu těžký předmět; vtom jsem zaslechl krátký hvízdavý zvuk, který zaplavil mé srdce teplem: někde se rozjel výtah.

Plynuly minuty. Míla, velmi unavena, ležela naznak, její tvář byla drobná a dětská, podobná tvářičce dítěte, které jsem stále ještě držel v rukou, zavinuté do roušek.

Už jsem udělal vše, co jsem udělat měl, myslil jsem si: dítě žije, s Mílou je to v pořádku, teď mohu odejít... Ale stál jsem dále. Otevřely se dveře, vstoupil doktor Schrey. Za ním nesl automat vysoko zvednutou kulatou lampu. Vydávala silné, mléčně bílé světlo. Jak kráčel, stíny předmětů, okolo nichž šel, pohybovaly se jako živé, šplhaly vzhůru po stěnách.

Schrey se zarazil. Zůstal stát několik kroků za automatem. Díval se na to, co se dělo v sále. Jeho pohled přešel po lůžku s pacientkou, po rozbitých, bez ladu a skladu po zemi rozházených nástrojích, krvavých skvrnách, konečně se zastavil na mně.

"Teď... se narodilo?" řekl dívaje se na dítě, které jsem držel na rukou. Slabý, neveselý úsměv změkčil jeho rty.

"Co je s ní?" zeptal jsem se.

Schrey pochopil.

"Co říkáš?"

Nemohl jsem vydat ze sebe ani hlásku. Anna byla přece dnes v noci v jeho pracovně.

"Co... co je s ní?" opakoval jsem. Neodvažoval jsem se vyslovit její jméno.

"S Annou?" dovtipil se Schrey. "Byla u mne v bytě, hned sem přijde... co to děláš, udusíš to dítě!" vykřikl, protože jsem je mimoděk pevně tiskl na prsa. Dýchal jsem nyní jako po těžkém závodě.

"Co se stalo, profesore?"

"Vím tolik, co ty. Právě mi telefonoval Ter Akonjan, pokoušel se volat do ambulatoria, ale nedozvonil se."

"Nehnul jsem se odtud."

"Ano," přikývl hlavou Schrey. "Astrogátor nechtěl svolávat lékaře veřejnou sítí, aby tím nevyvolal neklid. Musíme se připravit, hned začnou nosit raněné."

Z chodby se ozvaly kroky a hlasy. Anna otevřela dveře. Vešla pozpátku. Přiskočil jsem k ní a zůstal jsem stát bez hnutí, drže ještě stále dítě na rukou. Chodba byla tmavá, jen z dálky se blížil průvod mihotavých světélek, která se nesla asi metr nad zemí. Byla to nosítka zakrytá bílým plátnem. Zpod nejbližšího příkrovu čouhala bezvládná, pasivně se komíhající ženská ruka.

GEA, která urazila v každé vteřině vzdálenost 177 000 kilometrů, setkala se na své pouti s meteorem. Když jej radarová ozvěna odhalila, byl vzdálen 90 000 kilometrů. V tisícině vteřiny zaměřily a spustily automaty vrhač energie a meteor, zasažený výbojem paprsků, se rozpadl. GEA, letící dále stejnou rychlostí, dorazila na místo exploze v době, kdy ještě probíhal proces atomového rozpadu. Vlna plamenných zplodin zasáhla pancéřové pláty na hřbetě rakety a roztrhla je v délce devíti metrů. Do trhliny vnikl chuchvalec rozžhavených plynů, roztrhal všechny vrstvy izolačního pláště a prorazil nádrže s vodou tam, kde pod nimi probíhá potrubí chladicí sítě, v níž cirkuluje kapalné hélium.

Právě v této době automaty kontrolovaly nepropustnost potrubí, kapalné hélium cirkulovalo pod tlakem a všechny kohoutky, které přívod hélia automaticky vypínají, byly zablokovány. Zkapalněný plyn o teplotě tří stupňů nad absolutní nulou vytryskl obrovskou silou, roztrhal potrubí ve značné délce a rezervní ventilační šachtou začal jako dravá bystřina stékat dolů, do ústředny, splýváje po povrchu automatů. Všechny elektrické dráty, s nimiž plyn přišel do styku, vlivem mrazu se staly supervodiči. A souhrn impulsů vystřídal chaos zmatených proudů. Kaskádou se hrnoucí hélium výš a výše zaplavovalo části velínu; supervodivostí zachvácené automaty jeden po druhém vypovídaly službu.

V pilotní kabině, která leží přímo pod velínem, takže strop jedné je podlahou druhé, zdržoval se tehdy — byly tři hodiny čtyřicet sedm — pouze jeden člověk, astrogátor Songgram, který měl službu. Nemohl uzavřít hlavní přívod tekutého hélia, ani spustit hermetické izolační stěny, ani ucpat trhliny v plášti rakety provizorním těsněním; některé elektrické mozky byly ochromeny úplně, jiné fungovaly jako by zešilely a překrucovaly rozkazy a vysílaly ve zlomku vteřiny desítky protichůdných příkazů. Songgram se nemohl s nikým dorozumět a byl stěží s to ohlásit poplach nouzovou fonickou sítí, protože její kabely v určitém místě přišly do styku s tekutým plynem.

Byl sám před tabulemi ciferníků a ukazatelů, které už nic neměřily a neukazovaly. Všechna kontrolní světla se rozžihala a hasla bez špetky smyslu, bloky transformátorů se třásly, jedny obvody odpadaly, v ostatních přetížení spalovalo celé série pojistek, takže plameny fialových výbojů ožehovaly izolační desky. Songgram věděl, že dříve nebo později hélium hromadící se nad jeho hlavou vyplní ústřednu až do stropu a ochromí i ten nejhluběji skrytý elektrický rozvod z hlavních atomových reaktorů, což se rovnalo zničení celé rakety.

Není známo, co si myslel, ale všechno, co dělal, bylo zaznamenáno, protože registrační přístroj pracuje automaticky, na principu supervodivosti. Nebyl tedy ochromen. V pilotní kabině bylo stále chladněji, se stropu, který nesl silnou vrstvu kapalného hélia, čísel děsivý chlad, na tabulkách pultíků se usazovala jinovatka, dech se dral z úst v podobě bílé páry a nahoře hélium stále kypělo, šumělo a zaplavovalo vyšší a vyšší oddíly automatů a otvorem v pancéři rakety unikaly každou vteřinu stovky a stovky krychlových metrů vzduchu. Songgram se znovu pokusil spustit odstředivá čerpadla, na dálku řízené izolační stěny a zapnout nouzovou síť, vedoucí rovnoběžně se sítí hlavní — nadarmo.

Zbýval jediný způsob. Věděl, že hélium nadržené asi v metrové vrstvě nad ním začne stékat do pilotní kabiny, otevře-li ventilační otvory ve stropě. A než vyplní pilotní kabinu, vynoří se automaty v ústředně, teplota nahoře se zvýší, ne o mnoho, ale přece dostatečně, aby automaty mohly začít normálně fungovat a pak již další přívod hélia samy přeruší. Elektrické řízení bylo už zablokováno. Musel tedy záklopky otevřít ručně pomocí volantových matic v boční stěně pilotní kabiny. Kdyby otevřel pouze jednu záklopkou, stačil by ještě utéci z kabiny, ale nebyl si jist, zdali takto vzniklým odpadem bude z velínu vytékat více hélia než do ní proudí prasklým potrubím. Ale jistota byla velmi nutná. Kdyby otevřel všechny ventily, nestačil by utéci. Kapalné hélium zmrazuje tak rychle, že člověk, který se do něho ponoří, změní se ve vteřině ve skleněnou mumii.

Naposledy zkouší Songgram zapnout odstředivá čerpadla — bezvýsledně. Pak přestal mačkat kontakty. Čtyři a jednu třetinu vteřiny nepodnikal nic a pak začal otvírat jednu záklopkou po druhé. Stačil otevřít čtyři. Čtyřnásobným vodopádem začalo vtékat hélium do pilotní kabiny, automaty nahoře se vynořily a všechno se dělo tak, jak předpokládal. Jedny automaty uzavřely přívod hélia, jiné zapnuly čerpadla, která vysála plyn z pilotní kabiny, další zalepily trhlinu plombou z rychle tuhnoucího kovocementu; aby odlehčily stropu velínu, vypnuly gravitační soustrojí a postupně spouštěly hermetické uzávěry uvnitř GEY, aby se vypařující hélium nemohlo smísit se vzduchem v obytné části rakety. Pak se z nouzových otvorů vynořily zástupy mechanoautomatů, vklouzly do rezervní šachty mezi izolační přepážky velínu a pod prasklou nádrž s vodou. Pracovaly nepřetržitě do šesti hodin do rána, kdy byly ve vnitřku rakety odstraněny poslední stopy katastrofy.

Jen několik osob bylo zraněno úlomky potrubí, které prasklo ve třetím a čtvrtém poschodí. Když jsem ošetřil raněné, šel jsem s Yrjólou do vysušené a již opravené pilotní kabiny. Když jsme ji opouštěli, bylo již skoro sedm hodin. Chodby naplňovalo světlo umělého svítání, bylo ticho a prázdno. Yrjola přešel to místo chodby, kde se naše cesty dvojily, a šel dále jako kdyby mě nemohl opustit. Najednou, už přede dveřmi nemocnice — vracel jsem se totiž k obětem katastrofy — zůstal stát.

"Kdybych nebyl dělal ten výpočet..."

Tázavě jsem na něho pohlédl. Nedíval se na mne.

"Nemohl jsem si to odpustit... On nemusel... víš? Stačilo otevřít jediný ventil. Měl naději."

Pochopil jsem.

"Nevěděl?"

"Nemohl vědět. Aby provedl výpočet, potřeboval by několik minut. Nedopřál si je."

Mlčel jsem. Ještě mi tanul před očima obraz, který jsem si odnesl z pilotní kabiny: prázdná velká místnost, odstraněné stopy katastrofy, a socha astrogátora s rukama na posledním, do konce nedotočeném kole. Yrjóla tiskl mou ruku silněji a silněji.

"Tys... ho neznal..."

Umlkl a já jsem letos po druhé uviděl plakat muže.

Příštího dne začali inženýři pokrývat vrstvou kovu plášť GEY v místě, kde byl protržen. Byly otevřeny nouzové východy a na vnější stranu pláště rakety nastoupila četa mechanoautomatů. Ameta pro mne přišel do nemocnice. Naskýtala se totiž jedinečná příležitost podniknout výlet do vzduchoprázdna. Tam, kde se na nejdolejší palubě sbíhaly chodby, byly práce v plném proudu. Z šachty se každou chvíli vyklonil nějaký automat. Ostatní, které čekaly u transportéru, vykládaly na něj nástroje a kov; potom obrněný stroj, aniž se obrátil, vycouval pozpátku do výtahu krokem tak těžkým, že se zdálo, že se pod ním pronáší podlaha. Zájemců o procházku na vnější straně GEY se našlo neobyčejně mnoho, museli jsme tedy hezkou chvíli čekat, než na nás došlo. Konečně jsem byl v tlakové komoře. Ameta, připravený již na cestu, pomohl mi navléci skafandr. Vlezl jsem do něho široce rozšklebeným otvorem pro hlavu, pak mi vložili na ramena kulatou, vpředu a vzadu sklopenou desku, která se podobala velkým krajkovým okružím, jaká se nosila ve starověku s tím rozdílem, že místo kraje byla z kovu a byla dosti těžká, protože je v ní umístěn přenosný, výhřevný atomový reaktor i dýchací přístroj. Na desku mi nasadili průhlednou přilbu, před očima se válcovitě zaoblující. Při každém pohybu jsem cítil, jak se mi po těle přesouvají silné vrstvy skafandru, vnější kovová, pokrytá lisovanou stříbrnou plstí, a vnitřní, na omak atlasová; v gravitačním prostoru nebyl ovšem pohyb v takovém oděvu lehký. Postrčen zezadu, dostal jsem se do tlakové komory: v okamžiku, kdy jsem si nasadil přilbu, světla pohasla v nažloutlý přísvit a já ztratil Ametu z očí.

Automat u východu zkontroloval posledním obrádným pohybem těsnění mých kyslíkových záklopek, pak se vnitřní dveře zasunuly. Několik vteřin bylo slyšet stále tišší syčení vzduchu, pak se pomalu otevřely vstupní dveře u mých nohou, protože je vnitřní tlak už nepřidržel. Počal jsem sestupovat po žebříku, pak se poprvé po čtyřech letech octly napřed nohy, pak trup a hlava, na vnější straně rakety. Držel jsem se posledního příčle žebříku a položil jsem nohy na pancéřový povrch GEY; magnety podešví se pevně přichytily. Postavil jsem se. V očích jsem ještě měl záblesky světla, které jsem si pod víčky přinesl z rakety. Po několika vteřinách zhasly poslední a já jsem prohlédl. Vnější plášť GEY byl zcela nehybný — při vytváření umělé gravitace rotovaly jako obrovský kolotoč pouze vnitřní obytné místnosti. Tady, kde jsem stál, vládla absolutní nehybnost. Nakupená mračna Mléčné dráhy obíhala tmou nezměrným kolesem, které předstíralo, že je to obzor.

Skafandr ztratil váhu, připadal jsem si bezbranný, nahý, celým povrchem těla vydán všanc kosmické prázdnotě. Ze strachu, aby mě nějaký neprozřetelný pohyb neodtrhl od pancéře ve tmě neviditelného, klesl jsem na něj a přitiskl jsem se k jeho tvrdému povrchu. Vzpomněl jsem si, že mě spojuje se vstupním otvorem dlouhé jisticí lano, kterým byl skafandr opásán, dříve než jsme vyšli ven. Hledal jsem horečně jeho karabinku a náhodou jsem zmáčkl vypínač magnetů a zřítíl jsem se do prázdna. Rozšířenýma očima jsem pozoroval, jak se lano líně rozvíjí a tvoří poletující volné smyčky (bylo nafosforizováno).

Natahovalo se, napínalo jako dlouhá pupeční šňůra, až jsem zůstal viset šikmo nad raketou — nebo pod ní — protože ztráta gravitace porušila orientační smysl. Pohnul jsem se, zvedl jsem hlavu — černo a hvězdy; pohlédl jsem pod nohy — hvězdy. Na všech stranách mrtvá temnota a v jejích propastech vychladlý hvězdný prach. Dostal jsem prudkou závrať a křečovitě jsem zavřel víčka. Tep vyplňoval dutým zvukem malý prostor vzduchu kolem hlavy. Znovu jsem otevřel oči. Od známého obrazce Velkého vozu sklouzl můj pohled níž. Tam mezi ? — a ä — Cassiopey svítila nehybná žlutavá jiskřička

— Slunce; byla tak mizivá, tak nepodobná všem mým vzpomínkám, že jsem nepocítil ani nostalgii, ba ani údiv, ale jen lhostejnost, pod níž se skrývala nevíra, nepřístupná rozumovým argumentům, že toto zrníčko prachu, ničím se nelišící od tisíců ostatních, je světlem mé vlasti.

Chtěl jsem se podívat na GEU. Myslíl jsem, že uvidím, jak se vznáší v prostoru jako temné, štíhlé vřeten — ale neuviděl jsem nic. Po druhé mi sevřela hrdlo příšerná hrůza; hlavou mi šlehla děsivá myšlenka, že se lano uvolnilo a já zůstal sám v černém nekonečnu. V záchvatu panického strachu začal jsem sebou divoce zmítat, abych se něčeho zachytil, abych se přitiskl k nějakému pevnému bodu. Nadarmo jsem se svíjel jako slepý červ. Srdce mi tlouklo jako kladivo, oči bloudily po horizontu. Všude miliardy nehybných hvězd, z nichž vycházelo světlo tak slabé, že jsem v něm neviděl ani své vlastní natažené ruce, jako bych se sám rozpustil v této černi, která všechno rozleptávala. Existoval pouze šum krve a černé nekonečno — nic více.

Najednou se v mém zorném poli ukázal dlouhý bílý had: lano, které mě spojuje s raketou. Napjal jsem zrak, až to zabolelo, zahlédl jsem GEU, či spíše vytušil jsem její rybí tvar z toho, že na jistých místech prostoru nesvítily hvězdy. Takto, jako černý stín, odrážela se raketa od jižních galaktických shluků. Chvatně jsem svinoval lano a za chvíli jsem oběma koleny najednou narazil na plášť rakety. Vzpomněl jsem si na magnety v botách — zapnul jsem je. Teď jsem mohl chodit. V černi, která mě obklopovala, zablýsklo najednou zelené světýlko — lampička, jakou má vzadu límec každého skafandru. Kdosi tam stál a díval se na pracující mechanoautomaty. Přiblížil jsem se k tomu místu. Mechanoautomaty dvěma řadami obstoupily trhlinu, zející v pancéři. Několik přicloučených reflektorů osvětlovalo pracoviště. V jejich světle bylo vidět zubaté okraje trhliny, vrhající obludné stíny, zkroucené a zprohýbané žářem, jaký tu panoval ve chvíli srážky. Zatím co jedny automaty odřezávaly tyto ocelové cary, zašívaly ostatní ránu bičí elektrických plamenů a další, které je následovaly, obrušovaly svary. Zpod jejich ramen vyletovaly do tmy trsy fialových a zlatých jisker. Byla to neobyčejná podívaná, jako kdyby nějaký tvorové schoulení pod věčnými hvězdami tvořili barevné, okamžik trvající vesmíry, které ve chvíli vzniku ihned hasly. Na druhé straně zářilo druhé zelené světélko. Zamířil jsem k němu. Znovu mě obklopily hvězdami prosycené tmy. Nechtělo se mi věřit, že se GEA opravdu pohybuje. Přesvědčoval jsem se o relativitě pohybu: rychlost je prázdným pojmem, neudáme-li soustavu, v níž se pohyb děje.

Z počátku se mi zdálo, že člověk, který tu stojí sám, je Ameta, byl však vyšší než pilot. Zvedl jsem ruku, abych mu ji položil na rameno. Sama klesla dolů. Byl to Goobar. Stál s rukama zkříženými na prsou, matně osvětlen nedalekým mihotáním jisker, a s pohledem upřeným do nekonečné prázdnoty vesmíru se usmíval.

POČÁTEK EPOCHY

Nevím, kdy jsem se do Anny zamiloval. Muselo k tomu dojít dávno, ale pochopil jsem to až při katastrofě, která nás oloupila o druhu. Naše soužití nebylo ani teď pásmem dní lehce a klidně se odvíjejícím, cesta nesla s sebou příliš mnoho událostí, s nimiž jsem se nedovedl vypořádat, býval jsem rozzlobený, bezradný a zdrcený tragickými událostmi, avšak tehdy ji miloval i můj smutek, a vždycky jsem po ní tesknil, i tehdy, když byla nejbliž.

Po dlouhé měsíce jsem pracoval do pozdní noci. Spím pak obvykle těžkým spánkem, ráno se probouzím omámený, nevím, kdo jsem a jak se jmenuji a musím to teprve hledat v paměti, ponořené ještě ve snu, zatím co já již bdím. Tehdy v této chvíli hledání cesty k sobě, jako první přicházelo vědomí její existence, naplňovalo mě celého a jako kdyby vystupovalo z těla, rozsvětlovalo pokoj a každý předmět, na němž spočinuly oči. Zdálo se mi, že bych byl jedním z nejbohatších lidí na světě i kdybych ztratil všechny vzpomínky, celou minulost, a nepamatoval se na nic, kromě na ni. Večer jsme chodívali na vyhlídkové paluby, tam, kde jsem ji kdysi líbal pod hvězdami. Dívali jsme se do temnot, uvědomující si vzájemnou přítomnost, aniž jsme se sebelehčeji dotkli druh druhu. Vysoko zářily shluky Plejád, mohutné perutě světél letících prostorem. Jednou přerušila Anna mlčení slovy:

"Můj milý — tam okolo těch slunců krouží planety, obydlené živými bytostmi, vid'?"

"Ano," odpověděl jsem, nevěda, kam směřují její myšlenky.

"Takových planet, obydlených živými, rozumem obdařenými bytostmi musí být v galaxii milióny — to je zcela jisté."

"To je zcela jisté."

"Pak tento černý prostor není mrtvý ani prázdný, jestliže jej milióny živých tvorů neustále pronikají svými pohledy."

Jak mě překvapila její slova, tak prostá a tak přirozená!

Samozřejmě — uvažoval jsem — Anna má pravdu, a když se dívám na chladné ohně Jižního Kříže, můj pohled se snad potkává s pohledem neznámých bytostí, které, i když se od nás liší, i když vyrostly pod jiným sluncem, stejně jako my vidí hrůznou, věčnou krásu vesmíru.

Čtyři měsíce po katastrofě jsem obdržel starosvětsky vytištěný lístek se slovy:

"Skupina biofyziků na GEI klade si za čest zvátí Vás na širší zasedání ve Velkém sálu Ústavu, která se koná v osmnáct hodin místního času. Na programu:

1. Předběžná zpráva profesora Goobara.

2. Diskuse.

Předběžná zpráva se týká problému transgalaktických letů."

Ještě nikdy se čas nevělekl tak nesnesitelně jako toho dne. Při práci v nemocnici jsem se neustále díval na hodinky. Rozhodl jsem se, že na schůzi přijdu v pět, ale octl jsem se v okolí Velkého sálu Ústavu biofyziky jakoby náhodou už ve čtyři, v přesvědčení, že tam nikdo nebude. Jaký byl můj úžas, když jsem už zdaleka uslyšel šum hlasů. V pět hodin dvacet minut byl už sál plný, že nebylo místočka volného. Ze svého místa, v horním rohu amfiteátru jsem viděl moře pohybujících se hlav, ve všech uličkách stáli namačkání lidé, volná byla jen úzká prostora pod černými tabulemi. Byla zde celá posádka GEY; laboratoře a paluby se vyprázdnily, jen jediný člověk — astrogátor, který měl službu — nebyl přítomen, ale i on sledoval z Ústřední pilotní kabiny běh událostí na televizoru.

Úderem šesté vešel postranními dveřmi u katedry profesor Goobar. Vystoupil na pódium, dlouho přebíral kousky křídly geometricky poskládané pod tabulí, než si jeden z nich vybral, pak se obrátil, lehce se uklonil a začal hovořit.

Začal tím, že vypočetl řadu všeobecně známých fakt, zmínil se o míhání vědomí, když se lidé blíží mezní rychlosti, a o pokusech překročit tuto rychlost, které skončily smrtí experimentátorů. Na konci hutného úvodu řekl:

"Většina odborníků se domnívala, že cesty rychlostí přesahující 190 000 kilometrů za vteřinu se nikdy nedají uskutečnit, jen málokterí vyslovovali naději, že se podaří objevit prostředky chránící člověka před zhoubnými následky nadlimitní rychlosti. Protože všeobecně uznávaná teorie životních procesů vylučuje objev takových prostředků, domnívali se tito specialisté, že je tato teorie nesprávná a že bude vyvrácena. Pokud jde o mne, nikdy jsem nevycházel z předpokladů ani prvé, ani druhé skupiny kolegů. Ze stanoviska první skupiny ne, protože přijetí jejich předpokladů uznává veškeré bádání v této oblasti za předem odsouzené k nezdaru. Ze stanoviska druhé také ne, protože existující vědecké teorie budou nahrazeny novými ne proto, že jsou nesprávné, — toto údobí vědy už máme za sebou — ale proto, že nová teorie je vždy obecnější než předchozí a obsahuje ji v sobě jako jeden zvláštní případ. Tak jsem si vzal za úkol objevit takovou novou teorii životních procesů."

Sálem proběhl lehký šum.

Goobar napsal na tabuli každému známou stavovou rovnici živé buňky a oklepáváje s prstů křídou, pokračoval:

"Kolegové jsou překvapeni mým tvrzením, že může existovat teorie ještě obecnější než ta, kterou vyjadřuje napsaný vzorec. Skutečně, obsahuje všechny známé průběhy životních procesů v organismech zemských, od nejprostších, jako jsou bakterie, po nejvyšší, jímž je člověk. Lze tedy vymyslet teorii ještě obecnější?"

Jedinou možnost jsem viděl v tomto pojetí: život na Zemi je pouze jistým zvláštním případem činného bytí existujícího v planetárních systémech vesmíru. Na jiných planetách mohou vegetovat organismy vzniklé jinak než na Zemi. U nás se život vždycky projevuje za přítomnosti existence bílkovinných sloučenin. Již dávno byla vyslovena domněnka, že mohou existovat struktury podobné bílkovině, utvořené na kostře atomů křemíku, tak zvané silikolipidy. Opíraje se o tuto domněnku, rozhodl jsem se hledat nejobecnější zákon, platný pro vznik forem života, jaké jen mohou vzniknout v miliónech a miliónech planetárních

soustav kosmu. Možnost vytvořit takovou teorii na podkladě pokusů byla vyloučena, protože nemáme ani stín vědomosti o tom, jak mohou takové neznámé organismy vznikat; jedinou schůdnou cestou byla konstrukce hledané teorie, dedukce, která by se opírala o nejvšeobecnější zákony platné pro celý kosmos, to jest o zákony neživé hmoty. Jak známo, vzniklo nové odvětví matematiky, tak zvaná biotenzorika, která má matematicky obřezat průběhy života na zemských organismech; vzal jsem si tedy za úkol najít její matematické "příbuzné", a mohu říci, že se to našemu kolektivu po mnohaleté práci podařilo."

Opět se ozval šum podobný dutému vzdechu, který jako vlna proběhl shromážděním a ihned utichl. Goobar napsal první vzorec, naklonil hlavu, chvíli si jej prohlížel, pak začal velmi rychle psát. Jedna rovnice vyplývala z druhé, v mrtvém tichu dutě skřípala křída, občas ťukl úlomek spadlý na podlahu. Tabule se pomalu pokrývala těžko čitelnými značkami. Souvislost dedukcí už jsem dávno ztratil a další postup jsem mohl sledovat jedině na chování vědců. Ti, kdož na počátku psali, odložili příruční přístroje. Naklonění v křesle, sledovali každý objevující se článek, občas svařili čelo, občas jejich obličej ztuhl, pak se na nich objevil opět jakýsi neznatelný úsměv nebo ulehčení, jako když spatříme v davu známou tvář. Přitom napětí v celém sále neustále rostlo, ten či onen se chytil oběma rukama desky stolu, jako kdyby chtěl vstát a zapomněl na to v půli pohybu. Tembhora, sedící o řadu přede mnou, vlhl si jazykem suché rty a jeho sousedka Čakandžanová, si tiskla oběma rukama spánky, jako kdyby se chtěla izolovat ode všeho, co nebylo tím roztahujícím se hadem rovnic, které se rozběhly konečně až k rámu tabule. Goobar neupadl ani na okamžik do rozpaků a psal dále po leštěném mahagonovém rámu. Když skončil první část, řekl:

"Teď změníme determinanty."

Stiskl kontakt, mechanický zvedáč vytáhl nahoru popsané tabule a spustil na jejich místo nové; vědec foukl na dlaň posypanou bílým prachem a psal dále. Najednou přestal, zase se podíval na vzorce, s hlavou na stranu jako pták, a pak řekl svým lehce chraptivým hlasem:

"A teď dosadíme všude homogenní formy a dostaneme..."

Napsal krátkou dvoučlennou rovnici a řekl:

"Jak vidíte, odvozený vzorec, vyjádřený v nejobecnější formě, dokazuje neodvratné zastavení životních procesů za meznou rychlostí. Jinými slovy — za touto rychlostí musí nastat smrt."

Krátká ozvěna, jako zdušený povzdech jediné obrovské hrudi, zachvěla vzduchem. Goobar nevzrušen mluvil dál:

"To je zcela jisté. Smrti není vyhnutí. Na tomto místě dedukce končí. Po dlouhou dobu jsem neviděl východiska; zdálo se mi, že dál žádná cesta nevede, ale není to pravda. Co se stane, uvažoval jsem, postavím-li problém na hlavu, zavrhnou-li způsob všeobecně vžitý, a budu vycházet nikoli ze strany života, ale právě — od strany smrti? Přijmeme-li jako daný — právě organismus zabítý velkou rychlostí, zabítý najednou, a uvedu ho do nižší rychlosti?"

Goobar se zase obrátil k tabuli, smazal několik znaků rukávem a zároveň psal a mluvil: "Dosad' me ještě jednou parametry pole... teď Garganova transformace... a máme..."

Napsaný vzorec obkreslil rámečkem. Ještě se křída v jeho prstech neodlepila od černé desky a už zazněl tlumený sborový křik. Podíval jsem se po sále. Mechanicové, biologové, matematici vyskočili ze svých míst a strnuli jako zasažení bleskem úžasu; jedni naklonění, jiní těžce opření o stolky, upírali zářící oči na tabuli. Goobar setřel s čela těžké kapky potu, obrátil se k amfiteátru jako kdyby nepozoroval, co se v něm dělo, pokračoval;

"Jak vidíte, smrt, která nastává, když překročíme meznou rychlost, není neodvratná... Když zrychlení roste pomalu, následuje postupné odumírání organismu, rozpadající se enzymatické skupiny začínají otravovat a ničit tkáň, nastává rozklad. Překročíme-li však meznou rychlost velmi rychle, jako kdyby celá molekulární struktura upadla do stavu klidu, a když pak stejně rychle sestoupíme na nižší rychlost, všechny tkáň začnou fungovat tak jako postrčené kyvadlo hodin, na nějakou dobu zastavených. Jaké zrychlení je nutno udělit organismu, aby překročil meznou rychlost a dostal se do pásma překonatelné smrti? Vzorec odpovídá: zrychlení dvěstěkrát větší než zemské — jinými slovy organismus bude vážit 200 x živá váha. Člověk tedy bude vážit patnáct tun. Takové zrychlení ho nezabije, bude-li působit pouze velmi krátký zlomek vteřiny a více nepotřebujeme. Tak je možné, obrazně řečeno, prorazit hráz mezní

rychlosti. Jaké jsou další perspektivy? Představme si, že máme raketu s lidskou posádkou, která dosahuje podlimitní rychlosti a pak přejde jedním skokem na rychlost vyšší. Následuje téměř úplné zastavení všech životních funkcí. Můžeme pak říci, že cestující podleli smrti, která však je přesto překonatelná, a to i po velmi dlouhé době, jestliže rakety stejně rychle přeskočí z rychlosti nadlimitní do podlimitní — lidé obživnou.

Je třeba zdůraznit, že stav takto způsobené překonatelné smrti, nebo, chceme-li raději, druh nejhlubší letargie, může trvat libovolně dlouho: stovky let, nebo tisíce let — protože v raketě pohybující se rychlostí řekněme 999/1000 světelné rychlosti, prakticky přestane plynout čas, protože ustanou životní procesy, eo ipso také stárnutí. A tak tedy raketa může podnikat výpravy do libovolně vzdálené části vesmíru. I kdyby měla cesta trvat sto tisíc let, k cíli doletí titíž lidé, kteří opustili Zemi, a ne jejich vzdálení potomci: tito lidé nepodlehnu ani stárnutí, ani jakýmkoli obtížím cesty; toto obrovské údobí nebude pro ně vůbec existovat, protože pro tu dobu nebudou při vědomí. Jak vidíte, otvírají se tady perspektivy nesrovnatelně širší, než kdybychom mohli cestovat živí, aniž se zpomalilo uplývání času, protože v takovém případě muselo by se cestování vždycky vměstnat do hranic života jednoho pokolení. Můžeme tedy říci, že je k nám příroda nesmírně laskavá. . .

Tento nový způsob cestování," pokračoval Goobar, "musí s sebou přinést i významné důsledky psychologicko-sociologické. Především je to vůbec první dostupný nám způsob libovolného brždění času a jeho zpomalování, a eo ipso také stárnutí našich těl: je to způsob, jehož pomocí člověk ve stavu překonatelné smrti může nějak přeskakovat celé věky a dožít se nejvzdálenější budoucnosti. Naskytuje se nesmírně mnoho problémů, zmíním se však jen o jednom.

Skupina lidí nastupujících výpravu do hlubin galaxie vrátí se na Zemi po několika stech letech, ba možná po tisíci letech. Tito lidé opouštějí Zemi nacházející se v určité vymezené etapě vývoje, zanechávají na Zemi své milé, přátele, jsou vychováni v konkrétní kulturní formaci, mají ustálené zvyky, záliby v oblasti umění, denního života, vědecké práce, atd. Vracejí se však do společnosti, která je jim úplně neznámá, neboť se neustále po celá staletí vyvíjela, zatím co oni se zastavili v té etapě, jaká byla v okamžiku, když opouštěli Zemi. Vznikají z toho velké nesnáze. Vracející se kolektiv lidí bude do značné míry vyobcován z pozemské společnosti; stanou-li se transgalaktické výpravy všeobecným úkazem — a k tomu podle mého názoru dojde — budou se každou chvíli vracet na Zemi rakety s lidmi ročníku 3100, 3200, 3500, 4000 atd.; vznikne tak nezvyklé sousedství různých pokolení a budou muset být vynalezeny nové formy vzájemného soužití, které urychlí splynutí oněch vracejících se kolektivů se společností.

Jsou to ovšem problémy velmi vzdálené budoucnosti a ona sama se s nimi bude muset vypořádat; zmínil jsem se o nich, protože myslím, že pro pokrok je charakteristický proces výskytu těžkostí v okamžiku, kdy se před námi otvírají nové oblasti života. . . To je vše, co jsem chtěl říci."

Goobar odložil křidu.

"Máte nějaké dotazy?" zeptal se, hledě do sálu. Snažil se marně setřít kapesníkem s prstů zatvrdlý křidový prach. Již ke konci přednášky vystoupilo několik desítek lidí před první sedadla. Nyní opouštěli všichni svá místa a sestupující uličkami dolů, tísnilo se před tabulí, jako kdyby je přitahoval řetěz vzorců napsaných neúhledným rukopisem. Trehub, který šel kolem mne, hleděl před sebe nevidoucíma očima, pohnul rty, jako by chtěl něco říci, ale nevydal ani hlásku a zase se obrátil k tabuli.

Podíval jsem se na Goobara. Byl velmi unaven, opíral se oběma rukama o stůl. Hledal jsem na jeho tváři hrdost, triumf z nadlidského úspěchu, kterým před lidmi otevřel celý vesmír. Nic podobného v ní nebylo. Hleděl na lidi stojící bez pohybu, ještě stále mlčící a usmál se téměř nepozorovatelně — stejným úsměvem, který jsem zahlédl ve vzduchoprázdnu na jeho tváři obrácené do nekonečné hlubiny vesmíru.

Těžko zachytit náladu, jaká se nás zmocnila po Goobarově přednášce. Když se rozplynul první dojem, když podrobná zprava byla vyslána k Zemi proudem rádiových vln (měla k ní doletět přibližně za dva roky), zvláště za tím účelem utvořená meziskupinová organizační rada začala rozdělovat mezi kolektivy badatelů programy nových prací, spojených s problémy transgalaktické plavby. Konstrukteři se pouštěli do výpočtů raket nového typu, schopných překonat překážku mezní rychlosti; mechanici měli vypracovat nové typy automatů, nutných pro řízení rakety: práce bylo nad hlavu a bylo jasné, že se kolektivu GEY podaří zvládnout ztěží nepatrnou část úkolů. Goobar a ostatní biofyzikové rovněž neměli

v úmyslu odpočívat na vavřínech, nýbrž hledali další důsledky teorie. Všechno se to dělo s jakousi, řekl bych, organizovanou vášnivostí, která lidi zachvátila; zároveň zavládl na raketě sváteční, jasný klid: tři hodiny přednášky daly nám tolik síly k vítězství nad kosmickou pustinou, že jsme si téměř přestali uvědomovat její ledové temno, dále se rozkládající okolo GEY. Večer příštího dne jsem se nemohl ubránit úsměvu, když jsem viděl na hvězdné palubě desítky přátel, procházejících se jako v prvních dnech cesty — ne, ještě nenuceněji; zastavovali se, ukazovali si vzdálené souhvězdí jako světla měst, které musí v budoucnosti navštívit.

Pozdě večer jsem zašel k Ter Haarovi, historik sezval přátele: Ametu, Zorina, Nilse, Tembharu, Rudelíka a mne na lahvičku vína, abychom v rodinném kruhu oslavili náš velký triumf.

Zdrželi jsme se u historika do pozdní noci. My, kteří jsme doposud mlčením přecházeli problémy galaktické kosmodromie, hovořili jsme teď o ní jako o dávno tušené samozřejmosti. V jisté chvíli, už hodně po půlnoci, řekl Ter Haar, který skoro po celou dobu nepromluvil: "Víte, že se GEA nedá přestavět na ‚nadlimitní‘ raketu?"

"Samozřejmě," odpověděl mladý Rudelík, "síla motoru je příliš malá, kromě toho potřebuje úplně nové automaty."

"Od cíle nás dělí ještě skoro tři roky," pokračoval historik, jako kdyby přeslechl tuto poznámku, "pak zahájíme průzkum planet Centaura, který potrvá snad dvě nebo i více let, pak osm let cesty domů — celkem sedmáct let; nebudeme už nejmladší, až se octneme na Zemi. Příští výprava, ta "opravdová" transgalaktická výprava neodstartuje nijak zvlášť brzy — mnoho času jistě uplyne ve zkouškách a pokusech..."

"A co na tom? Nechápu, proč to říkáš, profesore?" zeptal se Rudelík podrážděně. Také my jsme pohlíželi nikoli bez údivu na historika, jenž pokračoval, aniž se dal zmást:

"Jistě, že nikdo z nás neodletí do prostoru galaxie... čili v našem životě se nic nezměnilo. Všechno zůstává při starém — Goobarův objev v nejmenší míře nebude mít vliv na naše osudy — ani teď, ani v budoucnosti, není-liž pravda?"

Po chvíli všeobecného ohromení vykřikl Rudelík:

"Co to říkáš? Jsi slepý, člověče, nevidíš-li to, co se děje na GEI?"

"Naopak, vidím, a právě proto bych rád poznal příčinu toho nadšení, protože, jak jsem už řekl, na naše vlastní osudy..."

"To se ti povedlo!" dokončil rozzlobeně Rudelík. "Prý se nezmění nic na našem osudu, a já ti říkám, že se změnilo všechno. Profesore! Člověče! Což jsi s námi nebyl po ta čtyři léta, což jsi necítil ten strašlivý tlak vyčkávání, které přestože bylo potlačováno, stále zaplašováno, vracelo se znovu po každé pod novou maskou? A nebylo žádné naděje pro budoucnost — stačilo si představit, že k hvězdám o málo vzdálenějším, než je α -Centauri, poletí rakety třicet, čtyřicet let, že cesta bude věčným vězením, že mezihvězdný prostor bude pohlcovat rakety a vracet Zemi starce nebo děti neznající skutečné modré nebe, že za hranice takového Siria se nikdy nedostaneme — stačilo, když si člověk uvědomil toto a ruce mu klesaly... A teď víme, že cesty budou vypadat docela jinak, že postavíme hráz záplavě kosmické pustiny, že nejen nebude pohlcovat, ničit život tím, že ho změní v obludné čekání vlekoucí se po léta, ale že si ji lidé nebudou uvědomovat. To není všechno! Že člověk, cestující řekneme z Eurasie do Austrálie zestárne možná víc, než když bude cestovat se Země na mlhovinu v souhvězdí Honicích Psů, protože na Zemi zastavit čas neumíme, zatím co to bude na hvězdné raketě možné a dokonce nutné!"

"To všechno je velice krásné," trval tvrdošijně na svém Ter Haar, "ale ty mluvíš pořád o těch budoucích výpravách. Budiž, ale co máš ty, který nežiješ na palubě toho transgalaktického ‚nadlimitního‘ letadla, nýbrž na ‚starosvětské‘ GEI, co ty máš z tohoto objevu?"

Rudelík se po nás zoufale rozhlédl, několikrát pohnul rty, povzdechl, pokrčil rameny a neřekl nic. Najednou se dal Ter Haar do smíchu. Smál se dlouho, samojediný; konečně mezi jedním a druhým záchvatem smíchu řekl: "Ne... ne... moment počkejte..."

Zavřel oči, otřel si z víček slzu a řekl:

"Musíte mi to odpustit. Neměl jsem v úmyslu bavit se na váš účet. Problém je skutečně závažný a zajímavý, totiž jak neobyčejně mnoho z toho, co tvoří nejbytotnější náplň našeho života, leží ve skutečnosti za jeho fyzickými hranicemi!"

"Ano," řekl Nils, "ale bude tomu tak vždycky? Budou lidé vždycky umírat?"

Zavládlo ticho, které přerušil Tembharův hlas.

"Představ si, Nils, předmět, skládající se ze tří rovných tyčí, jejichž konce jsou spolu spojeny. Jaký to bude obrazec?"

"Trojúhelník."

"Správně. Trojúhelníkovitý obrazec vznikne, dojde-li k takovému spojení, ať chci nebo nechci. Kdyby mi někdo nařídil spojit tyto tři tyče a zároveň kategoricky přikázal, že obrazec, který vznikne, nesmí být trojúhelník, řeknu jako konstruktér, že je to neřešitelný úkol — stejně dnes jako za miliardu let. Tak, abych se vrátil k tvým slovům; je smrt nezbytná pro existenci života, nebo ne?"

"Jak může být nezbytná? Smrt je přece popřením života."

"Smrt jednotlivce ano, ale nikoli druhu. Kdybych chtěl uzavřít do jediného slova odpověď na otázku, co je motorem biologického vývoje, odpověděl bych: proměnlivost. Kdyby jí nebylo, vegetovala by prvotní plazma vzniklá v hlubinách archeozoického oceánu do dnešního dne ve stejné formě a nevydala by ze sebe nepředstavitelné množství forem rostlinných i živočišných, z něhož se vyvinul člověk. A teď: proč je možná proměnlivost? Proto, že jedny formy ustupují jiným, že přichází na svět potomstvo, a v tomto procesu probíhají z pokolení na pokolení těžko postižitelné, malé, ale v miliónech se sčítající změny, které dávají vzniknout novým druhům a typům. A toto zanikání rodičovských forem ve prospěch forem potomstva, toto ustupování jedněch pokolení druhým, přeloženo do našeho normálního jazyka, má jméno smrt. Bez smrti nebylo by proměnlivosti.

Bez proměnlivosti nebylo by vývoje. Bez vývoje by nebylo člověka. To je odpověď na tvou otázku."

"Dokázals," řekl po delší chvíli Nils, "že u základů — abych tak řekl, konstrukčních předpokladů — vývoje leží smrtelnost jeho výtvorů, s tím souhlasím. Ale nedokáže-li vývoj dát vzniknout nesmrtelnosti, nepodaří se to člověku?"

Tembhara mlčel.

"I kdyby..." ozval se hlas z pozadí pokoje, "i kdyby..."

Ohlédli jsme se tam. To mluvil Ameta.

"Co je to smrt? Příšerné memento pomíjejícínosti? Obraz toho zahanbujícího prachu, v nějž se změníme? Vědomí, že vítězíme nad vrstvou hmoty tím, když podstupujeme boj se zemí, nebem a hvězdami jen proto, abychom se do ní vrátili? Ano. A ještě vědomí toho, že spalování bílkovin v našich tělech, z něhož pramení hudba i rozkoš, přechází v hnílobný proces rozkladu. Ano. Ale to je zároveň zdroj nesmírně cenné hodnoty každého okamžiku, každého dechu, příkaz vydat ze sebe své nejlepší síly pro to, abychom následujícím generacím dovedli odevzdat a vykonat pro ně co nejvíce, připomínka neodvratné zodpovědnosti za každý čin, protože nic z toho, co učiníme, není možno odvrátit ani zapomenout v čase tak krátkém jako je lidský život. A skrze to všechno učí nás smrt milovat život a hlavně ostatní lidi, stejně smrtelné, stejně plné odvahy a bázně, stejně vzpínající touhami za hranice fyzického bytí a budující s láskou budoucnost, kterou jim nebude dopřáno spatřit. Kdyby člověk dosáhl nesmrtelnosti, musel by obětovat nejdrahocennější věc — paměť — jak jinak by mohl obsáhnout to ohromné moře vzpomínek, jemuž se říká nekonečno?"

Musel by mít chladnou moudrost a nelítostný klid bohů, v něž věřili lidé starověku, ale kdo by chtěl být takový blázen, aby se chtěl stát bohem, může-li být člověkem? Kdo by chtěl žít věčně, může-li dát svou smrtí život jiným, jako astrogátor Songgram. Po takovém světě netoužím! Každý úder mého srdce je oslavou života, a proto vám říkám: já si nedám vzít smrt."

SLUNCE CENTAURA

Vedoucím astrozoologické sekce byl profesor Entreul, velmi křepký a popudlivý stařec, téměř devadesátiletý. Již na GEI uveřejnil svou stou práci. Za svého téměř stoletého života vytvořil systematiku bytostí obývajících planety sluncí odlišných od našeho, totiž veleobrů, obrů, Cefeid, rádiových hvězd, bílých i rudých trpaslíků.

Jak je známo, astrozoologie je oborem, na jehož účet se nejčastěji vtipkuje; není na tom nic divného, uvědomíme-li si, že — třebas je pěstována již po staletí — učenci, kteří se jí věnují, nikdy neviděli živý organismus vzniklý mimo Zemi, kromě několika druhů lišejníků a mechů na Marsu. Je v ní tedy přemnoho planého teoretizování a téměř tolik navzájem se potírajících škol, kolik je odborníků. Entreul byl mimo

jiné objevitelem (zlomyslní lidé říkali "vynálezcem") smyslu čichohmatového, kterým podle jeho názoru musí být obdařeny bytosti na planetách, pohroužených do věčné noci. Tento smysl umožňuje prý nejen vnímání pachů, nýbrž i tvarů předmětů, které je vydávají. Schůze astrozoologické sekce, na nichž se diskutovalo o takových a podobných otázkách, byly jediným nekonečným pásmem sporů. Obyčejně se jich účastnilo mnoho hostů, toužících ne tak po tom, aby rozšířili své znalosti o zalidnění jiných světů, jako po tom spatřit Entreula metajícího v ohni diskuse hromy a blesky na své odpůrce!

Jednou, když byla na pořadu otázka vzhledu bytostí ze soustavy planet a Centauri, zvedla se jakási postava z poslední řady křesel a žádala o slovo: byl to profesor Trehub.

Antagonismus Entreula a Trehuba byl všeobecně znám. Musíme přiznat, že znamenitý fyzik podnikal co mohl, aby jej příživil. Hned říkal, že astrozoologie je "dítětem nedonošeným o devět století", protože vznikla o devět století dřív, než mohly být potvrzeny její hypotézy hvězdnými lety, hned zase, když byl dotázán v kuloárech zasedací síně, jaký je jeho názor na poslední Entreulovu práci, vyprávěl: "Ping-Mua se učil u Fu-Čena umění zabíjet draky. Po šesti letech trudného učení ovládl toto umění dokonale, ale nikde se nenašla příležitost, aby je vyzkoušel..."

Zeptal jsem se ho kdysi, proč cítí k astrozoologovi takový odpor. Odpověděl mi:

"Jak známo, jsou nejt'astnější tehdy, když nějaká hvězda vůbec nemá planety. Popisují pak do nejmenších podrobností, jak by vypadali tvorové obývající planety této hvězdy, kdyby ta hvězda nějaké planety měla. Jsou to scholastikové třicátého století. Mají příliš málo důvěry v přírodu a příliš mnoho důvěry v sebe."

Každý takový Trehubův výrok pronikl dříve či později k Entreulovu sluchu a uvedl starce do zuřivosti — v níž se ostatně cítil jako doma — protože to byl, jak se říkalo, normální stav jeho mysli.

Když tedy Trehub požádal o slovo, astrozoologové se naježili, hosté zbystřili sluch, většice nějakou novou jízlivost. Trehub smrtelně vážně prohlásil, že podle jeho mínění člověk vůbec nebude s to spatřit bytosti ze soustavy Centaura. Zavládlo ticho plné ohromení; pak dodal, že navrhuje jistý pokus:

"Já," řekl, "budu představovat člověka, před jehož očima stojí právě taková živá bytost, a vy se mě budete ptát, jak vypadá. Jestliže se vám podaří na základě mých svědomitých, podrobných a s nejlepší vůlí sdělovaných popisů zrekonstruovat i ten nejvšeobecnější obraz této bytosti — uznám naše vítězství. V opačném případě vyjde najevo, že jsem měl pravdu já."

Astrozoologové se potichu radili. Entreul měl podezření, že jde o nějaký paradox nebo žert; Trehub jej ujistil, že má ty nejpocitivější úmysly. Konečně vystoupil Entreul doprostřed síně a pozval tam i Trehuba, který řekl, že bude raději mluvit ze svého místa. Starý badatel hvězdné fauny vystrčil sivou bradu jako k útoku a začal:

"Jak velká je tato bytost?"

"Někdy je to o něco větší než člověk, někdy se zmenší, někdy je docela malá."

"Znamená to, že se smršťuje a natahuje?"

"Ne, děje se to nepochybně tak, jak člověk zdánlivě zmenšuje svou výšku, když kleká, usedá, nebo se shýbá."

"Ona bytost může tedy klekat, sedat a shýbat se. Proč jsi to neřekl hned?" zeptal se Entreul, který se dostával do varu.

"Říkal jsem to jen vzhledem k člověku, protože ke klekání je třeba mít nohy, ke sklonění je třeba mít záda a ramena — nic takového u ní nevidím."

"Má tato bytost okončetiny?"

"Zdá se, že má."

"Jak to, zdá se? Nejsi si tím jist?"

"Ne."

"Proč?"

"Záleží mi na tom, co mezi okončetiny počítáme. Kdyby tvor z jiné planety uviděl po prvé člověka, mohl by dospět k názoru, že člověk má pět okončetin a připojil by, že pátou vydává hlas a přijímá potravu, jestliže by uznal hlavu za okončetinu. Zní to podivně, ale je to jen důsledek mimolidského stanoviska.

Tak i já vidím části bytosti, zdánlivě se odlišující v prostoru, ale nevím, není-li to zúžení jejího trupu."

"Nejsou tyto části zdánlivě se odlišující v prostoru, náhodou umělého původu, jako na příklad obuv nebo

lidský oděv?" ptal se Entreul a přelétl nás pohledem, který jako by říkal: "Chtěl mě přechytračit, ale padla kosa na kámen." Trehub neodpověděl ihned a po starcově tváři se začal rozlévat výraz triumfu, který hasl postupně, jak astrofyzik vysvětloval:

"Nevím, co na této bytosti je umělé a přirozené. Také mimozemská bytost by nevěděla, kde končí náš oděv a začíná tělo. Snad by se domnívala, že jisté partie lidského těla pokrývá zaschlý výměšek hřbetních žláz, jak by mohla nazvat oděv. Kdyby pak uviděla člověka na koni, mohla by si myslit, že je to nějaká odrůda centaury a kdyby na konec uviděla, že jezdec seskakuje s koně, byla by ochotna si myslit, že je to akt disociace jednoho individua ve dvě... Tak možná to, co vidím, vůbec není jednou bytostí, ale dvěma a možná dokonce, že celým jejich konglomerátem..."

Entreul se rozčiloval, ale po chvíli rozmýšlení řekl:

"Snad si uděláš jasno o tom, která část bytosti jsou okončetiny podle činnosti, jaké zastávají."

"Ptáš-li se takto, dopouštíš se omylu. Jak vidím, začínáš se shodovat s mým názorem, že bytost je utvářena tak odlišně od člověka, že je nemůžeme spolu srovnávat, avšak přijímaje to, myslíš, je-li její tělo ničím nepodobno tělu lidskému, že si jsou snad podobné jeho činnosti; ale tu opět, ovšem bezděčně, upadáš do antropocentrismu. Bytost skutečně vykonává různé pohyby, ale jejich význam je mi zcela nejasný."

"Dobrá," řekl Entreul, "zkusme to jinak." Přimhouřil oči, jako kdyby skrýval ostří následující otázky, a řekl:

"Je to obratlovec?"

Trehub potlačil úsměv.

"Abys poznal stavbu těla oné bytosti, chceš se utéci k morfologii a fyziologii. Nu, tímto způsobem by se ti podařilo dovědět se o ní mnoho, ale, abych ti mohl odpovědět, musel bych ji napřed sám podrobit zkoumání. Měl jsem však odpovědět výlučně na otázky, týkající se jejího vnějšího vzhledu. Tak co, můžeš ji načrtnout, třeba co nejběžněji?"

Starý astrozoolog mlčel.

"V základech myšlení každého z nás," promluvil Trehub, "skrývá se atavistické, mimovolné přesvědčení, že rozumové bytosti z jiné soustavy hvězd musí nám být tělesně aspoň nějak podobné, třeba v rysech co nejvšeobecnějších, karikujících a dokonce nestvůrných. Zatím tomu může být úplně jinak. Ten, kdo takovou bytost uvidí, může mít pocit člověka od narození slepého, jemuž jednoho dne operace navrátila zrak. Místo známého, nám utříděného prostorového světa, který má rozměry a je vyplněn různě zabarvenými a utvářenými předměty, vidí tento člověk pouze chaos pohybujících se skvrn tmavších a světlejších a musí se dlouho učit, než si srovná tento nový svět se starými zkušenostmi ostatních smyslů. Možná, že budeme muset (než se naučíme opravdu vidět, to znamená jediným pohledem obsáhnout a pochopit stavbu těl těchto bytostí) napřed poznat dějiny vývoje života na jejich planetě, podmínky prostředí, jaké je utvářelo, množství druhů, které je předcházelo, a teprve potom se to, co na první pohled vypadá jako chaos, objeví se jako řád a nutnost vyplývající z přirozeného vývoje."

Když Entreul uzavíral diskusi, neuznal samozřejmě, že byl poražen. Udělal dlouhou přednášku, v níž popisoval anatomii a fyziologii obyvatel systému Centaura, jako kdyby je znal již celá léta. Podle jeho názoru jsou jejich těla utvořena z tkání vysoce proniknutých kovy, aby vnitřek organismů byl chráněn před pronikavým radioaktivním zářením sluncí, v minulosti jasnějších než naše. Trehub se už nepřihlásil o slovo, jen po skončení schůze řekl, jakoby pro sebe.

„Se stroji je konverzace příjemnější, nepokoušejí se napařadit své omyly."

Entreul, který byl obdařen bystrým sluchem, třískl pěstí do katedry, až to zadunělo, a křikl přes celý sál:

"Fakta rozhodnou, kolego Trehube, fakta rozhodnou!"

Astronom se svému odpůrci dvorně uklonil.

Míjel už sedmý rok cesty a blížila se chvíle, kdy se všechno naše očekávání, plány a naděje měly střetnout se skutečností.

Proxima zářila purpurem čím dál jasnějším. Příručními teleskopy bylo vidět planety tohoto šarlatového trpaslíka — vzdálenější těleso velikostí přesahující Jupitera i bližší rozměry odpovídající Marsu. Dvě jiné části této hvězdné soustavy, slunce ? a â Centauri, mely velké rodiny planet. Obě zářily na našem nebi

jako hvězdy oslňující bělostí, vzdálené od sebe o několik obloukových minut. Jinou, daleko slabší dvojici byly Sirius a Beteigeuze, které tvořily modročervenou zdánlivou dvojhvězdu.

Šarlatový trpaslík — Proxima Centauri — zatím rostlo pomalu, takže ani ze dne na den, ani z týdne na týden nebylo možno pozorovat rozdíl jeho průměru; přesto však tma hvězdných palub sotva znatelně řídla, jejich černá slábla, vytlačována neobyčejně slabounkým šerem.

Jednou ráno začali si lidé něco ukazovat v této síni, zalité nejtmavším purpurem: naše těla a předměty začaly vrhat na palubu stíny.

Když se vzdálenost, která nás dělila od Šarlatového trpaslíka, snížila na šest set miliard kilometrů, ozval se dávno neslyšený zvuk varovných signálů, a od této chvíle se každý večer opakoval: GEA snižovala rychlost. Překvapující bylo, jak jsme ve vzpomínkách hledali ty drtivé pocity, jak v nás probouzel kdysi tento signál, který dnes zněl jako fanfáry vítězství. Po šestnácti týdnech brždění zpomalila naše raketa rychlost na 4000 kilometrů za vteřinu a blížila se již k první planetě Šarlatového trpaslíka. Její ekliptika svírala se směrem letu GEY 45°: astrofátoři záměrně nevedli raketu do roviny oběhu planet, neboť se dalo předpokládat, že je vyplněna — podobně jako oblast našeho Slunce — meteorickým prachem, který ztěžuje manévrování. První planetu jsme minuli ve vzdálenosti čtyř set milionů kilometrů, astrofyzikové a planetologové měli nepřetržité denní i noční služby u svých pozorovacích přístrojů. Nepřibližovali jsme se k planetě, protože to byl skalnatý zledovatělý svět, pokrytý vysokou vrstvou zmrzlých plynů.

Devatenáctého dne potom, co minula její dráha, pohybovala se GEA v nepatrné vzdálenosti — sotva čtyři sta tisíc kilometrů od ekliptiky; na kosmický prach jsme stále ještě nenarazili. Pozdě večer, když jsem si šel lehnout, ozvaly se reproduktory, které hlásily, že za okamžik podá observatoř zvláštní hlášení. Po minutě čekání se ozval hlas astrofyzika Trehuba, který řekl, že před čtvrt hodinou proťala GEA pruh plynu překvapivého chemického složení a nyní manévruje, aby našla jeho stopu.

Chvatně jsem se oblékl a vyjel na hvězdnou palubu, která se hemžila lidmi, přestože už bylo po půlnoci. Daleko dole, pod levým bortem hořel v temnotách Šarlatový trpaslík, ve zdánlivě nehybné obrubě plamenných jazyků. Záře, jakou vydával, byla sotva jednou dvacetitisícinou záře sluneční, přesto však byl kosmický prostor nasáklý krvavě zbarvenou mlhou. Vyšše se však rozkládala stále stejná temnota. V tom se ze všech prsou vydral výkřik.

GEA vletěla do pásma plynu, který svítil při styku s pláštěm rakety. V okamžiku zahalil borty bledý, chvějivý svit: hořel a rozstříkával se v pruhy a hasl daleko zpět za zádi, takže jsme se řtili mrakem přízračných záblesků. Zakrátko GEA opět vlétla do vzduchoprázdného prostoru a znovu, ještě více zpomalujíc rychlost, takže téměř zůstala stát v prostoru, zvedla špičku vzhůru (všechny tyto manévry vyvolaly jako obvykle dojem, že krouží a točí se nehybné sféry hvězd) a znovu narazila na vrstvu neviditelného plynu. Byl nesmírně zředěný a když do něho raketa vlétla pomalu, nerozsvítil se, teprve až naše rychlost vzrostla na devět set kilometrů za vteřinu, začaly ionizované atomy zářit, v důsledku srážky s pláštěm rakety, a okolo stěn paluby se znovu zařepetaly bledé světelné jazyky.

Objevil se mezi námi astrofyzik, který právě skončil službu. Vyprávěl, že podle analýzy vrstva plynu, v němž se pohybujeme, je molekulární kyslík. Vyvolalo to všeobecný údiv, protože v mezihvězdném prostoru se s pásmo volného kyslíku nesetkáváme.

"Astrofátoři mají za to," řekl astrofyzik, "že jsme vlétli do ohonu nějaké nesmírně zvláštní komety a jsou ochotni obětovat trochu času, aby ji objevili. Proto GEA vplula do proudu plynu a hnala se vpřed, jako kdyby je rozrážela."

Tento pruh, jak po několika hodinách prokázaly výpočty automatů, jeví zakřivení, které potvrzovalo domněnku, že je to plynný ohon nějakého kosmického tělíska, příliš drobného, abychom je mohli pozorovat. Následující den, noc a ještě jeden den minul v honičce za prchající před námi a stále ještě neviditelnou hlavou komety. Až třetí noc, opět hodně pozdě, promluvil všemi reproduktory Trehub a oznámil, že hlavní teletaktor objevil hlavu komety vzdálenou od nás devatenáct milionů kilometrů.

Do observatoře táhla procesí, avšak hlava komety viditelná jako bledý bod ve tmě po dlouhou dobu nezvětšovala svůj zdánlivý průměr. Večer již bylo možno změřit její velikost. Nebyla v průměru větší než kilometr. Astrofátoři usoudili, že věnovali záhadě komety již příliš mnoho času: je to problém nepochybně velmi závažný pro astrofyziky, koliduje však s hlavním cílem cesty a musíme se nyní vrátit na

opuštěný kurs. Přesto však si astrofyzikové vyprosili ještě jednu noc honby za kometou: protože "zaldnění" v této oblasti kosmu je nepatrné, zvětšili jsme rychlost na devět set padesát kilometrů za vteřinu a raketa v závojích stále prudčeji planoucího kyslíku letěla po stopách komety. V pět ráno promluvil do mikrofonu Trehub a po jeho prvních slovech se všechna srdce rozbušila prudčeji, protože hlas muže, který se vždy dovedl opanovat, se třásl:

"Volá Ústřední observatoř GEY. Tak zvaná hlava komety není kosmické těleso, nýbrž umělým útvarem podobným našemu kosmickému letadlu."

Těžko vypsát vzrušení, jaké zavládlo na palubách. Raketa se dále pohybovala přímočaře za bledou skvrnou prchající v tmách; v obou observatořích byl takový navalme astrofyzikové byli konečně nuceni požádat část zvědavců, aby odešli, protože jim překáželi v práci. Pak se všichni, vyzbrojeni pozorovacími přístroji, jaké jen byly po ruce, shromáždili na levém bortu přední paluby, odkud bylo již pouhým okem vidět mlhavý bod, který se ospale pohyboval na nehybném hvězdném pozadí.

Když se zmenšila vzdálenost, která nás dělila, na tisíc kilometrů, zaměřila GEA vysílací antény na cizí letadlo, vyvinula plnou palební sílu svých mohutných vysílačů a poslala mu výzvu. Uvědomující si, že nám neznámé bytosti neporozumějí, vysílali jsme bez ustání Pythagorovu větu a ostatní prosté geometrické poučky. Avšak naše volání kosmickým prostorem zůstalo bez odpovědi. Přijímače zaměřené na letadlo mlčely.

Pak jsme začali signalizovat světly: z trysek ve špičce rakety vyletěly do černého prostoru atomové světlice, rozvětřující se v žíly stříbrného ohně, signální světlice zelené i modré, avšak letadlo mlhavě viditelné v dálce napořád zachovávalo hluboké mlčení.

Konečně odpoledne rozhodla rada astrogátorů, že vyšle lehké průzkumné letadlo; na jeho palubě měly být pouze automaty a v šestnáct hodin místního času přihlíželo shora asi dvě stě osob, které se shromáždily na horní galerii letiště, jak traktory táhnou čtrnáctitunové oblé doutníkové těleso na startovní dráhu a jak do jeho vnitřku nastupují automaty v matových brněních.

Střela se ponořila do odpalovací komory, vnitřní uzávěry se zavřely, a za okamžik, když pro nás neviditelný první astrogátor stiskl vypínač na pultíku ústřední pilotní kabiny, prolétl nitrem GEY zvuk dutý, temný, jako úder gigantického orloje. Ocelovou konstrukcí rakety proběhl sotva postižitelný záchvěv; raketa, odpálená z komory v hlavě GEY, oddělila se od našeho letadla, opsala kolem něho křivku a rozletěla se k cíli, řízena rádiovými vlnami.

Vystoupili jsme na hvězdnou palubu, abychom odtamtud sledovali další vývoj událostí. Vidět bylo bohužel málo, protože nad neznámým letadlem svítila bliženecká slunce Centaura, která svou oslnující září znesnadňovala pozorování. Pruh zředěného kyslíku již nesvítíl, protože byla vypnuta všechna pohonná soustrojí a pohybovali jsme se pouze jako satelit Šarlatového trpaslíka. Pozorný Pavel Borel mi dal k dispozici stokrát zvětšující dalekohled, který jsem si postavil v přední chodbičce paluby. Přivíraje oči před nesnesitelným jasnem, viděl jsem, jak naše raketa zaplašuje temnotu lehce se chvějícím jazykem atomových tryskových plynů. Konečně se dostala k letadlu tak blízko, že s ním splynula v jedinou skvrnu. Oheň jejích tryskových motorů zhasl. Zřejmě vypnula motory. Vysílače rakety byly zapojeny přímo na veřejnou síť reproduktorů GEY, takže se k nám ihned dostala každá zpráva, kterou automaty vyslaly. Za jedenáct minut po startu přišla první. Zněla:

"Neznámé letadlo je poškozeno."

Druhá, po dalších třech minutách:

"Pokoušíme se vniknout dovnitř, aniž bychom poškodily plášť."

Pak bylo ticho. Astrogátoři vyslali tázací signál, bez odpovědi. Naše srdce počal svírat neklid, pak se ozvala dvě slova:

"Vracíme se." Vzápětí potom jsme uviděli záblesk nastartovaného motoru.

Raketa provedla obvyklý manévr, podletěla pod přistávací dutinu a vsáta magnetickým polem, dostala se na první podlaží osobního letiště.

Zase jsme sjeli výtahy dolů. Dvojitě dveře vstupní komory se otevřely, hlava rakety se vysunula, zastavila a přitažena ocelovým ramenem se počala zvedat, ukazovat celé těleso letadla. Mechanoautomaty zároveň ze čtyř stran odstranily šrouby příklopu vstupních dveří a zavládlo hrobové ticho, v němž bylo slyšet běžící, dosud ještě nevypnutý chladicí pulsátor rakety. Stálo kolem ní několik lidí — astrogátoři,

fyzikové, inženýři z letištní služby. Otevřenými dveřmi vystoupily první automaty a sjely na plošinu. Grotrian jim položil nějakou otázku; odpověď jsme neslyšeli, jen výkřik, jaký unikl okolostojícím. Postupně zavolalo shora několik hlasů.

"Co říkají?"

Grotrian zvedl tvář, která náhle zbledla.

"Říkají, že jsou tam lidé."

UNITED STATES

INTERSTELLAR FORCE

O půl hodiny později přihlížela posádka GEY shromážděná na palubě letiště, jak Lancelot Grotrian, jeho asistent Petr z Ganymedu, Tembhora, inženýři Treloar a Uteneut a s nimi Ter Haar nastupují po můstku dovnitř rakety, která ležela na startovní dráze.

Druhou raketu, nákladní, s nástroji a automaty, měl řídit jen Ameta, avšak v poslední chvíli bylo rozhodnuto, že výprava bude možná potřebovat lékaře, a volba padla na mne.

Stál jsem dole v hale vedle pilota a snažil jsem se, drcen kosmickým brněním, napodobit jeho nenucený postoj. Dírkovatá konstrukce stropu, kolejnice svažující se k startovním trychtýřům, tělesa raket, všechno se třpytilo matným stříbrným leskem berylia, tmavšího o půltón než stříbro našich skafandrů. Když byly zavřeny vstupní dveře za posledním člověkem, vysunul se ze stěny mohutný ocelový píst a zatlačil střelu do odpalovací šachty. Ozvalo se tlumené zařinčení katapultu. Uplynulo dvacet vteřin, než zahořelo zelené světlo na kotouči signalizátoru. Píst se vtáhl zpět a zatlačil na uvolněnou kolej druhou raketu. Vstoupili jsme na její hřbet.

Chtěl jsem se s přáteli shromážděnými nahoře rozloučit nějakým gestem, ale vládlo mlčení tak napjaté, že jsem spustil přilbu a zmizel za Ametou v nitru rakety.

V hlavě střely bylo málo místa. Sotva jsem se uložil vedle pilota a zapjal pasy, ozval se signál, kontrolní světélko zazářilo, a střela, tlačena ocelovou tlapou, vklouzla do tunelu. Zahřmělo. Pociťil jsem, že mé tělo najednou ztěžklo. V kulatém okénku před Ametovou hlavou se začernalo nebe. Letěli jsme.

Ameta opsal povinnou křivku okolo GEY a zapnul motory na malou rychlost. Teprve když jsme se dostali z blízkosti letadla, pohnul oběma rukama obrádným pohybem páčkou zrychlovačů. Ani ne tak sluchem jako spíš celým tělem, obaleným pérující tkaninou, vycítil jsem hluboký zpěvný tón, s jakým z trysek vyrážejí atomové plyny.

Chtěl jsem se podívat okénkem, abych našel první raketu, nebylo to však snadné, protože kabina byla těsná. Ametovu tvář několikrát polila rudá záře a ve sklíčkách ukazovatelů se mihly rubínové jiskry — to při zatáčkách nahlížel Šarlatový trpaslík do raketové kabiny a šlehl po nás hřejivým světlem. Zvedl jsem se na loktech. Viděl jsem jen třepetavé, zpět ohnuté plameny tryskající ze špičky; zmenšovali jsme rychlost brzdícími tryskami.

Nadzvedl jsem se ještě výš a vtom jsem uviděl neznámé těleso.

Podobalo se vřetenu se špicí a zádí stejně zaoblenou. Tu středem tělesa zasvítla vzdálená hvězda.

Napadlo mě, že je průhledné, ale brzy jsem pochopil svůj omyl. To nebylo kosmické letadlo, nýbrž jakási primitivní umělá družice. To, co jsem považoval za zašpičatělý trup, byl ve skutečnosti prstenec, který jsme viděli v bočním zkrácení.

Takzvané letadlo se rychle zvětšovalo. Nadouvalo se, jako kdyby bylo nafukováno obrovskou rychlostí; je to klam typický pro vzduchoprázdno. Takhle tedy vypadá blížící se cíl cesty. Ameta opět zapnul decelerátory a udělal obrat. Letadlo proplulo dole pod námi. Podobalo se velkému kolu s loukotěmi se zploštělou hlavou. Pomalu se otáčelo a trubice jeho loukotí se líně pohybovaly na černém pozadí hlubin, jako by mlelo hvězdy. Uprostřed se zvedala kruhová plocha letiště, podepřená mřížovitou věží. Kroužili jsme, zatím co první raketa již přistávala. Nezastavila se na ploše letiště, nýbrž se snesla níž a přizpůsobila svůj pohyb otáčení prstencovité obruby satelita; zastavila se nad ním, blýskajíc rytmicky plameny motorů, vymrštila z brzdící trysky ve špičce krátký plamen, vysunula magnetické záchyty a přilepila se na družici v místě, kde se na jejím povrchu černala nepravidelná skvrna.

Ameta neznatelně pohnul pákami. Padali jsme dolů. Ploché kruhy přistávací plochy rostl obludně před očima, zakryl nebe, zdálo se, že jej prorazíme naskrz jako projektil. Těsně nad ním raketa zvedla špičku prudce vzhůru a vzlétla kolmo do černého prostoru. Náš dlouhý stín prolétl jako blesk po žlábcích

vnitého plechu, matně se červenajících v rudém světle Proximy. Teď, když jsme znovu nabrali výšku, uviděl jsem písmena, která běžela přes celou šířku přistávací plochy:

FOR ARMY JETS ONLY

Ameta udělal přemet a dostal raketu na kruhovou oběžnou dráhu okolo umělé družice. Octli jsme se v rovině jejího obvodu a pohybovali jsme se po uzavírající se spirále. Stříbrný prstenec družice, střídavě zaplavován tmou a plamennou září Šarlatového trpaslíka, se zvětšoval, až vyplnil celé okénko a vytlačil černé, hvězdami poseté nebe. Jak Ameta přitahoval brzdy, bylo toto střídání světla a tmy stále pomalejší. Ztráceli jsme rychlost. Několik desítek metrů za okénkem ubíhal prudce zpátky kovový bok družice. Temně na něm vystupovaly jakési značky, nečitelné, protože je rozdíl rychlosti měnil v roztřesené šmouhy. Poslední výtrysk plamenů ze špičky; stříbrná stěna pohybující se proti nám zpomalila svůj pohyb tak dalece, že se špinavé pásy rozpadly v písmena. Četl jsem:

A.I.S.O.6

Ameta naposledy zapnul decelerátory. Přes bledý plamen, který šlehal ze špičky, bylo vidět ubíhající písmena:

U-N-I-T-E-D S-T-A-T-E-S

V okně se mihlo mřížované rameno jeřábu a objevila se další slova:

I-N-T-E-R-S-T-E-L-L-A-R-F-O-R-C-E

Projela mimo prázdná část bortu, tak pomalu a tak blízko, že bylo vidět zesílená místa svarů. Pak se mihla velká pěticípá hvězda a opět písmena:

A.I.S.O.6. U-N-I-T-E-D- - - - -.

Nápis se opakoval. Opsali jsme úplný kruh.

"Co znamenají ta slova?" ptal jsem se Amety.

"Nevím," odpověděl, aniž odvrátil hlavu.

Raketou proběhl ořes. Zůstali jsme stát těsně vedle druhé rakety. To, co vypadalo jako skvrna, byl vlastně velký otvor prorazený v plášti prstence. Druhy jsem neviděl, jistě už vstoupili do družice. Ameta otevřel zadní dveře, zavolal mechanoautomaty, odepjal pasy a vyšel ven.

Druhoví upevnili na povrchu prstence lano, napjaté mezi provizorními záchyty. Pevně jsme se ho přidrželi, protože se umělá družice otáčela, a odstředivá síla, která vznikala, lehce nás mohla vymrstit do prázdného prostoru. Stáli jsme na velkém stříbrném kole. Otáčelo se lenivě i s námi. Měli jsme pocit, že družice nehybně stojí pod majestátně se otáčející černou polokoulí hvězd. Daleko nad námi, jako plamenná koule, kroužil Šarlatový trpaslík. Plošina ústředního letiště, vyvýšená nad úroveň prstence, vrhala v jeho světle dlouhý stín, který nás hned pohlcoval, hned opouštěl. Ještě jsem chtěl vyhledat pohledem GEU, jistě byla někde na pozadí hvězdného mraku Střelce, ale Ameta již zmizel v otvoru. Šel jsem za ním.

Octli jsme se v chodbě, která vedla v prstencovité trubici. Velký otvor udělal nepochybně nějaký meteor, který prorazil trubici skrz naskrz. V okolí díry byly stěny silně pokriveny. Roztrhané plechy krytu ukazovaly zkroucené žebrování a podlaha, smáčknutá jak harmonika, tvořila vysoké záhyby, které jsme museli překračovat. Rozsah škod byl důkazem špatné jakosti konstrukčního materiálu.

Došli jsme k prvním dveřím ve svislé ploché mezistěně. Plocha dveří byla do kříže hustě pobita cvočky ležícími vedle sebe. Inženýři mi pak řekli, že to byly tak zvané nýty, jimiž kdysi bývaly spojovány kovové pláty.

Dveře byly pootevřené. Čtyři rýhy na povrchu svědčily, že právě tudy předtím pronikly do vnitřku družice automaty vyslané z GEY. Úzkou chodbičkou jsme se dostali do jakési čtvercové předsíně. Ve stěně byly další dveře dokořán otevřené. Ameta tam vstoupil první. Přes jeho rameno jsem uviděl druhy. Stáli uprostřed dlouhé, dosti prostorné místnosti; všichni rozžali náramenní reflektory skafandrů, takže tam bylo dost světla. Na stěnách byly skřínky, některé pootvírané; uvnitř se lesklo sklo. Na dvou řadách stolů ležely hromady porcelánových a skleněných baněk, destilačních přístrojů a kádinek; pod stoly se válely v hromadách keramických střepů ampulky kapkovitého tvaru. V jednom koutě stál jakýsi odsavač kouře, v druhém byl čtverhranný otvor; někdo z druhů vrhl dovnitř proud světla; odrazilo se na obrovských baňatých nádobách naplněných červenohnědou ztuhlou kaší. S úžasem jsem zjistil, že strop, stěny i podlahu této místnosti pokrývá olověný pancéř. Na střepině skla trčící z hromady jiných střepů zahlédl jsem nějaká písmena: chtěl jsem ji vzít do ruky, vtom říká Grotrian zvýšeným hlasem:

"Ničeho se nedotýkat! Jděte rovně, tudy," ukázal na uličku mezi stoly.

"Co je to?" zeptal jsem se. Uteneut manipuloval s mechanoautomatem.

"To jsou bakteriové kultury," odpověděl Grotrian. "Mohly vydržet v nízké teplotě."

"Kosmické záření je přece muselo dávno zahubit," začal jsem, ale nedokončil, protože jsem najednou nad slunce jasněji pochopil význam olověného filtru.

Grotrian vrhl proud světla na šedavé obkládání stěn.

"Ten pancéř bakterie chránil, ale my hned všechno vysterilizujeme." Mechanoautomat zvedl hlavici vyzařující paprsky; vrhal snopy ultrafialových paprsků, které ničily mikroorganismy. Astrogátor nařídil, aby účinku paprsků byly vystaveny i naše skafandry, pak jsme šli dál.

Tak začala naše procházka umělou družicí. Temná, stále stoupající chodba byla zaplavena absolutním, vše pohlcujícím tichem kosmického prostoru, v němž naše kroky bez ozvěny zanikaly. S podlahy vzlétal při každém kroku v chvějivých oblacích lehounký prach a halil nás až po ramena; líně se vlnil, hned se zaleskl stříbrně v paprscích náramenních reflektorů, hned krvavě červenal ve světle Šarlatového trpaslíka, které padalo shora kulatými iluminátory ve stropě. Průhledné přilby těch, kdo šli přede mnou, rubínově se v něm rozhořivaly. Z poloprůzračných chomáčů prachu nebo mlhy se vynořovaly stěny a předměty, všechny pokryty šedým povlakem, hustě namačkány, stojící na dosah ruky. Vypadalo to, jako by vnitřek tohoto prstencového kola zastavěli nějakí liliputáni, tak se tísnily přístroje a přepážky, tak nízko jsme museli sklánět hlavy ve dveřích. Prošli jsme jakýmsi skladištěm zavaleným ocelovými lahvemi; dál zase pokračovala chodba s kruhy rudého světla, které se rozplývaly v mračnech prachu. Končila dveřmi většími než ostatní. První z návštěvníků setřel rukavicí bílou jinovatku s tabulky upevněné nad nimi. Byl tam nápis:

WELCOME BOYS IN THE AMERICAN UNIVERSE!

Grotrian strčil do dveří a zkameněl na prahu, zahrazuje nám další cestu. Přes rameno jsem nahlédl dovnitř. Dva snopy světla z našich svítilen osvětlily vysokou místnost, z obou stran zastavěnou lešením, které jsem považoval za klece — ve skutečnosti to však byly kóje, umístěné nad sebou. Přímo u Grotrianových nohou obutých do stříbrného kovu leželo něco zkrouceného jako polovysypaný pytel z nazelenalého stanového plátna. Avšak tento pytel se na jedné straně rozděloval a část bližší astrogátorovi končila kulovitým zbytněním. Zachvěl jsem se.

Byl to člověk.

Ležel nznak se skrčenýma nohama, ruce přimáčknuty tělem. Na hlavě měl koženou helmu. Byl mrtev už věky. Měli jsme předpokládat, že něco takového objevíme. Že by to tak ohromilo Grotriana? Astrogátor upíral zrak, nikoli na ležícího, ale na protější stěnu. Dívala se odtamtud nahá žena. Sedíc nohu přes nohu na hřbetě obrovské želvy, dotýkala se květem, který držela v ruce, nahého prsu a usmívala se. Na nohou měla podivné střevičky s podpatky ve tvaru ostrého zobáku. Nehty byly červené jako krev. Červené byly také rty, roztažené v úsměvu, který odhaloval nápadně bílé zuby. V tomto úsměvu bylo něco nevýslovně odpuzujícího.

Otočil jsem hlavu. Hned za mnou stál Ter Haar. Jeho tvář za sklem přilby byla přísná a bledá.

"Co to znamená?" zeptal jsem se, snižuje bezděčně hlas.

Nikdo neodpověděl.

Grotrian překročil mrtvého a vstoupil dovnitř. Šli jsme za ním úzkou uličkou mezi lůžky podobným klecím. Astrogátor se marně pokoušel otevřít další dveře. Zavolal mechanoautomat, který krátkým rozmachem udeřil do jejich středu. Dveře povolily.

Obraz nahé ženy připíchnutý na stěně se po nárazu svezl a spadl, jak ve vzduchoprázdnu padají i nejllehčí předměty: jako kámen. Mračna prachu vířícího mezi mnou a opancéřovanými zády nejbližšího druhu houstla, čím hlouběji jsme vnikali do místností bez oken. Světlo našich lamp se při chůzi pravidelně pohupovalo: kam dopadlo, objevovali se mrtví a nad jejich těly, plochými, hnědými jako vyschlé múry, se dívaly se zdí nahé ženy. Tep ve spáncích bušil jako chod strašidelných hodin a hrdlo se svíralo.

Měl jsem jednu sen, že po dlouhé pouti tmavou, pustou krajinou jsem potkal člověka, který ke mně přistoupil a srdečně mi podal ruku. Když jsem se zblízka díval do jeho usměvavé vlídné tváře, udělal jsem náhle strašlivý objev: Nebyl to člověk. V uměle navlečené kůži se skrývala nějaká bytost, která jí zevnitř pohybovala. Roztahovala ústa do přátelského úsměvu a přitom mě pozorovala skulinami mezi víčky chladným, tupým a zároveň triumfálním pohledem. Stejně i teď, když jsem šel mračny prachu, v nějž se změnil vzduch zmrzlý ve vzduchoprázdnu, octl jsem se ve sféře podobného strašidelného úkazu. Většina předmětů, které světla reflektorů vysvobozovala ze tmy, byla mi neznáma. V jejich zmatené směsi, ve shluku nábytku, v zařízení, ležely, klečely, seděly mumie, zabalené do svinutých plachet a pokrývek, po dvou, po třech, s rukama křečovitě propletenýma, s tvářemi přitisknutými k podlaze, zvrácenými dozadu, s očima proměněnými v kousky ledu, s kostěným leskem zubů. Všechny poprášeny bílým prachem bez nejmenšího zbytku lidského výrazy — a přece to byly pozůstatky lidí; k takovým katastrofám před věky docházelo, to jsem dovedl pochopit. Ale ty obrazy na stěnách? Ty nahé ženy se štíhlými, bílými prsty zakončenými nehty tvaru špičatých kapek, upřeně po nás šilhající koutky přimhouřených očí, v pózách, které lhaly vše, co je bezbranným tajemstvím a mlčením nahoty — to byli také lidé?

V dutém tichu jsme procházeli jednu kajutu za druhou, prošli jsme kuchyňskými místnostmi, kde se na bílých kachlicích povalovaly hromady plechovek a holých kostí a z lesklých kohoutků visely ledové rampouchy. Další oddíl chodby: také zde se po podlaze plazily kruhy rudého světla z iluminátorů. Další dveře. Když jsem překračoval práh, uviděl jsem, že z druhé strany vstupuje osm vysokých stříbrných postav: byly to naše odrazy v zrcadle, které pokrývalo celou stěnu. V pokoji byl chaos. Mezi rozházenými třínohými stoličkami, potaženými červenou kůží, na zmrzlých krystalech barevných nápojů a střepech lahví ležely mumie. Nejbližší měla hlavu opřenou o soudek, z něhož vytekla tekutina proměněná v zelenavý led. Jednou rukou si zacláněla tvář, v druhé tiskla krátkou, na modro kalenou trubici. V ploše zrcadla se černalo mnoho dírek, z nichž se paprskovitě rozbíhaly trhlinky. Ve stropě byly otevřené padací dveře. Vedl k nim žebřík. Z jeho nejnižšího příčle visela dolů dvě těla, zlomená téměř vejpůl. Pohlédl jsem za sebe. Stěnu zakrýval velký obraz. Na modrém pozadí se vznášela mezi pěnovitými bílými mraky růžová těla žen.

"Co je to?" zeptal jsem se, nepoznávaje vlastní hlas.

"To jsou Atlantidáné," odpověděl Ter Haar, a jako kdyby tato slova vysvětlovala vše, prošel okolo mne, odstrčil těla visící z žebříku a začal se šplhat nahoru. Mumie lehly na bok. Měly hlavy omotány pruhy z roztrhaných pokrývek.

Něčí slitovná ruka je přikryla plachtou z tuhého plátna. Vylezli jsme nahoru a zapadli do tmy úzké šachty, která vedla do ústřední komory. Museli jsme se zde pohybovat pomocí tenkých kovových lanek, upevněných ke stěnám. Odstředivá síla, která vytváří na obvodu umělou gravitaci, čím dál tím víc slábla. Chodbu uzavíraly neobyčejně masivní pancéřové dveře. Když jsme odstranili vrzavou vrstvičku jinovatky, objevil se červený nápis:

ATOMIC POWER SECTION — RADIATION DANGER

Dláta a probíjáky byly by zde musely dlouho pracovat. Grotrian zavolal automat, vyzbrojený hořákem na atomový plamen. Modravý hrot se zakousl do desky, která nám bránila ve vstupu. Ocel zrudla, ve vzduchoprázdnu zakroužily šupinky zuhelnatělého nátěru, čára řezu se mírně prohýbala; konečně byl

pancěř po celé délce rozřezán, dva automaty se do něho napřed opřely, pak si jej přitáhly k sobě a velký plát ocele se pomalu naklonil a byl vylomen.

První vešel dovnitř Grotrian. Bylo tam tma; paprsky reflektorů bloudily po jakýchsi koutech a výklencích: orientaci ztěžoval beztlížný stav. Magnetické podrážky umožňovaly chůzi, ale docela gravitaci nahradit nemohly. Ve vzduchoprázdnem prostoru se vznášely a líně mezi námi proplouly jakési velké nádoby, podobné břichatým rybám; hned ta, hned ona odrážela svým leštěným povrchem záblesk světla, který na ni dopadl. Teprve až mechanoautomaty stáhly dolů tato poletující tělesa, prozatímne je upevnily a rozsvítily velký reflektor, uviděl jsem, že stojím v kopulovitě zaklenuté místnosti. Se stropu viselo rameno jeřábu, které svíralo asi čtyři metry dlouhou raketu s nemotornými křídélky. Když reflektor v hlavici automatu opsal celý kruh, zpozoroval jsem, že v temných výklencích stojí hruškovité nádoby; bylo jich více než třicet. Z každého výklenku vybíhaly úzké drážky, které končily u točnice pod jeřábem. Grotrian řekl Ter Haarovi:

"Bomby, vidíte?"

"Ano, uranové," odpověděl historik.

Grotrian zavolal jeden mechanoautomat a poručil mu, aby jednu hruškovitou nádobu prosvítil Roentgenovými paprsky. Přešli jsme na druhou stranu, abychom viděli výsledek prosvícení na přistavené fluoreskující matnici. Všiml jsem si, že pod jeřábem je v podlaze prohlubeň. Byl tam mělký trychtýř s nedovřeným příklopem. Naklonil jsem se a nahlédl otevřenou skulinou: v bezedné propasti tam zářily hvězdy.

Mechanoautomat zapnul proud. Na zeleně zářícím stínítku se objevil stín vnitřní konstrukce nádoby. Netušil jsem její význam, viděl jsem, že se uvnitř sbíhají trubice v počtu čtrnácti nebo šestnácti (stíny se mohly překrývat). Nahore byly vývody tubic spojeny s kabely, které se sbíhaly v jednom místě. Utenuť je našel na povrchu nádoby. Byl tam malý klobouček na pružině, pod ním páčka vypínače, více nic. Grotrian nám zakázal, abychom se čehokoli dotýkali.

Odešli jsme otvorem, který v pancěřových dveřích vyřezaly automaty, a vrátili jsme se do velké zrcadlové místnosti na obvodu družice; odtud vedla cesta chodbou do malé kabiny. Pod stropem se křižovaly svazky kabelů v obalech pokrytých jíním. Na stěnách byly mramorové rozvodné desky s řadami kontaktů: byl to typ prastarého vakuového počítačícího stroje. Před tabulkami stály trojnóhé židle, na nich — čtyři zkroucení lidé se sluchátky na uších: na sluchátkách — helmy. Tváře zakryty koženými maskami. Čtvrtý visel dolů ze sedátka, přilba mu spadla s hlavy a vlasy ostříbřené krystalky vzduchu se dotýkaly podlahy. Oči se proměnily jako u všech ostatních v kousky kalného ledu.

Další oddělení chodby bylo pokryto vysokým, měkkým kobercem. Nové dveře, na nich malá stříbrná písmenka:

Commander in Chief Lt. General John McMurphy

I will do my best

Dvěma kulatými iluminátory ve stropě padaly dovnitř paprsky Proximy. Její červeň se při našem příchodu smísila s bílým světlem náramenních reflektorů. V tomto silném jasu se objevil velký pokoj. Stály tam velké zasklené skříně se starožitnými knihami, velká křesla, na jedné stěně visela mapa Země v pradávne projekci Mercatorově. Eurasii oddělovala tlustá červená čára. Celá byla přeškrtnuta nápisem: COMMUNIST SPHERE. Na zbytku světa ležela černá písmena: FREE WORLD SPHERE.

Za psacím stolem, v širokém křesle seděl člověk. Jistě kdysi býval vysoké postavy. Jeho daleko natažené nohy vyčnívaly pod stolem. Hlava byla zvrácena zpět, a proto ostře vystupoval ohryzek na krku obaleném bílou kožešinou, která tvořila límec bundy. Za ním na stěně byla napjata velká plachta s červenými a bílými pruhy a hvězdami. Mumie měla na sobě kožený kabátec jako všichni v tomto letadle; růžky límce byly zdobeny čtyřmi zlatými hvězdami. Před ním, mezi jíním pokrytými papíry, stála sklenka s kouskem ledu. Po pravé ruce leželo prázdne kožené pouzdro a kalený předmět s krátkou hlavní: byl jako těžítka na knize se zlatými písmeny: THE HOLY BIBLE. Když jsem přistoupil blíž, zdálo se mi, že se velitel mrtvého letadla usmívá. Obešel jsem stůl a pohleděl jsem mu do tváře. Byla tmavošedá, pokrytá jinovatkou a nevyjadřovala nic. Ohrnuté rty ukazovaly zuby, zat'até do nějakých lesklých třísek. Naklonil

jsem se, s mimovolně zatajeným dechem, a zjistil jsem, že to byla napůl rozhrzyzaná skleněná trubička. Někdo mi položil ruku na rameno — Ter Haar.

"Pojd'," pravil a teprve nyní jsem si uvědomil, že jsme v kabině sami. Ode dveří jsem se ještě jednou ohlédl do pokoje. Šarlatové světlo Trpaslíka splývalo po tváři mumie, jako by se marně pokoušelo ji oživit. Scvrklá, svráštělá, vypadala, jako kdyby byla od věků mrtvá, jako kdyby v ní nekolovala krev. Vstoupili jsme do prázdné místnosti. U stropu probíhaly skupiny rovnoběžných trubic, kolem stěn v řadách na kovových stojanech štíhlé láhve na plyn. Všichni druhové byli tady.

"Tato družice," říkal Grotrian, "opustila Zemi před více než jedenácti stoletími. Atlantid'ané měli v úmyslu rozsévat z ní bakterie a vrhat atomové pumy. Aby mohli lépe mířit, vestavěli do ní raketové zařízení, které jim umožňovalo přecházet z oběžných drah bližších Zemi na vzdálenější. Nějaká nepřesnost ve výpočtech zavinila, že se odchýlila od stanovené dráhy. Tak začala bludná pouť tohoto letadla vesmírem. Po několika stech letech se dostala do okruhu přitažlivosti Proximy a zvětšila tak počet těles, které kolem ní krouží."

Zatím co Grotrian mluvil, představoval jsem si, jak se lidé uvěznění v kovovém prstenci propadali do mrazivé hlubiny, jak v nich pomalu tuhla krev, jak bojovali o život a teplo. Staletí uplynula od smrti posledního z nich, ale kovová družice kroužila neúnavně kolem chladnoucí hvězdy i se zkamenělou posádkou.

"Je samy stihl osud," pokračoval astrogátor, "jaký chtěli připravit ostatním. Třebas utrpení, jaká zakusili před smrtí, nemohou vykoupit pokus o vyhlazení lidstva, domnívám se přesto, že ani nemusíme pátrat po podrobnostech této pradávnejší tragédie, ani tupit mrtvé, neboť jsou to dnes jen pozůstatky rozpadávající se v prach. Pozůstatky lidí. Podle mého názoru musíme toto letadlo zničit. Není třeba, aby kdokoli jiný mohl ještě spatřit to, co jsme viděli my; proto se musíme rozhodnout ihned. — Ter Haar?"

"Souhlasím s tebou."

"Uteneut?"

"Ztotožňuji se s tvým plánem."

"Treloar?"

"Souhlasím."

"Ameta?"

"Nejsem si jist, jestli máš pravdu," řekl pilot, "ale nebudu odporovat většině. Nevím, máme-li právo zapomenout na to všechno."

"Nezapomeneme," namítl Ter Haar, "tím spíše, že napřed zachytím fakta důležitá pro historická bádání a zajistím dokumenty."

Zdálo se, že Ameta chce ještě něco říci, Grotrian se na něho tázavě podíval, avšak pilot ustoupil o krok zpět a obrátil se. Poslední, na koho se astrogátor podíval, jsem byl já. Mlčky jsem přitakal. Nyní odešel Ter Haar do kajuty vedoucího výpravy a vzal si na pomoc inženýry. Grotrian odešel, aby se spojil rádiem s GEOU, a já jsem odešel do chodby bez určitého cíle. Když jsem tak šel po cestě, kterou jsem už jednou dělal, znovu jsem prožíval pocit, že jsem v příšerném snu — pocit, který vyplýval z neuvědomělého přesvědčení, že skutečnost nemůže být tak krutá. Šel jsem zabrán do svých myšlenek, když se ve mně najednou srdce zastavilo hrůzou. Zůstal jsem stát, zaposlouchán do bezedného ticha. Zdálo se mi, že jsem sám. Mrtvých jsem se nebál: horší byla společnost těch křiklavých obrazů, z nichž se nahé ženy usmívaly přes vzduchoprázdno nad mumii ovinutými plynem.

Zrychlil jsem krok, dal jsem se téměř do běhu, vtom jsem spatřil proužek světla, padající pootevřenými dveřmi. Zastavil jsem se na prahu.

Byla to prostorná, holá síň. Proti dveřím byl vysoký, obloukem zaklenutý výklenek. Visel v něm dřevěný kříž, ostře černý na bílém pozadí. Náhle jsem spatřil, že před výklenkem klečí mrtvý, k podlaze přitisknutý člověk; ostrá páteř zvedala tkaninu, do níž byl zahalen. Tato mumie, podobná hroudě hlíny, vrhala na bílou stěnu beztvary stín. Můj pohled zaletěl na druhou stranu, hledaje zdroj světla. Stál tam Petr z Ganymedu. Jeho náramenní reflektor vrhal na kříž ostré světlo a on, štíhlý, obrovský ve stříbrném skafandru, s rukama zkříženýma na prsou, dlouho se díval na toto znamení marné víry.

ŠARLATOVÝ TRPASLÍK

Grotrian nechal mechanoautomaty v komoře s atomovými bombami. Pak jedna raketa po druhé vzlétla,

zakroužily okolo letadla a černá písmena

UNITED STATES INTERSTELLAR FORCE

naposledy projela před našimi zraky. Rakety zaměřily špičky ke GEI, zrychlily let, a tak jsme se brzy octli na palubě.

Četní diváci shromáždění na letišti přešli na hvězdnou palubu, aby odtamtud pozorovali zničení umělé družice. Také my jsme vyjeli nahoru. Po desíti minutách mechanoautomaty oznámily, že připravily rádiový odpalovací přístroj, načež pro ně byla poslána raketa. Když se vrátily na GEU, ozval se v reproduktorech Ter Akonjanův klidný hlas:

"Pozor... minus čtyři minuty... minus tři minuty... minus jedna a půl minuty... minus čtyřicet vteřin... minus pět vteřin..."

Srdce se rozbušila prudčeji. Mlčky jsme se dívali do temnot, kde se třeptala jako bledý prstýnek družice Atlantid'anů.

"Pozor... nula..." ozval se hlas prvního astrogátora. Tmu roztrhl rozvětvený záblesk. Oslňující koule čím dál bledší a bledší se nadmula a zhasela hvězdy. Před očima ještě tančily světelné kruhy a ve vzdálenosti šesti set kilometrů od GEY se rozplýval špinavě bílý mrak dýmu.

Domníval jsem se, že je to konec toho prazvláštního setkání, ale večer mě pozval Grotrian do svého bytu. Zastal jsem tam všechny, kdo byli na umělé družici.

Po návratu na GEU jsme svlékli skafandry ve speciální komoře, kde potom byly podrobeny velmi zevrubnému bakteriologickému zkoumání. Grotrian nás ujistil, že analýza prokázala sterilitu skafandrů. Když skončil, chvíli se na nás díval, jako kdyby byl na rozpacích, má-li mluvit dále.

"Rád bych vám sdělil jeden zvláštní fakt," řekl konečně.

"Jak si snad vzpomínáte, jen já jsem se dotkl atomové bomby, té jediné, kterou jsme rentgenovali. Jak prokázal mikrochemický rozbor, zůstala na pravé rukavici mého skafandru velmi nepatrná stopa astronium..."

Když viděl, že nechápeme nesmírný dosah jeho slov, dodal Grotrian tišeji:

"Mou pozornost upoutala skutečnost, že se na stínítku přistaveném k bombě objevil velice slabý stín její konstrukce ještě dříve, než automat zapnul Roentgenovu lampu. Tento slabý stín nemohlo vrhnout vlastní záření uranu 235, který byl v bombě, protože ten nevysílá paprsky dostatečně tvrdé, aby pronikly ocelovým pancéřem; napadla mě myšlenka, že byla bomba ještě předtím posypána nějakým prvkem, který vyzařuje paprsky gamma. Proto jsem setřel rukavicí trochu prachu z jejího povrchu. Analýza zjistila stopy astronium... Je nesporné, že umělá družice vznikla ve dvacátém století, ale v této době lidé neznali astronium a neuměli je synteticky vyrábět. Jinými slovy: Atlantid'ané je nemohli mít na palubě svého letadla. I kdyby tomu skutečně tak nebylo, astronium, jehož životnost se měří na desítky let, rozpadla by se za jedenáct věků, kdy družice bloudila, a nedalo by se zjistit. Také v mezihvězdném prostoru se astronium nevyskytuje; jeho prášek se musel na plášti bomby usadit ne příliš dávno, rozhodně ne později než před šedesáti lety, pak tedy..."

Se zatajeným dechem jsme upírali oči na astrogátora, který si přetřel rukou čelo a pokračoval ještě opatrněji:

"Otvírá se před námi pole dohadů, které si zatím nemůžeme ověřit, a jen velmi těžko je můžeme zpřesnit, ale nejprostší úvaha postupuje asi takto: na otázku, proč byl povrch bomby poprášen astroniem, známe jen jednu odpověď. Astronium, které vyzařuje tvrdé paprsky gamma, může úspěchem nahradit Roentgenovy paprsky. Na druhou otázku, kde se vzalo astronium na palubě družice Atlantid'anů, nabízí se na domněnky odpověď, že je tam daly bytosti, které chtěly poznat vnitřní konstrukci atomových bomb... Protože živí lidé doposud nikdy nezabloudili do těchto končin galaxie — bytosti, které to učinily, nebyly lidmi..."

"Tak někdo už tam byl před námi!" vyhrkl Ameta, vzrušený neméně než my všichni.

"Není to jisté, ale dosti pravděpodobné," odpověděl Grotrian, "abychom vysvětlili jinak skutečnosti, s nimiž jsem vás seznámil, museli bychom hledat vysvětlení ve zvláštní, dokonce mimořádně zvláštní shodě okolností."

"Ale vždyť podlahy a stěny družice pokrývala jinovatka, v níž zanechával stopy každý náš krok," řekl jsem, "jak to, že tyto bytosti po sobě nezanechávaly ani nejmenší stopu? Kromě toho nebylo tam ničím hnuto, jak se domnívám, a není samozřejmé, že by takové bytosti chtěly pořádně prozkoumat mumie i konstrukci letadla?"

"Přemýšlel jsem o tom," namítl Grotrian, "ale prováděly-li tyto bytosti zkoumání, a stopy astrononia zřejmě nasvědčují, že to udělaly, nemusely zanechat stopu..."

Na zlomek vteřiny se mi vynořil před očima obraz podivných tvorů, kteří nepodléhají gravitaci a nedotýkají se ani podlahy ani stěn a vznášeli se kdysi týmiž prostorami družice, jimiž jsme nedávno prošli my; zachvěl jsem se, avšak astrogátor vysvětloval dále:

"Pokud jde o nedotčený povrch jinovatky, musíme si ujasnit, že satelit kroužil kolem Proximy po neobyčejně protáhlé dráze a opisoval elipsu, podobnou dráze komety. Když se na své pouti blížil k Trpaslíkovi — a v periheliu se k němu přiblížil na čtyřicet miliónů kilometrů, jak vyazuje výpočet parametrů jeho pohybu — začínal se ohřívat a pak se vypařoval zkapalnělý kyslík v nádržích a unikal špatně utěsněnými závěry. Právě tak vznikl onen podivný, jakoby plynný ocas komety, jemuž vděčíme za to, že jsme existenci družice vůbec objevili. Ale když se od Proximy vzdalovala a odlétala do tmy, unikající plyn ztuhl a usadil se na všech plochách jako jinovatka. A tak případné stopy návštěvy mohly být zastřeny novými vrstvami jinovatky při pozdějších obězích kolem Proximy. Vzali jsme si vzorek tohoto jíní a rozbor zjistil, že skutečně tálo po každé, když se přiblížil k slunci, a v apheliu se objevovalo jako nově zmrzlá vrstva. Opakovalo se to v pravidelných odstupech, které odpovídaly jednomu oběhu, jehož čas se rovná zhruba dvanácti letům pozemským. Kromě toho mohly bytosti vniknout do atomové komory přímo otevřenými dveřmi pumovnice; zdá se to dokonce pravděpodobné, protože vnitřní pancéřové dveře nebyly poškozeny. Nemůžeme bezpečně říci, zda příklop šachty odsunuly lidské ruce nebo ne..."

"Jak by v takovém případě mohly vědět, kam se obrátit a proč by měly, aniž vstoupily dovnitř, narazit rovnou na atomovou komoru?" zeptal jsem se.

"Snad napřed prosvítily celé letadlo zvenčí," namítl Grotrian. "Abych řekl pravdu, dávám přednost tomu, nepouštět se do dalších dohadů, protože budou stále labilnější a budou se opírat o stále méně fakt. Zdá se mi dosti pravděpodobné, že na tom letadle byly před námi nějaké živé bytosti, a to na vysokém stupni civilizace, které mají k dispozici techniku radioaktivních látek, jak o tom svědčí stopy astrononia..."

"A odkud by mohly pocházet tyto bytosti?" řekl Ter Haar. "Máš snad nějakou hypotézu v tomto směru?"

"Nic nevím; nejpravděpodobnější se ovšem zdá, že přišly z nejbližšího hvězdného okolí, tedy z planet Proximy — ale ty jsou, jak se zdá, neobydlené — nebo ze soustavy Centaura, ale nic určitého se na tuto otázku odpovědět nedá."

"Astrogátoři vědí o všem?" zeptal jsem se.

"Ovšem."

"Kdoví, zda jsme se zbytečně neukvapili, když jsme tu družici zničili..." poznamenal Ter Haar. "Byli bychom ji nyní mohli podrobněji prozkoumat..."

"Pochybuji, že by výzkum přinesl mnoho nového, ale to je vedlejší, protože nemá smysl mluvit o věcech neodčinitelných. To je vše, co jsem vám chtěl říci. Druhům to oznámíme o něco později, až začneme provádět průzkum planet; teď, jak víte, budeme se přibližovat k Šarlatovému trpaslíku až na vzdálenost co možná nejmenší, a to je spojeno s určitým, i když ne velkým rizikem."

Skutečně, GEA zvětšovala rychlost, letíc k Proximě, ne však přímočaře, nýbrž vhodně propočtenou kosmodromou.

Šarlatový trpaslík dráždí astronomy již odedávna. Tato slabá hvězda, značně menší než Slunce, s teplotou sotva 3000 stupňů, se vždycky po nějaké době mohutně rozžárí a zmnohonásobí své světlo. Astrofyzikové tento úkaz pokládají za projev kolísání vnitřních atomových přeměn. Profesor Trehub se jednou vyjádřil, že snad ty světelné rozbřesky jsou výsledkem "pokusných prací bytostí, které obývají blízkou planetu a jsou zřejmě nespokojeny s nízkou teplotou svého slunce, a pokoušejí se ji zvýšit tím, že prohrabávají pohrabáčem oheň, který je ohřívá." Byl to ovšem žert.

Po jedenáct dnů letu nachový kotouč rostl víc a víc. Již osmého dne dosáhl zdánlivé velikosti Slunce, jak je vidíme ze Země, desátého dne bylo nutno zapnout uvnitř rakety heliové chladiče, protože se raketa

začínala zahřívát.

Na hvězdných palubách se objevovalo čím dál víc lidí, aby pozorovali Šarlatového trpaslíka přes tmavá skla; zatím jsme nezjistili, že by se znovu rozhořel. Ve hvězdné síni ležela rovnoměrná purpurová záře, den ode dne jasnější.

Já sám jsem se o tento let málo zajímal, tak mnoho látky k přemýšlení mi poskytla Grotrianova slova; uvažoval jsem o nich dlouho a bezvýsledně, nakonec jednou večer jsem si dodal odvahy a zašel si k Trehubovi. Chtěl jsem se dovědět, jaký on má názor. Astrofyzik mě trpělivě vyslechl (rozhovor se konal v malé observatoři, kde nejednou vysedal až do půlnoci); konečně povídá:

"Můj milý kolego, vidím jako na dlani, proč jsi přišel právě za mnou. Za tvou návštěvu vděčím své slávě nejmělejšího ze smělců, aspoň pokud jde o tvoření hypotéz; musím se ti však přiznat, odkud pramení tato moje sláva. Myslím, že ve vědě jsou nutné polemiky, aby se urychlil vývoj a byly vyjasněny pojmy. Již mnohokrát se mi podařilo nemít pravdu ve vědeckých sporech, ale téměř po každé, ať vědomě či nevědomě, museli mí protivníci v diskusi vysvětlit a vybrousit podrobnosti názorů, které zastávali; a tak se jejich teorie zkonsolidovaly, zjednodušily, a tím zdokonalily. Neznamená to ovšem, že se snažím být v opozici stůj co stůj, ale jsem v ní často i za vysokou cenu, to znamená i za cenu velkého rizika, zaznamenám-li něco, pak jen proto, že se tohoto rizika nebojím. Bojím se však, že hypotézu, s níž ke mně přicházíš, není možno dál beztrzně rozvíjet. Jaké jsou skutečnosti? Pootevřený příklop pumovnice, několik mikrogramů astronion na jedné z atomových bomb, to je vlastně všechno, a ty by ses chtěl nejen dovědět, jak vypadají bytosti, které patrně družici navštívily, ale chceš ještě ode mne slyšet něco o jejich psychologii; myslím tedy, že se musíš obrátit na profesora Entreula, protože tady je třeba vybásnit další hvězdnou pohádku a v tom je on odborníkem a potře na hlavu všechny baječe..."

Odešel jsem z laboratoře o málo moudřejší, než jsem do ní vstoupil. Problém jsem chtěl nechtěl odsunul, ale nepodařilo se mi docela se ho zbavit; záhadné bytosti mě pronásledovaly ve snu, hned jako slizovité mraky, podobné trojúhelníkovitým plachtám, hned jako chobotnice v kovovém krunyři. Ameta poznamenal, že má fantazie tvoří pouze splepeniny známých obrazů a že to ani jinak být nemůže: něco, co neznáme ze skutečnosti, nemůžeme si nikdy představit ani v celku, ani v podrobnostech.

Když jsme se po třech týdnech přiblížili k Proximě, vyplňoval její kotouč desetinu nebe. Chladicí přístroje GEY pracovaly naplno, aby udržely v raketě normální teplotu. Astrofyzikové už téměř vůbec neopouštěli své observatoře.

Když jsem osmnáctého dne ráno vystoupil na palubu, pocítil jsem nehybný tlak horka, které sálalo skrze stěny. Kotouč Šarlatového trpaslíka se zdánlivě nepohyboval; přebíhaly po něm tmavší skvrny, obklopené věncem plamenných jazyků. Přes to, že chladicí zařízení pracovalo velkou silou, stoupala teplota na raketě o pětinu stupně za hodinu a v poledne již dosáhla 32° Celsia. Na hvězdné palubě člověk těžko vydržel déle než několik minut a chladný vítr, vháněný do galerie ventilátory, marně bojoval s vedrem.

Kotouč Trpaslíka, ba spíš vlastně šikmá, nesmírná plocha ohně se rozkládala na všechny strany až po hvězdný horizont. Ať již to byl následek optického klamu, nebo skutečný rozptyl jeho paprsků v prachu vzduchoprázdna, obloha nad GEOU dostávala barvu sedlé krve. Z šarlatově rudé tmy nebe se těžko klubaly nejsilnější hvězdy. Na palubu stále přicházeli zvědavci, ale brzy ji opouštěli, zaliti potem, udýchání, s lesknoucíma se očima, jako kdyby v nich ještě nesli odraz plamenů, do nichž zírali. Chvillemi vypadalo rudé slunce jako nějaký trychtýř obrovských rozměrů s ohmutými okraji; z jeho dna se zvedaly protuberance, některé tak pomalu, že bylo možno sledovat pouhým okem změny jejich tvarů, jiné pohyby prudce rozpínavými, jako kdyby z chromosféry vyskakovali nějací ohniví ještěři. Zaoblený horizont se odrážel od tmavšího nebe rozevlátými plamínky. Otáčení Trpaslíka se oku jevilo jako majestátní pohyb temněji granulovaných skvm mezi oslnivými pláněmi žaru.

Toho dne dosáhla teplota dokonce i ve vnitřních místnostech 40°. Večer se v ambulatoriu hlásil mladý Kanopos, druhý asistent astrogátora Pendergasta. Stěžoval si na silnou bolest hlavy, píchání ve svalstvu zad a celkovou slabost. Tep měl podivně zpomalený. Předepsal jsem mu povzbuzující léky; pak jsem sdělil Yrjólovi, že podle mého názoru vyvolalo Kanoposovu nemoc nadměrné zvýšení teploty v raketě. Umístil jsem ho v nemocnici v separaci, která byla zvlášť dobře chlazena, takže se tam udržovala teplota na 25°, zatím co na palubách přes noc vystoupila na 44°.

Příštího dne mě Kanoposův stav vážně znepokojil. Horečka stoupla, slezina byla zvětšená, subjektivně se cítil velmi špatně, krevní obraz ukázal úbytek leukocytů. Kolem poledne pacient začal blouznit.

Léky, jichž jsem používal, nepřinášely žádné zlepšení. Pozval jsem na konzultaci Schreye a Annu. Obraz nemoci nám byl nepochopitelný. Když bylo po konziliu, zajel jsem znovu za Yrjólou. Tentokrát jsem se kategoricky domáhal přerušení letu k slunečnímu kotouči. Astrofyzikové to přijali s velkou nelibostí, protože podle plánu měli jsme se k Proximě přibližovat, dokud teplota na raketě nedosáhne 56°, a dosáhla teprve 47°. Přesto jsem trval na svém. Trehub mě upozornil, že kromě Kanoposa se ještě nikdo neroznmohl, a ptal se, jsem-li si úplně jist, že jeho nemoc souvisí se zvýšením teploty v raketě. Třebas jsem si tím jist nebyl, trval jsem na své žádosti a astrogátoři rozhodli, že jí vyhoví.

Ve tři odpoledne zpomalila GEA svůj let, udělala velkým obloukem zatačku a začala se vzdalovat od slunce každou vteřinou o padesát kilometrů. Nemocnému zatím bylo stále hůř. Seděl jsem u něho do půlnoci; blouznil, horečka stoupla na čtyřicítku, a srdce začínalo slábnout, jako by bylo zasaženo tajemným jedem. Protože jsem byl vzhůru i minulou noc, byl jsem tak unaven, že jsem jen s největší námahou přemáhal ospalost; ve dvě v noci mě vystřídala Anna. Šel jsem domů s úmyslem, že se několik hodin prospím, ale již ve čtyři hodiny zvonil telefon.

Vytržen ze spánku, jako opilý, uslyšel jsem prvá Annina slova: "Náhlá srdeční slabost, stav kritický!"

Vyskočil jsem z lůžka, hodil na sebe plášť a běžel do nemocnice.

Nemocný byl v bezvědomí. Dech se svištivě dral z okoralých rtů; celým jeho tělem zmítal suchý, prudký kašel; ručička pulsoměru překročila sto třicet. Zapnuli jsme kyslíkový přístroj, dal jsem injekci pro povzbuzení oběhu a uvažoval jsem dokonce, nemáme-li použít umělého srdce, avšak všeobecné příznaky otravy byly vážným momentem, který proti tomu mluvil. Vzbudil jsem Schreye, který se v několika minutách objevil. Všichni tři společně jsme se pokoušeli znovu zjistit příčinu záhadného onemocnění. Bylo již úplně jasné, že nemá nic společného s úžehem. Znovu jsme dělali bakteriologickou analýzu krve. (Na GEI vůbec žádné bakterie nebyly; počítali jsme však stále s možností zavlečení choroboplodných zárodků z umělé družice Atlantid'ánů.) Byla však negativní.

Když jsme udělali vše, co bylo v dané situaci možné, vyšel jsem si na chvíli na prázdnou hvězdnou palubu — bylo již bezmála pět ráno. Bylo slyšet dutý, monotónní zvuk chladicích zařízení, která pracovala na plné obrátky. Šel jsem zamyšlen a ani jsem si neuvědomoval, jaké panoráma se otvíralo za okny; najednou mě oslnilo světlo bijící přímo do očí. Zastavil jsem se.

V prvním okamžiku jsem viděl pouze hořící červeň, nikoli to nehybné, těžké světlo rozžhavené oceli, nýbrž chvějivý, napůl tekutý oceán chromosféry. Když jsem se rozhlédl, začal jsem rozeznávat podrobnosti. Zdánlivě jednolitá stěna plamenů, která zastírala tři čtvrtiny oblohy, vypadala, jako by žila. Svíjely se tam jakési purpurové lesy, přes schumlané houštiny vystřelovaly protuberance, rozvětvovaly se, ztrojnásobovaly, množily, rozdýmaly do jakýchsi ohnivých, krvavě svítících maškar, do jakýchsi groteskních tlam, utvořených z přežvykujících čelistí; několik okamžiků tak zůstaly, nakláněly se a rozprchávaly a na jejich místě vybuchovaly nové, měnící se, jako by neviditelnou vichřicí rozbíjené granulace. Občas předcházel výbuchu protuberance úkaz dvou prchavých, dvěma opačnými směry se točících vírů ohně tmavšího než jeho okolí; jinde se zase plamenná plocha nejprve propadala do víru, pak začínala prudce narůstat a vytrhovala ze sebe obludnou rychlostí vyletující blesky; čím výše letěly, tím více slábly, matněly, rozplývaly se, až se jejich záře oslňující zrak změnila v oranžový přísvit, kterým proráželo světlo hlubokých, neustále se chvějících vrstev chromosféry.

Nepopsatelný dojem. Po letech tmy bez hranic, mrazivého vzduchoprázdna, v němž se, ztuhlý mrazem, měnil v kámen nejprchavější plyn, zvedala se nyní za tenkou stěnou GEY ne hora, ne moře, nýbrž celý gigantický svět ohně. Vypadalo to, že se raketa rozpadá, taje — mizivá pilinka kovu vznášející se nad oslnivou propastí.

Jak je ten vesmír nemilosrdný, pomyslel jsem si, jak úzká a vzácná jsou pásma mírná a střední, na nichž se může narodit a nějaký čas trvat život, tak křehký a bezbranný vůči bílému žáru i černému mrazu, těmto dvěma extrémům bytí... ale, myslil jsem dále, tento křehký život se odvažuje mnoha věcí — hle, jsme nad hvězdou, nad jedním z těch slepých ohňů, z nichž jsme vzešli.

Tak jsem uvažoval. Cítil jsem při tom, jak se zabodává do tváře, očí a kůže jakoby miliónem neviditelných jehel žár Šarlatového trpaslíka, který byl vůči hvězdám starcem, ale vůči lidem netvorem.

Tu jsem si uvědomil přítomnost druhého člověka; dva kroky ode mne stál Trehub.

Toužil jsem, aby mi pomohl znovu nabýt ztracené rovnováhy, a jistě jen proto jsem se zeptal:

"Profesore... co by se stalo s Trpaslíkem, kdybychom do něho vypálili plný náboj Larocheova dezintegrátoru?"

Nerozmýšleje se ani vteřinu, odpověděl:

"Totéž, co s mořem, do něhož dítě vhodí zrníčko písku..."

Poslední astrogátorova slova nepronikla do mého vědomí, protože mě znenadání napadla zlá myšlenka.

Nedbaje na nevhodnou hodinu, zaběhl jsem ihned ke Grotrianovi, a vzbudil jsem ho, zeptal se, zda první automaty, které jsme poslali na družici Atlantid'ánů, byly po návratu na GEU sterilizovány.

Astrogátor, znepokojený, ale navenek plně se ovládající, zatelefonoval Yrjólovi.

Za chvíli jsme znali odpověď: automaty byly sterilizovány až po našem návratu na raketu; takže mohly být ve styku s lidmi téměř tři hodiny.

"Ale tvrdili jste přece, že je bakteriová infekce vyloučena!" řekl Grotrian a podíval se na mne zkoumavě.

Mlčel jsem. Grotrian přistoupil k aparátu a začal telefonicky svolávat specialisty; zakrátko se objevil Ter Haar, Moletič a paleobiolog Ingwar. Astrogátor jim stručně sdělil fakta.

Když skončil, vyskočil Ingwar prudce ze svého místa.

"Virusy!" vykřikl. "Dělali jste krevní zkoušky na virusy?"

„Ne," odpověděl jsem, zblednuv.

Na tuto možnost jsme si nevzpomněli, nedopatření katastrofální, ale pochopitelné, uvážíme-li, že poslední viry zmizely se zemského povrchu před devíti sty lety.

Chvatně jsem opustil Grotriana s prosbou, aby zjistil, zda se Kanopos dostal do styku s automaty, než byly sterilizovány, a vrátil jsem se do nemocnice.

Nemocný byl stále v bezvědomí. Dusnost se zvětšovala, víčka i prsty modraly a srdce bilo stopadesátkrát za minutu. Zoufalá Anna dávala bez přestání kyslík.

Vzal jsem krev z žíly v lokti a ihned jsem ji odevzdal automatům — analyzátorům. Musel jsem jim dát přesné instrukce, jak postupovat, protože nebyly seřízeny na podobné zkoušky. Teprve v devět ráno, jako omámený nevyspáním, s hlavou praskající bolestí, skloupl jsem se nad výsledkem analýzy. V krvi pacienta byla drobná tělíska průměru dvou desetitisícin milimetru. Již povrchní zkoumání ukázala, že jsou to choroboplodné zárodky. Nebylo pochyb. Náš druh byl obětí virusové nákazy, kterou automaty přenesly z umělé družice. Znovu jsem vzbudil Schreye, abych ho o tom zpravil. Ihned přišel do nemocnice ve společnosti Ingwara a dalšího paleobiologa, specialisty na prastarou bakteriální flóru. S pomocí trionové knihovny jsme nákazu rychle určili; byly to viry tak zvané "papoušci nemoci" (psittacosis), nebezpečné infekce, která na Zemi zuřila asi před tisícem let. Stáli jsme právě v analytické laboratoři, když nám volala Anna.

"Agónie," řekla do telefonu. Opakoval jsem ta slova přítomným.

Za minutu jsme byli v separaci.

Náš druh umíral. Puls na tepnách už nebyl znatelný, promodralá tvář šedla jako popel a dech se chroptivě dral z hrdla.

Znovu jsme dávali sérum a krev, pokoušeli jsme se podporovat srdeční činnost, ale všechno nadarmo.

Tu, splňující nejvyšší lékařskou povinnost, pokoušeli jsme se přivést jej k vědomí aspoň na několik okamžiků, aby mohl projevit svou poslední vůli, ale ani to se nám nepodařilo. Mozek ochromený jedy ztrácel vládu nad tělem. Šest minut po desáté přestal Kanopos dýchat.

Byl to na raketě první případ úmrtí zaviněného nemocí. Opustili jsme nemocnici, zdrceni porážkou, kterou jsme utrpěli; kdybychom byli včas rozpoznali příčinu choroby, bylo by se nám pravděpodobně podařilo jí čelit. Nyní jsme se museli připravit na možnost, že vypukne epidemie. Grotrian nás informoval, že Kanopos skutečně přišel do styku s automaty; on je totiž přivedl do pracovny astrogátorů, kde byly jejich výpovědi nahrány na triony. Virusovou infekcí se jistě nakazily, když procházely olovem opancéřovanou laboratoří na umělé družici. Nezachovávaly nezbytnou opatrnost, neboť jejich konstruktéři nemohli předvídat podobnou možnost.

Všechny, kteří se v posledních dnech stýkali s Kanoposem, jsme separovali v oddělené části nemocnice. Nebezpečí nákazy bylo velké, protože naše organismy si v pozemských podmínkách odvykly bojovat s

nákazou a byly méně odolné. Zatím co biologové a chemici analyzovali bílkovinnou strukturu viru, vyšetřoval jsem všechny podezřelé. Krev jedenácti lidí obsahovala smrtící zárodky. Chemosyntetizátory dostaly příkaz vyrobit látku zhoubnou pro virus, ale přitom neškodnou pro lidský organismus. Večer byly uvedeny do chodu a již o půlnoci nám vyrobily první dávku léčiva, které bylo ihned doručeno do nemocnice. Nazítří jsme podrobili chemoterapii celou posádku GEY bez výjimky. Nebezpečí epidemie bylo v zárodku potlačeno.

Navečer jsme potkali na hvězdné palubě Ter Haara a Nilsa Yrjolu.

Nils se mne ptal na poslední chvíli Kanoposa, který byl jeho přítelem.

"Pomyslete," řekl Ter Haar, když jsem domluvil, "dostali svou poslední oběť potom, kdy se již poslední jejich pozůstatek rozval ve vzduchoprázdnu..."

Mlčeli jsme. Vzadu za zádi GEY hořel plamenný Trpaslík. Šarlatové světlo leželo na stropě paluby, na tvářích lidí, v jejichž očích rudě opalizovalo.

"To byl zásah naslepo," řekl najednou Nils, "ale jak nespravedlivý! Plody jejich nestvůrných snah přetrvaly věky a po těch všech, kdo s nimi bojovali, nezůstalo nic..."

"Jak tak můžeš mluvit!" řekl Ter Haar skoro hněvivě a zvedl ruku, jako by ukazoval na hvězdné nebe.

"Klid profesore," řekl jsem. Snad to byly probdělé noci, snad smutek nad zemřelým druhem, snad hněv nad porážkou, kterou jsme utrpěli, stačí, že jsem pokračoval kousavě:

"To by ani hvězd bez nich nebylo?"

"Hvězdy by byly," odpověděl klidně Ter Haar, "ale lidé by nebyli na cestě k nim."

PLANETA ŠARLATOVÉHO

TRPASILKA

Druhá planeta Trpaslíka — Proximy — vypadala jako narezavělý kotouček, který se během letu stále více přibližoval k dvěma nejjasnějším hvězdám na obloze, bliženeckým sluncím Centaura.

Slunce á ma soustavu planet, složenou ze dvou skupin, vnější a vnitřní, která se dosti podobá soustavě zemského Slunce.

Slunce á nema planety ve vlastním slova smyslu; obklopuje je obrovský roj asteroidů a meteorů a největší z nich se téměř rovnají Zemi a Měsíci. Toto Slunce nazývají astrofyzikové "metařem podvojně soustavy", protože vypadá, jako kdyby k sobě shrabovalo všechny odpadky hmoty, které zbyly, když se ustálila planetární rodina Telemachova.

V těchto dnech nabitých událostmi nebylo jen tak jednoduché potkat některého planetologa mimo observatoř. V naší sluneční soustavě změřili a zvážili už všechno, co se aspoň trochu podobalo planetě, a mohli nejvýš doplňovat bádání svých předchůdců; nyní byli přímo zaplavováni potopou nových fakt; ať se obrátili kamkoliv, ať již k velkým sluncím Centaura, nebo k Proximě, všude svítily neprobádané planety; není divu, že pracovali bez oddechu a u teleskopů nejen jedli, ale i podřimovali.

Ale přesto se mi poštěstilo zastihnout Borela v parku úplně liduprázdném; odskočil si tam, jak se vyjádřil „na momentíček, aby se osvěžil vůní květů". Sedli jsme si nad balvany nad potokem, a tady mi Borel prozradil velké, právě odhalené tajemství. Druhá planeta Slunce ?, o poznání menší než Země, otáčí se kolem své osy tak rychle, že doba jednoho obratu trvá tři čtvrtiny času otáčení Země. Čekal jsem trpělivě na další vysvětlení, avšak Borel s ním nespěchal a podivil se, až když si všiml mého klidu.

„Cože, ty nechápeš? Víš přece, že se Merkur kolem své osy neotáčí vůbec a Venuše se točí velice pomalu. Slapové tření způsobené sluneční gravitací přibrzdilo v průběhu milionů let původní rychlé otáčení těchto planet. Vždyť nejbližší planeta Centauri obrací k němu stále touž polokouli — jako Merkur — zatím co druhá, odpovídající polohou Venuši, má dobu rotace třicetkrát kratší než Venuše..."

"To znamená..."

"Zásah neastronomického činitele."

"A jaký je to činitel?"

"Živé bytosti, které planetu obývají," odpověděl Borel. "A to tvorové, kteří se inteligencí přinejmenším lidem rovnají, ba dokonce nás možná předčí; my jsme se — aspoň zatím — nepokoušeli působit na zemskou rotaci."

"Co?!" vykřikl jsem, "ty se domníváš, že regulují...?"

"Ano. Tato planeta nemá Měsíc, výpočty dokazují, že jedno otočení musí vykonávat za dvacet, nanejvýš

jednou za osmnáct dní. Teorie vylučuje kratší dobu otáčení, čili... můžeme se připravit na setkání s bytostmi obdařenými skutečně velkým rozumem!"

Ptal jsem se, proč při objevu tak dalekosáhlého významu ztrácíme čas honbou za Druhou planetou Trpaslíka.

"Za osm let cesty," vysvětloval mi Borel, "proměnily motory GEY v energii několik desítek tisíc tun pohonné látky; tak velký úbytek hmoty musíme co nejdříve doplnit. Jak víš, můžeme uvolňovat atomovou energii z jakéhokoli druhu látky, ale pohonná hodnota prvků je závislá na jejich specifické váze.

Teoreticky by bylo možné pohánět raketu jakoukoli látkou, čili stejně kapalinou, plynem nebo minerálem, ale astrogátorům jde o to, aby se materiál, vybraný na doplnění zásob paliva, mohl shromáždit ve značném množství, snadno a rychle, a dopravit jej na GEU pokud možno přímo. Dalo se přepokládat, že Druhá planeta Trpaslíka, s velmi řídkou atmosférou bez mraků a pokrytá písečnými pouštěmi, bude dobře vyhovovat všem požadavkům."

"Když starověký zahradník přiměl svou trpělivostí Zemi, aby přinesla své plody na větvích jeho stromů, tu, třeba se jich lidská ruka ještě nedotkla, mohl říci: dílo je dokonáno."

Řekl to Ameta. Stál s Yrjólou na přední hvězdné palubě, zalit červeným světlem Trpaslíka, zářícího vysoko nad námi.

"O čem to mluvíte?" zeptal jsem se, přistupuje k nim. "Kdo je zahradníkem a co znamená tvá metafora, pilote?"

"Hovoříme o tom, že i v tom případě, kdybychom se už v tomto okamžiku museli vrátit na Zemi, splnila by výprava svůj úkol," odpověděl za Ametu inženýr.

"Ach, tedy my jsme zahradníky a toto je dozrálé ovoce?" ukázal jsem rukou dolů, kde se od bortu až po obzor zvedala rudá polokoule planety.

"Pokud jde o mne, dal bych přednost tomu nevracet se — právě teď, kdy už se blížíme k cíli."

"Nikdo to nemá v úmyslu," odpověděl Yrjóla, "mluvíme vzletně jen tak, protože Ameta, víš, právě dnes slaví padesátiny."

"Půl století!" zvolal jsem bezděčně, "a je čím dál mladší. Jak to děláš?"

Ameta řekl:

"Již před dlouhou dobou jsme vyslali na Zemi základní vzorec Goobarovy teorie. Tento náš rádiový signál letí nyní vzduchoprázdnem a dorazí na Zemi za dvě léta. I kdyby nás měli čerti sebrat — není to krásné?"

"Představa čertů, kteří nás berou, nezdá se mi vůbec krásná, ale jestli ji v den svých narozenin nezbytně potřebuješ, prosím, smírím se s ní," odpověděl jsem. "Inženýre," obrátil jsem se na Yrjólou, "proč se na raketě nic neděje? Proč se nekonají přípravy k přistání?"

"Všechno jsme již udělali v noci, schází nám takových tři sta tisíc kilometrů. Ale bude to trvat ještě tak hodinku, protože se pohybujeme velice pomalu, blížíme se totiž k Rocheově mezi..."

"Ameta ovšem letí první," zeptal jsem se.

"Ameta ovšem letí..." odpověděl pilot jako ozvěna a inženýr s úsměvem dodal:

"Původně měl letět Zorin, ale postoupil své místo Ametovi, byl to jeho dárek k narozeninám..."

"Doufám však, že si budeme moci všichni protáhnout těla na opravdové pevné půdě. Pomysli si, osm let kovu pod nohama — doufejme, že se astrogátoři nad námi smilují..."

"Pohleďte," řekl tiše Ameta.

Rudou pláň protínaly čáry trhlín. Vše na ní bylo nehybné, mrtvé, ale když jsme se pozorně zadívali na ploché, zdánlivě hladké roviny, zpozorovali jsme našedlé, velmi líně se pohybující skvrny; pohled shodný s podívanou, jak se před očima cestovatele rozvíjí, když se blíží k Marsu. Jsou to písečné bouře, které se pohybují obrovskou rychlostí.

Paluba se naplnila lidmi, GEA letěla čím dál tím pomaleji, jako kdyby se rozmýšlela, nemá-li sestoupit až na sám povrch hvězdy.

"Musím se připravit," řekl Ameta a usmál se. Všiml jsem si, že má spánky úplně prokvetlé; záře rudého slunce dopadající shora zatřpytila se v jeho šedinách nejčistším rubínem...

"Musím se připravit, odcházím na onen svět," řekl Ameta, a ukázal rukou na planetu, "ale neloučím se, protože se hned zase vrátím!"

Zpráva, kterou podal Ameta po třech hodinách průzkumného letu, zněla:

"Malá planeta pouštního typu, podobná Marsu. Daleko pokročilá eroze bez působení vody. Stopy organického života žádné; velké kamenité a písečné pouště; osamělé skály, horské amfiteátry a vyhaslé sopky. Hustota atmosféry asi dvacetkrát menší než na Zemi, bez známek kyslíku a vodních par. Rozdíl teploty mezi denní a noční polokoulí se blíží až k 110°. Pásmo bouří, které se pohybují podél čáry terminátoru rychlostí otáčení planety. V ústředním horském systému tropického pásma jižní polokoule velký pravidelný průlom, který odhaluje spodní vrstvy kůry, pravděpodobně krystalický čedičový příkrov. Z této oblasti se rozbíhají v okruhu několika set kilometrů mohutná pásma zvětralých vyvěřelých skalisek."

Planetochemici prohlásili, že jednoduchost těžby a dopravy do značné míry vyváží kvalitativní rozdíl mezi těžkými prvky zemskými, užívanými dosud za palivo, a energetickou hodnotou čediče a příbuzných hornin. Bylo rozhodnuto, že GEA bude kroužit pět až šest dní nad označenou oblastí a v této době naplní nákladní rakety potřebně drcenou horninou její skladiště.

Po celou noc byly analyzovány fotoplány, které přivezl Ameta. GEA se vznášela ve výši asi 200 kilometrů, tedy daleko za hranici zředěné atmosféry. Když jsem ráno přišel na hvězdnou palubu, stal jsem se svědkem neobyčejně krásného úkazu. GEA se právě vynořovala z kužele stínu vrženého noční polokoulí. Její gigantický půlkruh, zakrývající hvězdné nebe, hořel na vrcholku krvavě rudým pruhem; pak se za pravidelně prohnutou černí vynořila brunátná lebka Trpaslíka. Když tečny jeho paprsků pronikly do nitra atmosféry, zahořela celá bengálským ohněm; místy jako kdyby protékaly duhově zbarvenými šachtami viny krve; až po okraj obzoru nasákl kotouč šarlatem přecházejícím do růžová; tento úkaz trval tak dlouho, dokud stárnoucí slunce nevystoupilo výš a zároveň dokud se GEA, která mu letěla vstříc, neoctla nad denní polokoulí.

Od dvanácti hodin místního času se GEA zastavila nad oblastí označenou Ametou a vyslala na průzkum kolektiv tektoniků a planetochemiků. Zastřeny pruhy řídké mlhy, nezřetelně se dole rýsovaly hadovité horské hřebeny s největším, ústředním horským řetězem, který tvořil čtyři sta kilometrů široký kruh a připomínal rozlehlé měsíční krátery. Od severozápadu byla stěna kráteru prorvána, jako kdyby do ní před věky praštilo obludné kladivo, roztrískalo a rozdrtilo skály, a rozmach strašlivého nárazu rozmetal trosky daleko po poušti, kde utvořil bělavé, na všechny strany se paprskovitě rozbíhající pruhy. Celá ta krajina vypadala při pohledu z velké výše jako mořská hvězdice rozmáčkнутá na povrchu planety.

Když nám zmizely z očí rakety, snášejí se dolů, vzali jsme si dalekohledy. V zorném poli, které neustále prometala narezavělá mračna, objevily se stříbrné jiskry, blížící se již k povrchu; první raketa projela po ploše pouště atomovým plamenem a zanechala za sebou pruh růžového žíření. Roztavený písek se změnil ve sklovitou kůru, v jakousi přírodní přistávací plochu pro ostatní střely. Průzkumníci měli vzít vzorky hornin a označit místa, kde se vyznačují horniny s nejvyšším obsahem těžkých prvků. Trvalo tři hodiny, než byly pod širým nebem provedeny analýzy, pak na rádiovou výzvu odstartovaly z letiště GEY nákladní rakety, které přivezly mechanická rypadla, drtičky a nakladače. Průzkumný kolektiv se už mohl vrátit na mateřské letadlo, ale podnikl další bádání. Odpoledne se vědci obrátili na astrogátory se žádostí, aby jim poslali terénní vozy s pásovými podvozky. Chopil jsem se této příležitosti a připojil se k posádce rakety, která odvážela žádané dopravní prostředky a stroje.

Tato střela, daleko těžší než osobní rakety vědců, nemohla přistát na kůře umělé skloviny. Řídil ji UI Wefa, který nad písečnými přesypy prudce přibrzdil, ale rychlost nesnížil dostatečně a zaryl se do nich s takovou silou, že se před přídí rakety mnoho vteřin zvedaly vlající vlny písku, které vydávaly při styku s pancéřovým pláštěm rakety pekelný řev. Sotva utichl řinkot brzd, vyplnil nastalé ticho svistot vichřice. Za okny přeletovala rezavá mračna.

Byli jsme na nejnižším místě lehce propadlé roviny, lemované ze všech stran horským amfiteátrm. Rakety průzkumníků stály asi o kilometr dále; kam oko dosáhlo, pohyblivý, stále vibrující písek obklopoval rakety půlměsícovitými zálivy a zasypával už jejich boky. Po spuštěné rampě sjely přivezené pásové vozy dolů; společně s několika druhy vyšplhal jsem se najeden z nich a za okamžik jsme už ujížděli k hlavnímu tábořišti.

Myslil jsem, že hory na planetě, třebaš cizí, připomenou mi jednu z krajin mého mládí vrytých hluboko do

paměti. Vychladlé, dálkou změkčené vrcholky skal, velké mlčení, dělené pouze úderem tepu, z něhož se rodil pocit nekonečna — nikoli toho černého, neobsáhnutelného, které číhá za tenkými povlaky planetárních atmosfér, nýbrž malého, modrého, zemského. Avšak zatím jsem viděl ze hřbetu vozu, zmítaného nepravidelným chodem motoru a poskakujícího na nerovnostech, prostor šedý, jako zpopelněný, který přecházel v nebe kalnými zvlněnými závěsy; v kotoučích prachu, které za námi táhly, mlhavě doutnal Šarlatový trpaslík. Otřásající se a námahou chroptící vůz se vyšplhal na široký pruh skloviny, kterou vytvořily rakety, převalil se přes ni (pásky podvozku přitom zoufale mlely naprázdno) a zapadl na jeho druhé straně prudce do sypkého, velmi prašného, téměř bílého písku, či spíše nějakého vulkanického tufu. Z vrcholů okolních dun vylétaly vířící biče písku. Hnaly se dál, sypaly se s šelestem po skle přílby. Konečně se vůz zastavil opodál rakety — základny. Seskočili jsme a zabořili jsme se až nad kolena. Necelých sto metrů jsme se museli brodit k raketě, ale zpotil jsem se cestou řádně. Šel jsem proti světlu. Nízký, nohy podrážející vítr zvedal oblaka oranžově žlutého prachu, který propůjčoval řídké atmosféře barvu jílu, odplaveného ode dna spodním proudem, a vtiskoval se do všech záhybů na skafandru. Raketa stála na výšince, kterou tvořil srázný, holý skalní zlom, obklopený pohyblivým pískem jako ostrov.

Kolem dokola se prostírala poušť. Po hvězdicovitých pruzích, tak jasně viditelných z výšky, nebylo tu ani stopy.

Ve velké kabině rakety bylo asi deset lidí; debatovali nad stolem pokrytým mapami, fotoplány, úlomky hornin. Dověděl jsem se, že vědci, překvapeni konfigurací skalních mas, chtěli provádět zkušební sondu půdy. Brzy jsme si znovu oblékli skafandry a zamířili k čekajícím vozům.

Vyšplhal jsem se na věžičku vozu, abych obsáhl pohledem co největší plochu; sotva jsem to udělal, vůz se zatřásl, prudce sebou trhl a vyjel, odhazuje na strany i dozadu celé gejzíry písku. Pohyboval se pomalu a místy se bořil až do poloviny boků. A to propadání, neustálé otřesy a vlnivý pohyb písku zesilovaly dojem plavby na moři. Obrysy hor, stále černější a vyšší, zvedaly se matnými obrysy za záclonami prašných oblaků. Když se vzdálenost dostatečně zmenšila, zpozoroval jsem, že směřujeme přímo k průrvě ve skalním řetězu.

Na západě se zvedaly stěny rozorané úžlabinami, s jazyky šterku, které dosahovaly až do jejich vnitřků; tento obraz přirozené eroze ustupoval později nepopsatelnému chaosu. Rozštěpené svahy se šklebily obludnými brázdami; z těchto výlomů trčely obrovské hlízovité útvary, jako kdyby tamtudy kámen vytryskl a zchladl ve tvaru vypouklých znehybnělých hlav. Srázné strže byly poloroztavené a jejich oteklé hrany hrály fialovými pablesky. Třemi strašlivými prahy spadal tu obrovský horský řetěz až na dno kotliny, aby se o několik kilometrů jižněji ve rzivé dálce obzoru zvedl do původní výše.

Vůz stále častěji dělal zatáčky a objížděl napolo zasypané balvany čediče: konečně se zastavil před mořem skalisek, špičatých a prostupujících se, přes které nemohl přejít. Při další, už pěší pouti, či spíše výstupu, šel jsem nějakou dobu se svými druhy, vědci. Jejich jednotvárná práce, sondování skal ultrazvukovými přístroji, prosvěcování kamenů, sbírání vzorků, postupovala tak pomalu, že jsem se vrátil k vozu, který jsme zanechali na břehu kamenného moře. Seděl jsem v jeho útulném vnitřku a hovořil s UI Wefou; tu se ozvalo rádio; to meteotechnici z GEY varovali před blížící se písečnou bouří, která přicházela zároveň se soumrakem. Museli jsme svolat vědce, kteří se rozptýlili daleko široko po celém terénu, a když byli všichni pohromadě, vrátili jsme se na raketu — základnu. Rudé slunce zapadalo.

Mračna nad námi v několika minutách jako kdyby zhoustla, nebe bylo jednolitě rudé jako čadivý plamen pozorovaný přes špinavé sklo. Šarlatový trpaslík visel v trhlině mezi černými štíty a mraky jako krvavý nehřející kotouč. Okolí rudlo v mlze stále temnější; odstíny purpuru přecházely do krvavě fialové; těžce se kolébající stroje a lidé na nich vypadali jako podivní podmořští tvorové. V okamžiku, kdy se šarlatový kruh dotkl obzoru, vznikla na něm mělká prohlubeninka, jako kdyby rozžhavená koule roztavila skály, avšak ihned se ponořila hlouběji, a jamka, vyhloubená kouzlem optického klamu, zmizela. Ještě nějakou chvíli bojovala s temnotou, až konečně zhasla. Jen na místě, kde se Trpaslík skryl za horami, šlehal jeho protuberance jako líně se plazící, karmínově rudí hadi: konečně zmizelo i to. Padl nejčernější soumrak, v němž nebylo vidět nic, jako kdyby člověk stál se zavřenými očima. Pohled na západ slunce zdržel nás před dveřmi rakety. Ještě jsme se nevzpamatovali z dojmů a již v dálce se ozvalo sílicí vytí; blížila se noc a s ní písečná bouře.

Dlouho do noci jsem naslouchal diskusím vědců; shodli se v názoru, že velký meteor, který se pohyboval po dráze téměř rovnoběžné s povrchem planety, prorazil bránu v horském řetězu, jenž mu uzavíral cestu. Unaven, schoulen v rohu velké kabiny, nevím ani sám, kdy se mi zavřely oči.

V noci jsem se několikrát probudil, uviděl jsem vědce skloněné nad mapami a znovu jsem usínal. Zdá se mi, že jsem do svítání nezamhouřil oka. Ráno byla teplota venku -87° a všechny rakety byly úplně zaváty pískem; vyhrabaly je teprve automaty přivolané rádiem. Nákladní rakety stále převážely drcený čedič na GEU a vědci se znova vypravili do terénu, na místo kosmické srážky.

Zůstal jsem v raketě sám a díval se průhledným oknem, jak z druhé, menší kabiny řídili dva koordinátoři práce vědců. Na velkých obrazovkách, které byly mapou okolí, svítily desítky světel, označujících lidi; tyto světelné body se pomalu pohybovaly, zastavovaly, vracely, což působilo dojmem nějaké dětské hry, ale ve skutečnosti ti, jejichž vysílačky pohybovaly světélky, šplhali po srázných skalách a spouštěli se do hlubokých roklin. Jednu chvíli jsem si všiml, že se všechna světélka zatřepetala a počala se stahovat k jednomu místu; brzy utvořila mihotavý prsten, pak se shlukla a hemžila se horečně jako roj světlušek.

Oba koordinátoři ožili; třetí člověk, který byl v kabině, planetolog Borel, díval se každou chvíli hned na jednu, hned na druhou obrazovku, mluvil s ostatními, pak přistoupil k přístroji pro přímé spojení s GEOU a začal dlouhý hovor.

Najednou koordinátoři povstali a sklonili se nad obrazovkou. Na jejich tvářích se zrcadlilo takové vzrušení, že již jsem chtěl vstoupit do kabiny; vtom zahořela na postranním stolku tři světla, dvě zelená a jedno bílé, jež ohlašovala, že přistává osobní raketa z GEY (nákladní rakety, které nepřetržitě cirkulovaly, nebyly do signalizační sítě zapojeny). Za deset minut se objevil astrogátor Ter Akonjan. Nemohl jsem už přemoci zvědavost a vstoupil do kabiny zároveň s ním.

"Hned tu budou," řekl Borel Ter Akonjanovi, "všechno se dovíš z první ruky."

Čekali jsme v tichu, které jsem nechtěl přerušit, snad čtvrt hodiny. Konečně bylo slyšet vzdálený, přiškrkovaný zvuk motorů, které běžely na vysoké obrátky. Blížil se; konečně s ostrým vydechnutím ustal a za okamžik vstoupili do kabiny lidé v skafandrech, kteří nesli velkou plochou kovovou krabici a postavili ji na stůl. Někteří se únavou sotva drželi na nohou; překloupili pouze přilbice dozadu, tak jak stáli v zaprášených, zamazaných skafandrech usedali, či spíše padali do křesel.

Mluvit začal jeden z tektoniků. Jak vyšlo najevo z jeho slov, čistě náhodně, když hledali důkaz potvrzující jistou domněnku, učinili významný objev. Jeden z vozů zapadl znenadání do nějaké prázdné prohlubně, skryté pod povrchem země; když rozšířili otvor, který takto vznikl, zpozorovali jakési ústí podzemní chodby, která vedla příkře dolů a po několika desítkách kroků končila závalem skal.

"Je ta chodba dílem přírody?" zeptal se Ter Akonjan.

"Není to zcela jisté," odpověděl tektonik. Přejel si rukavicí po tváři a rozmázl si tam špinavý pruh, ale nikdo si toho nevšiml. Obrátil se ke stolu, kde ležel předmět, který přinesli, a řekl:

"Odkryli jsme část chodby, ale práce jde pomalu, protože jsme nechtěli sáhnout k radikálním prostředkům. Chodba vede dále... asi sto padesát metrů pod povrchem jsme v ní našli toto..."

Otevřel kovové víko. Na měkké podložce ležela černavá, pórovitá, jako spečená hmota, ne větší než lidská hlava.

"Organická látka?" zeptal se Ter Akonjan v tichu, které nastalo.

"Stopa," odpověděl tektonik. "Nepatrné množství uhlíku. Izotopová analýza vymezuje stáří této látky asi na 1200 až 1400 let. Struktura zásadně beztvářá, celkové chemické složení nedává žádná vodítka, neboť došlo k částečné náhradě prvotních složek složkami metamorfickými. Toto těleso podlešlo dodatečně změnám působením vysokých teplot, nepochybně v okamžiku pádu meteoritu."

"Co říkají biologové?" zeptal se Ter Akonjan.

"Totéž co my: uhlík je organického původu, ale více se nedá říci."

"A další bádání?"

"Zatím nic nového, prošli jsme dalších padesát metrů 'chodby'. Není tam ani stopy po nějaké takové nebo podobné látce. Dál je terénní zlom a chodba končí."

"Jaká je vaše domněnka?"

"Planeta nikdy nevytvořila své vlastní formy života, tento pozůstatek je nutně mimoplanetárního původu."

"Z čeho tak usuzujete?"

"Ve všech vrstvách až po vyvěřelé horniny úplně chybí stopy činnosti vody, nejsou zde usazeniny; život se opírá o bílkovinné struktury, nemůže vzniknout bez vody: tento uhlík je organického původu, čili..." rozhodil rukama.

"Čili?" pokračoval Ter Akonjan.

"Hypotézy... samé hypotézy," řekl tektonik nevrle. "Chodba může být zbytkem pradávných důlních prací..."

"A toto," astrogátor ukázal na černavou hmotu, "pozůstatkem živé bytosti?"

"Ano."

Oči přítomných se soustředily na temnou masu. V tomto okamžiku bylo něco otřesného. Urazili jsme biliony kilometrů, míjeli jsme lhostejně nakupené hmoty, rozžhavené vychladlé, slunce i kroužící balvany; a hle, teď úlomek, náhodou objevený na bezejmenné, mrtvé hvězdě, zrychlil tlukot našich srdcí. Jako nikdy před tím, cítil jsem pevné pouto starší než lidský rozum a než člověk sám, které spojuje vše, co je živé — velkou touhu po bytostech, zápolících stejně jako my s lhostejným světem bez hranic. To nám přikazovalo domýšlet se v černém zbytku hmoty svědectví zániku nějakého života, neznámého, možná i nepochopitelného, přesto však tak blízkého, jako kdyby v něm bylo něco z naší krve.

Pátrání, které pokračovalo po celý příští den, noc a ještě jeden den, bez přerušení, také v době bouře, nemělo žádný výsledek. Za soumraku čtvrtého dne, kdy skladiště GEY byla už plná, nastala chvíle odletu. Vědci neradi opouštěli místo vykopávek, avšak astrogátoři naléhali rádiovými signály. Byla již noc a bouře sílila každou minutu. S vytím a skřípěním bičoval chamsin rakety vlnami písku, jako kdyby po pancéřových pláštích přejížděly stovky ocelových bodců. Nebylo maličností startovat za takových podmínek. Museli jsme ihned vyvinout velké zrychlení. Raketa — základna, na jejíž palubě jsem byl, startovala jako poslední. A tak jsem viděl odlet předcházejících raket. Do tmy vnikly sloupy pěnivého ohně, modré, třaslavé, lemované mléčnou pěnou u patek: to vřel písek pouště.

Plamenné sloupy jeden po druhém vzlétaly k nebi. Ohnivá palisáda rozdělovala noc a vyloupávala z temnoty kusy osvětlené krajiny, víření písku, příkré strmící skály a roje stínů, rozletujících se po poušti jako hejna černých ptáků. Stopy ohně, tenké jako do bělá rozžhavené jehly, šly výš a výš, stále svisle: když opadl hromový rachot rozžhavených atmosférických mas, který na okamžik přehlušil vytí chamsinu, bylo slyšet bzukot našich předstihových aparátů a ozvala se výstražná slova. Lehl jsem si naznak a ztratil z očí výhled oknem.

Téže noci opustila GEA gravitační pásmo planety Šarlatového trpaslíka a zamířila se vzrůstající rychlostí k velkým sluncům Centaura.

GOOBARŮV SPOLUPRACOVNÍK

Když na horách leží mlha a zahaluje z části jejich vrcholky, stává se, že nějaký zdánlivě neznámý štít, osvobozený z područí ostatních, mohutnějších, které ho drtily svou obrovskou masou, upoutá náš zrak. Mnoho Goobarových spolupracovníků jsem obvykle vídal jen v jeho společnosti a zřejmě proto jsem je považoval za lidi nezajímavé. O svém omylu jsem se přesvědčil jednou večer.

Když jsem vstoupil do studovny historiků, ještě tam nikdo nebyl. Posadil jsem se do křesla v jedné z prvních řad. Velké lustry na stropě nesvítily: prázdný sál vyplňovalo šedavě rozptýlené světlo jako svítání podmračeného dne, ale to, co při takovém svítání je jedním ze stupňů, které vedou ze tmy do plného jasu, to jako by zde, v chladné, velké síni se zčernalými obrazy, nezřetelně se rýsujícími na zdech, uvázlo a zastavilo se v jakémsi přechodu a v nehybném čase; tady vládl věčný rozbřesk, který už není nocí, ale ještě není dnem.

Takovými úvahami jsem si krátil čekání na soudruhy.

Převážná část posádky nyní vysedávala v laboratořích také po večerech a zpracovávala materiál shromážděný na planetě Šarlatového trpaslíka a promýšlela plány průzkumných výprav v soustavě Centaura. K historikům málokdo přicházel. A tak se dnes místo Moletičovy přednášky rozvinula rozmluva přeskakující z jednoho tématu na druhé. Tembhora nás pobavil historkou o automatech, které patřily dvěma vědcům protichůdných názorů. Když automaty zůstaly samy v laboratoři, přely se celou noc, až konečně jeden z nich přesvědčil druhý automat, a když jeho mistr přišel ráno do pracovny, našel tam místo věrného spojence — zapřísáhlého odpůrce...

Pak Moletič navrhl, že nám něco poví o několika slavných malířských dílech minulosti. Protože jsme

souhlasili, světla v sále zhasla a na obrazovkách se ukázala v lesku všech barev plátna starých Holanďanů a Italů. Po hodině se lustry rozsvítily a my se chystali k odchodu, při čemž jsme vedli rozhovor trochu neurovaný.

"Víte, co mi připadá na těch obrazech nejnápadnější?" ptal se Rudelík. "Samota umělců. Vystupuje v rozmanitých maskách; předstírá suchou, chladnou lhostejnost, pohrdání, soucit... ale někdy z toho unikne jakýsi urážlivý výkřik. Goya..."

"Dříve bylo možné v umění stejně dobře strhnout lidi nenávisť jako láskou," poznamenal jsem. "Dnes už ne."

"Nejen v umění," prohodil Moletič.

"Ale ti lidé z obrazů," pokračoval Rudelík, "kteří se smějí a pláčí jako my... Věřte mi, kdybych nebyl biologem, stal bych se malířem."

"A co talent?" zeptal se někdo.

"Nu, Tembhara se svými automaty by mi pomohl," řekl se smíchem Rudelík. Šli jsme uličkou ke dveřím, jen Žmur stále seděl sám v prázdné posluchárně, s rukama sepjatýma na opěradle křesla, s očima upřenýma na šedé plochy obrazovek. U dveří jsme zůstali nerozhodně stát, protože jsme nechtěli odejít jen tak, beze všeho a nechat matematika samotného v pološerém sále. Najednou se k nám obrátil.

"Čekáte na mne?" řekl. "Nespěcháte-li, budu vám vyprávět poučný příběh... Souvisí s tím, co jsme dnes viděli..."

Vrátili jsme se. Poprosil, aby světla byla ještě víc ztlumena. Moletič to udělal a pak matematik, jehož tvář se matně šeřila ve tmě, začal vyprávět.

Matematické nadání se u něho projevilo už v dětském věku. Když se po studiích věnoval samostatnému vědeckému bádání, již za několik málo let uveřejnil práce, které mu získaly věhlas. Nezalekl se nejobtížnějších problémů, odvážně se pouštěl do otázek, s nimiž ostatní marně zápasili po celá léta, a vyřešil je za několik měsíců. Dovedl pracovat zároveň na dvou i třech problémech. Protože byl obdařen skvělou, pronikavou, bleskově chápající intuicí, každé nové téma, které ho zaujalo, jen začal, a sotva objevil směr, jakým bylo třeba postupovat, sotva se mu mihl prvý obrys celku, ztrácel o věc zájem a dal ji svým automatům, aby ji dokončily; měl jich kolem sebe celou armádu. Všechno, po čem sáhl pokládal za málo nedobytné, za málo obtížné. Kolegové mu říkali "sběratel tvrdých oříšků" a vytýkali mu přílišnou sebejistotu. Vyprovokování jeho domýšlivostí, přišli za ním s jistou myšlenkou. Přijal výzvu, protože byl přesvědčen, že to konečně bude věc hodná jeho schopností.

Dosud měl ve svém pokoji: psací stůl, křeslo, dvě řady elektrických mozků nastavených až do stropu, příruční analyzátoři — jedinou výjimkou v suchopáru zařízení byla hyacint, která kvetla v stříbrném kořenáči u okna.

Nyní však počal interiér hýřit barvami. Z trionových obrazovek zmizela matematická pojednání a obrazce, tlusté folianty a svazky. V jejich chladné, stříbrně zářící ploše začaly se objevovat zázraky uměleckého porcelánu, mísy, na nichž se soustředěné víření malinově rudých a zlatých ptáků roztáčelo při pohledu opačnými směry, křišťálové sklo, jehož broušené plošky hořely průzračným ohněm, jeleni ve skoku i ústa v polibku, starodávné tkaniny s vyšívanými květy křiklavých barev, střídavé rytmy stříbra a krve, stříbra a ohně, stříbra a fialek, řecké vázy ve tvaru nahých beder i ušaté, široce otevřené, zející, jako kdyby čekaly na černé víno, láhve na koso pomalované kokrhajícími kohouty i prehistorické amfory s pohaslým, zemí rozhlodaným povrchem, jejichž okraje obíhal chorovod bílých stínů. Každý takový předmět zařazoval Žmur do jisté třídy symbolů. Pak pokračovalo podrobné zkoumání. Na vedlejších obrazovkách se objevovaly nárysy a průřezy těles, hyperboloidy, polokoule, prostupující se kužely, mnohostěny s rohy seříznutými vypouklými plochami, válce, podřízené deformacím vyššího řádu, polytopy...

V kovu, ve skle, v křišťálu leptané řetězy postav roztančené jako obilí, měnily se v matematické řady, v zástupy číslic, v mnohostránkové diagramy a nákresy. A spleť vlnovek, zdobících hrdla prastarých popelnic, byla zachycena a vysvětlena sinusoidami. Pak přišly obrazy.

A opět, vyvolány ze tmy, ukazovaly se ve světle trionových obrazovek vysoké oblohy Hobbemovy, kypivé linie Goyovy, Vermeerovy komnaty plné lehounkého vzduchu, životem nabitě nahé postavy

Tizianovy, z nazlátlého šerosvitu zrození v půli vdechu zachycení lidé Rembrandtovi. Celé noci vysedával před obrazovkami, zaměřoval optické přístroje na vzdušné siluety andílků i na zpěněné vzpínající se koně. Zkoumal styčné body forem, osy perspektiv, ve skvrnách nazlátlých okrů a slonové černi, v mnohoúhelnících cinobrů, indiga, sépie a karmínu i v plochách červeně benátské a indické, v intenzitě světla a stínu analyzoval funkce úhlů, hranice stínu vrženého i vlastního, průsečíky čar, linie perspektivy, sbíhající se na horizontu v úběžnicích, to vše převáděl na matematické činitele, na kořeny mocnin a mocnitéle a dosazoval je do vzorců. Ale čím dále pronikal, tím na větší odpor narážel. Žádný obraz neměl jen jedinou matematickou kostru, nýbrž jich měl libovolný počet. Hranice tvarů, poměry skvrn, proporce lidských těl, analýzy rozcupované velkým přístrojem na vlákna tvrdošijně chránily svá tajemství. Dopouštěl se omylů, nalézal souvislosti náhodné a bezvýznamné, které se v podobné formě vyskytovaly i na plátnech bezcenných. Zatím, co jemu šlo o matematickou analýzu činitelů, které tvoří krásu, o vyjádření krásy jedním vzorcem, tak hutným, že by v sobě obsáhl všechno, jako vzorce teorie gravitace obsahují v sobě stavbu celého vesmíru.

Unaven hledal odpočinek v dalekých procházkách. Nejednou, když krácel po lesních cestách, spatřoval v liniích černých větví geometrické křivky a ihned v nich hledal jejich funkční výraz; bylo to něco jako prstová cvičení. Do pozdní noci vysedal nad přístroji, zaposlouchán do jejich hluchého, jednotvárného bzukotu, do šumu proudů kroužících závratnou rychlostí, které poslušně přiváděly mnoho tisíc výpočtů, až se jeho vědomí zužovalo jako tmou stlačovaný šedý kruh, v němž vířila zmatená záplava barev, tvarů, příboj mnohočlenů; a tak usínal, s hlavou na rukou, pod velkou obrazovkou, kde se objevovaly ledovým svitem stále pomaleji se zastavující zelenavě rozjiskřené křivky.

Konečně nadešla hodina, kdy napsal na bílý lístek onen vzorec odvozený ze stovek probdělých nocí, prostý a samozřejmý jako nutnost.

Bylo třeba jej vyzkoušet. Přistoupil k automatu, dal mu instrukce a formule a pak trpělivě naslouchal, jak se v cvakotu bleskově vibrujících relé rodí prvé umělecké dílo, které nevytvořil člověk. Konečně se z podlouhlého otvoru vysunula tuhá čtvrtka. Prodlužoval čekání, oddaloval okamžik, kdy uvidí dokonalou, to znamená s definitivní přesností vzorce vzniklou krásu, uchopil list a zvedl jej ke světlu.

Plochu pokrýval spletitý, rytmicky se opakující vzor.

Před očima se míhalo nekonečné množství arabesek. Každá z nich se rozpadala na síť arabesek ještě drobnějších a celá tato plocha podle železné důslednosti zákonů, které vyplývaly ze vzorce, byla pozadím, z něhož vystupoval přímo uprostřed listu pravý výtvar této mrtvě narozené kompozice: prázdný, ideálně kulatý bílý kruh.

Nevěře vlastnímu zraku, zkontroloval spojení automatu, správnost instrukce, postup prováděných operací, naslepo se prohrabával v předcházejících fázích výzkumu, narážel na nová a nová místa matematické džungle, kterou zvládl s největším vypětím vědomí, aby nad ní zvítězil a uzavřel ji. Tam nebyla chyba.

Zhasl lampu a přistoupil k oknu. Vysoko visel těžký bílý měsíc. Puls dutě bil ve spáncích. Se zavřenýma očima chladil své rozpálené čelo o studený kov rámu; a tak stál, a mozek mu zasypávaly roje neodbytných algebraických pojmů. Konečně se obrátil, udělal krok a zkameněl. V koutě u zdi, na druhém stole, svítila jediná nezhasnutá obrazovka trionů. Stála tam socha promítnutá před několika dny: hlava Nofretete. Jako pomůcku měl všechny metody topologie, odvětví matematiky, které zkoumá kvality, velkou teorii množin, všechna osídla vzorců, která nalíčil na to nepostizitelné, protože to chtěl zredukovat do souvztažnosti, jak se redukuje síť krystalu v prostorovém zkoumání. Matematickým zákonům je přece podřízeno každé zrníčko hmoty, kámen stejně jako hvězda, křídlo, ploutev, prostor i čas. Jak by mohlo vzdorovat nástroji tak všemocnému?

Přesto však na stolku zastaveném přístroji, zavaleném logaritmickými tabulkami, stála v klidném světle jako host z jiného světa tato hlava — strohá, přesná, útlá a tak soustředěná, že vypadala, jako kdyby splnila všechny naděje, které kdykoli choval. Celá byla bílou matematikou, zosobněním rovnic hovořících o všech možných světech i rozřešení všech světů nemožných. . .

Křivky, jakými její šíje přecházela v ramena, byly jako dvě nečekané tišiny v toku velké symfonie. Pod těžkým kloboukem faraónů tvář s žádoucími rty, které znaly rozkoš, zlatý řez mlčení, nepokořená oblast, která ho srážela na kolena. A to vše — byl dlátý zformovaný povrch kusu žuly, který před čtyřiceti pěti

stoletími otesal egyptský kameník. Přistoupil ke stolku, světlem lampy zhasl měsíc, a zahleděn slepě do jejího jasu, který bolel v očích, hlasitě oddechoval.

Pak se vzpřímil, vzal do rukou kompozici automatu, roztrhl ji, složil napůl, ještě jednou roztrhl a pokračoval tak dlouho, až do vzduchu vylétl mrak bílých útržků jako plátky padající z květů. Chtěl odejít, ale přede dveřmi se zastavil a vrátil se. Přistoupil k hlavnímu elektronovému mozku a stiskl anihilátor. Světla se zachvěla, zvedl se jemný šum proudu. Stál, naslouchaje pozorně, jak v sypkém šelestění listů podobném šumotu je vymazávána z kovových okruhů paměti obrovská teorie, vytvořená po mnohaměsíční námaze, jak na jeho rozkaz myslící mechanismus navždy zapomíná na všechno — proto, aby on nemohl nikdy zapomenout na svou trpkou zkušenost.

POVĚTRONĚ

Čtyři měsíce cesty nás vzdálily o tři sta miliard kilometrů od Šarlatového trpaslíka, který zůstal za zádi rakety jako červená jiskra. GEA se pohybovala plnou rychlostí a směřovala k blížecké soustavě Centaura. A po druhé jsme byli svědky pomalé, téměř nepozorovatelné změny hvězd ve slunce. Volný čas jsem věnoval studiu a doplňoval své vědomosti z paleobiologie, které jak ukázala minulost ne příliš dávná — mohly být nepostradatelné. Jednou večer, když jsem si odbyl malou procházku po parku, abych se trochu protáhl, šel jsem jako častokrát do bytu Borelových, avšak zastal jsem doma pouze jejich šestiletého chlapečka.

"Tatínek se od rána nevrátil?" opakoval jsem jeho slova. Zval mě, abych si s ním šel hrát, ale já jsem hned odešel. Borel neodešel z laboratoře ani na oběd, to jistě něco znamenalo. Vyjel jsem výtahem do nejvyššího patra.

Kolonáda před pracovním astronautů byla prázdná a nástrojná světla byla jako obyčejně zhasnuta, protože se provádělo pozorování a mělo se tak zabránit, aby náhlý rozdíl v intenzitě světla neoslňil odcházející.

Observatoř byla ponořena do takové tmy, že jsem stál delší dobu na prahu úplně dezorientován; zrak si pomalu zvykl a rozeznal jsem obrazovky teletaktorů, které se mihotaly stříbrným, jako pod silnými čočkami ztuhlým hvězdným prachem. Místo před obrazovkami, zpravidla plné lidí, bylo prázdné. Astrofyzikové utvořili tmavou skupinku okolo přístroje v rohu místnosti. Šel jsem tam po špičkách, tak hluboké bylo ticho. Zdálo se, že jsou všichni zaposloucháni do něčeho, co pro mne bylo neslyšitelné. U pulťku radioteleskopu stál Trehub; měl obě ruce na pákách, jimiž pomalu pohyboval. Velký, disku podobný kotouč před ním hned pohasínal, hned se rozzařoval, a tu se astrofyzikova hlava odrážela jako černý stín od fialového pozadí. Již jsem se chtěl šeptem zeptat, co znamená to všeobecné mlčení, když k mému sluchu doletěl velice slabý šelest, jako kdyby někdo sypal zrnka máku na napjatou blánu. Trehub dále pohyboval pákami radioteleskopu a šelest přešel v rychlý, zvučný rachot. Když dosáhl maxima intenzity, oddálil profesor ruce a přiblížil se k reproduktoru. Lidé, aby mohli lépe poslouchat, sklonili hlavy. Jednotvárné zvuky mě nakonec začaly nudit; zeptal jsem se šeptem stojícího nejbližšího, co to vlastně je.

"Radarové signály," odpověděl mi stejně tiše.

"Naše signály odražené? Od čeho?"

"Naše ne."

"Tedy ze Země?"

"Ani ze Země ne..."

Užaslý, pokoušel jsem se pohlédnout mu do tváře přes tmu; podezřívám ho totiž, že žertuje, byl však vážný.

"Tak odkud jsou ty signály?" zeptal jsem se, a protože jsem zapomněl ztlumit hlas, zaduněla má slova v tichu jako rachot hromu.

"Odtamtud," řekl Trehub v pozadí sálu. Ukázal rukou na hlavní obrazovku. V průsečíku fosforeskujících čar bylo vidět sotva znatelný bod, vzdálený několik obloukových minut od Slunce a Centauri, které zářilo jako ohnivá skvrna v horním levém kvadrantu.

"Jsou to signály z druhé planety a Centauri..." dodal můj soused. Znovu zavládlo soustředěné mlčení, ale teď už jsem se ho mohl účastnit. Dívá se na temnou obrazovku a naslouchá, jak pravidelně bije radiolokační puls v reproduktorech, pokoušel jsem se vybavit si všechno, co jsem věděl o soustavě

Centaury. Planeta, která vysílala signály, odpovídala svou polohou Venuši v naší sluneční soustavě; byla to tak zvaná Bílá planeta, jejíž doba otáčení byla pro astronomy takovým překvapením.

Vzpomněl jsem si, že jsem si všiml dnešního dne časně ráno, když jsem byl na hvězdné palubě, že GEA provádí nepochopitelné evoluce, což bylo vidět na pomalých pohybech oblohy; nyní mi to poskytlo látku k přemýšlení.

"Jak dlouho je slyšet signály?" zeptal jsem se.

"Po prvé jsme je zaslechli dnes ráno," odpověděl Borel.

"Souvisí nějak s námi?" zeptal jsem se a pocítil jsem ještě dříve, než mi planetolog odpověděl, jak se mi zastavuje srdce, protože už jsem znal odpověď.

"Ano. Vysílaný svazek paprsků je velmi úzký. Pokoušeli jsme se z něho uniknout tím, že jsme manévrovali, ale po každé nás znovu zachytil..."

Nuže, na té bílé skvrnce, sotva viditelné v mračnách jisker, jsme byli očekáváni. Domněnka se změnila v jistotu, naděje se stávala skutečností a reproduktory jako kdyby odpovídaly na tisíc otázek, které vířily v mé hlavě, ozývaly se zvучným tikáním, jako kdyby padala slova rychle vyslovovaná v neznámém jazyce:

"Tak, tak, tak..."

Elektromagnetické vlny prorážely v temnotách úzký tunel, dlouhý miliardy kilometrů, dopadaly na GEU a vracely se tam, odkud byly vyslány, nesouce ve svých odrazech obraz pozemského letadla.

Po šest týdnů jsme letěli k Bílé planetě. Blíženecká slunce Centaura rostla čím dál tím více. Zatemňovala sousední hvězdy a zároveň se od sebe vzdalovala: Slunce a bylo již mohutnou koulí ohně, po níž se pohybovaly skvrny jasně viditelné v heliografech; avšak planeta sama byla pořád ještě jiskrou v temnotách, pohybovala se však tak rychle na pozadí hvězd, že její pohyb bylo možno pozorovat, jak hodiny mýjely.

Podnikali jsme pokusy navázat s ní rádiové spojení; automaty vysílaly sledy rytmických signálů, opakující se neúměrně po celé dny, avšak jedinou odpovědí byl pouze neměnný rytmus sílící úměrně tomu, jak se smršťoval prostor, který nás dělil. A tento prostor tál rychle, neboť GEA se pohybovala rychlostí třiceti tisíc kilometrů za vteřinu — obrovská rychlost v oblasti "zalidněné" planetami, ale nás rovněž poháněla obrovská netrpělivost a mrtvý kov trysek jako by se rozžhavoval zanícením lidí; tak se rozrůstaly a táhly v temnotách za zádi proudy atomového ohně.

Konečně čtyřicátý třetí den od památné chvíle, kdy jsme po prvé zachytili radiolokační signály, octla se GEA nad planetou.

Bílý, obrovský, hustými mraky zacloněný kotouč zakryl nebe. Zvучné tikání radiolokátoru tak zesílilo, že jednoduchý elektronový přístroj, zapojený na vnější plášť rakety, umožňoval poslouchat jej bez zesilovače, ale to také bylo vše.

Zpomalujíc rychlost stále více, kroužila raketa kolem Bílé planety po zužující se spirále; všichni lidé stojící mlčky na palubách dívali se s bušícím srdcem dolů na sněhobílé oceány oblak a říkali si beze slov: "Jsme u cíle!"

Jednotlivý povlak mraků bránil přístupu pohledu, jako kdyby planeta chtěla před námi skrýt svá tajemství. Mohli jsme ovlivnit meteorologické podmínky, rozehnat mraky na značné ploše, nebo je proměnit v déšť pomocí vysílačů paprsků, avšak astrogátoři nechtěli užít žádného z těchto prostředků. Proto jsme pouze obnovovali v pravidelných časových intervalech pokusy o dorozumění rádiem, ale když neměly žádný výsledek, svrhli jsme pomocí padáků velké množství kontejnerů s modely různých přístrojů a strojů, technických děl člověka. Mraky je pohltily a zavřely se nad těmito našimi posly; avšak éter byl stále plný pouze monotónního tikotu radaru, který svědčil o tom, že několik set kilometrů pod námi nás pozorují živé, rozumem obdařené bytosti, avšak z nepochopitelného důvodu zachovávají mlčení a neodpovídají na naše výzvy.

GEA opsala poslední kruh a sestoupila tak až na hranici atmosféry a v hluboké trhlině mezi mračny se nenadále objevila část povrchu hvězdy. Jakési temné šedomodré skvrny, jakési útvary podobné obrovským, široce roztaženým pavoukům, s drsným, nepatrně vyvýšeným středem se objevily v trhlině sněhobílých oblak. Šírá rovina přecházela v smolně černou tabuli — najednou oslnil oči diváků odraz svítivý jako blesk; od úst k ústům prolétl po palubách výkřik: "Moře!" — až po horizont, ztrácející se

pod visutými mraky, táhly se vody, které se na chvíli zatřpytily odraženým slunečním světlem. GEA ještě více snížila rychlost, avšak již k sobě plynuly okraje mračen, podobné zasněženým horským hřebenům, líně se zavřely a znovu klidně táhla pod raketou pouze jejich jednodílná plocha.

Třetího dne letu kolem planety rozhodli astrogátoři, že vyšlou dolů operativní průzkumnou brigádu.

Výpravy se mělo účastnit větší množství jednomístných, lidmi řízených střel, schopných přistát za těžkých podmínek i na malém prostoru, dokonce i na místech zastavěných a obydlých. Tyto rakety, před nimiž měla letět jedna větší, lidmi neřízená raketa s televizory, nazývaná proto "oči", měly sestoupit pod mraky, provést počáteční pozorování a podle okolností buďto přistát, nebo se vrátit na raketu.

Přípravy k startu se konaly v poledne, nad denní polokoulí planety. V pilotní kabině byli téměř všichni obyvatelé GEY. Světla na stropě byla zhasnuta a my jsme stáli před obrazovkami, které zářily na stěnách jako okna otevřená do barevného prostoru. V postranní obrazovce, spojené s nultým patrem, bylo vidět, jak piloti v stříbrných skafandrech sestupují na spodní plošinu letiště, jak obtíženi těžkými límci skafandrů upevňují přilby a sklánějíc se nasedají do svých raket. Pak píсты vsunuly kovová vřetena do odpalovacích šachet a nastalo ticho. Ter Akonjan položil ruku na svůj stůl. Tlumený, chvějivý tón se rozlétl po celé raketě jako úder velkého zvonu. První raketa, bez posádky, vyletěla do prostoru. Minuta ticha a zase rytmický úder. Pět osobních raket vypálených zároveň odpalovnicemi ve špičce opustilo GEU. Znovu se nehlučně pohybovaly písty, rakety klouzaly po kolejích a zvuk, který pronikal celým letadlem jako bití gigantického orloje, se opakoval, dokud neopustila GEU poslední pětice raket.

Naše pozornost se nyní soustředila na ústřední obrazovku. Zvlněné moře mračen táhlo se v ní až po obzor. Jedenatřicet raket opsalo krátký oblouk okolo GEY. V jejich stříbrných bocích se zatřpytily slunce. Začaly sestupovat dolů a vytvořily pomalu se otáčející spirálovité schody, které jako by se vznášely v prostoru.

Tři astrogátoři na pódiu pozorovali hlavní obrazovku. Za nimi se zvedala šestidílná spojovací aparatura; u stereometrických obrazovek seděli technici se sluchátky na uších. Každý vedl jednu pětici raket, které se před ním pohybovaly jako malá čokovitá světélka se jmény pilotů. Toto spojení umožňovalo kontrolu pohybů raket v mračnách. Do mikrofonu padala jednotlivá slova. Let pokračoval bez poruch. Rakety čím dál menší, klesaly z třístakilometrové výšky. Nad velkou bílou plání přestaly kroužit a seskupily se do letek. Pohybovaly se nad mírně rozvlněným pozadím jako černé jehly, blíže se k svým vlastním stínům, které hned zapadaly do údolí mezi mraky, hned vyletovaly vzhůru. V rozvinutém útvaru se víc a víc vzdalovaly.

Upíral jsem oči na obrazovku a rameny jsem cítil blízkost druhů, kteří stáli nepohnutě jako já. Mezi sluncem prozářenou oslnivou běl vedrala se temnější průrva protkaná řasovitými mráčky. První pětice raket, vedená velkou střelou bez posádky — televizníma "očima" —, pohybovala se tímto směrem. Nad protějším okrajem trhliny se tyčil kupovitý mrak, který měl ve stínu barvu břidlice zvlhlé vodou a v slunečním světle hořel jako tekuté stříbro; klín raket do něho vletěl, prorazil lehké opary a vynořil se na druhé straně. Pohybovaly se dál, jako by se přikrčily k vlastním stínům. Podíval jsem se vzhůru; obloha bez atmosféry byla černá a plná hvězd. Když jsem se znovu podíval dolů, "oči", které vedly eskadru, již zmizely, a první letka raket se právě nořila do mračen. Nějakou dobu se jejich hřbety černaly pod napěněnou bělostí jako ryby v pěnách horského potoka, pak se obrys jedné mihl ještě jednou v jakési mělčíně mračen, a všechny zmizely. Následující pětice sklonila špičky dolů a začala ztrácet výšku. V tom okamžiku prozářil mračna rozvětvený záblesk; vzduch v navigační kabině se zachvěl jediným potlačeným vzdechem a zase bylo ticho, ale prvních pět raket se pohybovalo dále a rozžhavovalo se jako meteory. Motory ještě pracovaly, ale na stereometrických mapách už pozvolna pohasínala jména BOREL, SENT, ANTONIADI, INGWAR, UTENEUT. Světélka se ohýbala jako sfukované plaménky, a to, co před vteřinou byly rakety, které nesly živé lidi, ozařovalo rozvlněné moře mračen svitem vařícího kovu, jako kdyby ohnivá ruka zakreslovala dráhy pěti povětroňů. Od prvního záblesku do konce katastrofy uplynuly snad asi dvě vteřiny, všichni zůstali jako zasaženi bleskem, a strašlivé ticho bylo rozdělováno tikáním planetárního radaru, které se ozývalo z reproduktorů. Blížila se druhá letka raket. Spojovací technici už jim vyslali rozkazy k okamžitému návratu, avšak rakety nemohou změnit rychlost ve zlomku vteřiny; než je piloti zabrzdí, budou ve zkázonosném pásmu. U ústředního stolku sledovali vše pozorně dva astrogátoři, Grotrian a Pendergast. Dvě ruce se zároveň natáhly k černému vypínači desintegrátoru.

Nepatrný pohyb a z nitra GEY vyšlehne kaskáda antiprotonů, rovná sluneční protuberanci; mohutná lavina záření zničí neznámou sílu, která zahubila naše druhy, ať je jakákoli. Bleskový výboj, jenž se pohybuje rychlostí světla, předstihne rakety, vyčistí jim cestu a až se octnou na místě katastrofy, bude tam již pouze vzduchoprázdno.

Ale výboj, jednou vypálený, není již možno zadržet. Osm set trilionů ergů energie prorazí atmosféru planety jako list papíru a narazí na její povrch. Tomuto úderu nemůže nic odolat. Vše, co je hmotou, obrátí se v plamen a energie rozpadu roztaví kůru planety. Grotrian i Pendergast vztáhli zároveň ruce po vypínači.

Jejich ruce visely vteřinu ve vzduchu a klesly, když si astrogátoři pohlédli do očí.

Páka stála dále v nulové poloze. Piloti následujících pěti raket zapnuli brzdy a podle obrovských plamenů bylo vidět, jak zoufalé je jejich úsilí, avšak jeden po druhém vnikali do zkázonosného pásma a měnili se v plameny. Jedině poslední raketa této pětice unikla zkáze; její pilot musel nadlidskou silou strhnout všechny pojistky a vystřelil kolmo vzhůru rychlostí tak strašlivou, že jsme ho ztratili z očí.

V oblacích hořely čtyři dráhy, čtyři nové povětroně se řítily dolů a v mračné propasti se rozplývaly už poslední stopy jejich ohnivého průletu.

Pak začala GEA pomalu couvat, pozpátku, špičkou ke kotouči planety, a magnetické pole vtáhlo otvory ve dně rakety vracející se na palubu. Obrazovka vnitřního televizoru ukazovala halu letiště; z ocelových chřtánů se vynořovaly dlouhé jehly raket a na kotouči přijímacího automatu vyskakovala čísla 17... 18... 19... Po dvacáté raketě byla delší přestávka. Zatím se otvíraly vstupní dveře raket vytažených na rezervní koleje. Piloti vyskakovali rychle otvíranými poklopy a místo, aby šli nahoru, připojili se k lidem shromážděným na letišti. Víc a více stříbrných postav se objevovalo mezi čekajícími. Automat ukázal číslo 21. Zároveň rameno, které vtahovalo raketu, posunulo na uvolněnou dráhu velikou střelou, z níž nikdo nevystoupil. Byla to raketa bez posádky, která nesla "oči" televizorů. Po několik minut vládlo hrobové ticho, píсты výtahů ležely nepohnutě v ložiskách, pak se ještě jednou, jakoby s námahou otočil kotouč signalizátoru a ukázal číslo 22 a do komory vjela otevřenými příklopy poslední zachráněná raketa. Její dveře se neotevřely samy. Mechanoautomaty přiložily nástroje k čepům; vtom mé další pozorování přerval signál svolávající na stanoviště všechny lékaře.

Operační sál tonul v jasu. Šest lidí přineslo na ramenu tělo, pevně uzavřené v gumovém kokonu a položilo je na ohřátou porcelánovou tabuli. Zuby přístrojů se začaly do plastické hmoty, v otvoru se zatřpytil skafandr. Zaprašťely vyztužovací spirály, které byly přeštipnuty. Vteřiny napětí — a uviděli jsme tvář Amety.

Když utrl pojistky a dostal raketu strašlivou rychlostí do kolmého letu, jeho krev zhoustlá v olovo se nahnula do vnitřností a nohou a roztrhala žíly. Byl celý jedinou škrabající se ranou. Zachránily se pouze hlava a ruce, bílé a bezkrevné.

Na první pohled mi bylo jasné, že záchrana je nemožná; mohli jsme buďto zkrátit, nebo prodloužit agónii. Ihned jsme se pustili do práce. Byly zapnuty umělé plíce i srdce; popraskané cévy, z nichž unikala krev, jsme — pokud to bylo možné — podvázali; začaly fungovat transfúzní přístroje. Brali jsme lesklé nástroje a odhazovali zakrvácené, dorozumívajíce se jednoslabičnými slůvky. Ale tento stav nebylo lze udržet než několik minut. Oblast ochrnutí se rozšiřovala, šok zachvacoval orgány nezbytné k životu. Nešlo již o to zachránit Ametu, to nebylo možné, nýbrž o to, přivést ho k vědomí aspoň na několik okamžiků, aspoň na jedinou chvíli, dost dlouhou, aby stačil vyslovit svou poslední vůli.

Píсты v průhledných válcích injekčních stříkaček se blížily ke dnu, posilující látky vháněné umělým krevním oběhem obtékaly těžce pracující srdce. Tělem ležícího proběhl záchvěv; zdálo se, že otvírá oči, ale to se jen prohloubily stíny ve tvářích a pulsátor začal pracovat hlasitěji, vzrůstal hlad organismu po kyslíku.

"Je při vědomí," řekl Schrey.

Sklánějíce se nízko, zatajili jsme dech.

Nehybná maska tváře se počala chvět jako zmítaná vztekem. Rty se pootevřely, ukázaly se zuby k prasknutí zaťaté, potřísněné nitkami krve. Ameta byl při vědomí, ale do jeho mozku bušila ze zpřetřhaných nervů bolest tak strašlivá, že napínal všechny síly, aby potlačil křik.

Neměl jich dost, aby mohl promluvit.

Poslední injekce. Sklo ampulky se s tenkým cinknutím rozbilo o podlahu. Bolest jsme nemohli odstranit. Umrtvení hrozilo ztrátou vědomí. Schrey, s tváří stále obrácenou k ležícímu, poodstoupil od stolu. Šli jsme s Annou za ním a zůstali jsme stát se svěšenými, zakrvácenými rukama, jako na znamení, že jsme vykonali vše, co bylo v naší moci.

U zdi stál hlouček lidí. Mezi temnými postavami se odrážely světlé skafandry pilotů, kteří sem přijeli přímo z letiště. Jeden z nich, Zorin, s přilbou neodepjatou od límce, nýbrž pouze odklopenou dozadu jako podivné křídlo, náhle se obrátil a vyběhl ven. Snad dvě minuty jsme stáli bez hnutí. Ticho přerušovalo jen chraptivé dýchání Ametovo a tichý zvuk umělého srdce. Dveře se rozlétly pod prudkým nárazem. Vstoupil Zorin, ještě stále ve stříbrném skafandru a nesl polokruhovitý volant, který vytáhl z Ametovy rakety. Přistoupil k operačnímu stolu, zvedl napřed jednu, pak druhou bezvládně visící Ametovu ruku a obemknul rukojeť jeho prsty. Pak opatrně a lehce nadvzedl ležícího a vsunul jeho bradu do gumového držáku, který vyčnívá z prostředku volantu a zvedá nebo sklání pilotovu hlavu podle pohybu kormidla tak, aby temeno hlavy leželo vždycky přímo proti směru prováděného obratu. Zorin položil Ametovu hlavu do držáku, a uchopiv volant oběma rukama, pohnul jím. Tu se zvedla hlava umírajícího, kterou pohnul gumový držák, a ruce na volantu vykonaly část obratu. Zorin třikrát zahýbal volantem tam a zpátky, jako kdyby dělal zatačku a zvyšoval rychlost imaginární rakety. Při třetím pokusu se Ametova víčka otevřela.

Z úst mu vytryskla růžová pěna, ozval se hvízdavý chrčivý šepot: "Velké rakety... doletí... města... viděl jsem, vy dále... na velkých raketách... televizory... na velkých..."

Křečovitě přitiskl volant na prsa, jeho pěsti se zachvěly, jako by se snažily pohnout kormidlem vzhůru, a zastavily se navždy.

Nevěřil jsem tomu, jeho ruce byly těžké a nehybné jako velká zvířata vědomá si své síly; tyto ruce porostlé zlatými chloupky dovedly dětem promítat na zeď stínové obrázky i posunovat páku akcelérátoru a zvětšovat rychlost k hranici, za níž číhala smrt, a pozorně sledovat její příchod s klidem, s jakým zkouší řemeslník bříškem palce ostří nově ukované zbraně, až se ukáže krev. Nemohl jsem věřit, že tyto ruce jednou přestanou cítit, žít, a přece se to stalo: byly to dvě věci.

Okolí se rozpadlo. Viděl jsem každou věc zvlášť zřetelně a nesmírně reálně; porcelánový roh operačního stolu se zaschlou šmouhou krve, prázdný, rozřezaný skafandr hozený na podlahu u Schreyových nohou, jeho tvář, křečovitě stažená a cizí, jako kdybych ji viděl po prvé — a v proudu světla dopadajícího z postranního reflektoru Lena — která ještě stále na něco čekala.

Pulsátor pracoval dále a vháněl krev do mrtvého těla. Chtěl jsem ho vypnout, udělal jsem krok, něco mi zabránilo v cestě. Ruka, zvednutá, aby odstranila překážku, klesla. Nezadržela mě žádná věc, nýbrž Zorinův pohled, slepý strašlivým žalem.

KVĚTY ZEMĚ

Po celou noc se GEA vzdalovala od planety. V osm hodin ráno oznámily reproduktory, že rada astrogátorů svolává posádku na schůzi.

Ve čtvrt hodině byl amfiteátr plný. Rozléhal se v něm hluboký, dutý šumot. Pódium u zdi bylo prázdné.

Najednou na ně vystoupil Ter Akonjan a řekl:

"Slovo má profesor Goobar."

Teprve teď jsme všichni uviděli, že Goobar, malý, lehce shrbený, stojí už delší dobu opodál a dívá se do sálu. Nastalo velké ticho, v němž se ozval jeho hlas:

"Seznámím vás s hypotézou, která se pokouší vysvětlit minulé události a má určit naše příští kroky.

Tragické události včerejšího dne svědčily by zdánlivě o tom, že obyvateli Bílé planety jsou krvelačné bytosti, které se ve svém jednání řídí pohnutkami lidem nepochopitelnými. Vím z hovorů, že si to myslí mnozí z vás. Tento názor pokládám za nesprávný. O těchto bytostech víme pramálo, jedna věc je však nesporná. Jsou obdařeny rozumem a v této interpretaci stává se jejich počínání nesmyslným. K planetě se blíží kosmické letadlo a rakety, které vysílá, jsou zničeny. Proč? Jaký to má smysl? Zprvu jsem se domníval, že máme příliš málo fakt, abychom zrekonstruovali ze všech událostí celek, to znamená nejen chování naše, nýbrž i postup druhé strany. Ale není tomu tak."

Na chvíli se odmlčel.

"Vyjděme od posledních událostí. V oblasti nejvyšších vrstev atmosféry bylo vytvořené silové pole, které zničilo devět raket. Stalo se to ve dvou fázích. Nejprve padlo za obět' katastrofy pět raket první letky, pak — čtyři druhé letky.

Raketa s televizory, která pronikla jako první do zákazného pásma, vyvázla bez pohromy. Proč?"
Opět se odmlčel.

"Všecko, co se událo předtím i potom — nepřetržitá kontrola našich pohybů, mlčení jako odpověď na volání, přesná metoda zničení raket — to všechno mě nutilo zavrhnout myšlenku, že první raketa vyvázla bez pohromy — náhodou. Podle toho vypadá situace takto. Devět raket, podle chápání neznámých bytostí, bylo třeba zničit a jedna raketa byla z tohoto plánu vyňata. Příčina musí tedy být v rozdílu mezi raketami, které byly zničeny, a mezi raketou zachráněnou."

"Proto," pokračoval Goobar za hrobového ticha, "připadala mi celá věc od začátku neobyčejně podivná, neboť tyto rakety byly si navzájem velice podobné. Rozdíl — ta myšlenka se bezděčně nabízela — byl v tom, že nezasažená raketa byla bez posádky, zatím co zničené měly posádku. Jinými slovy — znovu se vynořila zavržená domněnka, že cílem jednání bytostí byla smrt pilotů."

Odmlčel se.

"Ale odkud mohli vědět, že je prvá raketa bez posádky? Povídalo se, jak jsem slyšel, o nějakém prosvícení našich raket na dálku. To je zcela vyloučeno. Rakety jsou chráněny neobyčejně neprostupným pancéřem a záření dost tvrdé, aby jim proniklo, muselo by zároveň zničit raketu. Takže hypotézu prosvícení raket a z ní vyplývající závěr o krvelačnosti bytostí musíme — po druhé — zavrhnout.

Vracíme se k výchozímu bodu, jaký byl rozdíl mezi devíti zničenými raketami a raketou zachráněnou. Ve stavbě, v obrysu, v technických podrobnostech jsou totožné. Rozdíl je vlastně pouze jeden: nezničená raketa je téměř třikrát tak velká jako ostatní. Události vypadaly asi takto: k planetě se blíží skupina raket. Plán neznámých bytostí je: Malé zničit, na velkou neútočit. Proč? To jsem nemohl pochopit. Co o nás vědí, co je přivedlo na myšlenku jednat právě tak? Co věděli vůbec? Jen tolik, že se k planetě blíží letadlo. Věděli o tom již šest neděl, kdy jejich radar objevil GEL). Na tomto místě jsem se po prvé zarazil: Proč zachytil GEU právě tehdy? To mohla být samozřejmě zase náhoda. Avšak o náhodě se dá mluvit jen tehdy, když vyloučíme řetězby následků a příčin, které souvisí s pozorovaným jevem — a to nebylo v tomto případě jisté. Radiolokační kužel, který nás našel, byl velmi úzký, jak jsme už kdysi říkali. A co by se stalo, napadlo mě, kdybychom na to šli matematicky? Zeptal jsem se profesora Trehuba, jak široký byl tento kužel v okamžiku, který nás zachytil, a ukázalo se, že oba, on i já, myslíme na stejnou věc. Nejen že odpověděl na mou otázku, ale ještě dodal, že tento kužel, když doletěl k Šarlatovému trpaslíkovi, byl by už tak široký, že by obsáhl prostor průměru osmdesáti miliónů kilometrů. Začínáte chápat? Oni nevysílali tento kužel vln náhodou! Oni předpokládali, že se v této oblasti nebe pohybuje nějaké letadlo. Proč se tak domnívali? Že bychom jim dali znamení, že se blížíme? Znamení tak mohutné, že by je zpozorovali na bilion kilometrů? Znamení tak rychlé, že by přestihlo GEU, a zároveň tak nenápadné, že jsme si sami neuvědomili skutečnost, že bylo vysláno? Takové znamení, takový signál jsme jim skutečně dali. Byl to výbuch mrtvé družice Atlantid'anů."

V sále vládlo strašlivé, napjaté ticho; Goobarova slova do něho padala jako kusy rozžhaveného kovu.

"Provedl jsem následující jednoduchý výpočet," pokračoval vědec. "Exploze čtyřiceti uranových bomb ve zlomku vteřiny vytvořila záblesk, jehož intenzita předčí sluneční záření. Tento záblesk doletěl za tři měsíce k Bílé planetě a byl tam zpozorován. Kde nás musel zastihnout radiolokační impuls, zeptal jsem se, za předpokladu že byl z planety vyslán ihned, jakmile záblesk zpozorovali. Výpočet odpovídá: musel by nás potkat ve vzdálenosti patnácti dní dráhy světla od planety. Tento výsledek se shoduje překvapivě přesně se skutečností. Tak přesná shoda nemůže být dílem náhody. Jsme tedy na dobré stopě.

Dobře, ale proč vyslali radiolokační impuls, jakmile zahlédli záblesk? Odpověď se nabízí sama; proto, že věděli, co jej způsobilo. Věděli, že v soustavě Proximy krouží mrtvé letadlo s atomovou náloží a že záblesk způsobila exploze této nálože. Je skutečně velmi pravděpodobné, že bytosti na tak vysokém stupni technického vývoje kontrolují oblast své soustavy a že tedy před časem objevily umělou družici Atlantid'anů. Stalo-li se tak, pak právě oni prosvítili raketové střely astronomem a věděli, že je nemožné, aby samy od sebe vybuchly. A tak jim dal záblesk znamení, že do prostorů jejich soustavy vletělo nějaké letadlo, které způsobilo výbuch a zničilo satelit. Aby se přesvědčili o správnosti této domněnky, vyslali

kužel elektromagnetických vln. A když zjistili přítomnost letadla, kontrolovali jím jeho pohyby. Tolik o způsobu, jak jsme zpravili obyvatele planety o svém příchodu. Nyní mi dovoluňte, abych celý problém obrátil a dosadil za neznámou, jakou jsou v daném problému neznámé bytosti, lidi.

Předpokládejme, že tuto zlověstnou planetu obývají lidé, a ti že se jednoho dne dovědí od svých astronomů, že do oblasti jejich sluneční soustavy vniklo neznámé letadlo. Letadlo se blíží ze stejné části oblohy, z níž před dávnou dobou pronikl do jejich soustavy už jiný letoun s mrtvou posádkou a s nákladem atomových střel. Pokračujme. Toto nové letadlo zničilo výbuchem letadlo staré. Jaké jsou to asi bytosti — uvažují lidé — které přivádějí k explozi starý letoun, s nímž se setkají, a které mají čas i energii, aby proměnily v nic hrob zkamenělé posádky? To je nejasné, to je podezřelé! Tyto bytosti musíme bedlivě sledovat. Vysílají radiolokační kužel tak široký, aby obsáhl skoro celou soustavu Proximy. Než radiolokační vlny, pohybující se rychlostí světla, doletí k neznámému letadlu, uplyne řada týdnů. Když se odražená ozvěna vrací, vychází najevo, že se letadlo řítí velikou rychlostí k jejich planetě, a jeho posádka vysílá sledy geometrických pouček. Tehdy se lidé — za neznámou jsme už přece dosadili lidi — rozhodnou, že vyčkají. Konečně se letadlo přiblíží k planetě a vysílá třicet raket, malých raket. Lidé, obyvatelé Proximy, je nikdy neviděli, není-liž pravda? Myslíte? Ale přece jen viděli.

Vzpomeňte si na fotografie, přinesené z mrtvého satelita Atlantid'anů. Jak chtěli Atlantid'ané shazovat atomové bomby? Pomocí nevelkých, čtyřmetrových nebo pětmetrových raket. Malých raket. A hle, na obloze Bílé planety se objevuje třicet malých raket, které vede jedna raketa velká. Není pravděpodobné, že tato velká raketa je letadlo s posádkou, která má sestoupit pod mraky, vyhlédnout cíle a svrhnout na ně třicet uranových pum? Co dělat, jak zabránit zkáze? Je nutno zneškodnit bomby. Jak? Na štěstí navštívili obyvatelé planety před časem mrtvou družici, prosvítili bomby astronomem, znají jejich konstrukci... V každé bombě je svazek trubic koncentricky se sbíhajících v jejím středu. Každá trubice obsahuje náboj kovového uranu a nálož prachu. Detonace této nálože ve všech trubicích zároveň způsobí soustředění částic uranu v jedolitou masu nadkritické váhy, a tím — atomový výbuch. K předčasnému vznícení bomby stačí přimět k detonaci nálož prachu a zapálit je zcela prostě tím, že se značně zvýší teplota. Proto je třeba vytvořit ve vysokých vrstvách atmosféry dostatečně silné pole — ale — uvažují lidé dále — tak naložíme pouze s bombami. Na velké letadlo s posádkou nepodnikneme útok. Ať neznámí příchozí vidí, že s nimi nechceme bojovat, ani je zničit. A celý tento plán se uskuteční.

Jak vidíte," pokračoval Goobar, "shoduje se tu všechno, a to způsobem tak překvapujícím, že vznikají dvě nové otázky. Prvá zní: dosadíme-li za neznámou lidi, vidíme, že by si počínali pravděpodobně stejně jako neznámé bytosti, to znamená: tyto bytosti musí být nápadně podobné lidem. Jak to? Už při první kosmické výpravě, kdy cílem naší výpravy je nejbližší hvězda, kdy jsme z miliónů systémů galaxie poznali jeden, jak to, že ihned objevujeme bytosti tak nezvykle podobné lidem? Není tato shoda opět dílem náhody, a to náhody tak pravděpodobné, že obrací v nic všechny dřívější úvahy? Má odpověď zní: logická kostra lidského myšlení se promítá do jednání neznámých bytostí ne proto, že je nejdokonalejší, ale proto, že je nutná. Člověk, aby ovládl hmotné síly vesmíru, musejí za tisíciletí v sobě vypěstovat takové metody induktivního a deduktivního myšlení, metody, které se vyvozují z prostých reflexů veškeré živé hmoty. Bytosti, které by se klaněly hvězdám, místo aby zkoumaly proměny nitra hvězd, postoupí ve svém vývoji málo vpřed... Jestliže však obyvatelé Bílé planety vytvořili vysokou civilizaci, a to je jisté, tu musí jejich rozum fungovat podle zákonů logiky podobné naší. Můžeme z toho usuzovat i na podobný vzhled? Samozřejmě, že ne. Podmíněný reflex je v zásadě stejný u opice, dešť'ovky i žraloka, ale je těžko říci, že jsou si tyto tvorové navzájem podobní v ohledu anatomickém.

Druhá, ještě významnější otázka zní: jak se mohlo stát, že to všechno víme teď, ale nepoužili jsme žádných bezpečnostních opatření, nepočítali jsme s ničím takovým a se zarážející lehkomyšlností jsme se dopustili omylu s tak tragickými následky. Má odpověď zní: zavinila to naše zbabělost. Setkání s mrtvou družicí bylo náhodné, ale to, co následovalo, nemělo s náhodou nic společného. Náhoda nezpůsobila, že jsme se tak nakvap odhodlali ji zničit. U základů našeho jednání se skrývalo přesvědčení, že akt zničení družice je výhradně naší, lidskou, pozemskou záležitostí, a že jej nikdo nemá vidět, pak jej také neuvidí. Tato nesprávná, nelogická úvaha vyplynula z přání odtrhnout se od zkamenělého pozůstatku naší vlastní minulosti. Chtěli jsme se ho zříci stůj co stůj. Takže, když jsme připravovali další plány, nepočítali jsme ani se setkáním s mrtvou družicí, ani s jejím zničením, jako kdyby k těmto událostem vůbec nikdy

nedošlo. Za tento nedostatek odvahy, za to ukvapené zničení, museli jsme zaplatit životy našich druhů. Nechtěli jsme nic vědět o posádce satelita — a to přece také byli lidé. Minulost není možno zalhat, není možno vyškrtnout z ní ani to, co je nám v ní cizí. Můžeme vybírat z jejího odkazu, ale musíme mít odvahu nést odpovědnost za celý osud lidstva v průběhu planetárních dějin. Tato tvrdá lekce platí stejně pro nás jako pro ty, kdo přijdou po nás, protože se musí dovědět o tom, že v člověku kromě velikosti rozumu je také malost ukrutenství, když ne zjevná, pak jistě potencionální, která se může projevit pod tlakem vnějších okolností.

Nakonec několik slov o sociálním zřízení Bílé planety. Víme o něm velmi málo, ale to, co známe, je neobyčejně závažné. Radiolokační signál, který kontroloval naše pohyby, byl nepřetržitý, přestože se planeta otáčí, čili její vysílače tvoří soustavu, která obepíná celý svět, a jak jedny vysílače zapadaly pod obzor, odevzdávaly svůj úkol dalším. Radiolokační clona je globální, pracuje ve službách celé planety, čili její obyvatelé jsou po stránce technické sjednoceni jako my. Sjednocení na technické bázi je pravděpodobným důsledkem sjednocení sociálního. Nemám ani úmysl, ani právo rozhodovat o našich krocích, ale rád bych aspoň vyjádřil své přesvědčení, že musíme podniknout pokusy dorozumět se s obyvateli planety. Podaří-li se to naponejprv — nevím. Naše civilizace nás po věky chránila před takovou nevědomostí, před neznámem, před nebezpečím, před bouřemi a pohromami a my jsme zapomněli, že by nikdy nebyla vznikla, kdyby lidé před věky nebyli ochotni podstoupit vše, aby ji vytvořili. A nyní my stojíme na prahu nové epochy. Přišla doba převratu. Vyžaduje mnoho. Žádá od nás to, co na Zemi od nás nikdo nežádal. A my nato musíme přistoupit, protože takové jsou zákony dějin. Lidstvo nemůže zůstat stát na své cestě. Tento velký další krok musíme učinit, avšak my si svůj vnitřní souhlas s tím, co nám přináší, musíme vybojovat tak, že pochopíme jeho nutnost, která pro příští generace bude novou, vyšší svobodou."

Sotva Goobar domluvil, objevil se vedle něho Ter Akonjan, zvedl k očím popsaný lístek a začal číst: "Rada astrogátorů posádce rakety.

V nejbližších letech začne lidstvo podnikat transgalaktické lety. Tyto výpravy musí mít k dispozici kosmické mezistanice na nebeských tělesech v blízkosti sluneční soustavy. Poloha soustavy Centaura činí z ní přirozenou základnu pro takové mezistanice usnadňující cestu výpravám ve směru jižního pólu galaxie a Mraků Magellanových. Když rada astrogátorů všechno toto uvážila, rozhodla:

1. pokračovat v pokusech o dorozumění s Bílou planetou,
2. tyto pokusy mohou skončit zkázou rakety. V tom případě bude v těchto pokusech pokračovat příští výprava, ale stavba kosmické mezistanice by se tím zdržela o čtvrt století. Aby se tomu předešlo, bude dříve, než GEA podnikne pokusy navázat spojení s Bílou planetou, vybrána mezi planetami Centaura ta, která má nejlepší předpoklady pro zřízení kosmické mezistanice. Stroje, které na ní zanecháme, zahájí pod kontrolou jednoho člověka stavební práce. Rada astrogátorů vyslovila souhlas s tím, aby na této stanici byl ponechán mechanista pilot Zorin, protože má všestranné polytechnické vzdělání a velké zkušenosti ze staveb kosmodromických stanic."

Když astrogátor dočetl a pohlédl do sálu, všiml jsem si, že Anna, která seděla dole, vstala a odešla bočními dveřmi. Střední uličkou se prodral do popředí Zorin a vystoupil na pódium. Šumot, který se převaloval amfiteátrům při posledních Ter Akonjanových slovech, utichl. Podle zákonů meziplanetární plavby nemůže zůstat na odbočce kosmodromické stanice jediný člověk; musí mít nejméně jednoho druhu. Podle zvyku měl si ho teď Zorin vybrat. V sále vládlo velké, napjaté ticho, jako by pilot, přejíždějící zrakem moře hlav, vybíral teprve teď, přestože jsme věděli, že už to učinil dříve, a jen hledá toho, koho si vybral za svého druhu. Najednou se mi rozbušilo srdce. Nadarmo jsem si říkal, že je to nesmysl, nemožnost, co já znamenám pro Zorina? Jednoho z posádky, člověka téměř cizího... něco jiného by bylo, možná, kdyby Ameta...

Halvy sedících se nepatrně zvedaly a šly vstříc pilotovu pohledu a nepatrně klesaly, když je míjel; napjaté čekání probíhalo shromážděnými jako vlny. Vtom spočinuly jeho oči na mně a tak se do mne zabodly, že jsem vstal, aniž jsem si to uvědomil. "Souhlasíš?" hlas prvního astrogátora doletěl ke mně jako z veliké dálky.

"Souhlasím," řekl jsem. V sále se zvedl dutý šumot.

Zorin a Goobar hovořili s astrogátory; proudy lidí se hrnuly dolů, obklopovaly pódium. Vyšel jsem na

chodbu úplně prázdnou a tichou. Necítil jsem ani rozčilení, ani hrdost, — naprosto nic. Šel jsem tak dlouhou dobu — neočekávaně jsem se zastavil: nohy mě zanesly do předsálí koncertní síně. Stál jsem před sochou Soledad, bílým chlapcem, který se zastavil na své pouti. Měli jsme za sebou osm let! Jakých let! Na GEI plynul pomaleji čas na hodinkách, ale nikoli čas událostí. Oč jsem byl starší než ve chvíli startu. Ale tento bílý chlapec se nezměnil. Stále stejně upíral oči do budoucnosti. Objal jsem sochu pohledem, udělal jsem několik kroků a ještě jednou, napůl obrácen, jsem na ni pohlédl, jako bych se s ní loučil. Srdce se mi sevřelo, vzpomněl jsem si na Annu. Kam asi šla? Zastavil jsem se a pak jsem přidal do kroku.

Nejbližší výtah mě zavezl do parku. Už zdaleka jsem uviděl Annu. Seděla v trávě, hustě protkané pomněnkami. Ameta je měl velice rád. V pokoji je však velmi nerad viděl. "Chceme-li být s květinami," říkal, "musíme jít za nimi" V tom jak Anna skláněla hlavu, bylo něco, co zpomalilo můj krok. Otevřenými dlaněmi se dotýkala květů jako slepec. Zastavil jsem se nad ní.

"To jsi ty?" řekla tiše. Nebyla to otázka. Klekl jsem si vedle ní. Z dálky to muselo vypadat směšně. Dva dospělí lidé — a klečí v trávě jako děti.

Chtěl jsem zlomit mlčení, ale nemohl jsem. Políbil jsem dlaň její malé ruky a cítil jsem pod prsty maličké mozoly tam, kde se její prstíky stýkaly s nástroji.

"Byl jsi na schůzi až do konce?" zeptala se.

"Ano."

"Zorin?"

"Ano."

"A ty?"

"Ano..."

Odmlčela se.

"Poslouchala jsi to doma, potom...?" otázal jsem se.

"Ne."

"Jak to víš?"

Zvedla hlavu.

"Myslila jsem si to... Ty ne?"

"Ne," řekl jsem udiveně.

Usmála se.

"Ty vždycky přijdeš na všechno až poslední..."

S její tváří se dělo něco nedobrého — viděl jsem, jak bojovala o úsměv, pak najednou odvrátila hlavu. Když se na mne znovu podívala, byla již docela klidná. Nic víc jsme si neřekli.

V noci jsem procitl z hlubokého spánku, od počátku plně při vědomí a vyspalý. Svítla fialová lampička a přes sklo stínítka dopadalo na podušku několik modrých skvrnek jako lístečků pomněnek. Anna ležela naznak, s hlavou zvrácenou vzhůru, bohaté tmavé vlasy kladly stíny na její tvář; suchýma očima upřeně hleděla do stropu. Zavřel jsem oči, ale spát už jsem nemohl. Najednou řekla:

"Vrátíš se?"

Zvedl jsem se.

"Milovaná..."

Políbil jsem ji a v polibku jsem si uvědomil, jak už je daleko.

"Vrátím se, jistě se vrátím, vždyť ostatně neodcházím od tebe jenom já... oba letíme, každý jiným směrem... a ty se vrátíš?" pokoušel jsem se o úsměv a veselý tón hlasu, avšak Anna zůstala vážná.

"Ano," řekla, "já se jistě vrátím."

"To je krásné."

Podívala se na mne — její černé oči byly blízko mých.

"Víš, nemohu tomu uvěřit, že jsem tě někdy neznala... je to tak veliké, jako kdyby to nemělo počátek... proto si nedovedu představit, že to může mít..." nedokončila. Neptal jsem se na nic. Svíral jsem ji v oběti stále pevnějším. Nabrala dechu a tichounce, přímo do ucha mi pošeptala:

"Oni byli přece jen šťastnější..."

"Kdo, drahá?"

"Lidé ve starověku."

"Myslíš?"

"Ano. Věřili ve věčnost. ..."

Přes tři měsíce se pohybovala GEA v soustavě Centaura. Planety se blížily jako jiskry, rostly ve světla, zacláněly nebe a odcházely, šlehnuty plameny trysek. Piloti sestupovali z galerie jako šňůra stříbrných postava mizeli ve vstupních otvorech raket. Tato podívaná se mnohokrát opakovala, starty i návraty, pevné stisky rukou, rachot zapalovaných motorů, v skrytu odbíjející zvon odpalovny, ticho po odletu, v němž bylo těžko pohlédnout do očí těm, kteří zůstali s námi, a němé pohyby rtů, počítajících střely, jak po sobě následovaly, střely, které vylézaly z otvorů vytahovány píсты, černé, ožehnuté žarem, jaký se kolem nich tvořil při srážce s hustou atmosférou.

V této době jsem se vídal se Zorinem zřídka. Pracoval společně s ostatními konstruktéry na projektu kosmické stanice; v hrubých rysech byl plán načrtnut již před rokem, nyní vysedal celý Tembharův kolektiv nad podrobnou technickou dokumentací. Věda, jak nebezpečná je pro ducha nezaměstnanost, a chtěje se stát Zorinovi nejen druhem, nýbrž i spolupracovníkem, studoval jsem po celé dny základní díla z oboru radiotechniky — oprašoval jsem staré znalosti, které jsem získal ještě za mlada na studiích mechanistiky. Neodtrhoval jsem se od trionů ani tehdy, když jsme kroužili kolem další planety a nebyl jsem na žádné z nich. Ale Ametovi přátelé na mne nezapomínali. Ul Wefa první přinesl a mlčky vysypal na můj stůl horu jiskřivých minerálů, ohnivých vulkanických květů planety, kterou navštívil. Z jiného letu mi přinesl Teupane kus lávy se zatvrdlým tříprstým otiskem: rostoucí počet exponátů této jedinečné sbírky svědčil o pokrocích cesty.

Minuli jsme pouštní planetu a druhou, vulkanickou, jejíž vysoká teplota znemožnila lidem sebekratší pobyt na jejím povrchu; snímky pořízené skrze vrstvy horkých mraků prokázaly nějaký záhadný pohyb na jejím povrchu. Z ohnivzdorných automatů vyslaných na zvědy vrátila se sotva polovina: zbylé podávaly nejasné hlášení, z nichž nebylo lze vyrozumět, zda velké útvary s členitými končetinami, které klouzaly po vychladlých vulkanických skalách, jsou stroje, zanechané na místě po nějaké katastrofě, nebo formy nebílkovinného organického vývoje.

Astrobiologové nadarmo naléhali, aby mohli začít se zevrubným bádáním; odložilo se to na pozdější dobu a GEA se pustila na další pouť. Následující planetu jsme mijeli za noci v nevelké vzdálenosti. Raketou proniklo jemné, ale do nejbzdálenějších koutů zaléhající pronikavé svištění chladicích přístrojů, v nichž vřelo kapalné helium. V černém hvězdném nebi zel jako rudá trhlina srpek planety. Zvětšení ukázalo povrch, po němž jako černí pavouci lezly splývající a trhající se sítě; planeta procházela horotvorným stadiem a hlubokými průrvami v kůře tryskaly řeky tmavého žáru.

Soustavu slunce á uzavíraly ledové planety typu našeho Neptuna; když jsme pronikli miliardu kilometrů od jejich drah, octli jsme se v pásnu slunce (3. sféra jeho gravitace byla bez planet: odděleny propastmi, kroužily v ní pouze větší a menší asteroidy, trosky hvězdy rozkotané před tisíci věky. Podle rozhodnutí astrogátorů měla být transgalaktická stanice zřízena na jednom z těchto skalních zlomků, plném srázných skalisek a bez atmosféry. Pustinu protínaly dráhy celých stovek takových těles; bylo si tedy z čeho vybrat, ale zvolená planetka musela vyhovovat mnoha požadavkům. Její dráha měla se co nejvíce podobat kružnici, aby se na své pouti ani od slunce příliš nevzdalovala, ani se k němu příliš nepřibližovala, dále se měla vyhýbat drahám ostatních těles, aby nebyla vystavena velkým výkyvům, kromě toho se musela vyhýbat blízkosti silných proudů meteorů, které létají na periférii "metaře podvojně soustavy".

Hledání se protáhlo na celý měsíc: observatoře pracovaly ve dne v noci, teletaktory a radarskopy nepřetržitě zkoumaly prostor a výsledkem těchto honů, či spíše lovů bylo, že volba astrogátorů padla na bezejmenný asteroid průměru téměř čtyři sta kilometrů, který tedy měl gravitační pole, nepatrné sice, ale dostatečně silné, aby se člověk mohl pohybovat po jeho povrchu bez obav, že odletí do vzduchoprázdna. Jak jsme se k němu blížili, vypadalo to, že tato kosmická troska na nás mrká okem špičatým jako zornička kočky. Tyto velké výkyvy v zářivosti působila jeho rychlá rotace i velmi nepravidelná forma; připomínala totiž svým protáhlým tvarem spíš horský hřeben, který se vznáší v černé tmě, než planetku.

GEA kroužila kolem něho po tři týdny. V této době zjistili tektonikové, že skála je dostatečně kompaktní

a zajišťuje život planetky pro nejbližší tisíciletí. Pak se na planetku stěhovaly stroje, stavební materiál a zásoby potravin.

Stavební automaty se rychle zahryzly do skály a vyhloubily v ní dvě okrouhlé jámy. V jedné byla zřízena kupolovitá tlaková komora s nádržemi vzduchu a v druhé — atomový reaktor, který nám měl dodávat elektrickou energii a teplo.

Den za dnem převážely nákladní rakety na planetku prefabrikáty a dílce, z nichž měla vzniknout radiolokační vysílačka příští kosmodromické stanice, až konečně byly ve skalách poslední náklady. Rozloučili jsme se s druhý krátce a prostě a svým nejdražším jsme řekli slova, jaká říkáváme při bezvýznamném loučení.

Když jsme sestupovali se Zorinem po nakloněné dráze první koleje, na níž ležela k startu připravená raketa, již ve skafandrech, jen s přilbami posazenými dozadu a opřenými o límec, vyskočilo najednou zezadu za pilířem dítě s plnou náručí bezu a zastoupilo nám cestu.

Zůstali jsme stát a dítě — buclaté, snad čtyřleté děvčátko s myším copánkem a sytě ruměnými tvářičkami — zvedlo ne bez námahy kytici a podalo ji Zorinovi.

"Tu máš," řeklo děcko, "a až se vrátíš, vid', že nám zase budeš povídat pohádky?"

"To víš, že budu," odpověděl Zorin. "Jakpak se jmenuješ, malá?"

"Magda."

"Kdo ti dal květiny?"

"Nikdo, já sama!"

Ulehčeně si oddechla, že to má šťastně za sebou, když vtom zahlédla přicházející astrogátory a začala utíkat, co jí nožky stačily.

Ter Akonjan, Pendergast a Yrjóra stiskli nám ruce již beze slova. První se úzkým průlezem vtáhl do rakety Zorin a natáhl ruce pro kytici, kterou jsem mu opatrně podal. Pak jsem já spustil nohy do otvoru. Když jsem tak po pás vězel v kovovém trupu, všiml jsem si najednou ženy, která stála několik metrů nad námi na plošině v mezipatře. Byla to Callarla. V této chvíli, zaraziv se na okamžik, jsem si uvědomil něco, co dosud nikdo nevěděl: čekala dítě. Její postava byla ještě stále dívčí. Uhodl jsem to z nějakého jejího pohybu, z toho výrazu tváře, nenápadného, ale zvláštního, jako kdyby nebyla zaposlouchána do svého okolí, ale do vlastního těla, v němž již cítila první záchvěvy nového života.

MRAKY MAGELLANOVY

Kytice bezu stála na okně ve skleněné laboratorní kádince. Když jsem seděl u stolu, viděl jsem, jak automaty navrtávají do skály otvory, desítky otvorů, které tvořily soustředné kružnice. Potom do nich vkládaly nálože trhavin a skrývaly se. Explozi nebylo slyšet. Skála roztržená ohněm se vzepjala, vylétla vzhůru v ohni a kamenech. Půda se třásla a z bezových snítek opadávaly drobné křížky květů. V prostoru bez atmosféry padal kouř jako železné piliny. Automaty opouštěly úkryty, sestupovaly do jámy a kladly vrstvy kovových prutů. V zorném poli se objevil paprskomet. Vystrkoval hlavici na dlouhém rameni a otáčel s ní, docela tak, jako kdyby se rozhlížela malá směšná žirafa hledající pomyslné listí. Strašlivý ocelově modrý záblesk. Kov, roztavený zásahem záření, rozteklý do prohlubní jámy, tuhl. Automaty se šoupaly po drsném povrchu, obrušovaly jej, vyhlazovaly, leštily, až se třpytil jako živé stříbro. O kus dále jiné automaty kladly nové nálože, hloubily základy pod stožár antény. Půda se mírně třásla. S větviček se sypalo čím dál tím víc bílých lístků; konečně pátého dne Zorin povídá:

"Škoda, že nemáme kamna... taková ta starodávná, na obyčejný oheň, víš? Spálili bychom větvičky.

Pamatuješ si na vůni kouře z ohně?"

"Pamatuji."

Když odpoledne — oblečen do skafandru — odcházel, už po druhé v témže dni, aby zkontroloval postup prací, vzal si větvičky s sebou. Vrátil se za hodinu. Měl je za pasem. Všiml jsem si toho, ale nic jsem neříkal.

Zpozoroval můj pohled.

"Nemohl jsem je tam nechat opuštěné," vysvětloval. „Je tam samé kamení. Kéž by tu byl aspoň kousíček prsti."

"Lepší, žes je přinesl," řekl jsem. "Bez má takovou měkkou duši, dá se řezat, jako dítě jsem si tak hrával."

Větvičky se vrátily do prázdné kádinky a tam zůstaly. Do konce.

Automaty pracovaly celý den. Ve dne nebo v noci — jim to bylo docela jedno. Nám ne. Bylo nesnadné určit si rytmus spánku a bdění. Asteroid se otáčel tak rychle, že vystavoval naši skalnatou pláň žhavým slunečním paprskům každé tři hodiny. Tři hodiny trvající noc byla ozařována obyčejně Sluncem ?, vzdáleným 25 astronomických jednotek, které zářilo nesrovnatelně jasněji než pozemský úplněk. Skály ve dne pálily jako balvany rozžhaveného kovu, v noci fosforeskovaly silným, jako led chladným světlem. Rychlost rotace planety byla vysoká, takže při pohledu oknem člověk viděl, jak se stíny prodlužují a rostou — absolutně černé, vše pohlcující stíny vzduchoprázdna. Když nějaký automat přečnival ze světla do stínu, zdálo se, jako kdyby byl rozřátý vejplů a jedna jeho část přestala existovat.

Večer co večer jsme zasedali k přijímačům, které byly postaveny na miniaturní půdičce našeho domku, a pozorně jsme se zaposlouchávali do dutého šumotu reproduktoru. Z praskotu a šramotu, které jako by byly povrchem nějakého temného vlnění, vyskočily najednou veselé tóny znělky GEY. Protože jsme postavili prozatímní stožáry antény, udržovali jsme s raketou televizní spojení a každý večer jsme se s druhy vídali. Vyměňovali jsme si zprávy, hovořili o postupu prací; občas žádal Zorin kolegy o pomoc při výpočtech.

GEA letěla přímo k Bílé planetě. Od cíle ji dělily ještě dva týdny cesty. V té době jsme chtěli dokončit nejdůležitější práce při výkopech základů pro budoucí velký atomový reaktor, který měl nahradit náš nynější, provizorní. Vstávali jsme za místního úsvitu, obešli jsme všechna pracoviště — a bylo jich někdy i deset najednou a byla rozptýlena na ploše několika kilometrů — ale pak jsme se hned nevraceli do tlakové komory (říkali jsme "domů"), nýbrž jsme si vyšli na procházku každý den někam jinam, takže jsme poznali okolní krajinu v okruhu několika kilometrů. Bylo to skalnaté těleso značně strašidelné, spíš karikatura než miniatura planety. Zmínil jsem se jednou o tom, že připomínala z dálky utržený horský řetěz, který pluje v hvězdném prostoru; proto se obzor, obepínající chodce, hned rozbíhal na několik kilometrů, hned nečekaně smršťoval. Na severovýchodě, ve vzdálenosti třiceti kilometrů od našeho domku, přecházela poměrně rovná skalní planina hřebenem ve sráz, pokrytý spleť podivných útvarů. Až k obzoru se táhla ztuhlá kamenná záplava; nebylo v ní nic ze svahů zasypaných skalní drtí, z přirozené eroze, z obrazu působení vody, větrů a přitažlivosti: bylo to jakési panoptikum groteskních forem zdánlivě nepředstavitelných: zkamenělé balancující makovice, obrovské zubaté balvany, jako zázrakem držící rovnováhu, zátarasý z kolmých kamenných břevien, čekajících na jediný neopatrný pohyb, aby se začaly valit dolů zpomaleným ospalým pohybem jako v přišerném snu. Když jsme vystoupili na skalní výstupek dominující krajině, viděli jsme celý les ostrých koster, prostírající se na pozadí hvězd a odrážející se od něho pronikavým bílým třpytem. Nad touto mrtvou krajinou se pohybovala rovnoměrným chodem plamenná sluneční koule. Podle toho, jestliže jsme vstupovali do pásma obráceného k slunci, kde se půda ohřívala na sto stupňů, nebo vnikali do stínu, přeskakovalo automatické klimatické zařízení skafandru nepřetržitě z jedné krajnosti do druhé.

Zorin svým chováním poněkud připomínal klima asteroidu: hned po celé hodiny zarytě mlčel, hned se pouštěl do dlouhých monologů. Nezasvěcenému pozorovateli by se mohlo zdát, že naše soužití není nejideálnější, ale kdo by si to myslel, byl by na omylu. Přívětivý a zpravidla hovorný býval totiž Zorin jen ve společnosti cizích lidí; ke mně se choval právě tak, jako kdysi ve společnosti Ametově. Jeho téměř letargické zámky a zamyšlení, bručivé odpovědi, jednoslabičná slůvka mne těšila. Přestože jsme o Ametovi nikdy nemluvili, ani nevyslovili jeho jméno, býval nějakým zvláštním způsobem tak plně s námi, že jsme se nejednou chtěli málem ohlédnout, když jsme při vycházce přišli na přírodní scenérii fantastičtější než jiné, abychom se přesvědčili, zdali malý pilot prožívá s námi naše dojmy.

Asi deset dní po vyloďení na planetce seděli jsme na hrotu skalní jehly, která se tyčila vysoko nad celým okolím. Na západě viselo Slunce v plamenných hřívách protuberancí; druhé Slunce a právě se k něčemu blížilo jako malý oslňující kotouček. Vydali jsme se na procházku úmyslně, abychom mohli pozorovat očekávané zatmění jednoho slunce druhým; když se malý kotouček skoro dotýkal velkého, vyslaly si oba naproti, jako by se hledaly, ohnivé výrůstky, které vzápětí splynuly; tak vznikl podivný, hruškovitý útvar, vydávající intenzivní ocelovou záři; pak se užší, protažená část hrušky či vlastně Slunce a začala smršťovat a pomalu ukrývat za částí širokou. Intenzita osvětlení se nezmenšila, protože úbytek světla byl

nepozorovatelný.

Dlouho jsme mlčeli; konečně jsem poprosil Zorina:

"Vykládej mi nějakou pohádku."

Zdalo se, že to přeslechl. Za hodnou chvíli povídá:

"Pohádku ti vykládat nebudu. Zato ti povím o pohádkách. Slyšels někdy o sírových vracích?"

"Nevzpomínám si."

"Ale jistě jsi slyšel."

Asi před dvěma sty lety byly konstruovány první raketory. Z počátku neobyčejně velké, až do čtyřiceti tisíc tun čisté váhy. Do výpočtů se vloudila nějaká chybička, a tak se ty plechovky fantasticky zahřívaly na několik set stupňů. Přestali je tedy vyrábět. A těch několik desítek raket, které už byly hotovy, bylo posláno na linku Titan-Země. Měly přivážet síru. Hned při prvním letu pár kousků vybuchlo.

Dopravovaná síra se měnila v plyn a trhala rakety jako balóny. Problém byl, kam s tím. Na Zemi to samozřejmě stáhnout nechtěli. Bylo to riskantní. Lidi posílat nemohli a automatů bylo taky škoda — takový neřád se může každou chvíli roztrhnout. Nakonec celou eskadru rádiem obrátili a poslali na druhou stranu, ať si to letí kam chce, za hranice sluneční soustavy, celý vesmír ta síra přece nezaneřádí. Za rok přestaly odpovídat na radiosignály, kosmodromisté si oddechli, byl pokoj; asi po třiceti letech, bác! První sírová katastrofa! Po ní druhá! Ukázalo se, že ty zatracené raketory ve snu nenapadlo, aby zmizely navždycky. Dostaly se do gravitačního pásma Jupitera, který je samozřejmě obrátil, posadil na nějaké opuštěné dráhy komet a nechal je obíhat. A od té doby se tady motají: na pár let přechájí od Slunce, sedí si někde v apheliích a pak se zase vrací. Pokud letí daleko od Slunce, jsou dostatečně chlazeny a síra se nemění v plyn. Když se vrací, už v blízkosti oběžné dráhy Marsu, začnou se zahřívat a na výšce Země praskají jako mýdlové bubliny. Dovedeš si to představit? Dvacet tisíc tun síry se promění v stlačený plyn. Raketa vybuchne, vznikne mrak průměru sto tisíc kilometrů, který se po několika týdnech rozplyne. Ale když někde blízko proletí nějaký asteroid, sebere ten mrak s sebou a pak se to neštěstí táhne po celé měsíce. Vznikne kulovitý chomáč sírové mlhy — či spíše prachu, protože plyn ve vzduchoprázdnu krystalizuje — jakási nakypřená slupka a v ní pekelně tvrdé křemenné jádro. Mlha přechází do vzduchoprázdna tak nepozorovatelně, že při letu, než pochopíš, co se děje, už v tom vězíš po krk. Světlo neprochází, radiolokátor vážne jako v těstě, vidět není nic, ani hvězdy, ani světelné signály, orientace žádná, a můžeš počítat s tím, že se dříve nebo později nabouráš do jádra. Nezbyvá, než ihned vypnout motor, najít pomocí gravimetru vlastní asteroid, postavit stroj odstředivě, vyvinout hned co největší zrychlení a prchnout. Přirozeně dobře se to mluví, ale když člověk vltne do takové kaše, ztratí hlavu, ani neví jak. A s automaty je to ještě horší. Uvaž sám — na planetách přece neexistují a nemohou existovat "přirozené sírové atmosféry" — a proto žádný pilot-automat není seřízen na taková kouzla.

Zkrátka a dobře, z Marsu se vracel na Zemi školní výlet: asi tři sta dětí, a jejich raketa vletěla zrovna do takové sírové mlhy, obklopující asteroid, ostatně neobyčejně malý, průměru několika kilometrů — to je důležité. Pilot-automat se napřed pokoušel manévrovat, nakonec udělal jedinou možnou věc — vypnul motory. Tak neriskoval katastrofu: raketa přitahována asteroidem začala na něj padat, samozřejmě nesmírně zvolna — takový "pád" může trvat celé týdny. Děti odletěly z Marsu samy. Učitelka měla přistoupit na První kosmodromické stanici."

"Jak to, copak nedostaly výstrahu?" zeptal jsem se.

"Nevím, jak k tomu došlo. Výstrahu určitě dostaly. Možná ne dost přesnou. Nevím. Takové případy se stávají. Řidčeji než dříve, ale stávají se. A zrovna toto byl případ 'jeden ze sto tisíc'. Tak tedy když radiolokační spojení začalo vypovídat, pilot-automat vypnul motory. Je těžko vylíčit, co se mezitím dělo. Alarm postavil na nohy celou severní polokouli; záchranné rakety letěly vlnovitě z Marsu, z Měsíce, ze Země. Asi šest set raket. Řeknu ti, že po první asi za třicet let byl přerušen na několik hodin celý nákladní provoz v druhém pásmu Marsu. Ale dříve než doletěly na místo záchranné rakety, byl tam už jeden člověk. Byl to pilot Světelného střediska, který právě konal zkušební let s raketou stavěnou pro neobyčejně vysoké rychlosti. Pohonných látek už měl málo a vracel se na základnu, když uslyšel rádiové volání o pomoc, odbočil ze svého kursu, a protože mohl vyvinout obrovskou rychlost, vnořil se již po čtvrt hodině do mlhy. Nějakou dobu kroužil, až konečně uslyšel dětský pláč. Samozřejmě v rádiu rakety.

Pracovali na nejdelší vině, nemohl přesně určit směr, zato mohl povídat s dětmi. Ihned vypnul motory a začal padat na asteroid."

„Proč tu raketu nehledal?"

"Hm, pokoušel by ses hledat jehlu ztracenou v oceánu? Mlha vyplňovala dvě stě miliard kubických kilometrů prostoru, byl by mohl hledat celý život a ještě by ji nenašel. Když však padal, musel se k ní nakonec přiblížit na několik desítek kilometrů, protože, jak jsem říkal, asteroid byl velice malý. A tak tedy s vypnutými motory padal a hovořil s dětmi. Měly všeho dost — jídla, vzduchu, vody — ale bály se, a tak jim vykládal pohádky až dlouho do noci. Když usnuly, on bděl a ráno zase začal vyprávět. Pokusný let trvá obvykle dvě hodiny. Měl jen několik posilujících tabletek a několik doušků kávy, kterou čas od času svlažoval hrdlo, aby neochrptěl. Dovedeš si to představit? To nebyla obvyčejná raketa, ale střela Střediska pro výzkum světelné rychlosti, pilot ležel v pneumatickém obalu, od hlavy k patě ovinut bandážemi, potmě, s mikrofonem přitisknutým na krk a vyprávěl pohádky. První záchranné rakety přiletěly až na druhý den, ale než našly děti a jeho, uplynulo několik dalších hodin."

"Ten pilot — tos byl ty?"

"Kdepak, Ameta."

"Ameta?"

"Ano."

"A on ti to vyprávěl?" řekl jsem nedůvěřivě; nějak mi to nesouhlasilo s Ametou.

"Ne."

"Odkud tedy znáš podrobnosti?"

"Musíme už jít, slunce zapadá. Rád bych ještě dohlédl na šestý úsek. Odkud znám ten příběh? Já jsem totiž byl jedno z těch dětí..."

Když jsme zkontrolovali postup práce a vraceli jsme se do našeho obrněného "domu", visel nad obzorem už pouhý cípek slunečního kotouče jako hřeben plazivých plamenů. Celý povrch krajiny zakryla neproniknutelná čern, v níž jsme putovali ponořeni po kolena, po pás, konečně po krk...

Už jen ty nejvyšší skalní hroty svítily nad mořem temnot, avšak noc i je postupně zhášela. Zorin, který celou cestu mlčel, zůstal stát u vchodu a nečekaně řekl:

"Našli se lidé, kteří říkali, že jednal nerozumně, neopatrně. Odpověděl: ‚V oceánu žijí ve vápenných ulitách malí tvorečkové — radiolaria — za sedm set miliónů let se nezměnili. Jsou to nejopatrnější tvorové na světě.'"

Abychom mohli provádět běžné stavební výpočty, měli jsme k dispozici příruční elektronický mozek. Večer usedal Zorin ke stolku a začínal s ním rozmlouvat. Elektronický mozek byl malý, úzce specializovaný a nemohl se samozřejmě rovnat mohutným univerzálním automatům GEY; a tak musel Zorin nejdou dluho čekat na výsledky a spílal mu proto hlupáků; tato nadávka nabyla časem zabarvení téměř mazlivého. Několik následujících večerů byl Zorin plně zaměstnán kontrolou postupu stavebních prací a odložil na pozdější dobu analýzu astroradiolokačních dat, která nás informovala o všem, co se děje v prostoru okolo skalnaté planety, na níž putujeme vzduchoprázdňem. Když se do nich konečně pustil, zachmuřil se. Dal "Hlupákovi" řadu čísel. Ten jako obvykle zlobil, a tak jsme si šli lehnout, aniž jsme se dočkali výsledku. V noci Zorin vstal a přistoupil k automatu. Když se vrátil, pískal si; to byla známka nejhorší nálady.

Neptal jsem se na nic, protože jsem věděl, že se každá myšlenka v něm musí uležet.

"Víš," řekl na konec, "tak se mi zdá, že budeme mít krupici."

Krupice znamená v jazyku pilotů proud meteoritů. Když jsem uslyšel tuto zprávu, nebyl jsem nijak rozčilen.

"Co na tom," řekl jsem, "naš dům i atomový reaktor i stanice automatů jsou dostatečně odolné, budeme se muset mít na pozoru nanejvýš několik hodin. Ale divné je, že by se astrogátoři byli zmýlili..."

Zorin neřekl nic, teprve těsně před tím, než jsme odešli (už svítalo), prohodil:

"To nejsou obvyčejné meteority, víš, tyhle letí z oblasti za soustavou Centaura..."

Zůstal jsem sám. Zorin šel na nejvzdálenější pracoviště. Měl jsem tedy téměř hodinu času, abych mohl uvažovat o jeho slovech. Jak víte, dopadají na planety dva druhy meteoritů. Vnitřní, neboli vlastní,

meteority soustavy se pohybují po uzavřených drahách a jejich rychlost dopadu na naši planetku nemohla překročit rychlost několika kilometrů za vteřinu. Avšak meteority "cizí", roje úlomků železa a kamene, řítící se po parabolách, mohou v poměru k tělesům soustavy dosáhnout rychlostí obrovských, až sta kilometrů za vteřinu. Vypadalo to, že náš radiolokátor zachytil stín právě takového proudu.

Po dva následující dny jsme se o tom slůvkem nezmínili, přestože Zorin vysedal čím dál tím později do noci nad filmy radarskopů a stále častěji si uhlazoval vlasy s takovou prudkostí, jako kdyby se chtěl skalpovat.

Podnikli jsme všemožné zabezpečovací kroky: automaty vyztužily rezervními pancéřovými deskami naši komoru i strop atomového reaktoru, který stál asi půl kilometru od "domu" jako mohutný kovový buben ze tří čtvrtin zapuštěný do skály.

Zorinova domněnka se změnila v jistotu. Fotografické snímky ukazovaly v jednom kvadrantu oblohy malý obláček mlhy, jako kdyby někdo udělal na snímku kaňku; pohyboval se tam mrak tělísek tak drobných, že tvořila obraz pouze jako celek; světlo hvězd jimi pronikalo dále, nebyla to jednolitá masa, nýbrž roj malých úlomků.

"Třeba to bude jen oblak prachu," řekl Zorin, když jsme uvažovali, máme-li o svých obavách zpravit GEU, ale rozhodli jsme se, že to neuděláme, protože nám naši druhové stejně nemohou pomoci a nadarmo by se o nás strachovali. Po celý příští den postupovaly práce obvyklým chodem; druhý výkop základu pod atomový reaktor byl již téměř hotov, stanice automatu byla dostatečně zajištěna pancéřovými deskami, pouze prozatímní stožár rádiové stanice, který se zvedal do výše 45 metrů nad okolím a byl upevněn soustavou ocelových lan na kotvách, jsme nemohli zajistit. V noci mne vytrhla ze spánku hromová rána tak mohutná, jako kdyby se mi přímo nad hlavou rozbil železný zvon. V šumícím tichu jsem dlouho ležel bez hnutí, ohlušen pronikavým zvukem, který dohasínal v uších. Lůžko se pohnulo, jako kdyby dostalo zásah. Usedl jsem, spustil nohy dolů a pod bosými šlapkami jsem cítil, jak se země lehce chvěje. Mozkem, omámeným ještě spánkem, prolétla myšlenka, že je planetka obživlou obludou, která se právě probouzí, pohybuje a opírá se o svůj kamenný krunýř. Půda se zatřásla silněji. Probral jsem se úplně.

"Slyšíš?" řekl jsem do tmy.

Odpověď nepřišla, ale věděl jsem, že je Zorin vzhůru.

Za čtvrt hodiny vyšlo slunce a krajina za okny tonula v oslňujícím jasu. Kam oko dohlédlo, vybuchovala skalnatá krajina na desítkách míst současně. Ani zvuk, jen bílé výtrysky kamení, hned blízko, hned dále a země se někdy třásla jako paluba lodi bojující s bouří. Meteority, v letu neviditelné, ukazovaly své hrany, točící se závratně rychlým vírem, jen když se obludným skokem odrážely od skal. Mlčeli jsme a za okny se stále lil kamenný příval. Z balvanů se kouřilo, kamenné fontány vytryskovaly a padaly, tu a tam slabounce cinkaly úlomky, které zasáhly stěny a opět se rozhostilo ticho, které znenadání rozbíjel kovový rachot hromu, jako kdyby strop praskal a řítit se nám na hlavy — to se nějaký úlomek roztříštil o střešní pancéřovou desku komory.

Za tři hodiny slunce zapadlo. Meteority padaly dále, ale slaběji a řidčeji, protože nás planetka nyní stínila před jejich hlavním proudem, a meteority, které se sypaly na její noční polokouli, dosahovaly pouze rychlosti volného pádu, která byla ve srovnání s jejich kosmickou rychlostí nepatrná.

Nevěděli jsme ještě, jakou dráhu v prostoru proud opisuje a jak daleko se táhne. Museli jsme čekat.

Nastal den a půda se zase otrásala. Znovu se na nás sypaly prudké údery; pancéřové desky jim vzdorovaly, vydávající ostrý, napjatý zvuk. Zdálo se, že se ocelové stěny prohýbají a pérují v záplavě hrozných nárazů. Příští noci kamenné krupobití, třebas slabší, zhoustlo tak, že jsme nemohli ani pomyslet, že bychom opustili komoru — a to byl teprve začátek.

Den za dnem, noc za nocí, v přízračném světle rozžhavených skal i v ledové hvězdné tmě padal mrtvý déšť. Země se svíjela jako živý tvor pod ranami, stěny se chvěly. Zimničné třesení se rozléhalo po věcech, pronikalo do našich těl, mýjely hodiny v dutém tichu roztříštěném každou chvíli dlouho doznívajícím zahřměním. Byli jsme uvězněni. Obloha chrlila ze svých bezedných propastí celé řeky kamenných úlomků a rozbíjela je o kůru asteroidu. Spojení s atomovým reaktorem a stanicí automatů bylo až do této chvíle nepřerušeno. Když příští noc bombardování zesláblo, nařídili jsme automatům, aby pokračovaly v práci. Vyšly z úkrytu, ale asi po hodině jeden z nich padl, rozbít přímým zásahem, který

roztržitel jeho brnění jako sklo. Ostatní zaváhaly, přerušily práce a vrátily se do krytu: zasáhly sebezáchovné obvody. Ráno bylo vidět rozbitý automat, který ležel asi tři sta metrů od komory, zaražený do písku černavými troskami balvanu.

Počítali jsme pořád s tím, že asteroid vypluje každou chvíli z hlavního proudu a že to pekelné ostřelování přestane; proto jsme druhům ještě nic nehlásili.

Rádiová stanice byla na půdě domku, jeho stropním čočkovitým okénkem bylo předtím vidět černé nebe, nyní však automatické zařízení uzavřelo výhled ocelovou okenicí. Tady nahoře jsme hovořili s druhů. Protože jsme spojení navazovali v noci, kdy padalo meteoritů méně a přímý zásah byl vzácností, podařilo se nám zatajit před GEOU všechny události. Zamlčeli jsme je hlavně proto, že raketu dělilo od cíle cesty — Bílé planety — už pouhých pět dní letu a celá pozornost druhů se soustředila na problém dorozumění s jejich obyvateli.

Mluvili jsme tedy a vyptávali se na jejich plány, a protože se to odbývalo přímo pod střechem, slyšeli jsme lehký, ani na okamžik neustávající šelest — to se po oblém povrchu nezadržitelně sypal kosmický prach a přikrýval stěny stále silnější vrstvou, takže náš pancéřový dům byl konečně do poloviny zavát přesypy tohoto prachu padajícího z hvězd.

Příštího dne večer se rádiový poslech podstatně zhoršil. Když jsme skončili hovor s GEOU, zjistili jsme, že je hlavní reflektor antény porouchán a na mnoha místech proděravěn.

"Práce stojí už tři dny," poznamenal jsem, "to ještě by nám tak scházelo, abychom ztratili spojení."

"Automaty opraví anténu."

"Víš jistě, že půjdou?"

"Ano."

Zorin přistoupil k řídicímu stolku a dal automatům rádiem rozkazy. Byla noc, meteority padaly řidčeji. Poslouchal a vypnul mikrofon.

"Jdou?" zeptal jsem se.

Stál uprostřed kabiny, rozkročen jako zápasník, který pozoruje protivníka zpod přimhouřených víček. Mlčel.

"Co podnikneme?" zeptal jsem se konečně.

"Budeme uvažovat. Zatím si zaspívejme."

Zpívali jsme slabou hodinku. Brzy on, brzy já jsme zanotovali nějakou novou písničku. V pauze mezi jednou a druhou poznamenal mimochodem.

"Můžeme vypnout sebezáchovnou pojistku, víš?"

"Ale ne na dálku," namítl jsem.

Zase jsme zpívali. Chvilími Zorin naslouchal. Konečně vstal a podíval se po skafandru.

"Chceš tam jít?"

Mlčky přisvědčil a zároveň spustil nohy do otvoru pro hlavu ve skafandru. Trhl stříbrným kovem za límec, popotahuje jej výše:

"Jediné štěstí, že my nemáme pojistky."

"Počkejme ještě," začal jsem, protože jsem byl bezmocný proti jeho rozhodnutí.

"Ne. Práce by bylo možno přerušit, ale musíme opravit anténu."

Mluvil tiše, ale pod jeho klidem se skrýval hněv. Zkontroloval zapínání na ramenou, zvedl s podlahy přílbu, vzal ji pod paži a zamířil ke dveřím.

"Jako kdybych tady nebyl," projelo mi hlavou. Pocit bezmocnosti a překvapení zmizel. Zmocnila se mne chladná zuřivost. "Bud' jak bud'", něčím se mu podobám," pomyslel jsem si, když jsem chvatně navlékal druhý skafandr. Jakmile jsem vešel do hermetické komory východu a dopínal pásy, stál Zorin právě s rukama na pákách uzávěrů. Při zvuku mých kroků se obrátil a ztuhl s rukou na rukojetích.

Dělaje, že to nevidím, uzavřel jsem vzduchotěsné vnitřní dveře, zastrčil jsem závory a postavil se vedle něho.

Stáli jsme tak ve slabém světle stropní lampy, dvě stříbrné postavy mezi temnými kovovými stěnami.

"Co to znamená?" zeptal se konečně.

"Jdu s tebou."

"Nesmysl."

"Nemyslím."

"Co to děláš, člověče?"

"A co ty děláš?"

Asi vteřinu tak stál, bez hnutí, najednou se začal smát — jak to měl ve zvyku, skoro nezvučně. Vzal mě za ruku, bránil jsem se, protože jsem správně tušil, že mě bude přemlouvát.

"Poslyš," snížil hlas, "vzpomínáš si, proč nás tady vysadili?"

"Vzpomínám."

"GEA se třeba nevrátí."

"Vím to."

"Někdo tady musí být, aby postavil stanici."

"Správně, ale proč máš jít ty a ne já?"

"Protože já jsem lepší mechanik než ty." Proti tomu jsem nemohl nic namítat. Stiskl páku, ale ještě jednou se na mne obrátil:

"Kdyby se to nepodařilo mně," řekl, "půjdeš ty, ano?"

"Ano," odpověděl jsem, překvapen prostotou rozmluvy. "Budu s tebou v radiofonickém spojení," dodal jsem.

Beze slova pohnul pákami. Ozval se sykot vzduchu vyssávaného z komory. Místnost se vyprazdňovala, šipka manometru líně klesala k červené nule, několikrát nad ní zakolísala a opřela se o konec stupnice. Zorin odstrčil velké páky vstupních dveří. Neotevřely se. Zabuřel a opřel se silněji. Pohnuly se, ale nepovolily ještě. Opřel jsem se ramenem. Pomalu se odsunuly. Vzniklou skulinou se začal hrnout na naše nohy stále širší proud sypkého písku.

Konečně se daly dveře otevřít. Před vchodem vznikl hluboký trychtýř. Komora byla zaváta přesypy se sráznými stěnami. Krajina zalitá studeným vzdáleným světlem Slunce a Centauri byla mrtvá a tichá, plná rozeklaných útvarů jako ze stříbra a uhlí. Zorin lehce zvedl pravici, řekl "tak konečně", a zmizel mi z očí tak rychle, že jsem neviděl, kterým směrem se pustil. Vyklonil jsem se z otevřených dveří a teprve teď jsem ho uviděl; šel, vzdálen již o několik desítek metrů, a při chůzi se bořil téměř do půl stehen do sypkého písku, který se přeléval kolem jeho nohou. Rozhlédl jsem se, hledal jsem v dálce kopuli atomového reaktoru, protože vedle také byla stanice automatů. Zachvěl jsem se. Krátký zátřpyt blýskl ve tmě; po něm tři čtyři slabší. Meteority. Energie nárazu je měnila v plamen. Tak jsem stál a obzor blýskal. Zorin už byl tak malý, že jsem jeho siluetu mohl zakrýt vztyčeným prstem.

"Jak se ti jde?" řekl jsem do mikrofonu, abych vůbec něco řekl.

"Jako v medu," odpověděl ihned.

Umlkl jsem. Záblesky se objevovaly hned tu, hned tam, vypadalo to, jako kdyby nějaké neviditelné bytosti signalizovaly světlem. Vtom jsem si uvědomil, že stojím venku. Nemělo to cenu, vystavuji-li se nebezpečí, měl jsem jít s ním. Vrátil jsem se do komory, a tak jsem ho ztratil z očí. Zvedl jsem ruku, opřel jsem ji o pancéřovou zárubeň dveří; tak jsem mohl snadno sledovat ciferník hodinek a současně nespouštět oči z obzoru viditelného pootevřeným vchodem. Blýskal bez ustání. Čekal jsem, s očima upřenými na vteřinovou ručičku, která skákala neodbytným hmyzím pohybem.

"Ještě tři minuty," řekl jsem si v duchu a nahlas jsem se zeptal:

"Jdeš?"

"Jdu."

Tyto odpovědi a otázky se opakovaly. Vtom jsem zároveň uviděl dva daleké záblesky a uslyšel zdušený sten.

"Zorine!" vykřikl jsem.

"Nic, nic," odpověděl tlumeným hlasem. Těžce jsem dýchal. Ne, samozřejmě, meteorit ho nezasáhl, kdyby se to stalo, byl by na místě mrtev.

"Jdeš?" chtěl jsem se zeptat, ale hlas mi uvázl v hrdle.

V sluchátkách strašlivě zapraskalo.

"No, puť," mručel Zorin nesrozumitelně, "proč mě držíš? No..."

"S kým to mluvíš?" zeptal jsem se, a cítil jsem, že se mi ježí vlasy na hlavě. Neodpověděl. Slyšel jsem jeho namáhavý dech, jako kdyby zápasil. Jedním skokem byl jsem venku. V kosém světle ležela krajina

mrtvá a pustá. Bleskurychle jsem vypočítal, že je Zorin vzdálen asi tři sta padesát až čtyři sta metrů, ale viděl jsem pouze zubaté skály, přesypy, pruhy stínu — víc nic.

"Zorine!" vykřikl jsem, až mi zazvonilo v uších.

"Už, už," odpověděl hlasem ještě přiškrceným. Najednou se písek pohnul, na jednom místě se zavlnil, vynořila se z něho stříbrná jiskra skafandru, zvedla se a líně se začala pohybovat vpřed.

"Spadl," napadlo mě, "ale s kým to mluvil?"

Nechal jsem si tuto otázku na pozdější dobu a vrátil jsem se do komory. Brzy potom řekl:

"Už jsem tam."

Něco si mručel, zřejmě si odhrabával písek, který zasypal vchod.

"Zahajuji operaci," řekl po chvíli.

Trvalo mu to déle, než jsem čekal: třicet minut podle hodinek, ale kdybychom tuto dobu měli měřit napětím mých nervů, byly by to věky. Konečně povídá:

"Konec. Teď budou jako beránci. Vracím se."

Nevím, snad to byl klam, ale zdálo se mi, že záblesky houstnou, Země se několikrát zachvěla. To chvění, jemuž jsme v komoře nevěnovali pozornost, zrychlilo tep mého srdce. Zorin se vracel nějak podivně pomalu. V sluchátkách se ozýval jeho dech tak těžký, jako kdyby běžel, a pohyboval se přece daleko pomaleji, než když šel tam. Nervózní a neklidný vyběhl jsem několikrát přede dveře. Bílý kotouček Slunce a Centauri se dotýkal skalnatého obzoru. Noc se chýlila ke konci. Děšť meteoritů měl brzy zesílit. "Proč se tak vlečeš?" řekl jsem konečně. Neodpověděl. Dýchal těžko. Nemohl jsem to pochopit. Chůze ani v těžkém terénu nebyla přece pro Zorina problémem.

Najednou zakryl vchod svou postavou. Vstoupil do komory rychle a nějak nejistě. Zavřel dveře a řekl:

"Jdi dovnitř!"

"Počkám," začal jsem, ale přerušil mě ostře:

"Jdi dovnitř, přijdu hned."

Poslechl jsem. Za chvíli přišel bez skafandru: nechal jej v komoře. Pomalu se přiblížil ke stolku, ke světlu, dal si ruce před oči, roztáhl prsty a něco zabručel.

Ve sklonu jeho zad bylo něco strašného.

"Co je ti...?" zašeptal jsem.

Opřel se rukama o opěradlo.

"Špatně vidím," vysvětlil dutě.

"Proč? Meteorit...?"

"Ne, upadl jsem."

"No, a co?"

"Zakopl jsem o ten rozbitý automat..."

"Mluv konečně!"

"Zdá se, že měl rozbitý atomový reaktor... víš, atomové srdce..."

„A tys na to spadl?!" vykřikl jsem s hrůzou.

Přikývl.

"Přisavné destičky, víš... přisavné magnetické destičky bot se přichytily k železu a nemohl jsem se uvolnit..."

Vracel se klid. Byl to velký chlad zmrazující myšlenky. Ale zároveň se mi hlava vyjasnila. Pochopil jsem, že musím ihned jednat. Meteorit rozbil náš automat tak dokonale, že atomové srdce, zásobník s radioaktivní látkou, puklo, a Zorin, když upadl, přitiskl se celým tělem k troskám, které vyzářují silné paprsky.

"Co cítíš?" zeptal jsem se, přistupuje k němu.

"Nepřibližuj se," řekl a ustoupil o krok.

"Zorine!"

"Mohlo by tě to usmrtit. Obleč si ochranný pancéř."

Skočil jsem do druhé kabiny a navlékl si těžký kovový oděv. Nemohl jsem se na prsou zapnout, tak se mi třásl ruce. Když jsem se vrátil, Zorin napůl ležel v křesle.

"Cítíš něco?" opakoval jsem.

"Vlastně nic..." říkal s krátkými pauzami, jako člověk nesmírně unavený.

"Když jsem upadl, hned... jsem viděl fialovou mlhu... třaslavý mrak, zakalilo mi to oči... tam u automatů jsem pracoval skoro naslepo..."

"Vidíš mě?" zeptal jsem se a přiblížil jsem se k němu.

"V mlze..."

Věděl jsem, co to znamená. Lymfa, která vyplňuje oční bulvy, působením paprsků fluorizovala. Indikátor záření, ležící ve vzdálenosti dvou metrů na stole, výstražně tikal: Celé Zorinovo tělo bylo radioaktivní.

Musel dostat strašlivou dávku.

"Bolí tě něco?"

"Ne, je mi mdlo... jdou na mne mrákoty..."

Vzal jsem ho okolo ramen.

"Pojď, lehneš si."

Opřel se o mně ztěžka a vykročil k lůžku. Když už ležel přikryt a já jsem chvatně prohledával zásoby léků, uslyšel jsem, jak zabručel:

"To je hloupé..."

Když jsem k němu potom přistoupil, začal mluvit o nějakých signálech, o automatech na GEI: zkoušel jsem mu puls, měl vysokou horečku. Myslil jsem si, hlupák, že blouzní a nedbal jsem jeho slov. Hned nato upadl do hlubokého bezvědomí. V několika následujících hodinách jsem ho podrobil zevrubně prohlídce. Přišel jsem nato, že zasažená kostní dřev neprodukuje krvinky. Měl jsem šest lahví konzervované krve, udělal jsem transfúzi, ale bylo to jako kapka v moři.

Plně zabrán myšlenkami, jak Zorina zachránit, zapomněl jsem úplně na rozmluvu s GEOU. Hledal jsem v příručkách, pátraje po popisu irradiační nemoci. Čím dále jsem četl, tím mi bylo jasnější, že je Zorin odsouzen k smrti. Brzy před svítáním, skloněn nad obrazovkou trionu, upadl jsem do spánku, hraničícího s bezvědomím. Probudil mě železný řinkot. Meteority se rozstříkávaly o pancéř. Byl plný den.

Do poslední chvíle jsem neodcházel od Zorina, který ležet v bezvědomí. Když nastal večer, vystoupil jsem nahoru. Příjem byl tak špatný, že jsem chytal jen zkreslené útržky hlasů.

Nevadí, říkal jsem si v duchu. Zavolám automaty, teď už přijdou a opraví anténu.

Když jsem přikročil k velicímu pultu, napadlo mě, že automaty nepřijdou: zavolat jsem je mohl jen rádiem, které nefungovalo. Měl jsem je zavolat minulý den, hned, když se vrátil Zorin, tehdy ještě vysílačka aspoň jakž takž fungovala. Ve zmatku jsem na všechno zapomněl. V první chvíli mě tento objev ochromil, ale ovládl jsem se a vydal jsem se ke komoře. Když jsem šel přes místnost, Zorin promluvil. Byl při vědomí.

"Už je po zprávách..." zeptal se. "Co nového?"

Nemohl jsem mu říci pravdu. Ostatně zítra už bude rádio fungovat a tak jsem uhodl obsah zpráv z úryvků, které jsem zaslechl, a zkonstruoval jsem je celé. Hned poté usnul a já jsem se tiše vyplížil do komory. Navlékl jsem na sebe skafandr, nasadil přilbu a již jsem kladl ruku na páku, když mě přimrazila myšlenka:

„A co když zahynu, a Zorin zůstane sám, neschopen pohybu, bezmocný a slepý?"

Stál jsem snad minutu jako mrtvý, pak jsem stejně tiše stáhl skafandr a vrátil se do kabiny.

Druhý den to bylo stejné. Třetí den oněmělo rádio úplně a celé zprávy jsem si vymyslel; to se od této chvíle opakovalo každý večer. Musel jsem to dělat, protože usínal teprve tehdy, když vyslechl zprávy.

Když jsem se ho ptal, proč se nevrátil hned po neštěstí, odpověděl:

"A ty by ses byl vrátil?" a podíval se na mne tak, že jsem všechno pochopil.

Od prvního okamžiku věděl, že nemá naděje na záchranu, a řekl si "člověk dvakrát neumře". Proto, třeba už ztrácel zrak, vypnul pojistky automatů. Proto ode mne nechtěl přijímat krev, bral jsem ji tedy potají a říkal jsem, že mám železné nervy. Po čtyřech dnech už jsem se sotva držel na nohou. Báł jsem se, že omdlím, a proto jsem bral bez rozmýšlení všechny posilující léky, které byly po ruce; byly chvíle, kdy jsem se přistihl při tom, že si šeptám pro sebe, únavou a ospalostí napůl v bezvědomí, a prosím kostní dřev, aby rychleji produkovala krev...

Po každé, když jsem šel nahoru, myslil jsem si, že umírajícího nesmím obelhávat, že je to nesnesitelné, ano dnes mu řeknu, že je anténa zničena, ale přesto, když jsem sešel dolů a viděl osleplou tvář

obrácenou ve směru mých kroků, a když jsem viděl, jak tělo kdysi tak silné a pružné sebou trhá, jako by vyjadřovalo nejvyšší očekávání, nenašel jsem v sobě odvalu a připojoval jsem ke starým lžím nové.

Osm večerů po sobě následujících jsem mu vyprávěl, jak se GEA přiblížila k planetě, jak jí vzlétla vstříc velká letadla podivných tvarů, jak se neznámé bytosti domlouvaly s lidmi pomocí automatů-tlumočnicků, a zatím co jsem to vyprávěl, stupňovala se hustota řeky meteoritů, jako kdyby propasti vesmíru vrhaly na nás všechny v kosmu ukryté proudy železa a kamení. Stěnami, věcmi, těly procházelo chvění, všechno se otřásalo a v tomto zimničném vibrování jsem vyprávěl Zorinovi o vysoké civilizaci bytostí, o velkém otřesu, jaký prožily, když prozkoumaly zbytky zničených raket GEY a zjistily svůj omyl.

Zorin teď ani nedostával teplotu, tak byl jeho organismus zesláblý. Věděl jsem, že ho nezachráním, že to není možné. Podle zkušeností medicíny měl zemřít ve dvou dnech a on přesto žil dál a já opravdu nevím, co ho udržovalo víc při životě: má krev — nebo mé lži. Snad ony, protože se celý měnil, když jsem vyprávěl a držel ho při tom za ruku. Pak jsem cítil, jak jeho tep buší silněji a pravidelněji, jak hrají svaly velkého těla a jak s posledním slovem znovu upadá do letargie. Sedmý den večer mohl Zorin už jen pít. Připravoval jsem mu na vařiči výživnou polévku a najednou mě tam, v rohu kabiny, ohromila myšlenka: "Až umře, budu moci odejít a opravit anténu."

Otřásl jsem se, jako kdyby mě člověk, ležící za mými zády, mohl skrz naskrz prohlédnout a přečíst mou myšlenku. S krajním vypětím vůle jsem ji chtěl zatlačit zpátky do temnot, z nichž se vyplížila, ale — ať jsem dělal cokoli — hučela ve mně neustále, jako ozvěna beze slov, která však obsahuje plný význam skutečnosti.

Podal jsem mu hotovou polévku, a když se ptal, proč se tak loudám, šel jsem nahoru a seděl jsem tam u hluchého přístroje a každou chvíli jsem se šel přesvědčit, jsou-li dveře dobře zavřené. Když jsem přečkal strašných dvacet minut, sešel jsem dolů a začal jsem další příběh, o bytostech, o jejich vysoké civilizaci, a o tom, že už nikoliv naše malá stanička, nýbrž mohutný radar Bílé planety povede v budoucnosti gigantické transgalaktické rakety ze Země k Mrakům Magellanovým.

Osmý večer začaly otřesy půdy slábnout. Dostávali jsme se z proudu meteoritů. Hodinu po západu slunce nastalo úplné ticho. Přesto jsem ze vzduchotěsné komory nemohl odejít, tak vážný byl Zorinův stav — na nic už se neptal. Oči měl zavřené, tvář jako z kamene. Čas od času jsem opatrně bral jeho ruku do své. Jeho velké srdce ještě stále bojovalo. Pozdě v noci znenadání řekl:

"Pohádky, vzpomínáš?"

"Vzpomínám."

"Děti nechtěly... smutné, tak já jsem... přidával veselé... konce..."

Přerývaný dech zvedal jeho širokou, mohutně klenutou hrud.

Najednou zašeptal:

"Lodičky... takové lodičky..."

"Co říkáš?" sklonil jsem se k němu.

"Z březové kůry... vyřezával jsem... malý... podej..."

"Tady... tady není březová kůra..."

"Ano... ale větvičky... bez... podej..."

Skočil jsem ke stolku. Ve skleněné kádince stála kytička suchých větviček. Když jsem se s nimi vrátil, už nedýchal.

Tu jsem zakryl jeho tvář, odešel do vstupní komory, navlékl skafandr, vzal přístroje a odešel do úkrytu automatů. Společně s nimi jsem montoval déle než tři hodiny nové segmenty do reflektorů antény, znovu stavěl stožár, svařoval jej, napínal lana... To vše jsem dělal jako ve snu, nesmírně skutečném a strašlivě reálném, ale v hloubi duše tkvělo hluboké přesvědčení, že procitnu, budu-li si to velice, ale opravdu velice přát.

Vrátil jsem se, vystoupil jsem nahoru k rádiové stanici a zapnul jsem proud. Ozvalo se duté šumění reproduktorů. Najednou naplnila nevelkou místnost zvučná, silným, čistým hlasem pronesená slova: „... a čtyřikrát koordinovaný. Zítra ráno v šest hodin místního času přejde GEA na váš kurs a za dvanáct dní doletí k asteroidu. Jsme neobyčejně znepokojeni vaším mlčením. Budeme vás po celý den dále volat. Mluví Yrjóra z paluby GEY v šestém dnu po navázání spojení s Bílou planetou.. Teď promluví Anna Ruysová."

Reproduktor cinkl a na okamžik ztichl. Ale já jsem slyšel jen ta předcházející slova, jimiž zvučela má krev: vyskočil jsem, padl na dveře a seběhl dolů s drásavým křikem:

"Já ti nelhal, Zorine! Všecko je pravda! Pravda!"

Vzal jsem velké tělo do náruče a třásl jsem jím, až světlé vlasy těžké hlavy poletovaly po polštáři. Nechal jsem ji klesnout. Padla bezvládně. Padl jsem na tvář a plakal. Do mého vědomí se něco dobývalo, něco mě volalo, žadonilo, prosilo... vzpamatoval jsem se. To byla Anna. Annin hlas. Chtěl jsem utíkat nahoru, ale neodvažoval jsem se nechat Zorina samotného. Šel jsem pomalu ke schodům, pozpátku, s očima upřenýma na jeho ztuhlou tvář. Tu mě Anna zavolala jménem a já jsem se odvrátil od mrtvého. Její hlas byl bližší a bližší. Když jsem vystupoval po schodech, podíval jsem se nahoru a spatřil jsem v čokovitém okénku na stropě, jehož okenice byla opět odsunuta, Jižní kříž a doleji bledé, mlhavé mráčky: chladným, klidným světlem tam zářily Mraky Magellanovy.

AUTORŮV DOSLOV

K TŘETÍMU ČESKÉMU VYDÁNÍ

Tuto knihu jsem psal před osmi lety. Dnes bych nepoložil děj do XXXI. století. Přiblížil bych jej naší době o celá staletí — nemusím snad vysvětlovat proč. Ale přílišnou opatrností jsem nezhřešil pouze v oblasti astronautické techniky. O astronautice jsem psal, když to ještě byl prázdný pojem, psal jsem o něčem, co nejenže nebylo, ale co neexistovalo ani v zárodku, ani ve svých prvních pozemských projevech. Kromě dalších příčin snad i to vtisklo románu ráz utopický a tak trochu idylický. Dnes jsem přesvědčen, že se všechno odehraje rychleji, ale i obtížněji. Že se hned v prvním kosmickém letounu nevyskytne nějaký geniální Goobar, který pouhým svým objevem přinese lidem snadno a rychle vysvobození z okovů mezihvězdné pustiny. Že bude třeba více obětí, navenek možná méně efektních, a že skutečnost bude drsnější a vítězství tíže dosažitelné. Zkrátka a dobře, že pohádkovost knihy je spíše svědectvím o pisatelově naivitě než o jeho odvaze. Román K Mrakům Magellanovým bych dnes napsal jinak. Není to bohužel možné — znamenalo by to psát jednu a tutéž knihu, na léta ji odkládat, vracet se k ní, měnit, opravovat a tak stále dokola. Dávám přednost tomu psát knihy nové. Tato kniha je již uzavřena. Neznamená to samozřejmě, že bych se Mraků Magellanových zříkal. Země bude bez pochyby jednou vysílat expedice na hvězdy. Ale těžko můžeme předpokládat, že by hned ta prvá byla korunována plným a naprostým zdarem. Po té prvé průzkumné výpravě budou následovat další, dokonalejší a všestrannější, poučené na jejich nezdarech. Budiž i mně dovoleno jednat stejně — podnikat nové výpravy obraznosti do dálek budoucích věků, za jejich lidmi, na hvězdy — a učit se na chybách výprav předchozích.

STANISŁAW LEM

Krakov, na rozhraní roku 1960/61.